

INFORMATION
DISPUTES
COUNCIL

2012

ԽՈՐՀԻՍԵՆՍԹ
ՎԻՉՈՒՄԻՆԻ

collection of
opinions

2012

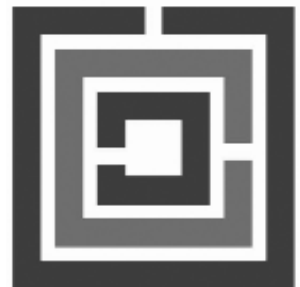
ՆՅԱՍՆՆԵՐՈՒ
ՎՅԱԾՎԵՐ
ԳՆԱԿԱԿԱՆ

**ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ
ՎԵՃԵՐԻ
ԽՈՐՀՈՒՐԴ**

Կարծիքների
ժողովածու

**ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ
ՎԵՃԵՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ**

Երևան 2012

Կազմեցին՝

Շուշան Դոյոյան,
Արա Ղազարյան,
Գևորգ Հայրապետյան

Եվրոպայում անվտանգության և
համագործակցության կազմակերպություն
Երևանյան գրասենյակ

Տվես կարծիքների ժողովածուն մշակվել և հրատարակվել է «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» հասարակական կազմակերպության կողմից ԵԱՀԿ Երևանի գրասենյակի ֆինանսական աջակցությամբ: Այստեղ արտահայտված կարծիքներն ու հետևությունները հեղինակներին են և պարտադիր չէ, որ արտահայտեն ԵԱՀԿ Երևանի գրասենյակի տեսակետները:

ISBN 978-92-9234-160-2

© Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն, 2012թ.
© Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ, 2012թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջաբան.....	5
ՏՎԽ կարծիքների առարկայական դասակարգումը.....	5
Կարծիք 1. «Հրապարակ» օրաթերթի 25(695), 31(671), 45(685) համարներում հրապարակված՝ «Քոչարյանին ոչնչացնում են, Ծառուկյանին՝ բացատրում», «Ինքնակոչ նամակ Քոչարյանի անունից», «Անձամբ Քոչարյանից՝ սխալներով և ստորագրությամբ» վերտառությամբ հոդվածների վերաբերյալ.....	9
Կարծիք 2. «Երկիր» օրաթերթի 13.01.2011թ. 3/2326-րդ համարում հրապարակված՝ «131 դեմք ու դիմակ» վերտառությամբ հոդվածի վերաբերյալ.....	16
Կարծիք 3. «Իրավունք» թերթի 22.02.2011 թիվ 13 համարում հրապարակված՝ «Կլորիկ գումա՞ր է կրվել» վերնագրով հոդվածի վերաբերյալ.....	22
Կարծիք 4. «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի 14.10.2010թ. թիվ 188 (2623) համարում հրապարակված՝ «Ութից յոթը ցուցակում են» վերտառությամբ հոդվածի վերաբերյալ.....	27
Կարծիք 5. «Զորորդը ինքնիշխանություն» թերթի 09.04.2011 թիվ 322 համարում և թերթի ինտերնետային կայքում հրապարակված՝ «Ճանաչել Փարավոնին» վերնագրով հոդվածի վերաբերյալ.....	45
Կարծիք 6. «Ժողովուրդ» օրաթերթի խմբագրությունը դիմել է ՏՎԽ՝ խնդրելով կարծիք հայտնել օրաթերթի դեմ ՀՀ քաղաքացի Գուրգեն Աղաջանյանի ներկայացրած հայցի կապակցությամբ.....	49
Կարծիք 7. «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգունենտի նեղելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի գործով վճռի վերաբերյալ.....	54
Կարծիք 8. «Հրապարակ» օրաթերթի դեմ փաստաբան Ա. Գրիգորյանի հայցի հիման վրա Կենտրոն և Նորք-Մարշալ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի կայացրած վճռի վերաբերյալ.....	63
Կարծիք 9. Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբի խորհրդի նախագահ Լ. Բարսեղյանի դեմ «Մինաս Ավետիսյան» մշակութային բարեգործական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Ա. Ավետիսյանի դատական հայցի վերաբերյալ.....	67
Կարծիք 10. Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՄՊԸ գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշման վերաբերյալ.....	70

Կարծիք 11. Գ. Հայրապետյանն ընդդեմ «Մուլտի Մեդիա Կենտրոն Թիվի ՓԲԸ» գործով դատարանի որոշման վերաբերյալ.....	73
Կարծիք 12. «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի դեմ «Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ-ի հայցի հիման վրա դատական գործի վերաբերյալ.....	76
Կարծիք 13. «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի դեմ Մուրադ Ասրյանի դատական հայցի վերաբերյալ.....	83
Հայտարարություն 14. «Հայաստանի ավետարանական հավատքի քրիստոնյաների «Կյանքի Խոսք» եկեղեցի» կրոնական կազմակերպության և կազմակերպության ղեկավար Արթուր Սիմոնյանն ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգունենտի նեղելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի դատական գործով դատարանի կայացրած վճռի վերաբերյալ.....	92
Կարծիք 15. «Երևանի պետական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը և Ա. Գաբուզյանն ընդդեմ «Բանաձև» ՍՊԸ-ի և Սիրեկան Եղիազարյանի դատական գործի վերաբերյալ.....	94
Կարծիք 16. «Մեկ Ազգ» կուսակցության դեմ Դանիել Իոաննիսյանի, Բայանդուր Պողոսյանի և Հասմիկ Սիմոնյանի կողմից ներկայացված հայցի հիման վրա դատարանի կայացրած վճռի վերաբերյալ.....	98
Կարծիք 17. Հայկ Բաբուխանյանի և «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ի կողմից ընդդեմ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի և լրագրող Է. Անդրեասյանի՝ պատվի, արժանապատվության և գործարար համբավի պաշտպանության պահանջի հիմքով դատավարության վերաբերյալ.....	102
Կարծիք 18. «Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի դեմ «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ -ի հայցի հիման վրա դատական գործի վերաբերյալ.....	106
Կարծիք 19. «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի, Էդիկ Անդրեասյանի և Աբել Միքայելյանի դեմ Հայկ Բաբուխանյանի դատական հայցի վերաբերյալ.....	113

Առաջաբան

2010 թվականի մայիսին ստեղծվեց Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը որպես արտադատական մարմին՝ նպատակ ունենալով հավասարակշռություն սահմանել մի կողմից՝ խոսքի և տեղեկատվության ազատության իրավունքների և մյուս կողմից՝ մարդու արժանապատվության և անձնական կյանքի գաղտնիության միջև: Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի (այսուհետ՝ ՏՎԽ) հիմնական նպատակն է պաշտպանել խոսքի ազատությունը, տեղեկատվության մատչելիությունը, ինչպես նաև անձի արժանապատվությունը և մասնավոր կյանքի իրավունքը՝ այդ իրավունքների իրացման ընթացքում ծագող դատական վեճերի դեպքերում եզրակացություններ կամ հայտարարություններ հրապարակելով, որոնք հիմնված են ՀՀ օրենսդրության, միջազգային իրավական ակտերի և էթիկայի նորմերի վրա:

Հիմնադրումից մինչ 2012 թվականի հոկտեմբերը խորհուրդը հրապարակել է 19 կարծիք մամուլի դեմ բերված դատական գործերի վերաբերյալ: Այս ժողովածուն ամփոփում է 2011-2012 թթ հրապարակած բոլոր կարծիքները, այսինքն՝ ՏՎԽ-ի մեկամյա գործունեության արդյունքը:

Ժողովածուի կիրառական արդյունավետությունը բարձրացնելու և օգտագործումն առավել հեշտացնելու նպատակով կարծիքները թեմատիկ դասակարգման են ենթարկվել, ինչպես օրինակ՝ վիրավորանքի և զրպարտության սահմանումները, հանրային շահ, քաղաքական գործիչներ, փաստեր և գնահատական դատողություններ, տեղեկատվության աղբյուր, ատելություն սերմանող խոսք, լրագրողական էթիկա և այլն: Կարծում ենք՝ ժողովածուն օգտակար նյութ կլինի դատավորների, լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների, փաստաբանների և ոլորտով հետաքրքրվող ու շահագրգիռ այլ խմբերի համար:

Ժողովածուն կազմել է «Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոն» ՀԿ-ն ԵԱՀԿ Երևանի գրասենյակի աջակցությամբ:

ՏՎԽ կարծիքների առարկայական դասակարգում

1. Վիրավորանք և զրպարտություն սահմանումները

- Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի
- Դանիել Իոաննիսյանը, Բայանդուր Պողոսյանն ու Հասմիկ Սիմոնյանն ընդդեմ «Մեկ Ազգ» կուսակցության

2. Հանրային շահ

- «Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի
- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Երկիր» խմբագրություն ՍՊԸ-ի
- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ի
- Ռոբերտ Քոչարյանն ընդդեմ «Հրապարակ օրաթերթ» ՍՊԸ-ի
- Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի
- «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի

3. Քաղաքական գործիչներ

- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Երկիր» խմբագրություն ՍՊԸ-ի
- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ի
- Ռոբերտ Քոչարյանն ընդդեմ «Հրապարակ օրաթերթ» ՍՊԸ-ի
- Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի

4. Փաստեր և գնահատողական դատողություններ

- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Երկիր» խմբագրություն ՍՊԸ-ի
- Ռոբերտ Քոչարյանն ընդդեմ «Հրապարակ օրաթերթ» ՍՊԸ-ի
- Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի
- «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի

5. Հրապարակային արտահայտություն

- Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի,
- Դանիել Իոաննիսյանը, Բայանդուր Պողոսյանն ու Հասմիկ Սիմոնյանն ընդդեմ «Մեկ Ազգ» կուսակցության

6. Տեղեկատվության աղբյուր

- Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի
- Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի

7. Հումորային և երգիծական ոճ, ծաղրանկարներ

- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Երկիր» խմբագրություն ՍՊԸ-ի
- Փարավոն Միրզոյանն ընդդեմ «Կողմնակի անձանց Մ» ՍՊԸ-ի և Սերգեյ Գևորգի Գասպարյանի
- «Կյանքի խոսք եկեղեցի» կրոնական կազմակերպությունն ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգումենտի նեղելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի

8. Ատելություն սերմանող խոսք

- «Կյանքի խոսք եկեղեցի» կրոնական կազմակերպությունն ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգումենտի նեղելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի
- ՏՎԽ հայտարարությունը վերը նշված գործով

9. Բարեխիղճ հայտարարություն (fair comment) պաշտպանությունը

- Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի
- Փարավոն Միրզոյանն ընդդեմ «Կողմնակի անձանց Մ» ՍՊԸ-ի և Սերգեյ Գևորգի Գասպարյանի
- «Կյանքի խոսք եկեղեցի» կրոնական կազմակերպությունն ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգումենտի նեղելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի
- Գևորգ Հայրապետյանն ընդդեմ «Մուլտի Մեդիա Կենտրոն Թիվի ՓԲԸ»-ի

10. Հերքում

- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Երկիր» խմբագրություն ՍՊԸ-ի
- Գուրգեն Աղաջանյանն ընդդեմ «Ժողովուրդ» թերթի խմբագրություն ՍՊԸ-ի
- «Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի
- «Երևանի պետական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը և Արա Գաբուլյանն ընդդեմ «Բանաձև» ՍՊԸ-ի և Սիրեկան Եղիազարյանի
- «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի
- Հայկ Բաբուխանյանն ընդդեմ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի, Էդիկ Անդրեասյանի և Արել Միքայելյանի

11. Պատասխանի հնարավորություն

- Գուրգեն Աղաջանյանն ընդդեմ «Ժողովուրդ» թերթի խմբագրությունը ՍՊԸ-ի
- «Գլենդել Յիլզ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի
- «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի

12. Հայցային վաղեմություն

- «Մինաս Ավետիսյան» մշակութային բարեգործական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Արման Ավետիսյանն ընդդեմ Լևոն Բարսեղյանի
- Հայկ Բաբուխանյանն ու «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ն ընդդեմ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի
- Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի

13. Լրագրողական էթիկա

- Գուրգեն Աղաջանյանն ընդդեմ «Ժողովուրդ» թերթի խմբագրությունը ՍՊԸ-ի
- Գևորգ Հայրապետյանն ընդդեմ «Մուլտի Մեդիա Կենտրոն Թիվի ՓԲԸ»-ի
- «Գլենդել Յիլզ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի
- Մուրադ Ասրյանն ընդդեմ «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի
- «Երևանի պետական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը և Արա Գաբուզյանն ընդդեմ «Բանաձև» ՍՊԸ-ի և Սիրելյան Եղիազարյանի

14. Համացանց և սոցիալական ցանցեր

- Արթուր Գրիգորյանն ընդդեմ «Հրապարակ օրաթերթ» ՍՊԸ-ի
- Մուրադ Ասրյանն ընդդեմ «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի
- Դանիել Իոաննիսյանը, Բայանդուր Պողոսյանն ու Հասմիկ Սիմոնյանն ընդդեմ «Մեկ Ազգ» կուսակցության
- Հայկ Բաբուխանյանն ընդդեմ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի, Էդիկ Անդրեասյանի և Աբել Միքայելյանի

15. Փոխհատուցման անհամաչափ պահանջ

- Տիգրան Արզաքանցյանն ընդդեմ «Երկիր» խմբագրությունը ՍՊԸ
- Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի
- Գուրգեն Աղաջանյանն ընդդեմ «Ժողովուրդ թերթի խմբագրություն» ՍՊԸ-ի
- «Գլենդել Յիլզ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի

16. Անմեղության կանխավարկած

- Գևորգ Չայրապետյանն ընդդեմ «Մուլտի Մեդիա Կենտրոն Թիվի ՓԲԸ»-ի

17. Դատական ստուգման շրջանակները և եղանակը

- Ռուբեն Չայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանն ընդդեմ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ի
- Փարավոն Միրզոյանն ընդդեմ «Կողմնակի անձանց Մ» ՍՊԸ-ի և Սերգեյ Գևորգի Գասպարյանի
- «Կյանքի խոսք եկեղեցի» կրոնական կազմակերպությունն ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգունենտի նեդելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի
- «Կյանքի խոսք եկեղեցի» կրոնական կազմակերպության գործով ՏՎԽ-ի հայտարարությունը
- «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ-ն ընդդեմ «Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի

18. Նախնական գրաքննություն

- Չայկ Բաբուխանյանն ընդդեմ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի, Էդիկ Անդրեասյանի և Արել Միքայելյանի

Կ Ա Ր Ծ Ի Բ 1.

«Հրապարակ» օրաթերթի 25(695), 31(671),
45(685) համարներում հրապարակված՝
«Քոչարյանին ոչնչացնում են,
Ծառուկյանին՝ բացատրում»,
«Ինքնակոչ նամակ Քոչարյանի անունից»,
«Անձամբ Քոչարյանից՝ սխալներով և
ստորագրությամբ» վերտառությամբ
հոդվածների վերաբերյալ

Հրապարակված է 01.06.2011-ին

1. Փաստերը

12.02.2011թ. «Հրապարակ» օրաթերթի 25(695)-րդ համարում հրապարակվել է «Քոչարյանին ոչնչացնում են, Ծառուկյանին՝ բացատրում» վերտառությամբ հոդվածը, այնուհետև դրան հաջորդել են «Հրապարակ» օրաթերթում հրապարակված ևս երկու հոդվածներ՝ «Ինքնակոչ նամակ Քոչարյանի անունից», «Անծամբ Քոչարյանից՝ սխալներով և ստորագրությամբ» վերնագրերով հոդվածները (22.02.2011թ..31(671) և 12.03.2011թ./45(685):

Վերոգրյալ հոդվածներում տեղ գտած՝ պատիվն ու արժանապատվությունը արատավորող, վիրավորող և զրպարտող տեղեկությունների հերքման և վնասի հատուցման պահանջի հայցով 2011թ. մարտի 25-ին ՀՀ երկրորդ Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը դիմել է ընդհանուր իրավասության դատարան: Հայցադիմումում ներկայացվել են համապատասխան հոդվածների այն հատվածները, որոնք հայցվորը դիտել է որպես վիրավորանք և զրպարտություն պարունակող: Գործը գտնվում է դատաքննության նախապատրաստական փուլում:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ խորհուրդը որոշել է սեփական նախաձեռնությամբ ուսումնասիրել վիճարկվող հոդվածները և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի համաձայն.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր կարծիքն ազատ արտահայտելու իրավունք...:

Յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք, ներառյալ՝ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատությունը, տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:

Լրատվամիջոցների և տեղեկատվության այլ միջոցների ազատությունը երաշխավորվում է...»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն.

«Մարդու և քաղաքացու՝ Սահմանադրության 27 հոդվածով...ամրագրված հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում...այլոց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների, պատվի և բարի համբավի պաշտպանության համար...:

Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորություններով սահմանված շրջանակները»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ ՄԻԵԿ կամ Կոնվենցիա) 10-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատորեն արտահայտվելու իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը՝ առանց պետական մարմինների միջամտության և անկախ սահմաններից: Այս հոդվածը չի խոչընդոտում պետություններին՝ սահմանելու ռադիոհաղորդումների, հեռուստատեսային կամ կինեմատոգրաֆիական ձեռնարկությունների լիցենզավորում:

2. Այս ազատությունների իրականացումը, քանի որ այն կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ, կարող է պայմանավորվել այնպիսի ընթացակարգերով, պայմաններով, սահմանափակումներով կամ պատժամիջոցներով, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ... այլ անձանց հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելու, խորհրդապահական պայմաններով ստացված տեղեկատվության բացահայտումը կանխելու կամ արդարադատության հեղինակությունն ու անաչառությունը պահպանելու նպատակով»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածից և ՄԻԵԿ-ի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ անձի արտահայտվելու ազատությունը կարող է սահմանափակվել, եթե միջամտությունը՝

- «նախատեսված է օրենքով»,
- ծառայում է հոդվածում թվարկված «իրավաչափ նպատակներից» առնվազն մեկին, տվյալ դեպքում՝ անձի «պատվի և բարի համբավի» կամ «հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելուն» և
- «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»:

Այս վերջին պայմանը պահանջում է, որպեսզի ՄԻԵԿ-ը որոշի, թե արդյոք գանգատի առարկա միջամտությունը բխում է «իրատապ հասարակական կարիքից», արդյոք այն համաչափ է իր առջև դրված «օրինական նպատակին», և արդյոք իշխանությունների կողմից միջամտության արդարացման նպատակով առաջ քաշված պատճառները «վերաբերելի են և բավարար»:

4. Վիճարկվող հոդվածների իրավական վերլուծությունը

Վիճարկող հոդվածների, հայցադիմումում մեջ բերված արտահայտությունների իրավաչափության գնահատումը հիմնված է ՀՀ Սահմանադրության, ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածի և Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի պահանջների վրա:

5. «Քոչարյանին ոչնչացնում են, Ծառուկյանին՝ բացատրում» վերտառությամբ հոդվածի վերաբերյալ

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկան վկայում է այն մասին, որ նման փաստական հանգամանքներով գործեր քննելիս Դատարանը հաշվի է առնում իրապարակման առարկա հանդիսացող խնդրի հանրային նշանակությունը, նպատակը և շեշտադրումը, ընդհանուր համատեքստը, հայցվորի և պատասխանողի կարգավիճակը, ինչպես նաև մի շարք այլ կարևոր հանգամանքներ, որոնք կներկայացվեն ստորև:

Վիճարկվող հողվածով վերլուծվում են Հայաստանի քաղաքական կյանքում առանցքային դեր ունեցող քաղաքական գործիչների և քաղաքական կուսակցությունների ներքին փոխհարաբերությունները և ազդեցության շրջանակները, ինչը հասարակության համար հետաքրքրություն ներկայացնող և հանրային նշանակություն ունեցող թեմա է: Ավելին, այս հրապարակումը արվել է նաև Հայաստանի ներքաղաքական կյանքում նախապատրաստվող քաղաքական իրադարձության, այն է՝ ՀՀ իշխող կուսակցությունների միջև ստորագրվելիք կոալիցիոն հուշագրի շուրջ քննարկումների լույսի ներքո, ինչը կրկին հաստատում է խնդրի առնչությունը հանրային շահերին:

Հողվածը պարունակում է նաև անմիջականորեն ՀՀ երկրորդ Նախագահ Ռ. Քոչարյանին ուղղված քննադատական արտահայտություններ, որոնք նրա կողմից վիճարկվել են դատարանում, մասնավորապես.

5.1

- *«... Մտքով ինչ անցներ, թե Քոչարյանը անցուդարձին չի դիմանա և իր անմտությանը ասպարեզ կիջնի...»*
- *«Իսկ Քոչարյանը, որքան էլ առանձնանում է գավառականությամբ ու արյունոտուշտությամբ, առանձնակի փայլում է անմտությամբ: Ուղղակի մտածում ես՝ ՀՀ Նախագահի աթոռում թյուրիմացաբար հայտնված այդ էակին մտածելու մարդկային ունակություն ի վերուստ տրված է, թե՞ չէ: Ինչպես մի երկու տարի առաջ դատարկախոսել էր՝ իբր աֆրիկյան սաֆարիում որսորդների հետ կենդանիներից է շատախոսել, երբ ինքն ուղղակի չզիտի ոչ մի լեզու, որով աֆրիկյան մայրցամաքում կարելի է մարդկանց հետ հաղորդակցվել, այժմ էլ՝ ոչ ավել, ոչ պակաս, հայտարարեց, թե իբր ՀՀ-ն ղեկավարները, ողջ թե մահացած, մի այնպիսի ոչնչություն էին, որ կուսակցության նախընտրական ցուցակները անուն առ անուն իր հետ էին համաձայնեցնում»:*
- *«Եթե 2007-ին Քոչարյանն իբր այնպիսի ազդեցություն ուներ, որ անուն առ անուն ՀՀ-ի ցուցակ էր ստուգում, մի կուսակցություն էլ (ՀՀԴ-ն) ուղղակի գրպանում էր պահում, երրորդ կուսակցություն ստեղծելու անհրաժեշտությունը որտեղի՞ց էր ծագել:*
Եթե ՀՀ-ն ու ՀՀԴ-ն իր վերահսկողության տակ էին, ո՞ւմ կամ ինչի՞նչ էր վստահում, որ իր բիզնես-պրոյեկտ ԲՀ-ն էր ասպարեզ իջեցնում: Միանգամայն հասկանալի է, որ ինքը ոչ մեկին էլ չի վերահսկել, ոչ մեկին էլ չի վստահել, դրա համար էլ նոր ուժ է ստեղծել ի դեմս ԲՀ-ի: Իսկ եթե տեղապահի մտքով կանցնի ճամարտակել՝ իբր ԲՀ-ն ինքը չի ստեղծել՝ գաղափարից մինչև կառույց ու անդամագրված անձինք, թող նման հեքիաթներն իր հայրենի եզերքի հավերհն ու սագերին պատմի»:
- *«Երևի տեղապահ Քոչարյանը ոչ միայն մտքի, այլև՝ հիշողության կարծության խնդիր ունի: Երևի չի հիշում, թե 2003-ի նախագահական ընտրություններում ինքն ինչ ողորմելի վիճակում էր»:*

Վերոնշյալ արտահայտությունների իրավաչափության վերաբերյալ եզրակացության հանգելու համար անհրաժեշտ է հստակ պատկերացում կազմել դրանց բնույթի վերաբերյալ:

Արտահայտվելու ազատության իրավունքի խախտումների վերաբերյալ գործերով եվրոպական դատարանը տարանջատում է կատարում փաստերի և գնահատողական դատողությունների միջև՝ համարելով, որ եթե փաստերի առկայությունը կարելի է ապացուցել, ապա գնահատողական դատողությունները ապացուցելի չեն. գնահատողական դատողությունների ապացուցումն անհնարին է, քանի որ դրանք վերաբերում են հանգումունքների, նախապատվությունների ոլորտին: Միևնույն ժամանակ, ՄԻԵԴ-ը նշել է, որ գնահատողական դատողության և դրա փաստական հիմքի միջև կապի անհրաժեշտությունը տարբեր է՝ կախված կոնկրետ գործի հանգամանքներից:

Մատնանշված արտահայտությունների ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ դրանք հողվածի հեղինակի կողմից արված գնահատողական դատողություններ են: Որպես այդպիսիք՝ դրանք զուրկ չեն որոշակի փաստական հիմքից, այն է՝ Ռ. Քոչարյանի կողմից տարբեր ժամանակներում արված հայտարարություններից և հանրային տիրույթում շրջանառվող լուրերից, կարծիքներից և ասեկոսեներից: ՄԻԵԴ-ը նաև սահմանել է, որ «հանրային հսկող շան» իրենց դերը կատարելիս՝ լրատվամիջոցների լուսաբանումը «պատմությունների» կամ «ասեկոսեների» կամ «հանրային կարծիքի» լույսի ներքո պետք է պաշտպանվի, եթե այն լիովին անհիմն չէ:

5.1.1

- *«Իհարկե, այնպիսի դավաճանության, պետական ու տնտեսական հանցագործությունների ու, ամենակարևորը՝ արյան մեջ թաղված կենսագրություն, ինչպիսին իրենն է, այս երկրագնդի վրա հատուկենտ արարածներ են ունեցել: Նման գարշելի կենսագրությունները սովորաբար միայնակ էլ կերտում են»:*

Ինչ վերաբերում է վերոհիշյալ ձևակերպմանը, ապա Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի լույսի ներքո համարում ենք այն խնդրահարույց հետևյալ պատճառաբանությամբ. վերը նշված արտահայտությունը կարող է դիտվել որպես փաստերի շարադրանք (statement of fact), որով ՀՀ երկրորդ Նախագահը մեղադրվում է որոշ հանցագործությունների կատարման մեջ:

ՄԻԵԴ-ը իր կողմից քննած գործերից մեկում նշել է.

«Հողվածը գրված է այնպիսի եղանակով, որ ընթերցողի մոտ որևէ կասկած չի թողնում հրապարակված նյութի ճշմարտացիության մասին և ոչ էլ որևէ հղում է արվել աղբյուրի վրա: Հետևաբար, չի կարելի ասել, որ լրագրողը...զուտ տեղեկացրել է այն մասին, ինչ խոսում էին այլոք և որ նա զուտ կատարել է այդ տեղեկության վկայակոչում՝ իր անձը հեռու պահելով դրանից: Ընդհակառակը, վիրավորական բնույթի պնդումները նա ներկայացրել է որպես իր սեփական պնդումներ և, հետևաբար, ընկերությունը, որը հրապարակել է դրանք, պատասխանատվություն է կրում դրանց ճշմարտացիության համար»:

Փաստերի շարադրանք պարունակող արտահայտությունների հետ կապված ՄԻԵԴ-ի միանշանակ դիրքորոշումը հետևյալն է. «Արտահայտվելու ազատությունը ենթադրում է պարտավորություններ և պատասխանատվություն և 10-րդ հոդվածով լրագրողների համար ամրագրված երաշխիքը կիրառվում է պայմանով, որ նրանք գործում են բարեխղճորեն՝ տրամադրելու ճշգրիտ և արժանահավատ տեղեկություններ՝ պահպանելով լրագրողական էթիկայի պահանջները»: Ըստ այդմ, նմանատիպ գործերով պատասխանողից պահանջվում է ներկայացնել ապացույցներ հաստատելու իր պնդումները, այդ թվում՝ դրանց լայնորեն հայտնի փաստ լինելու հանգամանքը,

ինչպես նաև լրագրողի կողմից անկախ ուսումնասիրություն կատարելու հանգամանքը: ՄԻԵԴ-ի ձևավորված դիրքորոշման համաձայն՝ մինչ մամուլի դերը, անկասկած, ենթադրում է իրազեկման պարտականություն հանրային շահին վերաբերող հարցերում, կոնկրետ անձանց ուղղակիորեն մեղադրելը՝ նրանց անունների ու պաշտոնների մատնանշմամբ, պարտավորեցնում է պատասխանողին ներկայացնել իրենց պնդումների համար բավարար փաստական հիմքեր: ՄԻԵԴ-ի դիրքորոշումը նաև այն է, որ իրավասու մարմնի կողմից քրեական մեղադրանքը հիմնավորելու ապացուցման չափորոշիչը հազիվ թե կարելի է համեմատել այն չափորոշիչի հետ, որը պետք է պահպանվի լրագրողի կողմից հանրային շահին վերաբերող հարցերի շուրջ իր պնդումներում:

Հետևաբար, վերոհիշյալ արտահայտության վերաբերյալ վերջնական եզրակացությունը կախված կլինի պատասխանողի կողմից դատարանում ներկայացվելիք հիմնավորումներից:

5.2. «Ինքնակոչ նամակ Քոչարյանի անունից», «Անձամբ Քոչարյանից՝ սխալներով և ստորագրությամբ» վերտառությամբ հոդվածների վերաբերյալ

Նշված հոդվածներից հայցադիմումում մեջբերվել են հետևյալ արտահայտությունները.

- *«Հետևաբար իմաստ չունի վկայակոչել այն ինչ գոյություն չունի՝ Քոչարյանի բարի համբավ: Ավելի գործնական կլինի օրենքի պահանջը բավարարել՝ հայտարարել, թե Քոչարյանը զբաղվում է գործարարությամբ, ունի գործարար համբավ, հոդվածն էլ դրան վնասել է: Կամ էլ համբավի թեման թողնել հանգիստ:....»*
- *«... Պարզ է, որ կյանքում Քոչարյանին անձնագիր պետք չի գալիս, արտերկիր էլ երևի մեկնում է դիվանագիտական անձնագրով: Բայց ինչ արած ... անողոր իրականություն է՝ անձնագրի ուժը կորցնելուց երեք տարի անց հնարավոր չէ այդ անձնագրով քաղաքացիական հարաբերություն ստեղծել և լիազորություններ տալ: Այնպես, որ 1998-ին անձնագիր ստանալուց և ԳԳ նախագահի թեկնածու առաջադրվելուց հետո այժմ էլ երկրորդ անգամ պետք է պրն. Քոչարյանը դիմի՝ անձնագիրը փոխի և ուժի մեջ համարվող անձնագրով լիազորագիր տա, որպեսզի կարողանա իր հոդվածի հերքում պահանջել (կամ էլ կարող է անձամբ պահանջել՝ անձնագիրը թողնելով մի կողմ):... »*
- *«... գոնե այս երկրի անունը, որի քաղաքացին, էլ չասած նախագահն ես եղել, պետք է գրել կարողանալ կամ սխալ գրված լինելը նկատել թղթին ստորագրություն դնելուց առաջ:...»:*

Վերոնշյալ արտահայտությունների, որպես գնահատողական դատողությունների, իրավաչափության վերաբերյալ ամբողջովին կիրառելի է եզրակացության 4.1.1. կետում ներկայացված վերլուծությունը:

6. Վերաբերելի սկզբունքներ

ՄԻԵԴ-ը տարիներ շարունակ ընդգծել է, որ մամուլը յուրահատուկ տեղ է զբաղեցնում Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի պաշտպանության համակարգում, քանի որ մամուլը ոչ միայն իրավունք, այլ պարտավորություն ունի տեղեկություններ և գաղա-

փարներ տարածելու հանրային շահին վերաբերող ցանկացած հարցի շուրջ, իսկ հանրությունն իրավունք ունի դրանք ստանալու: Բացի այդ, «լրագրողական ազատությունը ներառում է նաև չափազանցության և նույնիսկ սադրանքի որոշակի աստիճան»: Եվ վերջապես, սանկցիայի կիրառման հանդեպ ունեցած վախը, ըստ ՄԻԵԴ-ի, «սառնեցնող ազդեցություն» ունի արտահայտվելու ազատության իրականացման վրա:

ՄԻԵԴ-ը, այնուհետև, հետևողականորեն պնդել է, որ «ընդունելի քննադատության սահմանները շատ ավելի լայն են քաղաքական գործչի պարագայում, քան մասնավոր անձի: Ի տարբերություն վերջինիս՝ առաջինն անխուսափելիորեն և գիտակցաբար բաց է իր յուրաքանչյուր խոսքի և արարքի մանրակրկիտ քննարկման առջև ինչպես լրագրողների, այնպես էլ լայն հանրության կողմից և, հետևաբար, պետք է դրսևորի հանդուրժողականության առավել բարձր աստիճան»: Բացի այդ, ՄԻԵԴ-ի համար խիստ կարևոր է նաև, թե հրապարակումը որքանով է ազդել քննադատության թիրախ դարձած գործչի քաղաքական կարիերայի և մասնագիտական կյանքի վրա:

Վերջապես, միջամտության համաչափության հարցում ՄԻԵԴ-ի մոտեցումը պահանջում է, որպեսզի պահանջվող փոխհատուցման չափը որոշելիս ներպետական դատարանները հաշվի առնեն այն անձանց սահմանափակ միջոցները, որոնց դեմ բերվում են զրպարտության կամ վիրավորանքի մասին հայցերը: Մասնավորապես՝ Ռոմանենկոն և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի գործում ՄԻԵԴ-ը համարել է, որ դիմումատուի խոսքի ազատության իրավունքը խախտվել է նաև այն պատճառով, որ ներպետական դատարանները չեն վերլուծել, թե դիմումատուի եկամուտների որ մասն են կազմել պահանջվող գումարները և արդյոք դրանցով չափից ավելի մեծ բեռ չի դրվել նրանց վրա: Մինչդեռ, դիմումատուի պնդմամբ, ինչը չէր վիճարկել ՌԴ կառավարությունը, պահանջվող գումարները հավասար են եղել նրա չորս ամսվա եկամուտներին և հետևաբար եղել են անչափ խիստ:

Սույն գործով հայցվորի կողմից պահանջվող փոխհատուցման ու դատական ծախսերի չափը չի բխում միջամտության համաչափության պահանջից, ենթադրաբար գերազանցում է գործում ներգրավված լրատվամիջոցի եկամուտները, իսկ փաստաբանական ծառայությունների դիմաց պահանջվող վարձատրությունը ակնհայտորեն չի համապատասխանում ոչ միայն ՀՀ օրենսդրությամբ առաջադրվող խելամտության պահանջին, այլ նաև այս հարցի շուրջ ՀՀ փաստաբանների պալատի վերջերս արտահայտած դիրքորոշմանը:

7. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը գտնում է, որ վերոնշյալ սկզբունքների, վերլուծությունների և չափանիշների լույսի ներքո՝ միջամտությունը պատասխանող կողմ հանդիսացող լրատվամիջոցի արտահայտվելու ազատության իրավունքի իրականացմանը, հրապարակումների մեջ տեղ գտած զնահատողական դատողությունների մասով, անհրաժեշտ չէ ժողովրդավարական հասարակությունում, իսկ որոշ վիճահարույց արտահայտությունների մասով միջամտության անհրաժեշտությունը կախված կլինի պատասխանողի կողմից ներկայացվելիք հիմնավորումներից:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք 2.

«Երկիր» օրաթերթի 13.01.2011թ. 3/2326-րդ համարում հրապարակված՝ «131 դեմք ու դիմակ» վերտառույթյանը հողվածի վերաբերյալ

Հրապարակված է 27.06.2011-ին

1. Փաստերը

13.01.2011թ. «Երկիր» օրաթերթի 3/2326-րդ համարում հրապարակվել է «131 դեմք ու դիմակ» վերտառությամբ հոդվածը, որը վերաբերում է ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Տիգրան Արզաքանցյանին:

Վերոնշյալ հոդվածում տեղ գտած՝ պատիվն ու արժանապատվությունն արատավորող տեղեկությունները հերքելու և պատճառված վնասը փոխհատուցելու պահանջի հայցով Տ. Արզաքանցյանը 11.02.2011թ. դիմել է Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարան:

08.06.2011թ. Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանը սույն գործով կայացրել է վճիռ, որով Տ. Արզաքանցյանի հայցը բավարարվել է մասնակի:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ խորհուրդը որոշել է սեփական նախաձեռնությամբ ուսումնասիրել վիճարկվող հոդվածը և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի համաձայն.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր կարծիքն ազատ արտահայտելու իրավունք...:

Յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք, ներառյալ՝ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատությունը, տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:

Լրատվամիջոցների և տեղեկատվության այլ միջոցների ազատությունը երաշխավորվում է...»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն.

«Մարդու և քաղաքացու՝ Սահմանադրության 27 հոդվածով...ամրագրված հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում...այլոց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների, պատվի և բարի համբավի պաշտպանության համար...»:

Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորություններով սահմանված շրջանակները»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ ՄԻԵԿ կամ Կոնվենցիա) 10-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատորեն արտահայտվելու իրավունք: Այս իրա-

վունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը՝ առանց պետական մարմինների միջամտության և անկախ սահմաններից: Այս հոդվածը չի խոչընդոտում պետություններին՝ սահմանելու ռադիոհաղորդումների, հեռուստատեսային կամ կինեմատոգրաֆիական ձեռնարկությունների լիցենզավորում:

2. Այս ազատությունների իրականացումը, քանի որ այն կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ, կարող է պայմանավորվել այնպիսի ընթացակարգերով, պայմաններով, սահմանափակումներով կամ պատժամիջոցներով, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ... այլ անձանց հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելու, խորհրդապահական պայմաններով ստացված տեղեկատվության բացահայտումը կանխելու կամ արդարադատության հեղինակությունն ու անաչառությունը պահպանելու նպատակով»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածից և ՄԻԵԿ-ի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ անձի արտահայտվելու ազատությունը կարող է սահմանափակվել, եթե միջամտությունը՝

- «նախատեսված է օրենքով»,
- ծառայում է հոդվածում թվարկված «իրավաչափ նպատակներից» առնվազն մեկին, տվյալ դեպքում՝ անձի «պատվի և բարի համբավի» կամ «հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելուն» և
- «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»:

Այս վերջին պայմանը պահանջում է, որպեսզի ՄԻԵԿ-ը որոշի, թե արդյոք զանգատի առարկա միջամտությունը բխում է «իրատապ հասարակական կարիքից», արդյոք այն համաչափ է իր առջև դրված «օրինական նպատակին», և արդյոք իշխանությունների կողմից միջամտության արդարացման նպատակով առաջ քաշված պատճառները «վերաբերելի են և բավարար»:

4. Վիճարկվող հոդվածների իրավական վերլուծությունը

Վիճարկող հոդվածների, հայցադիմումում մեջ բերված արտահայտությունների իրավաչափության գնահատումը հիմնված է ՀՀ Սահմանադրության, ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածի և Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի պահանջների վրա:

5. «131 դեմք ու դիմակ» վերտառությամբ Տիգրան Արզաքանցյանին վերաբերող հոդվածի վերաբերյալ

Ընդհանուր համատեքստը և հոդվածի հանրային նշանակությունը. Վիճարկվող հոդվածը պատկանում է «Երկիր» օրաթերթի՝ «131 դեմք ու դիմակ» խորագրով հոդվածների շարքին, որոնցով օրաթերթը նպատակ է ունեցել հասարակությանը տեղեկատվություն ներկայացնել ՀՀ Ազգային ժողովի 131 պատգամավորներից յուրաքանչյուրի վերաբերյալ: Մինչ Տ. Արզաքանցյանին նվիրված վիճարկվող հոդվածի հրապարակումը՝ վերոնշյալ շարքում արդեն հրապարակվել էին թվով 17 Աժ պատգամավորների վերաբերող հոդվածներ: Համապատասխան խորագրով հոդվածների շարքը շարունակվել է նաև Տ. Արզաքանցյանի վերաբերյալ հրապարակումից հետո, ինչը վկայում է տվյալ հոդվածաշարը հրապարակելու լրատվամիջոցի նպատակի և դրա հանրային նշանակության մասին:

Վիճարկվող հոդվածով ներկայացվում են պատգամավորի կենսագրության որոշ տվյալներ, նրա աշխատանքային պարտականությունների կատարման, գույքային դրության, կենսաոճին ու որոշ նախասիրություններին վերաբերող տեղեկություններ: Նշված տեղեկությունները, անշուշտ, ներկայացնում են հանրային հետաքրքրություն, հաշվի առնելով, առաջին հերթին, հայցվորի կարգավիճակը, նրա՝ որպես ընտրովի պաշտոնատար անձի և քաղաքական գործչի գործունեության բնույթը, ինչպես նաև պետական բյուջեի միջոցներից վճարվելու հանգամանքները:

Հոդվածի շարադրման ընդհանուր ոճը և երանգավորումը. Հոդվածն ընդհանուր առմամբ շարադրված է հունդրային ոճով և երանգավորմամբ, ինչը արտահայտվելու ազատության իրավունքի լրացուցիչ պաշտպանություն է ենթադրում, քանի որ այս ոճն ինքնին ենթադրում է որոշակի չափազանցություն:

Հոդվածը պարունակում է ՀՀ ԱԺ պատգամավոր Տ. Արզաքանցյանի վերաբերյալ հետևյալ արտահայտությունները, որոնք վերջինս վիճարկել է նաև դատարանում.

5.1

- *«Այս պատգամավորը առաջին անգամ խորհրդարան մտավ որպես ստիլյագ»:*
- *«Բրենդային իր հագուստների, կոշիկների մասին խոսում էր բոլորի հետ և շարունակ գլուխ էր գովում, թե ինչպես է ինքնաթիռներով գեղեցկուհիներ բերում ու տանում այս կամ այն երկիր»:*
- *«Հայտնի է նաև որպես «կազինոների» մշտական հաճախորդ»:*
- *«Շարունակ ծեծ ուտելու սովորություն ունի»:*
- *«Ամեն անգամ ծեծվելուց հետո ամիսներով բուժվում է և չի հաճախում ԱԺ նիստերին»:*
- *«Անցնող նստաշրջանում միայն մեկ անգամ է երևացել Ազգային ժողովի միջանցքներում»:*
- *«Տիգրան Արզաքանցյանը իր խոսքում շարունակ մեջբերումներ է անում մոր խոսքերից»:*
- *«Հայտնի է, որպես ռուս երգչուհիների համար ինքնաթիռ վարձող և այստեղ-այնտեղ, այդ թվում՝ Հայաստան տանող-բերող գործարար»:*
- *«Խոսում է մի քանի օտար լեզվով, բայց առավել հասկանալի խոսում է հայրենի քյավառա բարբառով»:*

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը անհրաժեշտ է համարում տարանջատում կատարել հոդվածում տեղ գտած փաստերի և գնահատողական դատողությունների միջև: Ըստ Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ եթե փաստերի առկայությունը կարելի է ապացուցել, ապա գնահատողական դատողությունները ապացուցելի չեն. գնահատողական դատողությունների ապացուցումն անհնարին է, քանի որ դրանք վերաբերում են հանդգնումների, նախապատվությունների ոլորտին: Միևնույն ժամանակ ՄԻԵԴ-ը նշել է, որ գնահատողական դատողություն արտահայտելու իրավունքը բացարձակ չէ և որ նման դատողության հիմքում պետք է ընկած լինեն որոշ փաստական հիմքեր: Այդ փաստական հիմքերի և դատողության միջև կապի անհրաժեշտությունը տարբեր է՝ կախված կոնկրետ գործի հանգամանք-

ներից, հետևաբար, խնդիրը կայանում է նրանում, թե արդյոք տվյալ գնահատող դատողության համար առկա են եղել բավարար փաստական հիմքեր:

Վերոնշյալ արտահայտությունները գնահատողական դատողություններ են կամ փաստական տվյալներ, որոնք որպես այդպիսին զուրկ չեն փաստական հիմքերից: Դրանք հիմնված են բավարար փաստական հիմքերի վրա, այն է՝ պատգամավոր Տ. Արզաքանցյանի սեփական հայտարարությունների, հարցազրույցների, այլ լրատվամիջոցներում հրապարակված մի շարք հոդվածների ու տեղեկատվության, ինչպես նաև պաշտոնական տեղեկատվության հիման վրա:

5.1.1.

Հրանտ Բագրատյանը, երբ «Պեռնո Ռիկարում» էր աշխատում, մի առիթով ասել է. *«էդ լակոտը մեր կոնյակի պատիվը գցում է Ռուսաստանում»:*

Ինչ վերաբերում է վերոգրյալ մեջբերմանը, ապա այն մի կողմից պարունակում է վիրավորական արտահայտություն («լակոտ» արտահայտությունը), իսկ մյուս կողմից նշված արտահայտությունը հրապարակվել է չակերտների մեջ, որը նշանակում է, որ արտահայտությունը հանդիսանում է մեջբերում այլ անձի կողմից կատարված հայտարարությունից: Նման պարագայում էական է, թե արդյոք լրագրողը ցույց է տալիս այն աղբյուրը, որտեղից օգտվել է մեջբերումը կատարելիս: Դա պայմանավորված է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 6-րդ մասով հիմքով սահմանված իրավական պաշտպանության միջոցով, ըստ որի անձն ազատվում է վիրավորանքի կամ զրպարտության համար պատասխանատվությունից, եթե իր արտահայտած կամ ներկայացրած փաստացի տվյալները այլ անձի հրապարակային ելույթի, պաշտոնական փաստաթղթերի, լրատվության այլ միջոցի բառացի կամ բարեխիղճ վերարտադրություն են և դա տարածելիս հղում է կատարվել տեղեկատվության աղբյուրին (հեղինակին): Թեև ապացուցման բեռը նման հանգամանքներում պատասխանողի վրա է, սակայն հայցվորն իր վրա է վերցրել ապացուցման բեռը և դատարան ներկայացրել Հրանտ Բագրատյանի ստորագրությամբ գրավոր հայտարարություն, որով վերջինս հերքել է նման հայտարարություն կատարած լինելու փաստը: Ի պատասխան, լրագրողը չի վկայակոչել որևէ աղբյուր, որտեղից կատարել է մեջբերումը: Սա ինքնին նշանակում է, որ մեջբերումը կատարվել է անբարեխիղճորեն: Նման հանգամանքը կարող է հիմք հանդիսանալ արժանապատվությունը արատավորելու նպատակային տարրի առկայությունը պնդելու համար, որը «վիրավորանք» հասկացության բաղկացուցիչ մասն է՝ ըստ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 2-րդ մասի:

Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի կառուցակարգը, ինչպես նաև Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, լրագրողից չեն պահանջում յուրաքանչյուր դեպքում կատարել վկայակոչումներ տեղեկատվական աղբյուրի մասին: Դա լրջորեն կվնասի լրատվական նյութի որակը և լրագրողական ազատությունը: Ավելի հաճախ բավարար է ներկայացնել այլ անձի հրապարակային հայտարարության կամ հայտարարությունների վերարտադրումը, որը, բարեխիղճ կատարելու դեպքում, հնարավոր կլինի հեշտությամբ հիմնավորել՝ ներկայացնելով, օրինակ, նախկինում հրապարակված մի շարք լրատվական նյութեր տվյալ երևույթի կամ դեպքի մասին: Հենց այդ պաշտպանությունից էլ հաջողությամբ օգտվել է լրատվամիջոցը վերևում շարադրված բազմաթիվ գնահատական-դատողությունները հիմնավորելու համար, որն էլ ընդունել է դատարանը: Սակայն իրավիճակն այլ է, երբ լրագ-

րողը կատարում է մեջքերում: Նման հանգամանքում լրագրողը, գիտակցաբար իր վրա վերցնելով պատասխանատվության ավելի մեծ բեռ, իրեն դնում է այնպիսի իրավական հարթության մեջ, որտեղ իրավական պաշտպանության միջոցներն ավելի սահմանափակ են:

Խորհուրդն անհրաժեշտ է համարում նաև նշել, որ «Երկիր» օրաթերթի փետրվարի 5-ի համարում հրապարակված՝ Զ. Բագրատյանի վերոնշյալ հայտարարությունը չի կարող համարվել պատշաճ հերքում, քանի որ չի համապատասխանում օրենքով սահմանված հերքմանը առաջադրված պահանջներին:

6. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը գտնում է, որ վերոնշյալ սկզբունքների, վերլուծությունների և չափանիշների լույսի ներքո՝ միջամտությունը պատասխանող կողմ հանդիսացող լրատվամիջոցի արտահայտվելու ազատության իրավունքի իրականացմանը, հրապարակումների մեջ տեղ գտած գնահատողական դատողությունների, փաստերի շարադրանքի մասով, անհրաժեշտ չէ ժողովրդավարական հասարակությունում, իսկ Զ. Բագրատյանի կողմից արված հայտարարությանը հղում կատարելու մասով (որը պարունակում է «լակոտ» վիրավորական արտահայտությունը)՝ միջամտությունը պետք է խիստ համաչափ լինի հայցվորի պատվին ու արժանապատվությանը հասցված վնասին՝ հաշվի առնելով գործի հանգամանքները, լրատվամիջոցի գույքային դրությունը, ինչպես նաև փոխհատուցման չափը գնահատելիս ՄԻԵԴ-ի նախադեպային պրակտիկայում մշակված այլ սկզբունքները:

Խորհուրդը գտնում է, որ սույն գործով հայցվորի կողմից պահանջվող 3,000.000 (երեք միլիոն) ԶԶ դրամի չափով փոխհատուցման պահանջը վիրավորանքի և զրպարտության դիմաց չի բխում միջամտության համաչափության և անհրաժեշտության սկզբունքներից:

Ինչ վերաբերում է դատարանի կողմից սահմանված 200.000 ԶԶ դրամի չափով բարոյական վնասի դրամական փոխհատուցմանը, ապա սույն գործի հանգամանքների ներքո նշված փոխհատուցումն անհամաչափ է և դատարանը կարող էր բավարարվել լրատվամիջոցին՝ ներողություն հրապարակելուն պարտադրելով Զ. Բագրատյանի կողմից արված հայտարարությանը հղում կատարելու մասով (որը պարունակում է «լակոտ» վիրավորական արտահայտությունը): Յետևաբար, վճռով իրավունքի խախտման փաստի արձանագրումը ինքնին արդարացի փոխհատուցման բավարար միջոց է: Իսկ ինչ վերաբերում է դատական ծախսերի հիմքով սահմանված փոխհատուցման չափին, ապա սույն գործի հանգամանքների ներքո դա կարելի է համարել ողջամիտ:

Կ Ա Ր Ծ Ի Բ 3.

«Իրավունք» թերթի 22.02.2011 թիվ 13
համարում հրապարակված «Կլորիկ
գունա՞ր է կրվել» վերնագրով
հոդվածի վերաբերյալ

Չհրապարակված է 21.07.2011թ.-ին

1. Փաստերը

22.02.2011թ. «Իրավունք» թերթի թիվ 13 համարում հրապարակվել է «Կլորիկ գունա՞ր է կրվել» վերնագրով հոդված ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավոր Տիգրան Արզաբանցյանի մասին:

Տիգրան Արզաբանցյանը դիմել է Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարան (այսուհետև դատարան)՝ դատարանից պահանջելով պարտավորեցնել «Իրավունք Մեդիա» ՍՊ ընկերությանը «Իրավունք» թերթում հրապարակել դատարանի վճիռը լրիվ կամ մասնակի, պարտավորեցնել թերթին հրապարակել հոդվածի առնչությամբ իր կողմից ներկայացված պատասխանը, «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ից բռնագանձել 3.000.000 ՀՀ դրամ որպես փոխհատուցում վիրավորանքի և զրպարտության հետևանքով իր պատվին ու արժանապատվությանը պատճառված վնասի դիմաց և 568.000 ՀՀ դրամ որպես փոխհատուցում իր կողմից կատարված դատական ծախսերի դիմաց: 24.06.2011թ. դատարանը կայացրել է վճիռ (դատավոր՝ Ռ. Ափինյան), որով ամբողջությամբ մերժել է հայցը անհիմն լինելու հիմքով:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ խորհուրդը որոշել է սեփական նախաձեռնությամբ ուսումնասիրել վիճարկվող հոդվածը և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի համաձայն.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր կարծիքն ազատ արտահայտելու իրավունք...:

Յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք, ներառյալ՝ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատությունը, տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:

Լրատվամիջոցների և տեղեկատվության այլ միջոցների ազատությունը երաշխավորվում է...»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն.

«Մարդու և քաղաքացու՝ Սահմանադրության 27 հոդվածով...ամրագրված հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում...այլոց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների, պատվի և բարի համբավի պաշտպանության համար...:

Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորություններով սահմանված շրջանակները»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ ՄԻԵԿ կամ Կոնվենցիա) 10-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատորեն արտահայտվելու իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը՝ առանց պետական մարմինների միջամտության և անկախ սահմաններից: Այս հոդվածը չի խոչընդոտում պետություններին՝ սահմանելու ռադիոհաղորդումների, հեռուստատեսային կամ կինեմատոգրաֆիական ձեռնարկությունների լիցենզավորում:

2. Այս ազատությունների իրականացումը, քանի որ այն կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ, կարող է պայմանավորվել այնպիսի ընթացակարգերով, պայմաններով, սահմանափակումներով կամ պատժամիջոցներով, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ... այլ անձանց հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելու, խորհրդապահական պայմաններով ստացված տեղեկատվության բացահայտումը կանխելու կամ արդարադատության հեղինակությունն ու անաչառությունը պահպանելու նպատակով»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածից և ՄԻԵԿ-ի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ անձի արտահայտվելու ազատությունը կարող է սահմանափակվել, եթե միջամտությունը՝

- «նախատեսված է օրենքով»,
- ծառայում է հոդվածում թվարկված «իրավաչափ նպատակներից» առնվազն մեկին, տվյալ դեպքում՝ անձի «պատվի և բարի համբավի» կամ «հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելուն» և
- «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»:

Այս վերջին պայմանը պահանջում է, որպեսզի ՄԻԵԿ-ը որոշի, թե արդյոք գանգատի առարկա միջամտությունը բխում է «իրատապ հասարակական կարիքից», արդյոք այն համաչափ է իր առջև դրված «օրինական նպատակին», և արդյոք իշխանությունների կողմից միջամտության արդարացման նպատակով առաջ քաշված պատճառները «վերաբերելի են և բավարար»:

4. Վիճարկվող հոդվածների իրավական վերլուծությունը

Վիճարկվող հոդվածի՝ հայցադիմումում մեջ բերված արտահայտությունների իրավաչափության գնահատումը հիմնված է ՀՀ Սահմանադրության, ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի և ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի պահանջների վրա:

Նշված որոշմանը հանգելիս դատարանն առաջնորդվել է խոսքի ազատության ժամանակակից սկզբունքներով, որոնք մշակվել են Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից և արդեն մոտ երեք տասնամյակ կիրառվում են զարգացած ժողովրդավարական հասարակարգերում:

Դատարանի վճիռն ամբողջությամբ կառուցված է բախվող լեզվտիմ շահերի միջև անհրաժեշտ հավասարակշռություն սահմանելու սկզբունքի վրա՝ առանձնահատուկ կարևորություն տալով մամուլի հատուկ դերին ժողովրդավարական հասարակար-

գում: Դատարանը փորձել է հավասարակշռել անձի հեղինակության պաշտպանության իրավունքը լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու և հանրության տեղեկատվություն ստանալու իրավունքների հետ և արդյունքում հանգել է այն եզրակացության, որ տվյալ գործի հանգամանքների ներքո գերակայում են վերջին երկուսը:

Լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու և հանրության տեղեկատվություն ստանալու իրավունքներին գերակայություն տալով՝ դատարանն առաջնորդվել է այն գաղափարով, որ հանրությունը ցանկանում է տեղեկացված լինել իր քաղաքական գործիչների մասին, որը կարող է ներառել նաև անձնական կյանքի մասին միջամտող բնույթի, մասնավորապես՝ վարքագծի դրսևորումների մասին հավասարակշռված տեղեկատվությունը լրատվամիջոցի կողմից: Թեև անվիճելի է, որ անձնական կյանքի պաշտպանության իրավունք ունեն բոլորը, այդուհանդերձ, դատարանը համարել է, որ էական է այն հանգամանքը, թե արդյոք լրատվական նյութը վերաբերել է մի անձի, ով շարունակում է պաշտոնավարել և իրականացնել պաշտոնեական գործառույթներ: Դատարանը հանգել է այն եզրահանգման, որ նման դեպքերում պաշտոնավարող քաղաքական գործիչները պետք է ակնկալեն անձնական կյանքի առավել նվազ պաշտպանություն, քանի որ նրանց յուրաքանչյուր գործ և խոսք գտնվում է հանրության ուշադրության կենտրոնում և հանրությունը, ցանկանալով տեղեկացված լինել իր քաղաքական առաջնորդների մասին, իրականացնում է տեղեկություններ ստանալու իր իրավունքը, որն իրավաչափ չափ է: Դատարանը հանրության տեղեկություն ստանալու իրավունքը գերադասել է անձի անձնական կյանքի, տվյալ դեպքում հեղինակության պաշտպանության իրավունքից, ինչը, կարծում ենք, միանգամայն օրինաչափ մոտեցում է:

Ողջունելի է այն հանգամանքը, որ վիճահարույց յուրաքանչյուր արտահայտության իրավաչափությունը գնահատելիս դատարանը հաշվի է առել համատեքստը, որի ներքո տվյալ բառը կամ արտահայտությունն օգտագործվել է լրագրողի կողմից: Նման մոտեցումը դատարանին հնարավորություն է տվել պաշտպանել չափազանցված խոսքը: Նշվածը նոր մոտեցում է ՀՀ դատական պրակտիկայում՝ առնվազն տեղեկատվական վեճերի վերաբերյալ դատական պրակտիկայում: Օրինակ, գնահատելով «թրև գալ» արտահայտության իրավաչափությունը, դատարանը հաշվի է առել, որ նշված արտահայտությունն օգտագործվել է ոչ թե ինքնանպատակ, որի դեպքում կարող էր խնդիր առաջանալ լրագրողական վարքագծի տեսանկյունից, այլ աշխատողներին ժամանակին աշխատավարձ չվճարելու հանգամանքը և Ազգային ժողովի պատգամավորի՝ խաղատներ հաճախակի այցելելու երևույթը քննադատելու նպատակով՝ դրանով իսկ քննադատությունն ուղղելով քաղաքական գործիչ գործողությունների, այլ ոչ թե բացառապես նրա անձի վրա: Նշված հանգամանքով էր պայմանավորված դատարանի որոշման այն մասը, որում դատարանն իր պաշտպանության տակ է առել այնպիսի լրատվական նյութ, որի ճշմարտացիությունը լրատվամիջոցը չի կարողացել հիմնավորել դատաքննության ընթացքում: Սա անելիս դատարանը հաշվի է առել, որ տվյալ դեպքում լրատվամիջոցը ակնհայտորեն նպատակ չի հետապնդել արատավորել հայցվորի պատիվն ու արժանապատվությունը, որը զրպարտության և վիրավորանքի անհրաժեշտ տարր է:

Իրերը գնահատելով իրենց համատեքստում՝ դատարանը հաջողությամբ կիրառել է Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասի բարձր չափանիշը, այն է, որ յուրաքանչյուր դեպքում լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքի միջամտության անհրաժեշտության հարցը պետք է գնահատվի ելնելով այն սկզբունքից, թե արդյոք մի-

ջամտության համար առկա է հասարակական սուր պահանջ և թե արդյոք նման միջամտությունն «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»: Նման մոտեցումը ցույց է տալիս, որ դատարանը տվյալ վեճը դիտել է ոչ միայն մրցակցող անհատական շահերի, այլ նաև հանրային շահի տեսանկյունից: Այսպիսով, որոշումը կայացնելիս դատարանը դուրս է եկել մրցող կողմերի նեղ անձնական շահերի շրջանակներից և կայացրել այնպիսի որոշում, որը բարենպաստ հետևանք է առաջացրել ողջ հանրության համար:

Գնահատելի է նաև այն հանգամանքը, որ դատարանը նախընտրել է պատասխանող լրատվամիջոցի համար հստակեցնել հերքման և պատասխանի հրապարակման համար օրենսդրական պահանջները, քանի որ այս առումով դատարանը նկատել է, որ հերքման և պատասխանի հրապարակման վերաբերյալ պատասխանող լրատվամիջոցի դատարան ներկայացրած պնդումները առերևույթ հակասում էին օրենքի պահանջներին:

5. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը գտնում է, որ դատարանի վճիռն ամբողջությամբ համապատասխանում է ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքներին, իսկ վիճարկվող հոդվածի՝ հայցադիմումում մեջ բերված արտահայտությունների իրավաչափությունն ամբողջությամբ գնահատված է դատարանի կողմից ՀՀ Սահմանադրության, ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի և ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի համաձայն:

Կ Ա Ր Ծ Ի Բ 4.

«Հայկական ժամանակ» օրաթերթի
14.10.2010թ. թիվ 188 (2623) համարում
հրապարակված՝ «Ութից յոթը ցուցակում
են» վերտառույթյանը հոդվածի վերաբերյալ

Հրապարակված է 21.10.2011թ.-ին

1. Փաստերը

14.10.2010թ. «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի թիվ 188 (2623) համարում հրատարակվել է «Ութից յոթը ցուցակում են» վերտառությամբ հետևյալ հոդվածը, որն ուղեկցվել է ութ անձանց, այդ թվում՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորներ Ռուբեն Հայրապետյանի, Լևոն Սարգսյանի և Սամվել Ալեքսանյանի լուսանկարների հրատարակմամբ:

«Մեր տեղեկություններով՝ ՌԴ ազգային անվտանգության մարմինը, դատախազությունը և մյուս իրավապահ մարմինները տարբեր քրեական գործերի նախաքննության ընթացքում՝ հիմնականում նարկոթրաֆիքի, թրաֆիքինգի և փողերի լվացման գործերով, պարզել են, որ հանցագործությունների հետ առնչություն ունեն նաև ՀՀ պաշտոնյաներ:

ՌԴ իրավապահները պարզել են, որ ռուսական կրիմինալ խմբավորումները ՀՀ տարբեր պաշտոնյաների հետ սերտ կապերի մեջ են, և կազմել են տարբեր քրեական գործերի հետ առնչություն կամ ռուսական կրիմինալ խմբավորումների հետ կապեր ունեցող ՀՀ պաշտոնյաների ցուցակ, որում ընդգրկվել են 32 անուն: Մեր տեղեկություններով, այս ցուցակի վերաբերյալ ՌԴ դատախազության ներկայացուցիչները զրուցել են «Միաբանություն» հայկական ազգային ակումբի նախագահ Սմբատ Կարախանյանի հետ: Ցուցակը ՌԴ դատախազության ղեկավարությունը ոչ պաշտոնական ֆորմատով ցուցադրել է ՀՀ գլխավոր դատախազ Աղվան Հովսեփյանին և ԱԱԾ տնօրեն Գորիկ Հակոբյանին: Ռուսական կողմը ցուցակում նշված անձանց պատասխանատվության ենթարկելու հարց է բարձրացրել: Սակայն, ՀՀ վերը նշված պաշտոնյաներն իրենց ռուս գործընկերներին պատասխանել են, որ այդ խնդիրը լուծելու համար իրենք շատ փոքր մարդիկ են: Մեր տեղեկություններով, ՌԴ իրավապահների կազմած ցուցակի առաջին յոթ հորիզոնականներում հետևյալ անուններն են. Սերժ Սարգսյանի եղբայր, ԱԺ պատգամավոր Սաշիկ Սարգսյան, ԱԺ պատգամավորներ Ռուբեն Հայրապետյան («Նեմեց Ռուբո») և Լևոն Սարգսյան («Ալրադացի Լյովիկ»), ՀՀ ՊԵԿ նախագահ Գագիկ Խաչատրյան, ԱԺ պատգամավոր Սամվել Ալեքսանյան («Լֆիկ Սամո»), ԱԺ նախագահ Հովիկ Աբրահամյան և ԱԺ ԲՀԿ խմբակցության ղեկավար Գագիկ Ծառուկյան: Ըստ մեր տեղեկությունների, ՌԴ իրավապահները ցուցակում Սերժ Սարգսյանի անունը չեն ընդգրկել, քանի որ ի սկզբանե բացառել են, որ հնարավոր կլինի նրան պատասխանատվության ենթարկելու հարց բարձրացնել»:

1.1. ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորներ Ռուբեն Հայրապետյանը, Լևոն Սարգսյանը և Սամվել Ալեքսանյանը (այսուհետ՝ հայցվորներ) 26.10.2010թ. հետևյալ գրությամբ «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ից (այսուհետ՝ պատասխանող) պահանջել են հերքել իրենց պատիվն ու արժանապատվությունը արատավորող տեղեկությունները.

Հերքման պահանջ

«Ձեր կողմից հրատարակող զանգվածային լրատվության միջոցի՝ «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի համար 188 (2623), հոկտեմբեր 14/ հինգշաբթի/ 2010թ.-ի համարի առաջին էջի կենտրոնում, որտեղ օրաթերթը զետեղում է առավել կարևոր և ուշագրավ տեղեկությունները, հրատարակվել է տեղեկատվություն, որը վերնագրված է «Ութից յոթը ցուցակում են», իսկ ստորև փակցված են ութ անձանց, այդ թվում մեր, լուսանկարները: Հոդվածում, մասնավորապես որպես փաստ ներկայացվում են հետևյալ ապատեղեկատվությունը.....

Հայտնում ենք, որ նշված տեղեկությունները չեն համապատասխանում իրականությանը և արատավորում են մեր պատիվն ու արժանապատվությունը:

Ղեկավարվելով «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածով՝ պահանջում ենք հերքել նշված տեղեկությունները՝ սույն փաստաթղթին կից ներկայացված տեքստը Ձեր անունից օրաթերթի հաջորդ համարի առաջին էջում հրապարակելու միջոցով:

Միաժամանակ տեղեկացնում ենք, որ սահմանված կարգով և ժամկետում հերքումը չհրապարակելու դեպքում ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով դիմելու ենք դատական պաշտպանության...»

1.2. 01.11.2010թ.-ին պատասխանողը պատասխանել է հայցվորների գրությանը, մասնավորապես նշելով.

«...Ձեր հերքման պահանջում դուք չեք նշել, թե որոնք են «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի թիվ 2623 թողարկման առաջին էջում զետեղված «Ուրիշ յոթը ցուցակում են» հրապարակման մեջ ձեր անձերի հետ կապված փաստացի անձատուությունները:

Բացի այդ, ձեր ներկայացրած հերքման տեքստում ասվում է, որ «Հայկական ժամանակի» տվյալ հրապարակման մեջ բերված տեղեկությունները, իբր, չեն համապատասխանում իրականությանը եւ ներկայացվել են առանց հավաստիությունը ստուգվելու:

Տեղյակ են պահում ձեզ, որ խնդրո առարկա հրապարակման մեջ հիշատակված փաստերը հաստատվել են Մոսկվայում գործող «Միաբանություն» ազգային ակումբի նախագահ Սմբատ Կարախանյանի կողմից, ում ՌԴ իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչները իրենք են տեղեկացրել ձեր կողմից վիճարկվող հրապարակման մեջ առկա փաստերի գոյության մասին և Կարախանյանի հետ զրուցել են հայաստանցի մի շարք անձանց գործունեության մասին ավելի ամբողջական կարծիք կազմելու համար: Կարախանյանն, ըստ այդմ, անձամբ է ծանոթացել այդ ցուցակին, որում ինչպես նշված է ձեր կողմից վիճարկվող հրապարակման մեջ, առկա են նաև ձեր անունները: Մեր թղթակցի հետ զրույցում Կարախանյանը վերահաստատել է, որ ձեր անունները ընդգրկված են ցուցակում:

Տեղյակ են պահում նաև, որ «Հայկական ժամանակ» օրաթերթը գործում է ՀՀ Սահմանադրությամբ ու օրենքներին համապատասխան և որևէ մեկի պատիվն ու արժանապատվությունը արատավորելու նպատակ չի հետապնդում:

Միով բանիւ, տեղեկացնում են, որ պատրաստ ենք «Ձանգվածային լրատվության մասին» օրենքով նախատեսված կարգով քննարկել ձեր կողմից ստորագրված պատասխանի տեքստի տարածման հարցը՝ նման տեքստ մեզ ներկայացնելու պարագայում:»

1.3. Սույն գրությանը հայցվորները որևէ պատասխան չեն ներկայացրել:

1.4. 02.11.2010թ. «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի թիվ 2636 համարում հրապարակել է հոդված «Մոսկվան ընկել է Սերժեյնց հետևից» վերնագրով, որում ներկայացվել է Մոսկվայի «Միաբանություն» Ազգային ակումբի նախագահ Սմբատ Կարախանյանի հետ հարցազրույցը, որում Սմբատ Կարախանյանը ընդարձակ հարցազրույցում նշել է, որ ՌԴ իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչները իրենք են տեղե-

կացրել իրեն 14.10.2010թ. վիճարկվող հրապարակման մեջ առկա փաստերի գոյության մասին և որ Կարախանյանի հետ զրուցել են հայաստանցի մի շարք անձանց գործունեության մասին ավելի ամբողջական կարծիք կազմելու համար: Կարախանյանը նշել է, որ անձամբ է ծանոթացել այդ ցուցակին, որում առկա են եղել հայցվորների անունները: Թղթակցի հետ զրույցում Կարախանյանը վերահաստատել է, որ հայցվորների անունները ընդգրկված են եղել ցուցակում, որն ինքը տեսել է անձամբ:

1.5. 08.11.2010թ. հայցվորները դիմել են Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարան (այսուհետ՝ առաջին ատյանի դատարան)՝ պահանջելով դատարանից պարտավորեցնել պատասխանողին «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի միջոցով հերքել տարածված ապատեղեկատվությունը՝ հայցադիմումին կից ներկայացված հերքման տեքստը օրաթերթի առաջին էջում հրապարակելու միջոցով, վճարել փոխհատուցում յուրաքանչյուր հայցվորին 2000000 ՀՀ դրամի չափով և հայցվորներից յուրաքանչյուրի հայցադիմումի պատրաստման և դատական ներկայացուցչության համար կատարված վճարումները՝ յուրաքանչյուր պայմանագրի համար 500.000 ՀՀ դրամ:

1.6. 18.12.2010թ.-ին պատասխանողի կողմից հրապարակվող «Հայկական ժամանակ» օրաթերթում հրապարակվել է ճշտում՝ հետևյալ բովանդակությամբ.

«Ճշտում. «Հայկական ժամանակ»-ի 2012թ. հոկտեմբերի 14-ի համարի առաջին էջում «Ութից յոթը ցուցակում են» վերնագրի ներքո թյուրիմացաբար տպագրվել է նյութի աշխատանքային, չխմբագրված տարբերակ: Ըստ այդմ, հրապարակման տեքստը անհրաժեշտ է կարդալ հետևյալ կերպ.

«Մոսկվայի «Միաբանություն» Ազգային ակումբի նախագահ Սմբատ Կարախանյանը օրերս մեր թղթակցի հետ զրույցում հետաքրքիր տեղեկություններ է հայտնել: Ըստ նրա, ՌԴ ազգային անվտանգության մարմինը, դատախազությունը և մյուս իրավապահ մարմինները տարբեր քրեական գործերի նախաքննության ընթացքում՝ հիմնականում նարկոթրաֆիկինգի, թրաֆիկինգի և փողերի լվացման գործերով պարզել են, որ...»:

Ներողություն խնդրելով մեր ընթերցողներից նշված վրիպակի համար, խնդրում ենք 14.10.2010թ. «ՀԺ»-ի առաջին էջում տպագրված «Ութից յոթը ցուցակում են» հրապարակումը ընթերցել սույն ճշտման մեջ մեջբերված տարբերակով»:

1.7. 07.02.2011թ. առաջին ատյանի դատարանը սույն գործով կայացրել է վճիռ, որով հայցվորների հայցը բավարարվել է մասնակի: Դատարանը վճռել է պարտավորեցնել «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ին՝ հերքելու «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի 2010 թվականի հոկտեմբեր 14-ի թիվ 188 համարի առաջին էջի կենտրոնում հրապարակված՝ «Ութից յոթը ցուցակում են» խորագրով հոդվածում հայցվորներ Ռ. Հայրապետյանի, Լ. Սարգսյանի, Ս. Ալեքսանյանի պատիվն ու արժանապատվությունն արատավորող (զրպարտող) տեղեկությունները և հերքումը տպագրել նույն «Հայկական ժամանակ» օրաթերթում՝ վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկշաբաթյա ժամկետում «Հերքում» խորագրի ներքո՝ Դատարանի կողմից սահմանված բովանդակությամբ և ձևով:

Վճռվել է նաև «Դարեսկիզբ» ՍՊԸ-ից հօգուտ Ս. Ալեքսանյանի, Ռ. Հայրապետյանի, Լ. Սարգսյանի համապատասխանաբար բռնագանձել 2044000-ական ՀՀ դրամ յուրաքանչյուրի համար, որից՝ 2000000 (երկու միլիոն) ՀՀ դրամը՝ որպես փոխհատուց-

ման գումար, 44.000 (քառասունչորս հազար) ՀՀ դրամը՝ որպես նախապես վճարված պետական տուրքի գումար:

1.8. Առաջին ատյանի դատավարությունն իրականացվել է երկու դատական նիստերով, որոնցից առաջինն ընդգրկել է դատավարության նախապատրաստական փուլը, իսկ երկրորդը՝ ըստ էության դատական քննությունը: Նախապատրաստական դատական փուլում պատասխանողի փաստաբանը հայտնել է դատարանին, որ նույն օրն է ներգրավված եղել գործում և խնդրել իրեն տրամադրել նվազագույնը երկու շաբաթ ժամկետ՝ գործի նյութերին ծանոթանալու համար: Միջնորդությունը բավարարվել է մասնակի և պատասխանողի ներկայացուցչին տրամադրվել է յոթ օր ժամանակ:

1.9. Նույն օրը պատասխանողի ներկայացուցիչը միջնորդել է իրեն տրամադրել քաղաքացիական գործի նյութերի պատճենները, որոնք չէին ուղարկվել հայցադիմումին կից: Սույն միջնորդությունը դատարանի կայացրած որոշմամբ բավարարվել է, սակայն նույնիսկ պետական տուրքը վճարած լինելու պարագայում դատարանը չի տրամադրել քաղաքացիական գործի նյութերը պատասխանողի փաստաբանին: Գործի նյութերը փաստաբանին տրամադրվել են միայն վերաքննիչ դատարանի դատավարության ընթացքում:

1.10. Երկու նիստերում դատարանը չի ապահովել պատասխանող լրատվամիջոցի գլխավոր խմբագրի ներկայությունը, իսկ երկրորդ նիստում՝ լրատվամիջոցի փաստաբանի ներկայությունը: Գործով դատաքննությունն անցկացվել է լրատվամիջոցի փաստաբանի բացակայությամբ, որի ընթացքում դատարանն ավարտել է դատաքննությունը և նշանակել վճռի հրապարակման օրը:

1.11. Պատասխանողի փաստաբանը ներկայացրել է վերաքննիչ բողոք ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան (վերաքննիչ դատարան), որի հետ ներկայացրել է իր պնդումները հիմնավորող մի շարք փաստաթղթեր և փաստական տվյալներ, օրինակ՝ հայցվորներին ուղարկված 01.11.2010թ. գրության պատճենը, 02.11.2010թ. «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի թիվ 2636 համարում հրապարակված «Սոսկվան ընկել է Սերժենց հետևից» վերնագրով հրապարակումը, պատասխանողի 2010թ.-ի տարեկան հաշվետվության օրինակները, 18.12.2010թ.-ին պատասխանողի կողմից «Հայկական ժամանակ» օրաթերթում հրապարակված ճշտումը և այլն: Պատասխանողի փաստաբանը նշել է, որ առաջին ատյանի դատարանում նշված փաստաթղթերը ներկայացնելու հնարավորություն չի ունեցել արդար դատաքննության իրավունքի խախտումների պատճառով և խնդրել է վերաքննիչ դատարանին վերը նշվածը հաշվի առնելով փաստաթղթերը համարել որպես գործի քննության համար էական նշանակություն ունեցող փաստաթղթեր:

1.12. 26.05.2011թ.-ի դատական նիստում պատասխանողի ներկայացուցիչը խնդրել է վերաքննիչ դատարանին հաշվի առնել, որ գործն ուղղակիորեն վերաբերում է լրատվամիջոցի, որի գործունեության ղեկավարումը իրականացնում է լրատվամիջոցի գլխավոր խմբագիրը՝ Նիկոլ Փաշինյանը, ով այդ պահին գտնվում է անազատության մեջ, սակայն ՀՀ Ազգային ժողովի համաներում հայտարարելու մասին որոշման համաձայն կարող է առաջիկա մի քանի ժամերի ընթացքում ազատ արձակվել և հաշվի առնելով պատասխանողի՝ որպես գլխավոր խմբագրի դատաքննությանը ներկա գտնվելու և նրա հետ առանձնազրույց ունենալու կարևորությունը դատավարության արդյունավետության տեսակետից, խնդրել է հետաձգել դատական նիստը:

1.13. Դատարանը մերժել է միջնորդությունը: Նույն օրը վերաքննիչ դատարանն ավարտել է դատաքննությունը: ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը (այսուհետ՝ վերաքննիչ դատարան) 09.06.2011թ. քննելով վերոնշյալ վճռի դեմ պատասխանողի կողմից բերված վերաքննիչ բողոքը՝ որոշել է վերաքննիչ բողոքը մերժել: Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 07.02.2011թ. թիվ ԵԿԴ 2347/02/10 վճիռը թողնել անփոփոխ՝ օրինական ուժի մեջ: Դատական նիստի ավարտից երկու ժամ անց «Արթիկ» ՔԿՀ-ից ազատ է արձակվել պատասխանող լրատվամիջոցի գլխավոր խմբագիրը:

1.14. Վերաքննիչ դատարանի որոշումը բողոքարկվել է վճռաբեկության կարգով: ՀՀ վճռաբեկ դատարանը բողոքը ետ է վերադարձրել:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ խորհուրդը որոշել է սեփական նախաձեռնությամբ ուսումնասիրել վիճարկվող հոդվածը և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

ՀՀ Սահմանադրություն

3.1. ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի համաձայն.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր կարծիքն ազատ արտահայտելու իրավունք...:

Յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք, ներառյալ՝ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատությունը, տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:

Լրատվամիջոցների և տեղեկատվության այլ միջոցների ազատությունը երաշխավորվում է...»:

3.2. ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն.

«Մարդու և քաղաքացու՝ Սահմանադրության 27 հոդվածով...ամրագրված հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում...այլոց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների, պատվի և բարի համբավի պաշտպանության համար...:

Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորություններով սահմանված շրջանակները»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիա

3.3. Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ ՄԻԵԿ կամ Կոնվենցիա) 10-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատորեն արտահայտվելու իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը՝ առանց պետական մարմինների միջամտության և անկախ սահմաններից...:

2. Այս ազատությունների իրականացումը, քանի որ այն կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ, կարող է պայմանավորվել այնպիսի ընթացակարգերով, պայմաններով, սահմանափակումներով կամ պատժամիջոցներով, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ... այլ անձանց հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելու, խորհրդապահական պայմաններով ստացված տեղեկատվության բացահայտումը կանխելու կամ արդարադատության հեղինակությունն ու անաչառությունը պահպանելու նպատակով»:

3.4. ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածից և ՄԻԵԿ-ի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ անձի արտահայտվելու ազատությունը կարող է սահմանափակվել, եթե միջամտությունը՝

- «նախատեսված է օրենքով»,
- ծառայում է հոդվածում թվարկված «իրավաչափ նպատակներից» առնվազն մեկին, տվյալ դեպքում՝ «անձի պատվի և բարի համբավի» կամ «հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելուն», և
- «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»:

Այս վերջին պայմանը պահանջում է, որպեսզի ՄԻԵԿ-ը որոշի, թե արդյոք գանգատի առարկա միջամտությունը բխում է «իրատապ հասարակական կարիքից», արդյոք այն համաչափ է իր առջև դրված «իրավաչափ նպատակին» և արդյոք իշխանությունների կողմից միջամտության արդարացման նպատակով առաջ քաշված պատճառները «վերաբերելի են և բավարար»:

Ներպետական և միջազգային պաշտպանական կառուցակարգեր

3.5. Վիրավորանքի և զրպարտության գործերով ներկայումս լայնորեն ճանաչված սկզբունք է, որ որոշ հանգամանքների ներքո լրատվամիջոցները և լրագրողները պետք է պաշտպանված լինեն նույնիսկ իրականությանը չհամապատասխանող և զրպարտող բնույթի հայտարարությունների համար: Այս սկզբունքն արտահայտվում է մի շարք պաշտպանական կառուցակարգերով, որոնք հետևյալն են.

Բարեխիղճ հայտարարություն (fair comment)

3.6. Բարեխիղճ հայտարարության պաշտպանությունը կիրառվում է բազմաթիվ երկրների ներպետական իրավունքում, ինչպես նաև եվրոպական դատարանի կողմից:

3.7. Միացյալ Նահանգներում նշված տեսությունը կոչվում է «բարեխիղճ մեկնաբանություն (fair comment) եզրույթով, որի իրավական սահմանումը հետևյալն է. «ընդհանուր իրավունքում կիրառվող պաշտպանական [կառուցակարգ] է, որը երաշխա-

վորում է հանրային հնչեղություն ունեցող դեպքերի վերաբերյալ հայտարարություններ կատարելու մասնուլի ազատությունը, եթե այդ հայտարարությունները չեն կատարվել չարամտորեն կամ հայցվորին վնաս պատճառելու մտադրությամբ»: Այս սահմանումն ընդունվել է «Նյու Յորք Թայմսն ընդդեմ Սալլիվանի» գործով ԱՄՆ Գերագույն դատարանի հայտնի որոշման մեջ, որի կարևորությունը կայանում է նրանում, որ դրանում ընդգրկվեց «ակնհայտ չարամտության» չափորոշիչը, ըստ որի հայտարարության իրականությանը չհամապատասխանելը դեռ բավարար պայման չէ լրատվամիջոցին պատասխանատվության ենթարկելու համար (նախկինում դա ինքնին բավարար պայման կհանդիսանար), և հայցվորը պետք է նաև ապացուցի, որ իրականությանը չհամապատասխանող փաստացի հայտարարություն կատարելիս լրագրողը հետապնդել է ակնհայտորեն չարամիտ նպատակ (actual malice): Չարամիտ մտադրության առկայությունը ապացուցելու պարտականությունը գործում է միայն, եթե լրատվանյութը վերաբերվում է «հանրային պաշտոնյային», «հանրային դեմքին» կամ «հանրային հնչեղություն ունեցող իրադարձությանը»:

3.8. Կանադայում բարեխղճորեն կատարված հայտարարությունը պետք է վերաբերի միայն հանրային հնչեղություն ունեցող դեպքի (բացառելով ասեկոսեները), հիմնված լինի լայնորեն հայտնի կամ ապացուցելի փաստերի վրա, պետք է հիմնված լինի այնպիսի կարծիքի վրա, որին յուրաքանչյուր անձ ողջամտության սահմաններում կհանգի տվյալ փաստերի հիման վրա և որը արտահայտված կլինի ակնհայտ չարամտության բացակայությամբ: Հիմնական չափորոշիչն է, թե արդյոք վիճահարույց հայտարարությունը փաստացի հայտարարություն է, թե կարծիք և թե արդյոք դա կարելի է բխեցնել լայնորեն հայտնի փաստերից:

3.9. Անգլիայում բարեխղճորեն կատարված լրատվության պաշտպանությունը չի ներառում փաստի մասին զրպարտող բնույթի հայտարարությունները: Այդուհանդերձ, այս դրույթից նույնպես կա բացառություն, որը կոչվում է «արտոնյալ վիճակ» հասկացությամբ, ըստ որի հասարակության մեջ կան անձինք, ովքեր հաղորդում տարածելիս ոչ թե գործում են ինքնանպատակ, այլ իրենց իրավական, սոցիալական կամ բարոյական պարտավորություններից ելնելով: Նման անձանց թվին են պատկանում լրագրողները: Հետևաբար, նման պաշտպանական կառուցակարգի նպատակն է, որպեսզի հասարակության անդամը մեկ այլ անդամից առանց խոչընդոտի ստանա հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող բարեխիղճ տեղեկատվություն: Սա իրավունքի վերջնական նպատակն է, իսկ նման տեղեկատվություն տրամադրող անձին պաշտպանության տակ առնելը նշված իրավունքի իրականացման միջոցն է: Հետևաբար, դատարանը պաշտպանում է հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող այնպիսի տեղեկատվությունը, որում բացակայում է չարամիտ մտադրությունը:

3.10. Times Newspaper LTD-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության գործով որոշման մեջ (թիվ 23676 և 3002/03) եվրոպական դատարանը, վկայակոչելով Անգլիայի ներպետական նախադեպային իրավունքը, տվել է հետևյալ մեկնաբանությունը. «...հանրության բարօրությունը պահանջում է, որպեսզի քաղաքացիները կարողանան հաղորդակցվել ազատորեն (նույնիսկ եթե դա վերաբերվում է փաստի մասին զրպարտող բնույթի հայտարարությանը, որի ճշմարտացիությունը հնարավոր չէ ապացուցել)՝ առանց վախենալու, որ կենթարկվեն պատասխանատվության: Այդ [կառուցակարգը] լրատվամիջոցներին ազատում է մասնավոր անձանց նկատմամբ զրպարտող բնույթի փաստացի հայտարարությունները ստուգելու պարտականությունից, եթե դրանք տարածվել են հաշվի առնելով բոլոր վերաբերելի հանգամանք-

ները և համաձայն «պատասխանատու լրագրության» չափանիշների»:

3.11. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշված խնդրին անդրադարձել է իր մի շարք որոշումներում, որից մեկում տվել է հետևյալ հավաքական ձևակերպումը.

3.12. «Դատարանը վերհիշում է, որ երբ անհրաժեշտություն է առաջացել որոշելու, թե արդյոք թերթերն ազատված են մասնավոր անձանց նկատմամբ զրպարտող բնույթի փաստացի հայտարարությունը ստուգելու սովորական պարտականությունից, դատարանը կիրառել է հայեցողություն՝ մի շարք գործոններ հաշվի առնելուց հետո, մասնավորապես. զրպարտության բնույթը և աստիճանը և թե ինչ աստիճանի թերթը կարող էր ողջամտության սահմաններում իր աղբյուրները համարել վստահելի՝ ներկայացված պնդումների առնչությամբ...: Նշված գործոնները իրենց հերթին պահանջում են հաշվի առնել այլ գործոններ, օրինակ, աղբյուրի հեղինակավոր լինելը (Բլադետ Տրոմսոն ու Սթենասասն ընդդեմ Նորվեգիայի (ՄՊ), վկայակոչված վերևում), արդյոք թերթը մինչև հրապարակումը տարածելը ողջամտության սահմաններում կատարել է բավարար չափով հետազոտություն (Պրագերն ու Օբերշլիկն ընդդեմ Ավստրիայի, 26 ապրիլի 1995թ. վճիռ, Շարք Ա, թիվ 313, կետ 37), արդյոք թերթը պատմությունը ներկայացրել է ողջամտորեն հավասարակշռված կերպով (Բերգենս Տիդենդեն ու այլք ընդդեմ Նորգեվիայի, թիվ 26132/95, կետ 57, ՄԻԵԴ 2000-IV) և թե արդյոք թերթը հնարավորություն է ընձեռնել զրպարտված անձանց պաշտպանելու իրենց (Բերգենս Տիդենդեն ու այլք ընդդեմ Նորգեվիայի, վկայակոչված վերևում, կետ 58»):

3.13. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի (այսուհետ՝ օրենսգրք) 1087.1 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն, վիրավորանք չի կարող համարվել այն հրապարակային հայտարարությունը, որը չի տարածվել անձին «արատավորելու նպատակով» կամ հիմնված է ստույգ փաստերի վրա կամ պայմանավորված է գերակա հանրային շահով:

3.14. Նույն հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն, զրպարտությունը անձին արատավորող փաստացի հայտարարություն է, իսկ 5-րդ կետի համաձայն, անձն ազատվում է նման հայտարարություն կատարելու համար պատասխանատվությունից, եթե այն բխում է զրպարտության ենթարկված անձի կամ նրա ներկայացուցչի հրապարակային ելույթից կամ պատասխանից կամ նրանցից ելնող փաստաթղթից, կամ էլ հայտարարությունը պայմանավորված է գերակա հանրային շահով և եթե փաստացի տվյալները հրապարակայնորեն ներկայացրած անձն ապացուցի, որ ողջամտության սահմաններում ձեռնարկել է միջոցներ՝ պարզելու դրանց ճշմարտությունը և հիմնավորվածությունը, ինչպես նաև հավասարակշռված և բարեխղճորեն է ներկայացրել այդ տվյալները:

Ողջամիտ հրապարակում (reasonable publication)

3.15. Լրագրողական աշխատանքի առանձնահատկությունը պահանջում է լուրերը հրապարակել այն պահին, երբ դա խիստ անհրաժեշտ է և անհետաձգելի, և ավելորդ ձգձգումը կարող է նվազեցնել լրատվանյութի ակտուալությունը: Նույնիսկ լավագույն լրագրողը կարող է սխալ թույլ տալ, սակայն դա չի նշանակում, որ յուրաքանչյուր նման դեպքում պետք է շտապել լրագրողին կամ լրատվանյութին ենթարկել պատասխանատվության: Նման դեպքերում պաշտպանությունը գործում է «բարեխղճության» և «ողջամտության» սկզբունքների հիման վրա, ըստ որի «հաշվի առնելով, որ արտահայտվելու ազատության իրականացումը կապված է «պարտավոր»

րությունների» և «պատասխանատվության» հետ, ընդհանուր հետաքրքրություններ կայացնող դեպքերի վերաբերյալ լրատվություն տարածելու 10-րդ հոդվածով սահմանված լրագրողի պաշտպանությունը գործում է, եթե [լրագրողները] գործում են բարեխղճորեն՝ լրագրողական վարքագծի նորմերի հիման վրա ճշգրիտ և վստահելի տեղեկատվություն տրամադրելու նպատակով» (Բլադետ Տրոնսոն ու Սթենասասն ընդդեմ Նորվեգիայի (ՄԴ), թիվ 21980/93, 20/05/1999, կետ 65):

3.16. Ըստ մեկ այլ մեկնաբանության, «ողջամիտ հրապարակում» պաշտպանությունը գործում է, եթե հիմնավորվում է, որ ցանկացած այլ անձ լինելով տվյալ լրագրողի փոխարեն և ցանկացած այլ հանգամանքներում տվյալ լրատվանյութը կտարածեր այնպես, ինչպես դա արել էր լրագրողը:

3.17. Օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ անձն ազատվում է գրպարտող բնույթի փաստացի հայտարարություն կատարելու համար պատասխանատվությունից, եթե հայտարարությունը պայմանավորված է գերակա հանրային շահով և եթե փաստացի տվյալները հրապարակայնորեն ներկայացրած անձն ապացուցի, որ ողջամտության սահմաններում ձեռնարկել է միջոցներ՝ պարզելու դրանց ճշմարտությունը և հիմնավորվածությունը, ինչպես նաև հավասարակշռված և բարեխղճորեն է ներկայացրել այդ տվյալները:

Այլ անձանց հայտարարությունների վերարտադրումը

3.18. Ըստ եվրոպական դատարանի, «Հարցազրույցի ընթացքում ուրիշի կողմից արված հայտարարությունների տարածմանն աջակցող լրագրողին պատժելը լրջորեն կխոչընդոտի հանրային շահին առնչվող հարցերի քննարկմանը՝ մամուլի ունեցած նպաստին և մնան պատիժ չպետք է նախատեսվի, եթե չկան դրա համար առանձնապես հիմնավոր պատճառներ» (Թոման ընդդեմ Լյուքսեմբուրգի, թիվ 38432/97, 29/03/2001թ. պարբ. 62):

3.19. Վերևում վկայակոչված գործով վճռում եվրոպական դատարանը նշել է, որ «լրագրողների նկատմամբ ընդհանուր պահանջը, ըստ որի նրանք պարտավոր են պարբերաբար և ձևականորեն իրենց տարանջատել այլ անձանց վիրավորող, սադրող կամ նրանց հեղինակությանը վնասող մեջբերման բովանդակությունից անհամատեղելի է ընթացիկ դեպքերի վերաբերյալ տեղեկատվություն, կարծիքներ և գաղափարներ տարածելու մամուլի դերի հետ» (պարբ. 64):

3.20. Օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 6-րդ կետի համաձայն անձն ազատվում է վիրավորանքի կամ գրպարտության համար պատասխանատվությունից, եթե իր արտահայտած կամ ներկայացրած փաստացի տվյալները լրատվական գործակալության տարածած տեղեկատվության, ինչպես նաև այլ անձի հրապարակային ելույթի, պաշտոնական փաստաթղթերի, լրատվության այլ միջոցի կամ հեղինակային որևէ ստեղծագործության բովանդակած տեղեկատվության բառացի կամ բարեխիղճ վերարտադրությունն են, և դա տարածելիս հղում է կատարվել տեղեկատվության աղբյուրին:

4. Վիճարկվող հոդվածի իրավական վերլուծությունը

4.1. Վիճարկող հոդվածի, հայցադիմումում մեջ բերված արտահայտությունների իրավաչափության գնահատումը հիմնված է վերը շարադրված ներպետական և միջազգային նորմերի, այդ նորմերով սահմանված իրավական պաշտպանական կառուցակարգերի վրա:

4.2. ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքով սահմանված ընդհանուր սկզբունքը հանրային նշանակության հարցերի շուրջ արտահայտվելու ազատության իրավունքի իրականացման վերաբերյալ հետևյալն է. «Մամուլը կենսական դեր է խաղում ժողովրդավարական հասարակությունում, այն պարտականություն ունի տեղեկատվություն տարածել հանրային շահերին վերաբերող հարցերի շուրջ, իսկ հասարակությունը իրավունք ունի ստանալու այն»: «Պետության» «հայեցողության լուսանցքը» սահմանափակված է ժողովրդավարության շահով՝ մամուլի «հանրային հսկող շան» դերը կատարելու և հանրային լուրջ մտահոգության առարկա հանդիսացող հարցերի շուրջ տեղեկատվություն տարածելու հնարավորությունը ապահովելու նպատակով (Գուդվինն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, Բլադեթ Թրոմսո և Ստենասսա ընդդեմ Նորվեգիայի գործերով կայացված վճիռներ): ՄԻԵԴ-ի կողմից սահմանված չափանիշներին համապատասխան՝ լուրջ հիմքեր են պահանջվում հանրային շահին վերաբերող հարցերի շուրջ բանավեճի սահմանափակումը արդարացնելու համար:

Հայցվորի կարգավիճակը

4.3. Ջրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ գործերի քննության համար կարևոր բաղադրատարր է հանդիսանում հայցվորի կարգավիճակը: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը տարբերակել է հայցվորների մի քանի կատեգորիաներ և դրանցով պայմանավորել է ընդունելի քննադատության շրջանակները նրանց նկատմամբ: Սույն գործով երեք հայցվորները ՀՀ Ազգային ժողովի պատգամավորներ են, հետևաբար նաև՝ քաղաքական գործիչներ:

Լինգենսն ընդդեմ Ավստրիայի գործով կայացված վճռով ՄԻԵԴ-ի կողմից սահմանվեց քաղաքական գործիչների ընդունելի քննադատության սահմանների ընդհանուր սկզբունքը, ըստ որի՝ «քննադատության ընդունելի շրջանակները քաղաքական գործիչների նկատմամբ, համապատասխանաբար, ավելի լայն են, քան մասնավոր անձանց նկատմամբ: Ի տարբերություն վերջիններիս՝ քաղաքական գործիչները ամխուսափելիորեն և գիտակցաբար բաց են իրենց յուրաքանչյուր խոսքի և արարքի մանրակրկիտ քննարկման համար ինչպես լրագրողների, այնպես էլ լայն հանրության կողմից և, հետևաբար, պետք է դրսևորեն հանդուրժողականության առավել բարձր աստիճան: Անկասկած է, որ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասը հնարավորություն է ընձեռում պաշտպանելու նաև այլոց հեղինակությունը, այն է՝ բոլոր անձանց հեղինակության պաշտպանություն է նախատեսում, և այս պաշտպանությունը տարածվում է նաև քաղաքական գործիչների վրա, նույնիսկ երբ նրանք չեն գործում որպես մասնավոր անձինք, բայց այս դեպքում նման պաշտպանության պահանջները պետք է կշռադատվեն՝ քաղաքական հարցերի բաց քննարկման շահերից ելնելով»:

Պատասխանողի կարգավիճակը

4.4. Ջրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ գործերով առանձնակի կարևորություն է ձեռք բերում նաև պատասխանողի կարգավիճակը: ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքին համապատասխան մամուլի ազատությանը և քաղաքական խոսքին տրամադրվում է առանձնակի պաշտպանություն, հաշվի առնելով նրանց կենսական նշանակությունը ժողովրդավարական հասարակությունում: «Լրագրողական ազատությունը ենթադրում է նաև որոշակի չափազանցության և նույնիսկ սադրանքի դիմելու հնարավորություն»: (Բլադեթ Թրոմսո և Ստենասսա ընդդեմ Նորվեգիայի, Պրագերն ու Օբրշլիքն ընդդեմ Ավստրիայի և այլն):

Փաստական տվյալներ և գնահատողական դատողություններ

4.5. Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից հայցվորի կողմից վիճարկվող արտահայտությունների ապացուցման վերաբերյալ մշակված ընդհանուր մոտեցումը հետևյալն է. եթե փաստերի առկայությունը կարելի է ապացուցել, ապա գնահատողական դատողություններն ապացուցելի չեն: Գնահատողական դատողության ճշմարտացիության ապացուցման պահանջը անհնար է կատարել և խախտում է կարծիքի ազատությունն ինքնին, որը 10-րդ հոդվածով սահմանված իրավունքի հիմնարար մասն է: Երբ արված հայտարարությունը հանդիսանում է գնահատողական դատողություն, միջամտության համաչափությունը կախված կլինի նրանից, թե արդյոք առկա են բավարար փաստական հիմքեր վիճարկվող արտահայտության կատարման համար, քանի որ նույնիսկ գնահատողական դատողությունն առանց այն պաշտպանող որևէ փաստական հիմքի կարող է լինել չափազանց: Այդ փաստական հիմքերի և դատողության միջև կապի անհրաժեշտությունը տարբեր է՝ կախված կոնկրետ գործի հանգամանքներից:

Որքան ավելի լուրջ է վիճարկվող հայտարարությունը, այնքան ավելի ամուր պետք է լինեն դրա փաստական հիմքերը:

4.6. Վիճարկվող հոդվածով ներկայացված տեղեկատվությունը կարող է որակվել որպես փաստական տվյալների շարադրանք (statement of fact)՝ հոդվածում հիշատակված պաշտոնյաների ռուսական կրիմինալ խմբավորումների հետ կապեր ունենալու և Ռուսաստանի Դաշնությունում քննվող որոշ քրեական հանցագործություններին/գործերին առնչություն ունենալու մասով: Ընդ որում, հանցագործությունների մասին խոսելիս հոդվածի հեղինակը հղում է կատարում «հիմնականում նարկոթրաֆիքինգի, թրաֆիքինգի և փողերի լվացման գործերին»: Այս տեղեկություններն ու արտահայտությունները կարող են դիտվել որպես հոդվածում հիշատակված անձանց պատիվն ու արժանապատվությունը արատավորող: Նման եզրահանգման համար հիմք է հանդիսանում հոդվածի ամբողջական բովանդակությունը և համատեքստը, ինչպես նաև այն ընդհանուր տպավորությունը, որն այն կարող է առաջացնել ընթերցողի մոտ:

4.7. Մյուս կողմից հոդվածը շարադրված է ընդհանուր ձևակերպումներով՝ համապատասխան անձանց «քրեական գործերի հետ առնչություն ունենալու», «ռուսական կրիմինալ խմբավորումների հետ կապեր ունենալու» արտահայտություններ օգտագործելու միջոցով: Անհրաժեշտ է հաշվի առնել նաև այն հանգամանքը, որ հոդվածի հեղինակը խուսափել է հանցագործությունների կատարմանը «մասնակցություն» արտահայտության օգտագործումից, որը կենթադրեր համապատասխան հանցագործությունների կատարման մեջ հիշատակված պաշտոնատար անձանց ուղղակի մեղադրանքի առաջադրում:

4.8. Այնուամենայնիվ, հոդվածում հիշատակված քրեական հանցագործություններին առնչություն ունենալու և ռուսական կրիմինալ խմբավորումների հետ կապեր ունենալու վերաբերյալ պնդումը ինքնին կարող է դիտարկվել որպես անձի պատիվն ու արժանապատվությունը արատավորող:

«Բարեխիղճ հայտարարություն» (fair comment) պաշտպանությունը

4.9. Պատասխանող լրատվամիջոցի կողմից բարեխիղճորեն գործելու և փաստերի վերաբերյալ հայտարարությունները ստուգելու ընդհանուր լրագրողական պարտա-

վորության իրականացման վերաբերյալ ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքում ամրագրված ընդհանուր մոտեցումը հետևյալն է. «Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով լրագրողների համար ամրագրված երաշխիքը կիրառվում է պայմանով, որ նրանք գործում են բարեխղճորեն՝ տրամադրելու ճշգրիտ և արժանահավատ տեղեկություններ՝ պահպանելով լրագրողական էթիկայի պահանջները»:

4.10. ՄԻԵԴ-ը, սակայն, իր վճիռներում քննարկել է նաև հատուկ հիմքերի առկայության հարցը, որոնց պարագայում տպագիր լրատվամիջոցը կարող է ազատվել մասնավոր անձանց զրպարտող փաստերի վերաբերյալ պնդումները ստուգելու իր ընդհանուր պարտականությունից: Նման հատուկ հիմքերի առկայությունը կախված է «վիճարկվող զրպարտության բնույթից և աստիճանից» և տեղեկատվություն տրամադրող աղբյուրի վստահելիությունից, որոնք էլ իրենց հերթին պահանջում են հաշվի առնել մի շարք այլ գործոններ, ինչպիսին են, թե արդյոք լրատվամիջոցը մինչև հրապարակումը տարածելը ողջամտության սահմաններում կատարել է բավարար չափով հետազոտություն, արդյոք լրատվամիջոցը հրապարակումը տարածել է ողջամտության սահմաններում հավասարակշռված կերպով և թե արդյոք լրատվամիջոցը զրպարտված անձանց հնարավորություն է ընձեռնել պաշտպանել իրենց (տես՝ 3.12 կետը, որտեղ նշված մի շարք գործերով Դատարանը, վկայակոչելով «հատուկ հիմքեր»-ի առկայությունը գտել է, որ դիմումատուն գործել է բարեխղճությամբ, չնայած նրան, որ հանրային շահերին վերաբերող փաստական տվյալների կամ գնահատողական դատողության համար բացակայել են բավարար ապացույցները:

4.11. Առաջնորդվելով վերը նշված սկզբունքներով՝ Խորհուրդը գտնում է, որ անհրաժեշտ է քննարկել լրատվամիջոցի տեղեկատվության աղբյուրի, այդ աղբյուրի վստահելիության, լրագրողի կողմից անհրաժեշտ ուսումնասիրություն կատարելու, լրատվանյութը հավասարակշռված կերպով տարածելու, լրատվամիջոցի կողմից զրպարտված անձանց իրենց պաշտպանելու ողջամիտ հնարավորություն ընձեռնելու և փաստերը ստուգելու ողջամիտ հնարավորություն ունենալու հարցը:

4.12. Հոդվածի հրապարակումից հետո լրատվամիջոցը բացահայտել է իր տեղեկատվության աղբյուրը՝ «Հայկական ժամանակ» օրաթերթի 2010թ. նոյեմբերի 2-ի համարում հրապարակելով լրատվամիջոցին համապատասխան տեղեկություններ տրամադրած անձի (տեղեկատվության աղբյուր) հետ ընդարձակ հարցազրույցը, որով վերջինս ընդունել է համապատասխան տեղեկությունների տրամադրման փաստը և հաղորդել է նաև նշված հրապարակմանը առնչվող այլ մանրամասներ: Հատկանշական է, որ լրատվամիջոցն իր աղբյուրը բացահայտել է դեռ արտադատական փուլում՝ հայցվորներին ուղարկած նամակով (տես՝ կետ 1.3), այնուհետև հաջորդ օրը՝ կրկին արտադատական փուլում (կետ 1.5), որից միայն վեց օր հետո են հայցվորները ներկայացրել դատական հայց:

4.13. Լրատվամիջոցը կարող էր օգտվել նաև աղբյուրը չբացահայտելու իր իրավունքից, որը ՄԻԵԴ նախադեպային իրավունքի համաձայն պաշտպանվում է գրեթե բացարձակ կերպով՝ բացառություն են կազմում միայն խիստ կարևոր հանգամանքների առկայությունը, ինչպիսին է, օրինակ, կազմակերպված հանցագործության կամ ահաբեկչության դեմ պայքարի նպատակներով իրականացվող քրեական հետապնդման շրջանակներում դատարանների կողմից առաջադրված նման պահանջը:

4.14. Այդուհանդերձ, լրատվամիջոցը որոշել է բացահայտել իր աղբյուրը, որը խոսում է լրագրողական բարեխղճության դրսևորման, լրատվամիջոցի կողմից իր աղբ-

յուրի նկատմամբ վստահության առկայության, ակնհայտ չարամտության (actual malice) բացակայության և լրատվամիջոցի կողմից գրպարտված անձանց՝ իրենց պաշտպանելու ողջամիտ հնարավորությունը ընձեռելու մասին: Նման հնարավորությունը ընձեռելու մասին է խոսում նաև լրատվամիջոցի 01.11.2010 ճամակը հայցվորների (տես՝ կետ 1.3), որով լրատվամիջոցը պատրաստակամություն է հայտնել «օրենքով նախատեսված կարգով քննարկել... պատասխանի տեքստի տարածման հարցը»: Թվարկված բոլոր հանգամանքները «բարեխիղճ հայտարարություն» պաշտպանության տարրեր են:

4.15. «Բարեխիղճ հայտարարություն» պաշտպանության կարևոր տարրերից է նաև լրատվանյութի հասարակական հետաքրքրությունը ներկայացնելու հանգամանքը: Ինչպես արդեն նշվեց 4.2. և 4.4. կետերում, նյութն անկասկած ներկայացնում է հասարակական հետաքրքրություն, և դրա հրապարակումը պայմանավորված է գերակա հանրային շահով, այն է. «մամուլի ազատությունը քաղաքացիների համար լավագույն միջոցներից մեկն է՝ իմանալու և գնահատելու իրենց ղեկավարների գաղափարներն ու արարքները» (Կաստելսն ընդդեմ Իսպանիայի, թիվ 11798/85, 23/04/1992, պարբ. 43):

4.16. Ինչ վերաբերվում է վերջին չափորոշիչին՝ լրատվանյութի հավասարակշռված կերպով տարածելու չափորոշիչը, ապա այս առումով հողվածի հեղինակը խուսափել է հանցագործությունների կատարմանը «մասնակցություն» արտահայտության օգտագործումից, որն հակառակ դեպքում կենթադրեր համապատասխան հանցագործությունների կատարման մեջ հիշատակված պաշտոնատար անձանց ուղղակի մեղադրանքի առաջադրում:

4.17. Ղատարաններն իրենց որոշումներում չեն կիրառել վերը նշված պաշտպանությունը, որի հնարավորությունը սակայն դատարաններն ունեին օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի մի շարք դրույթներով (տես՝ 3.13-3.14 կետերը): Ավելին, դատական վարույթն իրականացվել է այնպես, որ լրատվամիջոցի ներկայացուցիչը զրկվել է վերը նշված պաշտպանությունից օգտվելու համար իր փաստարկները և փաստաթղթերը ներկայացնելու հնարավորությունից (այս առումով տես՝ 4.35-4.42 կետերը): Այս ամենը հանգեցրել է լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքի անհամաչափ միջամտությանը:

4.18. Վերը նշվածը եզրահանգումները հիմք են տալիս եզրակացնելու, որ տեղի է ունեցել լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքի անհամաչափ միջամտություն սույն ենթաբաժնում շարադրված պաշտպանական համակարգի առումով:

Ողջամիտ հրապարակում (reasonable publication) պաշտպանությունը

4.19. «Ողջամիտ հրապարակում» պաշտպանությունը «բարեխիղճ հրապարակում» պաշտպանության դրսևորման առանձնահատուկ եղանակներից մեկն է: Հետևաբար, վերը նշված եզրահանգումները մասամբ կիրառելի են նաև այստեղ:

4.20. Օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 5-րդ կետի 2-րդ ենթակետը տրամադրում է «ողջամիտ հրապարակում» պաշտպանության կառուցակարգը (տես՝ կետ 3.17), որի շրջանակներում փաստերը ցույց են տալիս, առաջին, որ վիճահարույց հրապարակումը ներկայացնում է հանրային հետաքրքրություն, երկրորդ, լրատվամիջոցը լրատվական նյութը ներկայացրել է հավասարակշռված և բարեխիղճ կերպով՝ ձեռնպահ մնալով անմեղության կանխավարկածը խախտող բնույթի հայտարարություն կա-

տարելուց, երրորդ, լրատվամիջոցը ողջամտության սահմաններում ձեռնարկել է բավարար միջոցներ պարզելու համար փաստերի ճշմարտացիությունը՝ նախաձեռնել է Սմբատ Կարախանյանի հետ ընդարձակ հարցազրույցը:

4.21. Հոդվածում տեղ գտած փաստերի վերաբերյալ պնդումների ստուգումը՝ հոդվածում հիշատակված անձանց՝ ռուսական կրիմինալ խմբավորումների հետ ունեցած կապերի և համապատասխան քրեական գործերի հետ առնչության մասով, լրագրողի համար դժվար թե կարող էր ողջամտորեն հնարավոր լինել ՌԴ իրավասու մարմինների միջոցով, նկատի ունենալով նախաքննության գաղտնիությունը, ինչպես նաև վերոգրյալ անձանց առնչության փաստը հավաստող հնարավոր տեղեկատվության մատչելիությունը: Ինչ վերաբերում է ՌԴ Գլխավոր դատախազության կողմից հասցեագրված գրությանը, ապա այն վերաբերում է զուտ Ռուսաստանի տարածքում հանցագործությունների իրագործմանը նշված անձանց մասնակցության մասին վկայող նյութերի բացակայությանը: Բացի այդ, հայաստանյան պաշտոնյաների ցանկի գոյության մասին տեղեկատվություն արդեն իսկ հրապարակվել էր այլ լրատվամիջոցներում:

4.22. Այդուհանդերձ, դատարանները այս համակարգը կիրառելուց նույնպես ձեռնպահ են մնացել և, ավելին, հնարավորություն չեն տվել լրատվամիջոցի ներկայացուցչին ներկայացնել իր փաստարկները և դրանք հիմնավորող փաստաթղթերը իրավահավասարության և մրցակցային դատավարության սկզբունքների պահպանումով (տես՝ 4.35-4.42 կետերը):

4.23. Խորհրդին առանձնապես մտահոգում է այն հանգամանքը, որ դատարանները ոչ միայն ձեռնպահ են մնացել նշված ժամանակակից կառուցակարգերը կիրառելուց, այլ նաև ամբողջովին աղավաղել են դրանց իմաստը՝ դրանք ներկայացնելով բոլորովին այլ լույսի ներքո: Օրինակ, վերաքննիչ դատարանն իր որոշման մեջ վկայակոչել է Պեդերսեն և Բաադսգարդ ընդդեմ Դանիայի գործով եվրոպական դատարանը վճիռը և նշել, որ ըստ վճռում արված եզրահանգման «լրագրողը պարտավոր է բացառապես հիմնվել հավաստի և արժանահավատ փաստական հանգամանքների վրա, որոնք պետք է համամասն լինեն տարածված արատավորող տեղեկատվության բնույթին և աստիճանին...»:

Նման բացարձակ տոնայնությամբ ձևակերպումն ամբողջությամբ ներժում է վերևում շարադրված «բարեխիղճ հրապարակում», «ողջամիտ հրապարակում», ինչպես նաև «այլ անձանց հայտարարությունների վերարտադրում» պաշտպանական համակարգերը: Մինչդեռ, եվրոպական դատարանը նշված դատական ակտի 78-րդ կետում նման միտք չի արտահայտել: Այդ պարբերությունում արտահայտված է այն միտքը, որ թեև որպես ընդհանուր կանոն լրագրողները պետք է գործեն բարեխիղճորեն և ճշգրիտ փաստական հիմքերի հիման վրա տրամադրեն հավաստի և արժանահավատ տեղեկատվություն՝ լրագրողական վարքագծի նորմերի հիման վրա, այդուհանդերձ, ազատ արտահայտվելու իրավունքը թույլ է տալիս որոշ հատուկ հիմքերի առկայության դեպքում լրատվամիջոցներին կամ լրագրողներին ազատել մասնավոր անձանց զրպարտող փաստերի վերաբերյալ պնդումները ստուգելու իրենց ընդհանուր պարտականությունից, որից հետո վճռի տվյալ կետում շարադրվում են, թե որոնք են այդ հիմքերը, որոնց թվում, ի թիվս կետ 4.11-ում նշվածների, նշվում է նաև անմեղության կանխավարկածը: Մինչդեռ, ըստ վերաքննիչ դատարանի, ստացվում է, որ լրագրողը սխալվելու իրավունք չունի և բացառապես բոլոր դեպքերում պար-

տավոր է տրամադրել «հավաստի և արժանահավատ» տեղեկատվություն: Նման մոտեցումը չի արտահայտում ազատ արտահայտվելու իրավունքի ժողովրդավարական սկզբունքները:

«Այլ անձանց հայտարարությունների վերարտադրում» պաշտպանությունը

4.24. Խորհուրդը համաձայն չէ վերաքննիչ դատարանի եզրահանգմանը, որ «պատասխանողը կարող էր ազատվել պատասխանատվությունից միայն այն դեպքում, եթե հողվածում հստակ հղում կատարված լիներ այլ անձի հրապարակային ելույթին, որը տեղի է ունեցել մինչև հրապարակումը և որ այդ հրապարակումը լիներ այլ անձի հրապարակային ելույթի բառացի կամ բարեխիղճ վերարտադրությունը»:

4.25. Խորհուրդը գտնում է, որ դատարանի նման եզրահանգումը խիստ սահմանափակող բնույթ ունի: Մյուս կողմից, որպես նվազագույն պայման պահանջվում է, որպեսզի լրագրողն իրեն բավարար չափով տարանջատի զրպարտող կամ վիրավորող բնույթի հայտարարության բովանդակությունից: «Բավարար չափով» հասկացությունը որոշվում է յուրաքանչյուր գործի հանգամանքների ներքո, մասնավորապես, թե արդյոք լրագրողը կամ լրատվամիջոցը տվյալ հանգամանքների ներքո և ողջամտության սահմաններում կիրառել է նվազագույն ճիգեր տեղեկատվության ճշգրտությունը ստուգելու համար: Թեև յուրաքանչյուր գործ յուրահատուկ է իր փաստական հանգամանքներով, սակայն բոլոր դեպքերում ընթերցողը պետք է ստանա այն տպավորությունը, որ հրապարակվածը ոչ թե լրատվամիջոցի հայտարարությունն է կամ կարծիքը, այլև լրագրողական աղբյուրի հայտարարության վերարտադրությունն է՝ խուսափելով ընթերցողին մոլորության մեջ գցելուց:

4.26. Անձի հեղինակության պաշտպանության իրավունքը և ազատ արտահայտվելու իրավունքը երկու մրցակցող, սակայն իրավաչափ (լեզիտիմ) շահեր են և միևնույն գործի շրջանակներում այս իրավունքների բախվելու դեպքում դատարանները պարտավոր են առաջնորդվել երկու իրավունքների միջև, արդարացի փոխհավասարակշռությունն սահմանելու սկզբունքով: Խորհուրդը ցավում է, որ սույն սկզբունքի վրա հղում կատարելով հանդերձ վերաքննիչ դատարանը նախընտրել է լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքը սահմանափակել առավելագույն խստության չափորոշիչների կիրառումով: Նման մոտեցումը չի բխում բախվող լեզիտիմ շահերի միջև արդարացի հավասարակշռություն սահմանելու սկզբունքից:

Փոխհատուցման համաչափությունը

4.27. Միջամտության համաչափության հարցում ՄԻԵԴ-ի մոտեցման համաձայն՝ պահանջվող փոխհատուցման չափը որոշելիս ներպետական դատարանները պետք է հաշվի առնեն այն անձանց սահմանափակ միջոցները, որոնց դեմ բերվում են զրպարտության կամ վիրավորանքի մասին հայցերը: Մասնավորապես՝ Ռոմանենկոն և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի գործում (թիվ 11751, 8.10.2009), ՄԻԵԴ-ը համարել է, որ դիմումատուի խոսքի ազատության իրավունքը խախտվել է նաև այն պատճառով, որ ներպետական դատարանները չեն վերլուծել, թե դիմումատուի եկամուտների որ մասն են կազմել պահանջվող գումարները և արդյոք դրանցով չափից ավելի մեծ բեռ չի դրվել նրանց վրա: Մինչդեռ, դիմումատուի պնդմամբ, ինչը չէր վիճարկել ՌԴ կառավարությունը, պահանջվող գումարները հավասար են եղել նրա չորս ամսվա եկամուտներին և հետևաբար եղել են անչափ խիստ: Դա է պահանջում նաև ԶԶ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածը:

4.28. Խորհուրդը գտնում է, որ սույն գործով հայցվորներից յուրաքանչյուրի կողմից պահանջվող 2,000.000 (երկու միլիոն) (ընդհանուր առմամբ 6,000.000 (վեց միլիոն)) ՀՀ դրամի չափով փոխհատուցման պահանջը ակնհայտորեն չի բխում միջամտության համաչափության և անհրաժեշտության սկզբունքներից, քանի որ լրատվամիջոցը հայտնվում է խիստ անհամաչափ ծանր ֆինանսական բեռի տակ, որի արդյունքում վտանգվում է լրատվամիջոցի բնականոն գործունեությունը, որը որպես այդպիսին որևէ առնչություն չունի հայցվորների արդարացի փոխհատուցման պահանջի հետ:

Ղատավարական սահմանափակումներ, որոնք հանգեցրել են ազատ արտահայտվելու իրավունքի անհամաչափ միջամտության

4.29. Այնպիսի հանգամանքներում, որտեղ զրպարտության վերաբերյալ գործերով անհրաժեշտ փաստական հանգամանքերի առկայության կամ բացակայության ապացուցման պարտականությունը կրում է պատասխանողը, սակայն դատարանը պատասխանողին զրկում է նման հանգամանքները հիմնավորելու կամ «բարեխիղճ հայտարարության» արդարացման պաշտպանությունը հայցելու նպատակով ապացույցներ կամ պնդումներ ներկայացնելու հնարավորությունից, դատարանը խախտում է Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հայեցողության իրավունքի շրջանակները և արդյունքում տեղի է ունենում լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքի անհամաչափ միջամտություն (Ջերուսալեմն ընդդեմ Ավստրիայի, թիվ 26958/95, 27.02.2001, պարբ. 46: «Նովայա Գազետա վ Վորոնեժե ընդդեմ Ավստրիայի», թիվ 27570/03, 21.12.2010, պարբ. 56: Վիրավորանքի և զրպարտության գործերով Ղատավարական նման սահմանափակումներին եվրոպական դատարանը «վճռորոշ նշանակություն» է տալիս և եթե հանգում է եզրակացության, որ անհնարին կլինե՞ր որոշել, թե ինչպիսին կլինե՞ր Ղատավարության ելքը, եթե պատասխանողը հնարավորություն ունենար ներկայացնել իր բոլոր պնդումները և ապացույցները, նման Ղատավարական սահմանափակումներն անհրաժեշտ չեն ժողովրդավարական հասարակարգում՝ Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համակցությամբ (Կաստելլան ընդդեմ Իսպանիայի, թիվ 11795/85, 23.04.92, պարբ. 49 և 50):

4.30. Օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 4-րդ մասով, ապացուցման բեռը կրում էր սույն գործով պատասխանող լրատվամիջոցը: Հետևաբար, դատարանները պետք է առանձնակի զգուշություն ցուցաբերեին լրատվամիջոցի Ղատավարական իրավունքներն ապահովելու ուղղությամբ: Այդուհանդերձ, առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանի վարույթներում Ղատավարություններն ընթացել են պատասխանող լրատվամիջոցի ներկայացուցչի Ղատավարական իրավունքների մի շարք սահմանափակումներով:

4.31. Առաջին ատյանի դատարանում պատասխանող լրատվամիջոցի ներկայացուցչի միջնորդությունը Ղատական նիստը 15 օրով հետաձգելու մասին բավարարվել է մասնակի՝ 7 օրով: Միջնորդությունն արվել էր գործի նյութերին ծանոթանալու նպատակով: Թեև դատարանն ուներ հայեցողության իրավունք, այդուհանդերձ, դատարանը ոչնչով, նույնիսկ Ղատավարության ողջամիտ ժամկետների պահպանման սկզբունքով կաշկանդված չէր Ղատական նիստը հետաձգել այն ժամկետով, որը խնդրել էր փաստաբանը՝ հատկապես հաշվի առնելով, որ պահանջված ժամկետը նույնպես ողջամիտ էր:

4.32. Առաջին ատյանի ողջ Ղատավարության ընթացքում պատասխանող լրատվամիջոցի փաստաբանին չեն տրամադրվել քաղաքացիական գործերի նյութերի պատ-

ճենները՝ մի իրավունք, որը պարզորոշ ամրագրված է դատավարական իրավունքով (ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 93-րդ հոդվածի 1-ին մաս): Փաստաբանի միջնորդությանը գործի նյութերի պատճենները տրամադրելու համար դատարանի կողմից պատշաճ արձագանքի չի արժանացել: Գործով ըստ էության դատական քննությունն անցկացվել է փաստաբանի բացակայությամբ: Այսինքն, առաջին ատյանի դատարանի ողջ դատավարության ընթացքում պատասխանողի փաստաբանը հնարավորություն չի ունեցել վիճարկել հայցվորների պնդումները, ինչպես նաև ներկայացնել իր սեփական պնդումները և ապացույցները՝ գործի նյութերի հիման վրա:

4.33. Նշված դատավարական սահմանափակումները չեն վերացվել վերադաս ատյանի կողմից: Թեև վերաքննիչ դատարանը տրամադրել է գործի նյութերի պատճենները, այդուհանդերձ, նյութերի ուսումնասիրության հիման վրա փաստաբանի կողմից ներկայացրած միջնորդությունը, որում նա ներկայացրել էր գործի էության վերաբերյալ էական նշանակության փաստարկներ և ապացույցներ, վերաքննիչ դատարանը քննության առարկա չի դարձրել և իր որոշման մեջ չի անդրադարձել: Օրինակ, իր միջնորդության մեջ փաստաբանը խնդրել էր էական նշանակության ապացույց ճանաչել պատասխանող լրատվամիջոցի 2010թ-ի տարեկան հաշվետվությունը, որը պարունակում էր էական փաստական տվյալներ լրատվամիջոցի գույքային դրության մասին, որն էլ օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 11-րդ կետի 2-րդ մասի հիմքով հանդիսանում է փոխհատուցման չափը որոշելու հիմքերից մեկը: Ոչ առաջին ատյանի դատարանը, ո՛չ էլ վերաքննիչ դատարանը սույն փաստաթղթին ընդհանրապես չեն անդրադարձել:

4.34. Փաստորեն, ողջ դատավարության ընթացքում պատասխանող լրատվամիջոցի փաստաբանը զրկված է եղել հայցվորների պնդումները վիճարկելու, ինչպես նաև իր սեփական ապացույցները ներկայացնելու արդյունավետ հնարավորությունից:

4.35. Դատարանները չեն ապահովել պատասխանող լրատվամիջոցի գլխավոր խմբագրի ներկայությունը ողջ դատավարության ընթացքում: Դատարանը ներպետական դատավարական որևէ նորմով կաշկանդված չէր դա անել և հաշվի առնելով, որ գլխավոր խմբագիրն է վարում լրատվամիջոցի լրատվական քաղաքականությունը, նրա ներկայությունը կնպաստեր գործով օբյեկտիվ քննությանը:

4.36. Վերը շարադրված դատավարական սահմանափակումներն անկասկած պատասխանող լրատվամիջոցին դատավարության մյուս կողմի համեմատ դրել են անհավասար պայմանների մեջ: Հաշվի առնելով սահմանափակումների լրջության աստիճանը՝ Խորհուրդն արձանագրում է, որ դատարանները դրսևորել են անհամաչափ միջամտություն լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքին:

5. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը գտնում է, որ վերոնշյալ սկզբունքների, վերլուծությունների և չափանիշների լույսի ներքո՝ միջամտությունը պատասխանող կողմ հանդիսացող լրատվամիջոցի արտահայտվելու ազատության իրավունքի իրականացմանն իրավաչափ չէր:

Կ Ա Ր Ծ Ի Բ 5.

«Չորրորդ ինքնիշխանություն» թերթի
09.04.2011 թիվ 322 համարում և թերթի
ինտերնետային կայքում հրապարակված՝
«Ճանաչել Փարավոնին» վերնագրով
հոդվածի վերաբերյալ

Հրապարակված է 28.10.2011թ.-ին

1. Փաստերը

09.04.2011թ. «Չորրորդ ինքնիշխանություն» թերթի թիվ 322 համարում հրապարակվել է «Ճանաչել Փարավոնին» վերնագրով հոդված ՀՀ Ազգային պատկերասրահի տնօրեն Փարավոն Միրզոյանի մասին:

Փարավոն Միրզոյանը դիմել է Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարան (այսուհետ դատարան)՝ դատարանից պահանջելով պարտավորեցնել «Կողմնակի անձանց Մ» ՍՊ ընկերությանը պատկանող «Չորրորդ ինքնիշխանություն» թերթին հերքել իր հեղինակությունն արատավորող տեղեկությունները, հօգուտ հայցվորի ՍՊԸ-ից բռնագանձել 3.000.000 ՀՀ դրամ որպես փոխհատուցում վիրավորանքի և զրպարտության հետևանքով իր պատվին ու արժանապատվությանը պատճառված վնասի դիմաց և 360.000 ՀՀ դրամ որպես փոխհատուցում իր կողմից կատարված դատական ծախսերի դիմաց:

Դատարանը գործով դեռևս վճիռ չի կայացրել:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ Խորհուրդը «Չորրորդ ինքնիշխանություն» թերթի դիմումի հիման վրա ուսումնասիրել է վիճարկվող հոդվածը և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածի համաձայն.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր կարծիքն ազատ արտահայտելու իրավունք...:

Յուրաքանչյուր ոք ունի խոսքի ազատության իրավունք, ներառյալ՝ տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու ազատությունը, տեղեկատվության ցանկացած միջոցով՝ անկախ պետական սահմաններից:

Լրատվամիջոցների և տեղեկատվության այլ միջոցների ազատությունը երաշխավորվում է...»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն.

«Մարդու և քաղաքացու՝ Սահմանադրության 27 հոդվածով...ամրագրված հիմնական իրավունքները և ազատությունները կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում...այլոց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների, պատվի և բարի համբավի պաշտպանության համար...:

Մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների սահմանափակումները չեն կարող գերազանցել Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորություններով սահմանված շրջանակները»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի (այսուհետ՝ ՄԻԵԿ կամ Կոնվենցիա) 10-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատորեն արտահայտվելու իրավունք: Այս իրավունքը ներառում է սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը՝ առանց պետական մարմինների միջամտության և անկախ սահմաններից: Այս հոդվածը չի խոչընդոտում պետություններին՝ սահմանելու ռադիոհաղորդումների, հեռուստատեսային կամ կինեմատոգրաֆիական ձեռնարկությունների լիցենզավորում:

2. Այս ազատությունների իրականացումը, քանի որ այն կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ, կարող է պայմանավորվել այնպիսի ընթացակարգերով, պայմաններով, սահմանափակումներով կամ պատժամիջոցներով, որոնք նախատեսված են օրենքով և անհրաժեշտ են ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ... այլ անձանց հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելու, խորհրդապահական պայմաններով ստացված տեղեկատվության բացահայտումը կանխելու կամ արդարադատության հեղինակությունն ու անաչառությունը պահպանելու նպատակով»:

ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածից և ՄԻԵԿ-ի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասից բխում է, որ անձի արտահայտվելու ազատությունը կարող է սահմանափակվել, եթե միջամտությունը՝

- «նախատեսված է օրենքով»,
- ծառայում է հոդվածում թվարկված «իրավաչափ նպատակներից» առնվազն մեկին, տվյալ դեպքում՝ անձի «պատվի և բարի համբավի» կամ «հեղինակությունը կամ իրավունքները պաշտպանելուն» և
- «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»:

Այս վերջին պայմանը պահանջում է, որպեսզի ՄԻԵԿ-ը որոշի, թե արդյոք գանգատի առարկա միջամտությունը բխում է «իրատապ հասարակական կարիքից», արդյոք այն համաչափ է իր առջև դրված «օրինական նպատակին», և արդյոք իշխանությունների կողմից միջամտության արդարացման նպատակով առաջ քաշված պատճառները «վերաբերելի են և բավարար»:

4. Վիճարկվող հոդվածի վերլուծությունը

Վիճարկվող հոդվածի՝ հայցադիմումում մեջ բերված արտահայտությունների գնահատումը հիմնված է ՀՀ Սահմանադրության, ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածի, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքի, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի և լրագրողական էթիկայի պահանջների վրա:

Վիճարկվող հոդվածի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դրանում ներառված արտահայտությունների մի մասը գնահատական-դատողություններ են և լրագրողի արտահայտած կարծիք, ինչը, որպես այդպիսին, պաշտպանված է ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածով: Սույն արտահայտությունները հրապարակելիս լրագրողն օգտվել է երզնիանքի ոճով ստեղծագործելու իր իրավունքից, ինչը ևս պաշտպանված է ՄԻԵԿ 10-րդ հոդվածով: Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը պաշտպանում է ոչ միայն տեղեկությունները, այլև դրանց մատուցման ոճը և եղանակը: Վիճարկվող արտահայտությունների մնա-

ցած մասը զուրկ չէ փաստական հիմքերից:

Միևնույն ժամանակ, հայցվորի կողմից զրպարտչական բնույթի որակվող արտահայտությունները մինչ այդ հրապարկվել են մեկ այլ լրատվամիջոցի կողմից և «Չորրորդ ինքնիշխանություն» թերթը ևս մեկ անգամ անդրադարձել է դրանց՝ սկզբնաղբյուր հանդիսացող լրատվամիջոցին համապատասխան հղում կատարելով:

Իրերը գնահատելով իրենց համատեքստում, Խորհուրդը գտնում է, որ սույն գործը լուծելիս նպատակահարմար է կիրառել Կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասով ամրագրված իրավական պաշտպանության բարձր չափանիշ, այն է, որ յուրաքանչյուր դեպքում լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքի միջամտության անհրաժեշտության հարցը պետք է գնահատվի ելնելով այն սկզբունքից, թե արդյոք միջամտության համար առկա է հասարակական սուր պահանջ և թե արդյոք նման միջամտությունն «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»: Նպատակահարմար է, որպեսզի դատարանը տվյալ վեճը դիտի ոչ միայն մրցակցող անհատական շահերի, այլ նաև հանրային շահի տեսանկյունից: Այսպիսով, որոշումը կայացնելիս դատարանը կարող է դուրս գալ մրցակցող կողմերի նեղ անձնական շահերի շրջանակներից և կայացնել այնպիսի որոշում, որը կարող է բարենպաստ հետևանք առաջացնել ողջ հանրության համար:

5. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը գտնում է, որ վիճարկվող խնդիրը ոչ այնքան իրավական, որքան լրագրողական էթիկայի դաշտում է: Ուստի, ողջամիտ և արդյունավետ կլիներ, եթե հայցվորը հարցի քննությունը հանձներ ոչ թե դատարանին, այլև արտադատական մարմիններին՝ մասնավորապես, էթիկայի դիտորդ մարմնին՝ վիճահարույց հոդվածը քննելու և գնահատական տալու համար:

Ի դեպ, «Չորրորդ ինքնիշխանություն» թերթը տեղեկացրել է Տեղեկատվական վեճերի խորհրդին, որ դիմել է էթիկայի դիտորդ մարմնին՝ ստանալու նաև նրա կարծիքը:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք 6.

«Ժողովուրդ» օրաթերթի խմբագրությունը
դիմել է Տեղեկատվական վեճերի
խորհրդին՝ խնդրելով կարծիք հայտնել
օրաթերթի դեմ ՀՀ քաղաքացի Գուրգեն
Աղաջանյանի ներկայացրած
հայցի կապակցությամբ

Հրապարակված է 08.02.2012թ.-ին

1. Փաստերը

06.08.2011թ.-ին «Ժողովուրդ» օրաթերթի խմբագրությունը փոստային ծառայության միջոցով ստացել է նամակ, որի ծրարի վրա նշվել է ուղարկողի հետևյալ տվյալները. ուղարկող՝ Գուրգեն Աղաջանյան, հասցեն՝ Տիգրան Մեծի 4, ք. Երևան: Նամակն ուղարկվել է հետադարձ ծանուցմամբ, որտեղ հետադարձ հասցեն նշվել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության հասցեն:

Նամակը պարունակում էր տեղեկություններ Պետական գույքի կառավարման վարչության նախկին պետ, Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության անդամ Կարինե Կիրակոսյանի և նրա տեղակալ Աշոտ Մարկոսյանի կողմից կատարված չարաշահումների մասին: Նամակը ստորագրված չի եղել: Նամակում նշված փաստերի պարզաբանման նպատակով խմբագրությունը գրուցել է Կարինե Կիրակոսյանի հետ, ով պատասխանել է, որ նամակում նշված փաստերն իրականությանը չեն համապատասխանում և նամակագիրն այդ նամակը գրել է չարությունից դրդված, քանի որ մի քանի տարի առաջ կատարված չարաշահումների պատճառով նրան հեռացրել են աշխատանքից:

«Ժողովուրդ» օրաթերթն իր 09.08.2011թ. համարում հրապարակել է «Գալուստի որդուց պահանջում են» վերնագրով հոդված, որում նշվել են նամակում շարադրված փաստերը և Կարինե Կիրակոսյանի պատասխանը: Հոդվածն սկսվում է հետևյալ արտահայտությամբ. ««Ժողովուրդ»-ը քաղաքացի Գուրգեն Աղաջանյանից նամակ է ստացել...»:

Հաջորդ օրը Գուրգեն Աղաջանյանը ներկայացել է խմբագրություն և պնդել, որ ինքը չի հանդիսանում նամակի հեղինակը, որ ինքը նման տեղեկություններ չի տարածել, հոդվածում նշված փաստերի վերաբերյալ նամակ չի պատրաստել և որևէ մեկին նամակ չի ուղարկել: Այնուհետև ներկայացրել է գրավոր պատասխան և պահանջել է պատասխանը հրապարակել թերթում որպես հերքում:

«Ժողովուրդ» օրաթերթի խմբագրությունը հրաժարվել է տպել հերքման տեքստը՝ պատճառաբանելով, որ տեքստում շարադրված էին միայն գովասանական մտքեր Գուրգեն Աղաջանյանի մասին և հետևաբար չէր պահպանված հերքման տեքստի բովանդակային պահանջը:

Գուրգեն Աղաջանյանը դիմել է դատարան ընդդեմ օրաթերթի և պահանջել տպագրել հերքում և 804 հազար ՀՀ դրամ փոխհատուցում (500,000 ՀՀ դրամ զրպարտության, 300,000 ՀՀ դրամ փաստաբանի վարձատրության և 4,000 ՀՀ դրամ վճարված պետական տուրքի դիմաց): Կարինե Կիրակոսյանը և Աշոտ Մարկոսյանը դատարանի կողմից ներգրավվել են որպես դատավարության երրորդ անձ:

Ըստ հայցադիմումի, հայցվորի պատիվն ու արժանապատվությունը արատավորվել է հոդվածում տեղ գտած հետևյալ արտահայտություններով.

«Յոթ տարի դեկավարելով վարչությունը՝ իր տեղակալ «գիտնական» կաշառակեր Աշոտ Մարկոսյանի հետ միասին ուղղակի շահեցին պետական ունեցվածքի մի զգալի չափաքանակ...»:

«Կարինեն Աբովյան փողոցի իր բնակարանը ստացել է որպես կաշառք, և դժվար չէ պատկերացնել, թե դրա դեմ ինչպիսի խախտումներ են արել այդ գործի գիտակ Աշոտ Մարկոսյանի հետ...»:

«Կարինե Կիրակոսյանն իրեն այդ ոլորտում ավելի ապահով զգալու համար և պետությունից մի զգալի մասը յուրացնելու նպատակով աճուրդի կենտրոնի տնօրեն է նշանակել իր քեռու տղային՝ Մարտին Քալաշյանին, ով «նույնպես կեղծիքների մեծ վարպետ է...»:

«Տիկին Կիրակոսյանը նման խարդախություններն իրականացնում է հանրապետության ղեկավարության աչքերին թոզ փչելով...»:

«...Կոչ է անում նորանշանական պետ Արման Սահակյանին «մաքրել վարչությունը Աշոտ Մարկոսյանից և մի քանի նման տականքներից»...»:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ Խորհուրդն ուսումնասիրել է վիճարկվող հոդվածը «Ժողովուրդ» օրաթերթի դիմումի հիման վրա և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

Խորհուրդն առաջնորդվել է ՀՀ Սահմանադրության, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի և ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2011թ. նոյեմբերի 15-ին կայացրած որոշման դրույթներով, ինչպես նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի և «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի դրույթներով:

Մասնավորապես, հաշվի են առնվել ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածը, որն ամրագրում է յուրաքանչյուրի՝ իր կարծիքն ազատ արտահայտելու, խոսքի ազատության, տեղեկություններ և գաղափարներ փնտրելու, ստանալու, տարածելու իրավունքները, ինչպես նաև երաշխավորում է լրատվամիջոցների և տեղեկատվության այլ միջոցների ազատությունը, ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածը, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածը, որն ամրագրում է յուրաքանչյուրի՝ ազատ արտահայտվելու, սեփական կարծիք ունենալու, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու իրավունքը:

4. Վիճարկվող գործի իրավական վերլուծությունը

Ջրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ գործերով առանձնակի կարևորություն ունի պատասխանողի կարգավիճակը: ՄԻԵԴ-ի նախադեպային իրավունքին համապատասխան՝ մամուլի ազատությանը և քաղաքական խոսքին տրամադրվում է առանձնակի պաշտպանություն՝ հաշվի առնելով նրանց կենսական նշանակությունը ժողովրդավարական հասարակությունում:

Առկա իրավակարգավորման լույսի ներքո իրավիճակը գնահատելով՝ Խորհուրդը գալիս է հետևյալ եզրահանգման. անվիճելի է, որ վեճի առարկա փաստերի մասին հայտարարությունների հեղինակը լրատվամիջոցը չէ: Վերջինս միայն տարածել է այդ հայտարարությունները որպես այլ աղբյուրից ստացված տեղեկատվություն՝ պատշաճ կերպով և պարբերաբար վկայակոչելով աղբյուրը: Այս հանգամանքը չի վիճարկվում նաև հայցվորի կողմից: Նման պարագայում լրատվամիջոցը կարող է

հայցել ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված պաշտպանությունը: Հակառակ դեպքում լրատվամիջոցները կդադարեն հիմնվել քաղաքացիներից ստացված տեղեկությունների վրա, որը լրջորեն կվնասի լրատվամիջոցների ազատ արտահայտվելու իրավունքը՝ դրանով նաև հանրային շահին սպասարկող տեղեկատվության ազատ հոսքը: Նույնանման հանգամանքներով գործերում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն ուշադրություն է դարձնում, թե արդյոք լրագրողը կարողացել է իրեն բավարար չափով տարանջատել փաստերի մասին այլ անձանց հայտարարություններից, որպեսզի ընթերցողի և ցանկացած այլ օբյեկտիվ անձի մոտ տպավորություն չստեղծվի, թե այդ հայտարարությունները պատկանում են լրագրողին:

Խորհուրդն անհրաժեշտ է համարում ստեղծված իրավիճակը դիտարկել նաև լրագրողական վարքագծի (պատասխանատու լրագրություն, պրոֆեսիոնալ բարեխղճություն) լույսի ներքո: Փաստերը ցույց են տալիս, որ լրագրողը վիճահարույց լրատվությունը տարածել է առանց հավաստիանալու, որ նամակում որպես հեղինակ նշված անձը հանդիսանում է նամակի իրական հեղինակը: Թեև այս առումով օբյեկտիվ պատճառներով առկա էին որոշակի խոչընդոտներ (նամակում բացակայում էին հեղինակի տվյալները, իսկ որպես հետադարձ հասցե նշված էր ՀՀ կառավարության առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության հասցեն), նման հանգամանքներում առավել նպատակահարմար կլիներ ձեռնպահ մնալ նամակի բովանդակությունը հրապարակելուց:

Վերը նշվածի լույսի ներքո է դիտարկվում նաև հերքում տպագրելու կամ պատասխանի հնարավորություն տրամադրելու հարցում լրատվամիջոցի որդեգրած դիրքորոշումը: Ստեղծված իրավիճակում, հատկապես հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ լրատվանյութը տարածվել է առանց հավաստիանալու, որ նամակում նշված հեղինակը և նամակի իրական հեղինակը միևնույն անձինք են, Խորհուրդը գտնում է, որ նպատակահարմար կլիներ, որպեսզի լրատվամիջոցը Գուրգեն Աղաջանյանին տրամադրեր արդյունավետ հնարավորություն նամակում շարադրված փաստացի հայտարարությունների հերքման համար՝ իր կողմից հերքում տպագրելու կամ Գուրգեն Աղաջանյանին պատասխանի իրավունքով հանդես գալու հնարավորություն տալու միջոցով: Խորհուրդը գտնում է, որ օրաթերթը կաշկանդված չէր Գուրգեն Աղաջանյանին տրամադրել պատասխանի հնարավորություն, որը հնարավորություն կտար լրատվամիջոցին շարունակել իրեն հեռու պահել այլ անձի հայտարարություններից և միևնույն ժամանակ բավարարել քաղաքացու պահանջը: Օրենքը տալիս է նման այլընտրանքային հնարավորություն, մասնավորապես, «ԶԼՍ-ների մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն՝ լրատվական գործունեություն իրականացնողը կարող է պատասխանի հրապարակումը զուգակցել կամ չզուգակցել հերքումով, իսկ հերքման պահանջը բավարարված է համարվում պատասխանի հրապարակումով: Փաստորեն, հրաժարվելով օրենքի ընձեռած նման հնարավորությունից, լրատվամիջոցը կանովին նախընտրել է վեճի լուծումը տեսնել ոչ թե լրագրողական էթիկայի, այլ իրավական դաշտում՝ դատական պաշտպանության միջոցով:

Ինչ վերաբերում է հայցվոր Գուրգեն Աղաջանյանի մյուս՝ նյութական փոխհատուցման պահանջներին, ապա Խորհուրդը գտնում է, որ դրանք անհամաչափ են, ինչպես նաև արդարացված չեն, քանի որ չեն ծառայում իրենց բուն նպատակին: Այս առումով Խորհուրդն առաջնորդվում է ՀՀ սահմանադրական դատարանի դիրքորոշմամբ, որն իր թիվ ՍԴՈ-997 որոշման մեջ բացահայտելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի

1087.1 հողվածի սահմանդրաիրավական բովանդակությունը, սահմանել է, որ «պետք է առանձնակի վերապահունով մոտենալ վիրավորանքի համար նյութական փոխհատուցման միջոցների կիրառմանը» և որ «նյութական փոխհատուցում նշանակելիս պետք է ըստ պատշաճի հաշվի առնվի արտահայտվելու ազատության վրա դրանց հնարավոր սահմանափակող ազդեցությունը, ինչպես նաև մատչելի այլ միջոցներով հեղինակության իրավաչափ պաշտպանության հնարավորությունը»:

Կրկին ընդգծելով այն հանգամանքը, որ իրավական առումով օրաթերթն ունի պաշտպանության հնարավորություններ, Խորհուրդը միաժամանակ ողջունում է իրավական դաշտից դուրս վեճի կարգավորման ցանկացած եղանակ՝ այնքանով, որքանով դա բխում է պատասխանատու լրագրության արժեքներից և չի սահմանափակում լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքը:

5. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի Խորհուրդը գտնում է, որ թեև իրավական առումով լրատվամիջոցը իրավունք ուներ հրապարակել վիճահարույց նամակի բովանդակությունը, սակայն պրոֆեսիոնալ բարեխղճության տեսանկյունից նպատակահարմար կլիներ նամակը հրապարակել՝ առանց նշելու հեղինակի անունը (որպես անանուն աղբյուրից ստացված տեղեկատվություն) կամ հեղինակի անունը տալով միաժամանակ նշվեր, որ լրատվամիջոցը վստահ չէ, թե ով է հանդիսանում նամակի իրական հեղինակը, քանի որ հնարավոր չի եղել ստուգել նամակագրի ինքնությունը: Քանի որ դա չի արվել, ապա լրատվանյութի հրապարակումից հետո ստեղծված իրավիճակում անհրաժեշտ էր քաղաքացուն տրամադրել հերքման կամ պատասխանի հնարավորություն՝ այնքանով, որքանով դա անհրաժեշտ էր նշելու համար, որ Գուրգեն Աղաջանյանը չէր հանդիսանում վիճահարույց նամակի հեղինակը:

Խորհուրդը նաև գտնում է, որ հայցվորի նյութական փոխհատուցման պահանջները անհամաչափ են, արդարացված չեն, քանի որ չեն ծառայում իրենց բուն նպատակին և որպես այդպիսին անհրաժեշտ չեն ժողովրդավարական հասարակարգում:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք 7.

«Իրավունք հետաքննություն» և
«Արգումենտի նեղելի վ Արմեննիի»
շաբաթաթերթերի գործով վճռի վերաբերյալ

Յրապարակված է 11.05.2012թ.-ին

1. Փաստերը

«Իրավունք հետաքննություն» շաբաթաթերթի թիվ 39(2031) 19-25 հոկտեմբեր 2011 թվականի համարի 1-ին էջի կենտրոնում հրապարակվել է «Աղանդախառն պոռնոլուսանկարների թեման «ծաղկեց» մանկապղծության մեղադրանքով» վերնագրով հոդված, որի վերաբերելի հատվածը հետևյալն է.

«Սենսացիոն բացահայտումներ», «բացառիկ հարցազրույցներ» և նմանատիպ «գայթակղիչ» այլ վերտառություններով են ողողված այսօրվա որոշ լրատվամիջոցները՝ դերասանուհի Անժելա Սարգսյանի, նրա «տղամարդու» և այդ երկու անձանց ընտանիքի անդամների փոխհարաբերությունները հանրության առարկա դարձնելու գործընթացում: Անշուշտ, մենք առհասարակ չէինք անդրադառնա հայկական շոու-բիզնեսին այդքան բնորոշ անառակաբարո վարքագծի և, մասնավորապես, զագրելի պոռնոկադրերի թեմային, եթե չլիներ երկու հանգամանք: Առաջինը որ պոռնոսկանդալի «հերոսուհի» Անժելա Սարգսյանը պատկանում է Հայաստանի խոշորագույն աղանդին՝ «Կյանքի խոսքին», որին պատկանում են նաև շոու-բիզնեսի շատ ներկայացուցիչներ, և ավելին՝ այդ պատկանելությունը հաճախ նրանց առաջխաղացման նախապայմաններից մեկն է: Եվ երկրորդ ու ամենակարևորը՝ քր. գործով կալանավորված անձի մայրը՝ Մարինա Արայանը, հրապարակավ մեղադրել է աղանդավոր-տաղանդավոր դերասանուհուն սեփական զավակի նկատմամբ անառակաբարո գործողությունների մեջ... Համացանցի լեզվով ասած՝ այս թեման ունի «թեգերի» (բանալի բառերի) ահավոր համակցություն՝ «աղանդ, ինցեստի – մանկապղծության մեղադրանք...»: Այսինքն, ենթադրվում է հանրորեն չափազանց վտանգավոր երևույթ...»:

Հոդվածի վերևում զետեղված է համակարգչային եղանակով մոնտաժված լուսանկար, որում պատկերված է վանականի հագուստով տղամարդ, հագուստի վրա նշված է «Կյանքի խոսք» գրառումը: Վանականի հագուստով տղամարդու հետևում պատկերված է մեկ այլ տղամարդու լուսանկար, իսկ նրա դիմացը պատկերված է անպարկեշտ հագուստներով ծնկաչոք կին: Նշված երեք անձանց լուսանկարները մոնտաժված են այնպես, որ դիտողի մոտ տպավորություն է ստեղծվում, թե վանականը դիմում է տղամարդուն հետևյալ բառերով. «- Օո՛, Խազար, ասիգա մեր Անժելն է: Հրեշտակին անառակ մի ըսեր, մեղք է»: Նշված արտահայտության տակ, որպես աղբյուրի վկայակոչում, գրված է. «Աղանդավետարան՝ ըստ Արթուր Սիմոնյանի»: Լուսանկարի վերևի աջ անկյունում մեծ տառերով գրված է. «Կտոր մե Կյանքի խոսք»:

Հոդվածի շարունակությունը տպագրված է 4-րդ էջում, որտեղ էջի աջ անկյունում հոդվածին զուգահեռ պատկերված է մոնտաժված լուսանկար, որում պատկերված է մի անձնուհու հագուստով կին, ում ձեռքին առկա է վահանակ՝ «Կյանքի խոսք» գրառումով: Լուսանկարին զուգահեռ զետեղված է նույն վերնագրով հոդված: Հոդվածը բաժանված է մի քանի ենթավերնագրերի, որոնցից մեկը, որը հանդիսանում է վեճի առարկա, վերնագրված է «Աղանդները անձեռնմխելի՞ են», որում նշված է հետևյալը.

««Կյանքի խոսք» աղանդավորական միավորումը՝ հայ հասարակության մեջ տպավորված է որպես մի կազմակերպություն, որի թաքուն կամ բացահայտ ազդեցությունը տարածվում է նաև որոշ հեռուստաընկերությունների և իշխանական օղակների վրա: Թե որքանով է դա համապատասխանում իրականությանը, հա-

վանաբար կպարզվի նաև Կարեն Արայանի քրեական գործի վարույթի առկա և հետագա «նրբերանգներով»: Այս պահին կարելի է առնվազն փաստել, որ Կարենի մայրը ահաբեկված է լրջագույն: Ահա, նրա խոստովանությունը. «Շատ են տանջվում հիմա, որ չէի հավատում տղայիս, շատ են վիճել իր հետ: Բայց ինքն ինձ ասում էր՝ մամա, ինքն ինձ սպառնում է, գլուխ է գոլում, որ ինքն ու ամուսինը մեծ օղակներում ունեն ինչ-որ լավ հովանավորներ, սպառնում էր, որ իր մեջքին կանգնած է ամենաուժեղ, ամենահզոր եկեղեցին, կարծես «Կյանքի խոսք», այդպես էր ասում: Եվ, որ ինքն այնտեղ շատ լավ դիրքերում են, անգամ, որ իր քույրն այնտեղ ավագ է: Ես միշտ հարցնում էի՝ Ի՞նչ ունես դու վախենալու, ինչի՞ց ես վախենում, թող իր քույրը լինի ավագ, թող լինի ինքը «Կյանքի խոսքում», թող վերին օղակներում ունենա հովանավորներ, Ի՞նչ ունես արած, որ վախենում ես: Ասում էր, ես ոչինչ արած չունեմ, բայց իր կողմից ամեն ինչ սպասում են, որովհետև նա շատ վտանգավոր մարդ է»:

Հանրությանը հուզում է նաև մեկ այլ հարց. հանդիսանում է արդյոք Անժելան «Կյանքի խոսքի» անդամ վերջին բացահայտումներից հետո: Եթե՝ այո, ապա պարզ է դառնում, թե որ «աստվածներին» նկատի ուներ դերասանուհի Անժելա Սարգսյանը՝ «խոստովանելով» «Կռվախնձորին», թե հաճախ է աղոթում...»:

Նշված երկու լուսանկարները տպագրվել են նաև ՀՀ-ում ռուսերեն լեզվով լույս տեսնող «Արգունենտի նեդելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթի 25-31 հոկտեմբերի 2011 թվականի թիվ 41(282) համարի 1-ին և 4-րդ էջերում: 4-րդ էջում տպագրված է նաև հոդված՝ “Сенсация” - палка о двух концах: история с сектантством и порнухой”: Նույն էջի ենթաթեմաներում տպագրված է “Непрекосновенны ли сектанты?” վերնագրով հոդված, որում նշված է.

"Сектанское объединение "Слово жизни" в сознании общественности представляется как довольно мощная организация. Во всяком случае, Марина Араян сообщила прессе, что ее, сын серьезно опасался Анжели именно потому, что актриса была членом этой секты. Это, конечно, ее личное дело и, возможно, ее личные проблемы. С другой стороны, понятен интерес общественности к тому обстоятельству, как сама секта относится к Анжеле после публикации компрометирующих ее порноматериалов...

В телецикле "Яблоко раздора" Анжела заверила телеведущих и общественность в том, что она часто молится. В том случае, если актриса продолжает оставаться членом секты "Слово жизни", можно предположить, какие ценности проповедует секта и каким богам молится Анжела".

Հայցվորները՝ «Կյանքի խոսք» կրոնական կազմակերպությունը, և կազմակերպության ղեկավար Արթուր Սիմոնյանը իրենց հայցապահանջում պնդում են հետևյալը.

«Իրավունք հետաքննություն» շաբաթաթերթում հրապարակված լրատվական նյութի առնչությամբ հայցվորները գտնում են, որ

վիրավորական են.

- 1-ին և 4-րդ էջերում պատկերված մոտնաժված լուսանկարները: Հայցվորները պնդում են, որ լուսանկարներում պատկերելով դերասանուհի Անժելա Սարգսյանին թերթը փորձել է նրա անձի հետ կապված հանրային հետաքրքրության ներկայացող դեպքերը կապել կրոնական կազմակերպության գաղափարախոսու-

թյան հետ, մասնավորապես, փորձ է արվել ստեղծել տպավորություն, թե կրոնական կազմակերպությունը և նրա ղեկավարը ջատագովում են անառակաբար ապրելակերպ և վարքագիծ,

- լուսանկարում պատկերված «Աղանդաավետարան ըստ Արթուր Սիմոնյանի» արտահայտությունը,
- «աղանդ» բառի հասցեագրումը կրոնական կազմակերպությանը հոդվածների տարբեր մասերում: Կազմակերպությունը պնդում է, որ «Կյանքի խոսք» կրոնական կազմակերպությունը աղանդ չէ, այլ ճշմարիտ քրիստոնեական դավանություն քարոզող, օրենքով սահմանված կարգով գրանցված կրոնական կազմակերպություն,
- «Աղանդախառն պոռնոլուսանկարների թեման «ծաղկեց» մանկապղծության մեղադրանքով» վերնագիրը, քանի որ ընթերցողների մոտ տպավորություն է ստեղծվում, թե կրոնական կազմակերպությունը քարոզում է պոռնոգրաֆիա և հովանավորում է պոռնոգրաֆիկ նյութերի տարածմանը, մանկապղծության հրահրմանը ու հովանավորչությանը,
- «աղանդավոր-տաղանդավոր դերասանուհի» հեզմական արտահայտությունը,
- «համացանցի լեզվով ասած՝ այս թեման ունի «թեգերի»...ահավոր համակցություն՝ «աղանդ, ինքեստի և մանկապղծության մեղադրանք...» արտահայտությունը, քանի որ ակնարկվում է, թե կազմակերպությունը հովանավորում է քրեորեն արգելված արարքներ ինչպիսին է մանկապղծությունը,

գրպարտող են.

- կրոնական կազմակերպությանը աղանդավորական կրոնական միության վերագրելը,
- հայտարարությունը, որ դերասանուհի Անժելա Սարգսյանը հանդիսանում է կազմակերպության անդամ,
- հայտարարությունը, որ կրոնական կազմակերպությունը հովանավորում է մանկապղծությունը և ինքեստը,
- հայտարարությունը այն մասին, որ կազմակերպությունը իրականացնում է քողարկված գործունեություն և ունի լայն կապեր ազդեցիկ շրջանակների՝ այդ թվում նաև հեռուստաընկերությունների հետ:

«Արգունենտի նեդելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթում հրապարակված լրատվական նյութի առնչությամբ հայցվորները գտնում են, որ

վիրավորական են.

- տպագրված լուսանկարները՝ նույն հիմքերով, ինչ «Իրավունք հետաքննություն» շաբաթաթերթում հրապարակված լուսանկարները,
- հոդվածի վերնագրումը “история с сектантством и порнухой” արտահայտությամբ, որով ընթերցողի մոտ տպավորություն է ստեղծվում, թե կրոնական կազմակերպությունը և նրա գործունեությունը կապ ունեն պոռնոգրաֆիայի հետ,
- աղանդ բառի հասցեագրումը կազմակերպությանը հոդվածի բոլոր դրույթներում, որն ինքնին վիրավորական իմաստ ունի,

- Երկրորդ լուսանկարում կնոջ ձեռքին պահած վահանակի հետևյալ արտահայտությունը. «Կյանքի խոսք Слово жизни» արտահայտությունը, որով կարծիք է կազմվում, թե կազմակերպության անդամները դրսևորում են նույն վարքագիծը, ինչ լուսանկարում պատկերված կնոջ մասին տարածվել է տեղեկատվություն լրատվական միջոցներով, որոնք առաջացրել են հանրային հետաքրքրություն,
- «Կռվախնձոր» հեռուստաշարին Անժելան վստահեցնում էր հեռուստահաղորդավարներին և հասարակությանը, որ նա հաճախ է աղոթում: Այն դեպքում, երբ դերասանուհին շարունակում է մնալ «Կյանքի խոսք» աղանդի անդամ, կարելի է ենթադրել, թե ինչ արժեքներ է քարոզում աղանդը» հայտարարության համար, քանի որ նշվում է, թե եկեղեցին շեղվել է ճշմարիտ աստվածապաշտությունից ու իր առաքելությունից՝ հավանություն տալով դերասանուհու՝ լրատվամիջոցի բնորոշմամբ զազրելի վարքագծին,

զրպարտող են.

- վերը նշված վերնագիրը, քանի որ դրանով արվում է փաստի մասին հայտարարություն առ այն, որ կրոնական կազմակերպությունը իր դավանանքով և գործունեությամբ քարոզում է հակաբարոյական արժեքներ՝ պոռնոգրաֆիա, ինչպես նաև պոռնոգրաֆիկ նյութերի տարածում, մանկապղծության հրահրում և նման արարքների հովանավորչություն,
- հայտարարությունները այն մասին, թե դերասանուհին կրոնական կազմակերպության անդամ է,
- «Կռվախնձոր» հեռուստաշարին Անժելան վստահեցնում էր հեռուստահաղորդավարներին և հասարակությանը, որ նա հաճախ է աղոթում: Այն դեպքում, երբ դերասանուհին շարունակում է մնալ «Կյանքի խոսք» աղանդի անդամ, կարելի է ենթադրել, թե ինչ արժեքներ է քարոզում աղանդը» հայտարարությունը, որի հիման վրա հողվածում կատարվում է փաստի մասին հայտարարություն, թե նա համարվում է այդ կազմակերպության անդամ, մինչդեռ այդ հաղորդաչարի ժամանակ դերասանուհին կամ նյուս մասնակիցները ընդհանրապես չեն արտաբերել «Կյանքի խոսք» բառակապակցությունը: Հետևաբար, լրատվամիջոցը անբարեխիղճ կերպով է վերարտադրել տեղեկությունը:

Երկու լրատվամիջոցների դեմ ուղղված հայցապահանջում հայցվորները ներկայացրել են նմանատիպ պնդումներ ոչ միայն իրավաբանական անձ հանդիսացող կազմակերպության, այլ նաև կազմակերպության ղեկավար Արթուր Սիմոնյանի՝ որպես ֆիզիկական անձի դեմ ուղղված վիրավորական և զրպարտող բնույթի հայտարարությունների հիմքով՝ և՛ լուսանկարների, և՛ հողվածների առումով:

Վերը նշվածի հիմքով հայցվորները դատարանից խնդրել են վիրավորանքի հիմքով պարտավորեցնել լրատվամիջոցներին հրապարակավ ներողություն խնդրել և հրապարակել վճիռը իսկ զրպարտության հիմքով հրապարակել հերքում, ինչպես նաև որպես փոխհատուցում պատասխանողներից գանձել 36000 ՀՀ դրամ՝ 4000 դրամ պետական տուրքի և 32000 թարգմանության և նոտարական ծախսերի դիմաց:

2. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան աղբյուրները

Խորհուրդն առաջնորդվել է ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ և 43-րդ հոդվածներով, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 2011թ. նոյեմբերի 15-ին կայացրած որոշմամբ, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 9-րդ, 10-րդ և 14-րդ հոդվածներով, կոնվենցիայի թիվ 12-րդ Արձանագրության 1-ին հոդվածով, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքով, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի և Ջանգվածային լրատվության մասին ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածի դրույթներով: Խորհուրդը որպես ուղեցույց հաշվի է առնել նաև ԵԽ Նախարարների կոմիտեի թիվ R(97)20 Հանձնարարականը «Ատելություն սերմանող խոսքի մասին», ինչպես նաև Վենետիկի հանձնաժողովի թիվ CDL-AD(2008)026 փաստաթուղթը «Արտահայտվելու ազատության և կրոնի ազատության հարաբերակցության մասին»:

3. Վիճարկվող գործի իրավական վերլուծությունը

Փաստերը գնահատելիս Խորհուրդը առաջնորդվել է հետևյալ սկզբունքներով.

- Ժողովրդավարական հասարակության յուրաքանչյուր անդամ պետք է հնարավորություն ունենա խաղաղ կերպով արտահայտելու իր գաղափարները այլ հավատքների, համոզմունքների կամ դոգմաների մասին՝ անկախ այդ գաղափարների բացասականության աստիճանից:
- Յուրաքանչյուր դեպքում ազատ արտահայտվելու իրավունքը սահմանափակելիս անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ դրա նպատակն է հատուկ համոզմունքներ ու կարծիք ունեցող անձանց պաշտպանելը, այլ ոչ թե համոզմունքային համակարգերի պաշտպանությունը քննադատությունից: Արտահայտվելու ազատության իրավունքից բխում է, որ անհրաժեշտ է հնարավորություն տալ, որպեսզի քննարկվեն, բաց բանավեճի առարկա հանդիսանան, նույնիսկ կոշտ ու անողջամիտ քննադատության ենթարկվեն համոզմունքային համակարգերը, կարծիքները և հաստատությունները՝ քանի դեռ նման քննադատությունը չի վերաճում անհատի կամ անհատների խմբերին ողջված ատելություն հրահրող խոսքի:
- Ատելություն հրահրող խոսքի որոշ տեսակներ կարող են այն աստիճանի վիրավորել անհատներին կամ անհատների խմբերին, որ դուրս մղվեն Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով սահմանված խոսքի այլ տեսակների համար սահմանված պաշտպանության շրջանակներից: Սա տեղի է ունենում այն դեպքում, երբ ատելություն սերմանող խոսքը ուղղված է Կոնվենցիայով սահմանված իրավունքների և ազատությունների վերացմանը կամ դրանց սահմանափակմանը ավելի մեծ չափով, քան նախատեսված է Կոնվենցիայով:
- Հավատացյալների կրոնական զգացմունքների նկատմամբ հարգանքը կարելի է իրավամբ խախտված համարել այն դեպքում, երբ կրոնական պաշտամունքի առարկա հանդիսացող իրերը պատկերվում են պրովոկացիոն տեսքով կամ երբ կրոնական սկզբունքները և դոգմաները ենթարկվում են հարձակումների. նման արարքները կարող են որոշ հանգամանքների ներքո համարվել որպես հանդուրժողականության ոգու, որը նույնպես պետք է հանդիսանա ժողովրդավարական հասարակության հատկանիշ, չարամիտ խախտում:

- Բազմակարծությունը, հանդուրժողականությունը և լայնախոհությունը հանդիսանում են ժողովրդավարական հասարակության փորձադրոշմը: Նրանք, ովքեր օգտվում են իրենց կրոնը քարոզելու ազատությունից, անկախ այն հանգամանքից, թե դա անում են որպես կրոնական մեծամասնության թե փոքրամասնության անդամ, չեն կարող ողջամտորեն ակնկալել, որ պետք է զերծ մնան քննադատությունից: Նրանք պետք է հանդուրժեն և ընդունեն, որ այլ անձինք կարող են մերժել իրենց կրոնական համոզմունքները և նույնիսկ քարոզել այնպիսի ուսմունքներ, որոնք թշնամական են իրենց հավատքին:

Առաջնորդվելով նշված սկզբունքներով՝ Խորհուրդը գալիս է հետևյալ եզրահանգմանը.

1. Խնդրո առարկա վեճը շոշափում է մի կողմից լրատվամիջոցների ազատ արտահայտվելու իրավունքը և մյուս կողմից քաղաքացիների մտքի, խղճի և կրոնի ազատության իրավունքը:
2. Նախ, Խորհուրդը հարկ է համարում անդրադառնալ հայցվորների պնդումներին վիճահարույց հողվածներում «աղանդ» բառի գործածության վերաբերյալ: «Աղանդ» բառը նույնիսկ իր սովորական, առօրյա գործածական իմաստով կարող է անհանգստություն պատճառել, ցնցել և այդ իմաստով անընդունելի համարվել կրոնական որոշ խմբերի համար: Այդուհանդերձ, այդ հանգամանքը դեռ բավարար չէ պնդելու համար, որ լրատվամիջոցներն անցել են թուլատրելի քննադատության շրջանակները՝ ըստ ժամանակակից ժողովրդավարական սկզբունքների: Բացի այն, որ արտահայտվելու ազատության իրավունքը պաշտպանում է նույնիսկ անհանգստություն պատճառող և սադրող խոսքը, ժողովրդավարական սկզբունքները հնարավորություն են տալիս, որպեսզի արտահայտվելու ազատությունը օգտագործվի որպես միջոց այլոց կրոնական հայացքների, համոզմունքների և նույնիսկ կրոնական հաստատությունների նկատմամբ հանրային վերահսկողություն իրականացնելու, դրանք բաց բանավեճի առարկա դարձնելու և նույնիսկ կոշտ քննադատության ենթարկելու համար՝ պայմանով, որպեսզի հանրային դիսկուրսի իրականացման նման եղանակը չվերածվի կրոնական ատելության հրահրման: Հետևաբար, քննության առարկա պետք է հանդիսանա ոչ թե «աղանդ» բառի որևէ *a priori* սահմանումը, այլ համատեքստը, որի շրջանակներում բառն օգտագործվել է: Եթե համատեքստը թշնամություն կամ ատելություն սերմանող է, ապա նույնիսկ չեզոք իմաստային նշանակություն ունեցող բառը կարող է խնդիրներ առաջացնել: Այս իմաստով Խորհուրդը գտնում է, որ թեև «աղանդ» բառն ինքնին արատավորող իմաստ չի պարունակում, սակայն դրա շարունակական և շեշտադրված օգտագործումը երկու հողվածների ընդհանուր համատեքստի լույսի ներքո խնդրահարույց է:
3. Խորհուրդը նկատում է, որ վիճահարույց հողվածները մեծամասամբ վերաբերում են պոռնոգրաֆիկ բնույթի նյութերի տարածման հիմքով հարուցված քրեական գործին, որի փաստերը և որում ընդգրկված անձինք առաջացրել են հանրային մեծ հետաքրքրություն և այդ հիմքով տևական ժամանակ է, որ ծավալվել են հանրային բաց քննարկումներ: Ի սկզբանե որպես քննադատության թիրախ ընտրելով այս սկանդալային իրադարձությունների հեղինակներին՝ ֆիզիկական անձանց, հողվածագիրները անսպասելիորեն անդրադարձ են կատարել և քննադատության թիրախ դարձրել նաև «Հայաստանի ավետարանական հավատքի քրիս-

տոնյաների «Կյանքի խոսք» եկեղեցի կրոնական կազմակերպությանը՝ այն պատճառաբանությամբ, որ սկանդալային պատմության մեջ ներգրավված առանցքային անձը հանդիսանում է նշված կրոնական կազմակերպության անդամ: Այս կազմակերպության մասին տեղեկությունները, անկախ սույն գործի հանգամանքներից և դատելով հանրային կյանքի տարբեր ոլորտներում ծավալվող քննարկումներից և տարբեր աղբյուրներից դուրս հորդող կարծիքներից, ներկայացնում է հասարակական մեծ հետաքրքրություն: Հետևաբար, սկզբունքորեն և անկախ վիճահարույց հողվածների բովանդակությունից, տեղեկատվական նյութի տարածումով լրատվամիջոցներն իրականացրել են իրենց առաքելությունը, որը համահունչ է ժողովրդավարական հասարակարգում մամուլի դերի հետ:

4. Սակայն իրենց առաքելությունն իրականացնելիս լրատվամիջոցները դուրս են եկել պատասխանատու լրագրության շրջանակներից: Հարցը դիտելով պատասխանատու լրագրության սկզբունքի տեսանկյունից, Խորհուրդը գտնում է, որ հողվածներում հնչեցված փաստացի հայտարարությունները և կարծիքները այն մասին, թե սկանդալային պատմության կիզակետում հայտնված դերասանուհին հանդիսանում էր կրոնական կազմակերպության անդամ, թե ոչ, երկրորդական նշանակություն ունի: Առաջնային նշանակություն ունի, կրկին պատասխանատու լրագրության տեսանկյունից, թե արդյոք արդարացված էին կրոնական կազմակերպության գաղափարախոսության և հանդուժմանների մասին հնչեցված սուր կարծիքները՝ առանց նման կարծիքները հիմնավորող որոշ փաստական հիմքերի: Խորհրդի այս մտտեցումը բխում է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի և ՀՀ Սահմանադրական դատարանի որոշումներից: Մասնավորապես, ՀՀ Սահմանադրական դատարանը իր թիվ 997 որոշման հայտնել է հետևյալ դիրքորոշումը.

«Եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշումներով պաշտպանվում է բացասական կարծիքի արտահայտումը՝ այնքանով, որքանով այն հիմնված է հաստատված կամ ընդունված փաստերի վրա և արված է արդար մտադրություններով... արտահայտությունը չի կարող որպես վիրավորանք որակվել, եթե այն ունի որոշակի փաստական հիմք: Այսինքն, ոչ թե պետք է վիրավորանք համարել գնահատողական դատողությունը, այլ անձի պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավն արատավորելու նպատակով կատարված հրապարակային արտահայտությունը: Այստեղ կարևոր է նաև «արատավորելու նպատակով» արտահայտության իրավական իմաստի ճիշտ ընկալումը: Տվյալ համատեքստում այն ենթադրում է դիտավորություն, կանխամտածված գործողություն, ոտնձգություն անձի արժանապատվության նկատմամբ: Մինչդեռ գնահատողական դատողությունը փաստական հանգամանքների վերլուծության արդյունքում արվող հետևություն է, ինչը լրագրողի ոչ միայն իրավունքը, այլև պարտականությունն է:

Այսպիսով, ցանկացած գնահատողական դատողության և կարծիքի հիմքում պետք է ընկած լինեն որոշակի (այլ ոչ թե ճշգրիտ) փաստական հիմքեր: Նման փաստական հիմքերի բացակայությունը արտահայտված կարծիքը կամ գնահատող դատողությունը դարձնում է անիրավաչափ: Ընդ որում, որևիցե օրենք կամ իրավական ակտ չի կարող ճշգրտորեն սահմանել «որոշակի» եզրույթի շրջանակները: Այդ շրջանակները ավելի շուտ որոշվում են «պատասխանատու լրագրություն», «բարեխիղճ լրագրություն», «լրագրողական էթիկա» հասկացությունների ներքո: Այսինքն, սույն դատական վեճը մասամբ գտնվում է նաև լրագրողական էթիկայի հարթության վրա:

5. Հողվածների բովանդակությունից չի բխում, որ լրատվամիջոցները կրոնական կազմակերպության գործունեության և նրա կողմից քարոզվող գաղափարների վերաբերյալ իրենց գնահատականները, կարծիքները և դատողությունները արտահայտելիս իրենց տրամադրության տակ ունեցել են նույնիսկ նվազագույն փաստական տվյալներ, որոնք ցանկացած օբյեկտիվ դիտորդի և անշահախնդիր երրորդ անձի հիմք կտային կարծիք կազմելու, որ այդ գնահատականները և կարծիքները վերագրելի էին կազմակերպությանը: «Հի կարող հայցել հեղինակություն այն անձը, ով չունի նման հեղինակություն» հայտնի կարգախոսը վերաբերում է այն դեպքերին, երբ անձը կամ կազմակերպությունը իր կոնկրետ արարքով, գործողություններով կամ վարքագծով իր վրա է հրավիրել հանրության համակ ուշադրությունը և քննադատությունը: Նման հանգամանքներում նույնիսկ սադրող բնույթի քննադատությունը պաշտպանված է Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածով և Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի դրույթներով: Մինչդեռ տվյալ դեպքում հողվածագիրները չեն կատարել իրենց սեփական քննությունը կրոնական կազմակերպության կողմից քարոզվող գաղափարների և համոզմունքների մասին, այլ դրա փոխարեն, հիմնվելով մեկ փաստական տվյալի, այն է՝ երրորդ անձի հայտարարության վրա, դրանից բխեցրել են ընդհանուր բնույթի վերացական մի շարք եզրահանգումներ և դատողություններ: Նման հանգամանքներում, երբ բացակայում են փաստական հանգամանքները, առաջին պլան է մղվում Սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումը այն մասին, որ փաստական տվյալների բացակայության պայմաններում առերևույթ է դառնում արժանապատվությունը արատավորելու դիտավորության առկայությունը: Իսկ այս չափորոշիչի առկայությունը էական է հայտարարությունը վիրավորական կամ զրպարտող բնույթի համարելու համար:
6. Նույն լույսի ներքո է խորհուրդը գնահատում նաև հողվածներին ուղեկցող լուսանկարները, որոնք տվյալ դեպքում ներկայացվել են որպես ծաղրանկարներ: Ծաղրանկարները հանդիսանում են ազատ արտահայտվելու առանձնահատուկ եղանակներից մեկը և որպես այդպիսին գտնվում են ազատ խոսքի պաշտպանության տակ, սակայն հողվածների բովանդակային մասում փաստական տվյալների բացակայությունը առարկայազուրկ էր դարձնում կազմակերպության ատրիբուտների և նրա ղեկավարի պրովոկացիոն տեսքով պատկերումը ծաղրանկարներում: Արդյունքում, ծաղրանկարների մատուցման նման եղանակը կարող էր վիրավորել կրոնական կազմակերպության անդամների կրոնական զգացմունքները:

4. Եզրահանգում

- Հաշվի առնելով, որ կրոնական կազմակերպության հասցեին ուղղված դատողությունները զուրկ էին փաստական հիմքերից, նման պայմաններում հնարավոր չէ վիճահարույց արտահայտությունները որակել որպես բարեխիղճ դատողություններ (fair comment): Ավելին, հողվածի ընդհանուր համատեքստը և դրանում նաև աղանդ բառի շարունակաբար և հետևողականորեն օգտագործումը լրատվանյութը վերածում է կրոնական ատելություն սերմանող կամ հրահրող խոսքի:
- Խորհուրդը գտնում է, որ գործի փաստերը միանգամայն հնարավորություն են տալիս սույն վեճը լուծել արտադատական իրավակարգավորման եղանակներով և կողմերին կոչ է անում օգտվել այդ հնարավորությունից:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ը 8.

Ջրապարակ» օրաթերթի դեմ փաստաբան Արթուր Գրիգորյանի հայցի հիման վրա Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի՝ 2012 թ. մարտի 7-ին կայացրած վճռի վերաբերյալ

Ջրապարակված է 30.05.2012թ.-ին

1. Փաստերը

2012 թվականի մարտի 7-ին Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանը «Յրապարակ» օրաթերթի դեմ փաստաբան Արթուր Գրիգորյանի կողմից բերված հայցի շրջանակներում կայացրել է վճիռ, որում արտահայտել է իրավական դիրքորոշումներ մի շարք խնդրահարույց հարցերի առնչությամբ, որոնք ներկայումս հանդիսանում են տարբեր երկրներում լրագրողական համայնքի քննարկման առարկա: Խոսքը վերաբերում է սոցիալական ցանցերից դեպի ավանդական ՁԼՄ-ների դաշտ հորդող տեղեկատվության պաշտպանվածության շրջանակներին այնպիսի հանգամանքներում, երբ արդի պայմանների ներքո մեդիա տեխնոլոգիաների զարգացման շնորհիվ էլեկտրոնային մեդիան ակտիվ կերպով զուգամիտվում է տպագիր մամուլի հետ: Հաշվի առնելով հարցի կարևորությունը՝ Խորհուրդն իր նախաձեռնությամբ ներկայացնում է իր նկատառումները դատարանի արտահայտած դիրքորոշումների վերաբերյալ:

Նշված գործով հայցապահանջը բերվել էր լրատվամիջոցի էլեկտրոնային կայքում հրապարակված հոդվածին ի պատասխան՝ մի խումբ ընթերցողների կողմից կատարված վեց մեկնաբանությունների հիմքով (այսուհետ՝ քոմենթներ), որոնցում, ըստ հայցվորի, հնչել էին վիրավորական և զրպարտող բնույթի արտահայտություններ: Քանի որ մեկնաբանություններ կատարած անձինք հայտնի չէին, հայցապահանջը բերվել էր լրատվամիջոցի դեմ՝ անկախ այն հանգամանքից, որ վիճահարույց արտահայտությունները լրատվամիջոցինը չէին:

Իր որոշման պատճառաբանական մասում դատարանը սահմանել է, որ քանի որ հայցվորը մինչև դատարան դիմելը լրատվամիջոցին չի ներկայացրել մեկնաբանությունները ջնջելու և հեռացնելու մասին պահանջ, լրատվամիջոցը չէր կարող կրել այլ անձանց հեղինակած քոմենթները հեռացնելու պարտականություն, քանի որ այդպիսով կսահմանափակեր իր ընթերցողների ազատ արտահայտվելու իրավունքը, որը խոսքի ազատության այնպիսի միջամտություն է, որն անհրաժեշտ չէ ժողովրդավարական հասարակարգում: Շարունակելով իր եզրահանգումները՝ դատարանը գտել է, որ քանի որ քոմենթների հեղինակներն այլ անձինք են, իսկ լրատվամիջոցը սոսկ տրամադրել էր ֆորում այդ քոմենթների համար, ինչպես նաև այն, որ լրատվամիջոցը մի որոշ ժամանակ հետո ջնջել ու հեռացրել էր նշված քոմենթները, լրատվամիջոցի կողմից վիրավորելու կամ զրպարտելու դիտավորություն առկա չէր:

2. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը ողջունում է սույն գործով դատարանի կայացրած վճիռը, քանի որ դատարանի վերոնշյալ մոտեցումը նկատելիորեն ընդլայնում է էլեկտրոնային լրատվամիջոցների պաշտպանվածության շրջանակները: Միևնույն ժամանակ խորհուրդը գտնում է, որ ցանկալի կլիներ, որ դատարանն իր որոշմամբ անդրադառնար հարցի մյուս կարևոր կողմերին ևս: Այսպես, միջազգային իրավունքի և պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ լրատվամիջոցի պատասխանատվության հարցը լուծելիս դատարանները և կարգավորող իրավական նորմերը գնահատող հատկանիշներ են համարում նաև այնպիսի հանգամանքներ, ինչպիսին են լրատվական գործունեությունը իրականացնողի կողմից քոմենթների մասին իրազեկված լինելու և քոմենթների դաշտը որոշակիորեն վերահսկելու հանգամանքները: Այլ կերպ ասած, կարևոր է հաշվի առնելը, թե արդյոք լրատվություն տարածողը որոշակիորեն կառավարում է իր նորությունների պորտալի վրա տեղադրված քո-

մենքների հոսքը: Այնպիսի փաստական հանգամանքներ, ինչպիսին են, օրինակ, լրատվամիջոցի կողմից բանալի բառերի միջոցով որոնողական համակարգերի կիրառումը, ընթերցողներին վիրավորական կամ զրպարտող բնույթի քոմենթները ընդգծելու հնարավորության տրամադրելը, լրատվություն տարածողի կողմից հրապարակման ենթակա քոմենթների նախորոք ընտրությունը (այլ կերպ՝ որոշակի խմբագրական գործողությունների կատարումը), հանդիսանում են գնահատող հատկանիշներ լրատվամիջոցի կողմից քոմենթների պորտալը որոշակիորեն կառավարելու փաստը հաստատված համարելու համար, որն էլ իր հերթին հիմք է հանդիսանում լրատվական գործունեություն իրականացնողի պատասխանատվության հարցը լուծելիս: Բոլոր դեպքերում, գնահատման առարկա պետք է հանդիսանա ոչ միայն այն հանգամանքը, թե արդյոք քոմենթների հեղինակը լրատվություն տարածողն է, թե ոչ, այլ նաև, թե արդյոք քոմենթների դաշտի կառավարումը լրատվամիջոցի կողմից զուտ մեխանիկական և պասիվ բնույթի է, թե՛ ոչ: Եթե լրատվամիջոցն իրականացնում է գործուն և ակտիվ բնույթի վերահսկողություն, ապա այս հանգամանքը կարող է հարց բարձրացնել լրատվամիջոցի պատասխանատվության մասին:

Տվյալ դեպքում թեև դատարանը հաշվի է առել այն փաստը, որ մինչև դատարան դիմելը հայցվորը վիճահարույց քոմենթները հեռացնելու պահանջով լրատվամիջոցին չէր դիմել և հետևաբար լրատվամիջոցը իրազեկված չի եղել իր հարթակում վիրավորական և զրպարտող բնույթի քոմենթների առկայության մասին, այդուհանդերձ, դատարանը բոլորովին քննության առարկա չի դարձրել վերը նշված երկրորդ հանգամանքի առկայությունը՝ թե որքանով էր լրատվամիջոցը կառավարում (վերահսկում) քոմենթների հոսքը իր էլեկտրոնային էջում: Խորհուրդը գտնում է, որ դատական ստուգման նման շրջանակները չեն ապահովում արդյունավետ իրավական պաշտպանության հնարավորություն: Ավելին, նման իրավակարգավորումը հակասում է Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 9-րդ կետին, համաձայն որի՝ եթե տեղեկատվության աղբյուրը հայտնի չէ, ապա փոխհատուցման պարտավորությունը կրում է վիրավորանքը կամ զրպարտությունը հրապարակային ներկայացնողը: Տվյալ դեպքում քոմենթների հեղինակները հայտնի չէին, սակայն այնքանով, որքանով այդ քոմենթները հրապարակայնորեն տարածվել են ընկերության տրամադրած միջավայրից, ընկերությունը, թեև անկախ իր կամքից, դառնում է իրավահարաբերության սուբյեկտ:

Այս առումով Խորհուրդը համաձայն չէ «Հրապարակ օրաթերթ» ՍՊԸ դիրքորոշման հետ դատական քննության ընթացքում, համաձայն որի ընկերությունը որևէ պարտականություն չի կրում իր էջում հրապարակված այլոց մեկնաբանությունների համար, քանի դեռ դրանք հոսում են սոցիալական ցանցերից և չեն պատկանում բովանդակություն արտադրողին: Ըստ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոմիտեի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, տեղեկություններ և գաղափարներ ստանալու և տարածելու ազատությունը կապված է պարտավորությունների և պատասխանատվության հետ: Յուրաքանչյուր ոք ազատ խոսքի իրավունք ձեռք բերելու հետ միասին ձեռք է բերում նաև որոշակի պարտականություններ: Իրավունք և պարտականություն հասկացությունները քայլում են ձեռք ձեռքի տված: Այս ձևաչափը շարունակում է մնալ անփոփոխ՝ նույնիսկ մեդիա տեխնոլոգիաների սրընթաց զարգացման արդի ժամանակաշրջանում: Հետևաբար, զուտ այն հանգամանքը, որ լրատվամիջոցը տրամադրել է տեխնիկական հարթակ այլոց մեկնաբանությունների համար, լրատվամիջոցին չի ազատում իր պարտականություններից և պարտավորություններից:

Խորհուրդը գտնում է, որ վերը շարադրված իրավակարգավորմամբ առաջնորդվելիս կապահովվի հանրային և անհատական շահերի, արտահայտվելու ազատության և անձի արժանապատվության իրավունքների միջև ողջամիտ հավասարակաշռություն:

Չափի առնելով նշվածը, Խորհուրդը.

- գտնում է, որ Սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ 997 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները հավասարապես կիրառելի են նաև էլեկտրոնային լրատվամիջոցների հարթակից տարածվող «քոմենթների» առնչությամբ,
- Կոչ է անում բոլոր ՁԼՄ-ներին իրականացնել ընթերցողների մեկնաբանությունների մոդերացիա՝ ազատ արտահայտվելու իրավունքի հանրաճանաչ սկզբունքների ներքո:
- Կոչ է անում էլեկտրոնային լրատվամիջոցներին մշակել և իրենց էլեկտրոնային էջում տեղադրել մոդերացիայի կանոններ, որպեսզի դրանք տեսանելի լինեն ընթերցողներին և այդպիսով ապահովվի մոդերացիայի կանոնների կիրառման հստակություն և թափանցիկություն:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ը 9.

Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակունքի
խորհրդի նախագահ և իրավապաշտպան
Լևոն Բարսեղյանի դեմ «Մինաս
Ավետիսյան» մշակութային բարեգործական
հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի
նախագահ Արման Ավետիսյանի
դատական հայցի վերաբերյալ

Հրատարակված է 07.06.2012թ.-ին

1. Փաստերը

2011 թվականի օգոստոսի 9-ին «Մինաս Ավետիսյան» մշակութային բարեգործական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ Արման Ավետիսյանը դիմել է Շիրակի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարան ընդդեմ ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբի խորհրդի նախագահ և իրավապաշտպան Լևոն Բարսեղյանի՝ պահանջելով հրապարակայնորեն ներողություն խնդրել www.asparez.am կայքում հրապարակված վիրավորող և զրպարտող բնույթի հրապարակումների համար: Պահանջել է նաև փոխհատուցել 2 մլն դրամ՝ վիրավորանքի եւ զրպարտության համար, և 200.000 դրամ՝ դատական ծախսերի դիմաց:

Ըստ գործի փաստերի, երեք վիճահարույց հոդվածները հրապարակվել են հետևյալ հերթականությամբ. «Կան բաներ, որ չեն ներվում» վերնագրով հոդվածը հրապարակվել է 11.06.2011թ.-ին, «Արման Ավետիսյանը ստում է անհասկանալի պատճառներով» վերնագրով հոդվածը հրապարակվել է 15.06.2011թ.-ին և վերջին «Ընտանեկան կապալին էին հարվածելու» վերնագրով հոդվածը հրապարակվել է 16/06/2011թ.-ին: 23/06/2011թ.-ին Արման Ավետիսյանը նամակ է ուղարկել Լևոն Բարսեղյանին՝ պահանջելով տպագրել հերքում կամ հրապարակել իր նամակի բովանդակությունը՝ որպես պատասխան: Լևոն Բարսեղյանը Ա. Ավետիսյանի ուղարկած տեքստը հրապարակել է 30/06/2011թ: 04.08.2011թ.-ին Արման Ավետիսյանը հայցադիմումով դիմել է դատարան, որը մուտքագրվել է 09.08.2011թ: Պատասխանողը, ի թիվս այլ պնդումների, դատաքննության ընթացքում դատարանին է ներկայացրել «Հայցային վաղեմություն կիրառելու մասին» դիմում՝ պնդելով, որ հայցային վաղեմության ժամկետը լրացել է 23.07.2011թ.-ին, մինչդեռ հայցը ներկայացվել է 04.08.2011թ.-ին:

2. Եզրահանգում

Խորհուրդը գտնում է, որ սույն գործով առկա են հայցային վաղեմություն կիրառելու նախապայմաններ՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 13-րդ մասի ներքո, որը նշում է հետևյալը.

«Սույն հոդվածով սահմանված կարգով իրավունքի պաշտպանության հայց կարող է ներկայացվել դատարան՝ վիրավորանքի կամ զրպարտության մասին անձին հայտնի դառնալու պահից հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում, սակայն ոչ ուշ, քան վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից վեց ամսվա ընթացքում»:

Գործի փաստերից ակնհայտորեն պարզ է, որ հայցվորը վիճահարույց հոդվածների մասին իմացել է առնվազն 23.06.2011թ.-ին, երբ վերջինս նամակով դիմել է Լևոն Բարսեղյանին՝ հերքման կամ պատասխանի պահանջով: Հրապարակային դատաքննության ընթացքում հայցվորն ընդունել է այս փաստը: Հետևաբար, հայցվորը դատական հայցը պետք է ներկայացրած լիներ նամակի ամսաթվից հետո մեկ ամսվա ընթացքում՝ մինչև 23.07.2011թ.-ը, մինչդեռ դատական հայցը ներկայացվել է 04.08.2011թ.-ին:

Նման հանգամանքներում հայցվորը չի կարող օգտվել 1087.1 հոդվածի 13-րդ մասով սահմանված հայցային վաղեմության վեցամսյա ժամկետի պաշտպանությունից, քանի որ այդ դրույթով իրականում սահմանված է հայցային վաղեմության ոչ թե երկու, այլ մեկ ժամկետ՝ բաղկացած երկու տարրից: Առաջին տարրով սահմանված ժամկետի խախտումը առ ոչինչ է դարձնում երկրորդ տարրով սահմանված ժամկե-

տի կիրառությունը, քանի որ դրանք գործում են որպես մեկ ամբողջություն: Այսինքն, եթե անձը բաց է թողել հայցային վաղեմության առաջին ժամկետը՝ վիրավորանքի կամ զրպարտության մասին տեղեկացվելու հետո մեկ ամսվա ընթացքում դատարան դիմելու հնարավորությունը, ապա չի կարող հիմնվել երկրորդ՝ վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից հետո վեց ամսվա ընթացքում դատարան դիմելու ժամկետի վրա: Անթույլատրելի է նաև պնդելը, որ դատական ավելի լայն պաշտպանություն սահմանելու առումով կարելի է հիմնվել միայն երկրորդ ժամկետի վրա: Հակառակ դեպքում օրենսդիրը կսահմաներ մեկ ընդհանուր ժամկետ՝ վեց ամիս՝ առաջարկելով ավելի պարզ իրավակարգավորում: Մինչդեռ օրենսդիրը, նպատակ ունենալով մեծացնել լրատվամիջոցների պաշտպանությունը դատական հայցերից, սահմանել է սահմանափակ ժամկետով առաջնային պայման՝ մեկ ամիս վիրավորանքի կամ զրպարտության մասին հրապարակման հայտնի դառնալու պահից հետո: Երկրորդ ժամկետը (6-ամսյա ժամկետը) ածանցյալ է առաջին ժամկետին և այն անկախ կիրառություն չունի: Դա երևում է թեկուզ տեքստի տառացի մեկնաբանությունից, որտեղ երկու նախադասությունները միմյանցից բաժանվում են ոչ թե «կամ», այլ «սակայն» շաղկապով, այսինքն՝ օրենսդիրը սահմանում է ոչ թե առաջնային իրավակարգավորումից այլընտրանքային, այլ ածանցվող իրավակարգավորում:

Ցավոք, այս խնդրին հստակորեն չի անդրադարձել ՀՀ Վճռաբեկ դատարանը իր թիվ ԵԿԴ/2293/02/10 վճռում, որում, ելնելով 1087.1 հոդվածի հիմքով միատեսակ դատական պրակտիկա ձևավորելու անհրաժեշտությունից, արտահայտել է մի շարք իրավական դիրքորոշումներ: Այս խնդրին չի անդրադարձել նաև ՀՀ Սահմանադրական դատարանը իր հայտնի ՍԴՈ-997 որոշումով: Այդուհանդերձ, նույնիսկ նման հանգամանքներում, ելնելով 1087.1 հոդվածի 13-րդ մասի դրույթների տառացի մեկնաբանությունից, Խորհուրդը գտնում է, որ հայցը ենթակա է մերժման՝ ժամկետանց լինելու հիմքով:

Կ Ա Ր Ծ Ի Զ 10.

Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշման վերաբերյալ

Հրապարակված է 26.06.2012թ.-ին

1. Փաստերը

2012 թվականի ապրիլի 27-ին ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, իրականացնելով ՀՀ Սահմանադրության 92-րդ հոդվածով իր լիազորությունները, կայացրել է նախադեպային որոշում, որում արտահայտել է իրավական դիրքորոշումներ վիրավորանքի և զրպարտության գործերով դատական պրակտիկայի մի շարք խնդրահարույց հարցերի առնչությամբ: Վճռաբեկ դատարանը մեկնաբանել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի բազմաթիվ դրույթների կիրառությունը՝ այդպիսով ձգտելով ապահովել միասնական դատական պրակտիկա:

Խորհուրդը ողջունում է Վճռաբեկ դատարանի որոշումը՝ գտնելով, որ ընդհանուր առմամբ որոշումը իրավակարգավորման առաջադեմ եղանակներ է առաջադրում: Որոշմամբ մեկնաբանվել ու հստակեցվել են վիրավորելու և զրպարտելու հիմքով ծագող իրավահարաբերություններում շահագրգիռ կողմերի՝ վնաս պատճառող և տուժող անձանց շրջանակները, սահմանվել են գնահատող չափորոշիչներ՝ պարզելու համար արտահայտության վիրավորական կամ զրպարտող բնույթի լինելը, մեկնաբանվել են «իրապարակային արտահայտություն» և «հանրային գերակա շահ» հասկացությունները, մեկնաբանվել են հոդվածի 5-րդ մասում տեղ գտած մի շարք ընդհանուր բնույթի արտահայտություններ, որոնք հանդիսանում են լրագրողական պաշտպանական համակարգեր: Մենք գտնում ենք, որ նշված մեկնաբանությունները կարևոր են ժողովրդավարական սկզբունքների վրա հիմնված միատեսակ դատական պրակտիկա ապահովելու համար:

Հանդգլած ենք, որ Վճռաբեկ դատարանի կողմից ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիրավորանքը և զրպարտությունը կարգավորող դրույթների վերաբերյալ հետագա մեկնաբանությունները կնպաստեն դատական պրակտիկայի առավել կատարելագործմանը: Խորհուրդը միևնույն ժամանակ մտահոգված է Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 6-րդ և 9-րդ մասերում ներառված «տեղեկատվության աղբյուր» հասկացությունը մեկնաբանելիս դատարանի կողմից արտահայտած մի շարք իրավական դիրքորոշումներով: Կարծում ենք, որ այդ դիրքորոշումները, հաշվի առնելով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի գործառույթները և հատուկ կարգավիճակը, կարող են բացասաբար անդրադառնալ լրագրող-լրագրողական աղբյուր հարաբերությունների վրա, որի արդյունքում կվտանգվի լրատվամիջոցների ազատությունը իրենց աղբյուրներից օգտվելիս՝ հետևաբար նաև լրատվամիջոցների կողմից տեղեկատվության ազատ տարածման իրավունքը: Նշված դրույթներում դատարանը սահմանել է, որ տեղեկատվության աղբյուրներ են ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ հանդիսացող այնպիսի «հեղինակներ» կամ «լրատվական գործակալություններ», «որոնք տարբեր միջոցներով հրապարակում են տեղեկատվություն»:

Այնուհետև մեկնաբանելով «միջոցներ» հասկացությունը՝ դատարանը սահմանել է, որ այդպիսիք են «անձի հրապարակային ելույթները», «պաշտոնական փաստաթղթերը», «հեղինակային ստեղծագործությունները»: Շարունակելով մեկնաբանել՝ դատարանը նշել է, որ նույնիսկ եթե տեղեկատվություն տարածողը վերարտադրել է աղբյուրից ստացված տեղեկությունը բառացիորեն կամ բարեխիղճ կերպով, վերջինս չի կարող ազատվել պատասխանատվությունից, եթե «հղում է կատարում մի աղբյուրի, որը չի համարվում տեղեկատվության աղբյուր... 1087.1 հոդվածի իմաստով, այն է՝ չի հանդիսանում հեղինակ կամ լրատվական գործակալություն»: Հաշվի

առնելով, ինչպես նշվեց վերևում, որ հեղինակ են հանդիսանում միայն այնպիսի ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձինք, ովքեր միայն հստակ սահմանված միջոցներով են հրապարակում տեղեկատվությունը (հրապարակային ելույթ, պաշտոնական փաստաթուղթ, հեղինակային ստեղծագործություն), ստացվում է, որ բոլոր այն դեպքերում, երբ լրագրողական աղբյուրը տեղեկությունը հրապարակել է որևէ այլ եղանակով, կասկածի տակ է նման անձի՝ որպես հեղինակ հանդիսանալու հնարավորությունը: Այսպիսով, նշված մեկնաբանությունները չափազանց նեղացնում են «տեղեկատվության աղբյուրի» ընտրությունը, որի վրա լրատվամիջոցը կարող է հիմնվել՝ պատասխանատվությունից խուսափելու նպատակով:

Վերը նշված իրավական դիրքորոշումը կիրառելով Թաթուլ Մանասերյանն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ գործի հիմքում ընկած փաստերի վրա՝ վճռաբեկ դատարանը սահմանել է, որ թեև լրատվամիջոցը բացահայտել էր իր աղբյուրը՝ հեղինակին, ով հանդիսանում էր ոմն Անտոն Առակելովը և ով հայտնել էր լրատվամիջոցին Թաթուլ Մանասերյանի նկատմամբ ոստիկանության կողմից քրեական գործ հարուցված լինելու մասին, այդուհանդերձ, դատարանը որոշել է, որ վերջինս չէր կարող համարվել տեղեկատվության աղբյուր ԶԶ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի իմաստով, քանի որ «չի հանդիսանում տեղեկատվության տարածման որևէ միջոցի հեղինակ կամ լրատվական գործունեություն իրականացնող»: Այնուհետև, Վճռաբեկ դատարանը ընդհանրացված եզրահանգում է կատարել, որ այնպիսի անձի հրապարակած զրպարտող կամ վիրավորող տեղեկությանը հղում կատարելը, ով չի հանդիսանում տեղեկատվության աղբյուր, չի կարող համարվել տեղեկատվության աղբյուրի բացահայտում:

2. Եզրահանգում

Խորհուրդը մտահոգված է վերը նշված զարգացումներով, քանի որ նրանց հետևանքով ներմուծվում են պատշաճ և ոչ պատշաճ աղբյուր և դրանից բխող օրինական և ոչ օրինական լրատվական աղբյուր հասկացություններ և սահմանափակվում են այն աղբյուրների շրջանակները, որոնցից կարող են օգտվել լրատվամիջոցները:

Նման մոտեցումը նաև հակասում է Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի «Տեղեկատվության աղբյուրը չբացահայտելու լրագրողների իրավունքի մասին» Թիվ (2000)7 հանձնարարականին, որի համաձայն տեղեկատվության աղբյուր է հանդիսանում «լրագրողին տեղեկություն տրամադրող ցանկացած անձ»: Նույն Հանձնարարականի բացատրական մասում, որում մեկնաբանվում են Հանձնարարականի բոլոր սկզբունքները, վերը նշված սկզբունքը մեկնաբանելիս նշվում է, որ լրագրողներին պետք է հնարավորություն տրվի ստանալ տեղեկություններ «բոլոր տեսակի աղբյուրներից» և այդ պատճառով «անհրաժեշտ է այդ տերմինը լայն մեկնաբանել» ազգային օրենսդրությունում կամ պրակտիկայում:

Առաջնորդվելով վերը նշվածով՝ Խորհուրդը անհրաժեշտ է գտնում համապատասխան նախադեպային դիրքորոշումների վերամշակումը:

Կ Ա Ր Ծ Ի Զ 11.

Գևորգ Չայրապետյանն ընդդեմ «Մուլտի Մեդիա Կենտրոն Թիվի ՓԲԸ» գործով Երևանի Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի որոշման վերաբերյալ

Չրապարակված է 04.07.2012թ.-ին

1. Փաստերը

Գևորգ Յայրապետյանը Երևանի Ավան և Նոր Նորք վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին աստիճանի դատարանի կողմից 25.10.2010թ.-ին դատապարտվել է ազատազրկման՝ պետական դավաճանության հիմքով: Մինչ մեղադրական դատավճռի ուժի մեջ մտնելը՝ 2010 թվականի նոյեմբերի 14-ից 21-ի ժամանակահատվածում «Կենտրոն» հեռուստաընկերությունը եթեր է հեռարձակել «Յետաքննություն» խորագրով հաղորդաշար, որի ընթացքում ներկայացվել են քրեական գործի վերաբերյալ հանգամանքներ, մասնավորապես, որ մեղադրյալը, ունենալով նյութական շահագրգռվածություն, պետական գաղտնիք կազմող և հակահայկական քարոզչության համար նյութեր պարունակող տեղեկություններ է տրամադրել հակառակորդ երկրին, ինչի դիմաց ակնկալել է վարձատրություն: Նշված տեղեկությունները տարածվել են որպես հաստատված հանգամանքներ՝ փաստի մասին հայտարարությունների տեսքով, այլ ոչ թե որպես նախաքննական կամ դատական մարմնի ենթադրություն կամ կասկած:

Հաղորդման հեռարձակման պահի դրությամբ առաջին աստիճանի դատարանի դատավճիռը դեռ ուժի մեջ մտած չի եղել, քանի որ բողոքարկման ժամկետը դեռ չէր լրացել. հեռարձակումը տեղի է ունեցել 2010թ. նոյեմբերի 14-ից 21-ը, իսկ դատավճիռը հրապարակվել է 25.10.2010թ.-ը: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի համաձայն, առաջին աստիճանի մեղադրական դատավճիռը ուժի մեջ է մտնում և դառնում վերջնական մեկ ամսվա ընթացքում՝ եթե վերաքննիչ բողոք չի բերվել: Ինչպես հետագայում ցույց են տվել փաստերը, հեռարձակման պահին մեղադրյալի պաշտպանը պատրաստում էր վերաքննիչ բողոք:

Մեղադրյալի պաշտպան Սեդա Սաֆարյանը առանձին դատական վարույթի շրջանակներում դիմել է դատարան ընդդեմ «Կենտրոն» հեռուստաընկերության՝ հայցելով իրավական պաշտպանություն հեռուստաընկերության կողմից անմեղության կանխավարկածի խախտման, ինչպես նաև վիրավորող և զրպարտող բնույթի տեղեկությունների տարածման համար: Հեռուստաընկերությունը դատարանում նշել է, որ «Յետաքննություն» հաղորդաշարի շրջանակներում հեռուստաընկերությունը տարածել է մի տեղեկատվություն, որը հեռուստաընկերությանը տրամադրել է ՀՀ գլխավոր դատախազությունը և, հետևաբար, հեռուստաընկերությունը պետք է ազատվի պատասխանատվությունից Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 6-րդ մասի հիմքով, քանի որ հանդիսանում է աղբյուրից ստացված տեղեկությունների բարեխիղճ վերարտադրող: Առաջին աստիճանի, վերաքննիչ և վճռաբեկ դատարանները հաստատված հանգամանք են համարել, որ «պատասխանող Ընկերությունը հրապարակել է բացառապես քրեական գործի նյութերում և դատարանի դատավճռում շարադրված տեղեկություններ և հղում է կատարել տեղեկատվության աղբյուրին, ներկայացրել է բացառապես այն եղելությունը, ինչն արտահայտված է քրեական գործի նյութերում՝ չկատարելով որևէ սեփական հետևություն և չարտահայտելով որևէ անձնական կարծիք, իրավացիորեն հանգել է այն հետևության, որ եթերում չի հնչել որևէ տեղեկություն, որն արտահայտված չլիներ նախաքննական նյութերում»: Նման հիմքերով դատարանները գտել են, որ հեռուստաընկերությունը օգտվում է «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասի պաշտպանությունից, համաձայն որի լրատվական գործունեություն իրականացնողն ազատվում է տվյալ տեղեկատվության տարածման համար պատասխանատ-

վությունից, եթե դա՝ հրապարակային ելույթի, պետական մարմինների պաշտոնական փաստաթղթերի, լրատվության այլ միջոցի կամ հեղինակային որևէ ստեղծագործության բովանդակած տեղեկատվության բառացի կամ բարեխիղճ վերարտադրությունն է, և դա տարածելիս ինքը կատարել է հղում այդ աղբյուրին: Սույն հիմքով դատարանները լրատվամիջոցին ազատել են պատասխանատվությունից և մերժել հայցապահանջը:

Ինչ վերաբերում է անմեղության կանխավարկածի խախտման հիմքով բերված պահանջին, դատարանը սահմանել է, որ նման պահանջն անհիմն է, քան որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում անմեղության կանխավարկածի խախտման դիմաց իրավական պաշտպանության միջոց սահմանված չէ և ոչ էլ ՀՀ իրավական համակարգը կազմող իրավական որևէ ակտով կամ օրենքով է նախատեսված քաղաքացիական իրավունքների պաշտպանության նման եղանակ: Հետևաբար, դատարանը որոշել է, որ անմեղության կանխավարկածի խախտման փաստն արձանագրելու հայցվորի պահանջը չի բխում ՀՀ քաղաքացիական օրենսդրության դրույթներից, զուրկ է իրավական և օրենսդրական հիմքից և ենթակա է մերժման:

2. Եզրահանգում

Խորհուրդը համաձայն է դատարանի այն դիրքորոշման հետ, որ տվյալ դեպքում լրատվամիջոցը օգտվում է «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասի և ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 6-րդ մասի պաշտպանությունից (բարեխիղճ վերարտադրող) և հետևաբար պետք է ազատվի պատասխանատվությունից: Այդուհանդերձ, Խորհուրդը սույն հարցը դիտարկում է լրագրողական էթիկայի տեսանկյունից: Անկախ այն հանգամանքից, որ լրատվամիջոցը գործում էր օրենսդրությամբ ընձեռած պաշտպանության շրջանակներում, լրատվամիջոցը չէր կարող չիմանալ, որ քանի դեռ բացակայում է անձի մեղքի մասին օրինական ուժի մեջ մտած մեղադրական դատավճիռ, մեղքի մասին ցանկացած փաստացի հայտարարություն անմեղության կանխավարկածի խախտում է: Անմեղության կանխավարկածի նկատմամբ հարգանքը պարտավոր են պահպանել ոչ միայն քրեական դատավարության մարմինները, այլ նաև յուրաքանչյուր ոք և հատկապես լրատվամիջոցները՝ հաշվի առնելով նրանց առանձնահատուկ դերը և առաքելությունը ժողովրդավարության կայացման գործում: «Լրատվամիջոցների կողմից քրեական դատավարության վերաբերյալ տեղեկատվություն հաղորդելու մասին» Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների Կոմիտեի թիվ (2003)13 Հանձնարարականի 2-րդ սկզբունքում նշված է, որ «անմեղության կանխավարկածի սկզբունքի նկատմամբ հարգանքը արդար դատավարության իրավունքի անքակտելի մասն է: Հետևաբար, լրատվամիջոցների կողմից ընթացքի մեջ գտնվող քրեական գործերի վերաբերյալ կարծիքներ ու տեղեկատվություն կարող է տարածվել կամ հաղորդվել միայն այն դեպքում, եթե դա չի վտանգում կասկածյալի կամ մեղադրյալի անմեղության կանխավարկածը»: Հետևաբար, անկախ այն հանգամանքից, որ հեռուստաընկերությունը բարեխիղճորեն վերարտադրել է վստահելի աղբյուրից ստացված տեղեկատվությունը, նա պարտավոր էր լրատվանյութը հեռարձակելիս հարգել մեղադրյալի անմեղության կանխավարկածը: Սա բխում է, ի թիվս այլի, նաև այն հանգամանքից, որ անկախ օրենսդրական կարգավորման առկայությունից, լրատվամիջոցները բազմիցս հայտարարել են, որ նախընտրում են իրենց գործունեությունը ծավալել ինքնակարգավորման մեխանիզմների պայմաններում, օրինակ, լրագրողական վարքականոցների շրջանակներում:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք 12.

«Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի դեմ
«Գլենդել Ջիլզ» ՓԲԸ-ի հայցի հիման վրա
դատական գործի վերաբերյալ

Ջրապարակված է 26.07.2012թ.-ին

1. Փաստերը

«Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի կողմից հրապարակվող զանգվածային լրատվության միջոցի «Ժամանակ» օրաթերթի 26.08.2010թ. թիվ 136 համարում տպագրվել է «\$1000 լռության դիմաց» խորագրով հոդվածը հետևյալ բովանդակությամբ.

«Լավատեղյակ աղբյուրներից հայտնի դարձավ, որ «Գլենդել Դիլզ» կազմակերպության Գյունրիի ներկայացուցիչները Գյունրիում իրենց կառուցած Մուշ-2 թաղամասի շենքերից մեկի ինքնափլուզումից հետո փորձել են ամեն գնով համոզել բնակիչներին, որպեսզի նրանք կատարվածի մասին տեղյակ չպահեն լրատվամիջոցներին: Մեր աղբյուրը, որ չցանկացավ ներկայանալ, տեղեկացրեց թե, բնակիչներին «Գլենդել Դիլզն» առձեռն առաջարկել է 1000 դոլար գումար, ինչպես նաև խոստացել արագ վերանորոգել բնակարանը, միայն թե այդ թեման չհայտնվի ՋԼՄ-ներում, իսկ հակառակ դեպքում սպառնացել, որ չի վերանորոգի բնակարանը: Տուժած բնակիչները, սակայն, հրաժարվել են «Գլենդել Դիլզի» հետ ստվեռային գործարքից»:

«Գլենդել Դիլզ» ՓԲԸ-ն (այսուհետ՝ Հայցվոր) 23.09.2010թ. դիմել է Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան՝ խնդրելով պարտավորեցնել «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ին (այսուհետ՝ Պատասխանող) հերքելու «Ժամանակ» օրաթերթում հրապարակված հոդվածում Հայցվորի գործարար համբավն արատավորող տեղեկությունները և Պատասխանողից հօգուտ Հայցվորի բռնագանձել 2.000.000 ՀՀ դրամ՝ որպես զրպարտության հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում, ինչպես նաև 500.000 ՀՀ դրամ՝ որպես փաստաբանին վճարված գումար:

Հայցվորը գտել է, որ լրատվամիջոցի հրապարակած տեղեկատվությունը մտացածին է, չի համապատասխանում իրականությանը և հանդիսանում է զրպարտություն, այն է՝ Հայցվորի վերաբերյալ այնպիսի փաստացի տվյալներ հրապարակային ներկայացնելը, որոնք չեն համապատասխանում իրականությանը և արատավորում են նրա պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավը: Հայցվորը պնդել է, որ տեղեկությունը տարածվել է Հայցվորի գործարար համբավն արատավորելու նպատակով, նկատի ունենալով հատկապես իրականությանը չհամապատասխանող տեղեկությունների բնույթն ու բովանդակությունը, մասնավորապես այն, որ նշված ապատեղեկատվության տարածումը չէր կարող ուղղված լինել այլ անձանց, այս դեպքում՝ բնակիչների, կամ հանրության իրավունքների պաշտպանությանը կամ ուղղված լիներ հանրային այլ շահերի պաշտպանությանը:

Պատասխանողը՝ վկայակոչելով Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, նշել է որ լրագրողը «ինքնափլուզում» բառն օգտագործել է որպես գնահատող դատողություն, որն ունեցել է կոնկրետ առարկայական դրսևորում: Դատաքննության ժամանակ լրագրողն իր ցուցմունքում պարզաբանել է «ինքնափլուզում» բառի օգտագործման նպատակը՝ նշելով, որ այդ բառն օգտագործվել է իր կողմից ներկայացնելու համար, որ առաստաղը փլվել է առանց որևէ կողմնակի միջամտության: Այսինքն, լրագրողը Մուշ-2 թաղամասի շենքի բնակիչների հետ ունեցած հարցազրույցից և դեպքի վայրը՝ Անժիկ Մելիքյանին պատկանող բնակարանը տեսնելուց հետո եղած փաստական հանգամանքների վերլուծության արդյունքում որպես լրագրողի կողմից արված գնահատող դատողություն հոդվածում տպագրել է «ինքնափլուզում» բառը, ինչը ոչ թե Հայցվորի հեղինակությանն ու պատվին վնաս պատ-

ճառելու, այլ հանրությանը տեղի ունեցածի վերաբերյալ իրազեկելու նպատակ է հետապնդել:

30.01.2012թ. դատարանը կայացրել է վճիռ՝ մասնակի բավարարելով հայցը և Պատասխանողին պարտավորեցնելով հերքելու «Ժամանակ» օրաթերթի 2010թ. օգոստոսի 26-ի թիվ 136 համարում հրապարակված «\$1000 լռության դիմաց» խորագրով հոդվածում Հայցվորի գործարար համբավն արատավորող (զրպարտող) տեղեկությունները: Միաժամանակ դատարանը որոշել է լրատվամիջոցից հօգուտ Հայցվորի բռնագանձել 200.000 ՀՀ դրամ՝ որպես զրպարտության համար փոխհատուցման գումար:

Դատարանի հունվարի 30-ին կայացրած վճիռը 2012 թ. մայիսի 2-ին բողոքարկվել է «Սկիզբ Մեդիա» ՍՊԸ-ի կողմից: 2012 թ. հունիսի 14-ին վերաքննիչ բողոքը մերժվել է ամբողջությամբ՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթն է զրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումը՝ խորհուրդը սեփական նախաձեռնությամբ ուսումնասիրել է «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի դեմ «Գլենդել Հիլզ» ՓԲԸ-ի հայցի հիման վրա դատական գործը եւ հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

Սույն եզրակացության համար հիմք են հանդիսացել ՀՀ Սահմանադրության, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի, «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի համապատասխան դրույթները, ինչպես նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 2011թ. նոյեմբերի 15-ի ՍԴՈ-997 որոշումը և ԵԿԴ/2293/02/10 քաղաքացիական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2012 թվականի ապրիլի 27-ի որոշումը:

4. Վիճարկվող գործի իրավական վերլուծությունը

Հարցի հանրային նշանակությունը

ՀՀ սահմանադրական դատարանը քննության առարկա դարձնելով ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածով երաշխավորված խոսքի ազատության և օրենքով պաշտպանվող այլ շահերի միջև հավասարակշռության խնդիրը՝ գտել է, որ հիշյալ ազատությունները միշտ պետք է գերակայեն այն դեպքում, երբ տեղեկատվության բացահայտումն անհիմն չի եղել, հետապնդել է իրավաչափ նպատակ և տվյալ տեղեկատվությունը վերաբերում է հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող պետական գործերի և անձանց: ՍԴ-ն արձանագրել է, որ հանրային շահի գերակայության տեսանկյունից լրատվամիջոցի կանխարգելիչ ու հակակշռող նշանակությունն ավելին է, քան նյութական միջոցներով սխալն ուղղելու անհրաժեշտությունը:

Այսպիսով, յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում, կախված գործի հանգամանքներից, պետք է որոշվի, թե արդյոք հասարակության տեղեկացված լինելու շահը գերակա է եղել տեղեկություն հայտնած անձի վրա դրված պարտականության ու պատասխա-

նատվության համենատ: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկայի համաձայն՝ այսպիսի դեպքերում ազգային իշխանությունների հայեցողության շրջանակը սահմանափակված է ժողովրդավարական հասարակության շահով, որը կայանում է նրանում, որ մանուլին թույլատրվի կատարել «հասարակական վերահսկող օղակի» («watchdog») իր գործառույթը և տեղեկատվություն տարածել հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող լուրջ հարցերի վերաբերյալ: Ըստ Դատարանի դիրքորոշման՝ իրավակիրառական պրակտիկայում առաջին հերթին պետք է գնահատվի այնպիսի «անհետաձգելի հասարակական պահանջի» առկայության փաստը, որն ունակ է արդարացնել այդ միջամտությունը հավասարակշռված և բարեխղճորեն՝ առանց չարամիտ, անձին անվանարկող դիտավորության:

Սույն գործով դատարանի որոշման ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դատարանն իր իրավական դիրքորոշման մեջ արձանագրել է, որ պատասխանող կողմը ինքն է փաստել, որ Հայցվորն իր գործունեության արդյունքում հանրային մեծ ճանաչում է ձեռք բերել և գտնվում է հանրության ուշադրության կենտրոնում, իսկ դատաքննությամբ ձեռք բերված փաստերի համաձայն՝ դատարանը հաստատված է համարել, որ Հայցվորի կողմից Գյումրի քաղաքի Մուշ-2 թաղամասի շինարարական աշխատանքների ընթացքում տեղ են գտել որոշակի թերություններ: Բացի այդ, հանրահայտ է, որ Հայցվորը Գյումրի քաղաքում և Հայաստանի Հանրապետության այլ բնակավայրերում իրականացնում է մեծածավալ շինարարություն, որի որակի վերաբերյալ տեղեկատվությունն ակնհայտորեն վերաբերում է հասարակության լայն շրջանակների, իսկ տվյալ դեպքում հարցը կարևորվում է նաև աղետի գոտում շինարարական թերությունների նկատմամբ բնակչության մոտ ձևավորված զգայուն դիրքորոշման հանգամանքով:

Հետևաբար Գյումրի քաղաքի Մուշ-2 թաղամասում տեղի ունեցած դեպքի վերաբերյալ տեղեկատվության հրապարակումն ունի հանրային նշանակություն: Սակայն, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ որևէ ապացույց այն մասին, որ շենքերից մեկն ինքնափլուզվել է, լրատվամիջոցը չի ներկայացրել դատարան, և որի հուրը գտնում է, որ Գյումրի քաղաքի Մուշ-2 թաղամասի շինարարական աշխատանքների ընթացքում տեղ գտած թերությունների վերաբերյալ հրապարակումը չի կարող ամբողջությամբ դիտվել որպես բարեխղճորեն ներկայացված:

Լրատվամիջոցի մոտ դիտավորության առկայությունը

Համաձայն Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի՝ 2007թ. հոկտեմբերի 4-ի թիվ 1577(2007) բանաձևի՝ հանրային շահից բխող հայտարարությունները, եթե նույնիսկ ապացուցվում է դրանց ոչ ճշմարիտ լինելը, չպետք է լինեն պատժելի, եթե դրանք կատարվել են առանց դրանց ոչ հավաստի լինելու փաստի իմացության, առանց վնաս պատճառելու դիտավորության և դրանց ճշմարտացիության ստուգման համար համապատասխան ջանքեր են գործադրվել: ՀՀ սահմանադրական դատարանը եզրահանգել է նաև, որ զրպարտության բնորոշ գծերից է նաև դիտավորությամբ, գիտակցաբար ոչ հավաստի ու անձի արժանապատվությունը վիրավորող փաստի (կամ փաստական տվյալների) տարածումը: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված է, որ այդ հոդվածի 3-րդ մասով նախատեսված փաստացի տվյալները հրապարակային ներկայացնելը չի համարվում զրպարտություն, եթե փաստացի տվյալները հրապարակայնորեն ներկայացրած անձն ապացուցի, որ ողջամտության սահմաններում ձեռնարկել է միջոց-

ներ՝ պարզելու դրանց ճշմարտությունը և հիմնավորվածությունը, ինչպես նաև հավասարակշռված ու բարեխղճորեն է ներկայացրել այդ տվյալները: Այլ կերպ՝ առկա է դիտավորության կանխավարկածը:

Սույն գործով դատարանի որոշման համաձայն՝ Պատասխանողն իր իրավական դիրքորոշման մեջ նշել է, որ լրագրողը, հարցազրույց վերցնելով բնակիչներից, ողջամտորեն միջոցներ է ձեռնարկել ստուգելու փաստի իսկությունը, նոր միայն տպագրել է հոդվածը: Ի պատասխան Հայցվորի այն դիրքորոշմանը, որ պատասխանող կողմը պետք է Հայցվորից ճշգրտեր բնակիչներին առաջարկված գումարի չափը, նոր միայն տպեր հոդվածը՝ Պատասխանողը գտնում է, որ տվյալ պարագայում դա ողջամիտ պահանջ է, քանի որ առաջարկությունը Հայցվորի կողմից բնակիչներին բանավոր կարգով է կատարվել, հետևաբար, որևէ երաշխիք չկար, որ հայցվորները ճիշտ տեղեկատվություն կտրամադրեին լրագրողին, ինչպես նաև նյութը պահանջում էր օպերատիվ հրապարակում, իսկ հարցում կատարելու և դրա պատասխանը ստանալուց հետո նյութը կկորցներ իր արդիականությունը:

Խորհուրդը գտնում է, որ գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող հանգամանքների թվում Դատարանը կարող էր դիտարկել նաև այն միջոցները, որոնք ձեռնարկել է Պատասխանողը՝ պարզելու դատարանի կողմից մատնանշված փաստերի ճշմարտությունը և հիմնավորվածությունը, քանի որ դիտավորության բացակայության դեպքում հանրային շահից բխող նույնիսկ ճշմարտությանը չհամապատասխանող հրապարակումները չեն կարող պատժելի լինել, որը էական նշանակություն ուներ սույն գործի լուծման համար: Այդ կապակցությամբ, մասնավորապես, նպատակահարմար էր պարզել, թե արդյոք դիտավորության բացակայության վերաբերյալ Պատասխանողի կողմից ներկայացված փաստերը (տվյալ դեպքում՝ շահագրգիռ անձանց հետ հարցազրույցները) ողջամտորեն կարող են համարվել բավարար, որպեսզի մինչև հոդվածը հրապարակելը պարզվեր դատարանի կողմից մատնանշված փաստերի ճշմարտությունը և հիմնավորվածությունը: Մինչդեռ, դատարանը համարել է, որ առանձին քաղաքացիների՝ ձայնագրություններում արված արտահայտությունները որևէ ապացուցողական նշանակություն չունեն և դրանք հանել է ապացույցների կազմից:

Յերբման պահանջի կատարումը

Հայցվորը թիվ 894-27.08.10 գրությամբ առաջարկել է Պատասխանողին հերքել հրապարակված ապատեղեկատվությունը և դրանով արտադատական կարգով վերականգնել Հայցվորի խախտված իրավունքները և ազատությունները: Պատասխանողը 01.09.2010թ-ին լույս տեսած «Ժամանակ» օրաթերթում հրապարակել է Հայցվորի ուղարկած գրությունը: Սակայն, Հայցվորը գտել է, որ նշված գրության ուղղակի հրապարակումը չի կարող դիտվել որպես հերքում՝ նկատի ունենալով, որ հերքումը ոչ թե հերքում պահանջողի պահանջի ֆորմալ հրապարակման փաստն է, այլ հերքման բովանդակությունը հերքողի կողմից իր անունից հրապարակումն է: Իսկ խնդրո առարկա դեպքում, Հայցվորի կարծիքով, «Ժամանակ» օրաթերթը ոչ թե ընդունել և հերքել է իր կողմից հրապարակված ապատեղեկատվությունը, այլ հրապարակել է Հայցվորի կողմից հերքում պահանջելու գրությունը:

Հայցվորի կողմից Պատասխանողին ուղղված 894-27.08.10 գրության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ Հայցվորն այդ գրությամբ Պատասխանողից պահանջել է հրապարակայնորեն ներողություն խնդրել ինչպես իր բոլոր աշխատակիցներից և

հաճախորդներից, այնպես էլ՝ Գյումրու Մուշ-2 թաղամասի բնակիչներից:

Խորհուրդն արձանագրում է, որ Հայցվորի կողմից ներկայացված հերքման տեքստում տեղ են գտել արտահայտություններ, որոնք ոչ մի կերպ չեն կարող դիտարկվել որպես՝ Հայցվորի իրավունքները խախտող փաստացի անճշտությունների հերքում: Ավելին, այդ արտահայտություններն, ըստ էության, դրդել են պատասխանողին դրա կապակցությամբ հրապարակել «Դեռ համարձակվում են խոսել» հոդվածը, որը տվյալ իրավիճակում էլ ավելի է սրել իրավիճակն ու անխուսափելի դարձրել հարցի դատական քննությունը: Մինչդեռ, կողմերի՝ միմյանց նկատմամբ ավելի հարգալից վերաբերմունքի դրսևորման դեպքում հնարավոր էր նաև խնդիրը լուծել համանման գործերում առավել նախընտրելի՝ հաշտության տարբերակով:

Դրամական փոխհատուցման համաչափությունը

Արատավորող արտահայտությունների (գործողությունների) արդյունքում պատճառված վնասի դիմաց որպես առաջնահերթություն անհրաժեշտ է կիրառել ոչ նյութական փոխհատուցման ձևերը: Նյութական փոխհատուցումը պետք է սահմանափակվի զրպարտության ենթարկված անձի պատվին, արժանապատվությանը կամ գործարար համբավին հասցված անմիջական վնասը հատուցելով, և նշանակվի միայն այն դեպքերում, երբ ոչ նյութական հատուցումը բավարար չէ պատճառված վնասը փոխհատուցելու համար:

Խնդրի կապակցությամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ նյութական փոխհատուցում նշանակելու դեպքում անհրաժեշտ է, որ դատարանները մեծ ուշադրություն դարձնեն փոխհատուցվող գումարի չափի սահմանմանը, պատասխանողներից պահանջեն նրանց եկամուտների վերաբերյալ պետական իրավասու մարմիններից ներկայացված ֆինանսական և այլ փաստաթղթեր (օրինակ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեին ներկայացված հարկային հաշվետվությունները), հակառակ դեպքում մեծ չափով փոխհատուցումները կարող են ծանր հետևանքներ ունենալ վերջիններիս բնականոն գործունեությունը շարունակելու առումով:

Հայցվորը խնդրել է Պատասխանողից հօգուտ Հայցվորի բռնագանձել 2.000.000 ՀՀ դրամ՝ որպես զրպարտության հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցում: Դատարանը գտել է, որ պատասխանող լրատվամիջոցից պետք է բռնագանձել 200.000 ՀՀ դրամ՝ որպես փոխհատուցում՝ հաշվի առնելով զրպարտության եղանակը, տարածման շրջանակը, ինչպես նաև Պատասխանողի գույքային դրությունը:

Հաշվի առնելով, ՀՀ սահմանադրական դատարանի և ՀՀ վճռաբեկ դատարանի վերոգրյալ եզրահանգումները, Խորհուրդը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 8-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված միջոցը, այն է՝ զրպարտություն համարվող տեղեկությունն հրապարակած լրատվության միջոցով հրապարակայնորեն՝ զրպարտություն համարվող փաստացի տվյալները հերքելը, սույն գործով կիրառելը միանգամայն բավարար միջոց էր, առավել ևս, որ Հայցվորի գործարար համբավին հասցված ոչ նյութական վնասի առկայության փաստը ինչպես Հայցվորի կողմից, այնպես էլ՝ որևէ այլ կերպ չի ապացուցվել: Խորհուրդը նաև արձանագրում է, որ տվյալ դեպքում դատարանի կողմից նշանակված փոխհատուցման գումարի՝ 200.000 ՀՀ դրամ և Հայցվորի գործարար համբավին հասցված վնասի չափերի համարժեքությունը որևէ ձևով հիմնավորված չէ:

5. Եզրահանգում

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը գտնում է.

- 1) Լրատվամիջոցի կողմից տեղեկատվության հրապարակումն ուներ հանրային նշանակություն և դրա տեղեկատվության բացահայտումն արդարացված էր: Սակայն, հրապարակված նյութը չի կարող համարվել լիովին բարեխղճորեն և հավասարակշռված ներկայացված:
- 2) Նպատակահարմար էր սույն գործի լուծման համար էական նշանակություն ունեցող հանգամանքներ դիտարկել նաև այն միջոցները, որոնք ձեռնարկել է լրատվամիջոցը՝ պարզելու դատարանի կողմից մատնանշված փաստերի ճշմարտությունը և հիմնավորվածությունը, քանի որ լրատվամիջոցի կողմից դիտավորության բացակայության դեպքում հանրային շահից բխող նույնիսկ ճշմարտությանը չհամապատասխանող հրապարակումները չեն կարող պատժելի լինել,
- 3) սույն գործի լուծման համար զրպարտություն համարվող փաստացի տվյալները հերքելը միանգամայն բավարար էր պատճառված վնասը փոխհատուցելու համար,
- 4) Հայցվորի կողմից 27.08.2010թ. լրատվամիջոցին ներկայացված հերքման տեքստում տեղ են գտել արտահայտություններ, որոնք ոչ մի կերպ չեն կարող դիտարկվել որպես՝ Հայցվորի իրավունքները խախտող փաստացի անճշտությունների հերքում: Լրատվամիջոցներին ներկայացվող հերքման և պատասխանի տեքստերը պետք է վերաբերեն միայն հերքման և/կամ պատասխանի առարկա տեղեկատվության մեջ տեղ գտած փաստացի անճշտություններին և չպարունակեն վիրավորական արտահայտչաձևեր: Դրանք պետք է համապատասխանեն «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված՝ հերքմանը և պատասխանին ներկայացվող պահանջներին:

Կ Ա Ր Ծ Ի Բ 13.

«Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի դեմ Մուրադ Ասրյանի դատական հայցի վերաբերյալ

Չրապարակված է 14.08.2012թ.-ին

1. Փաստերը

Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի վարույթում է գտնվում թիվ ԵԱԴԴ/0231/02/11 քաղաքացիական գործն ըստ հայցի Մուրադ Արարատի Ասրյանի (այսուհետ՝ Հայցվոր) ընդդեմ «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի (այսուհետ՝ Պատասխանող) պատվի, արժանապատվության, գործարար համբավի պաշտպանության պահանջի մասին:

2011 թվականի փետրվարի 4-ին Պատասխանողը «news.am» ինտերնետային կայքի միջոցով հրապարակել է «Յերթական դատական հայցն անկախ լրատվամիջոցի դեմ: Անգրագիտության կատարյալ օրինակ» հոդվածը: Հոդվածում հրապարակվել են տեղեկություններ, որոնք, Հայցվորի կարծիքով, իրենց մեջ պարունակում են նրա հասցեին ներկայացված վիրավորանք: Ըստ հայցադիմումի, այդ տեղեկությունները մասնավորապես հետևյալն են՝

- *«Ընդ որում, դատարանը վարույթ է ընդունել մի հայց, որն ապշեցնում է իր անգրագիտությամբ և օրենքի խախտումներով»,*
- *«Էդիկ Ավետիսյանը ստիպված էր ժամանակ տրամադրել հայցվորի՝ Հայաստանի առիթմոլոգիական սրտաբանական կենտրոնի ներկայացուցիչ Մուրադ Ասրյանին շտկելու հայցի ակնհայտ անգրագիտությունը»,*
- *«Դիտարկումն, ի դեպ, անսպասելի էր Մուրադ Ասրյանի համար և վերջինս ողջամիտ որևէ բացատրություն չկարողացավ գտնել: Դատավոր Էդիկ Ավետիսյանը մի կերպ «հուշեց-բացատրեց» փաստաբանին, որ նա միջնորդություն ներկայացնի և դատարանից ժամանակ խնդրի՝ հայցում պատշաճ պատասխանողի անունը նշելու համար»:*

Հայցվորը հայցադիմումում նշել է, որ, նա, Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատի անդամ լինելով, ունի որոշակի ընկալելի դիրք հասարակությունում, ինչը պարտավորեցնում է ունենալ անբասիր վարքագիծ և օրինակելի կեցվածք, այնինչ Պատասխանողի կողմից հոդվածում տարածած տեղեկություններն ընթերցողներին հաղորդում են ապատեղեկատվություն, որն իր մեջ պարունակում է զրպարտություն՝ վտանգելով Հայցվորի, որպես Հայաստանի Հանրապետության փաստաբանների պալատի անդամի նկատմամբ հասարակական վերաբերմունքի օբյեկտիվ դրսևորումը: Հայցվորը նաև գտնում է, որ Պատասխանողը չի ձեռնարկել աղեկվատ և արդյունավետ միջոցներ տեղեկատվության իսկությունը և իրականությանը համապատասխանելը ստուգելու ուղղությամբ նախքան հոդվածի հրապարակումը՝ այլապես հոդվածը չէր հրապարակվի, քանի որ տեղեկատվությունը ակնհայտորեն չի համապատասխանում իրականությանը:

Հաշվի առնելով այն փաստը, որ հոդվածի մեջ տեղ գտած տեղեկատվությունը պարունակում է զրպարտություն և հիմք ընդունելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 19-րդ հոդվածի 19-ին մասը և 1087.1-րդ հոդվածի 1-ին, 8-րդ և 12-րդ մասերը՝ Հայցվորը խնդրել է դատարանին հրապարակայնորեն «news.am» կայքում վճռի հրապարակումից հետո 3 օրվա ընթացքում պահանջել Պատասխանողից հրապարակել դրանց վերաբերյալ Հայցվորի պատասխանը, ինչպես նաև սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 2000-ապատիկի չափով փոխհատուցում վճարել Հայցվորին:

Հայցվորը դատարան է ներկայացրել նաև միջնորդություն՝ փոխելու հայցի առար-

կան: Միջնորդության մեջ մասնավորապես նշված է, որ «հոդվածը լույս չէր տեսնի, եթե Հայցվորը որպես Հայաստանի Առիթմոլոգիական Սրտաբանական Կենտրոն ՄՊԸ-ի ներկայացուցիչ հայցադիմում չներկայացներ ընդդեմ Պատասխանողի», «հոդվածը իր մեջ պարունակում է 2 (երկու) լուսանկար: Պատասխանողի ներկայացուցիչների լուսանկարը Հայցվորի լուսանկարից տարբերվում է, մեղմ ասած», «հոդվածը սկսած 04 փետրվարի 2011թ.-ից մինչև միջնորդության ներկայացնելը տեղադրված է Պատասխանողի news.am կայքի էջում»:

Եզրահանգելով, որ հոդվածի նպատակը իրեն նվաստացնելն է՝ Հայցվորը փոխել է հայցային պահանջի չափը՝ հրապարակայնորեն «news.am» կայքում վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո 3 օրվա ընթացքում պահանջել Պատասխանողից հրապարակել հոդվածի վերաբերյալ Հայցվորի պատասխանը, ինչպես նաև բռնագանձել հօգուտ Հայցվորի մեկական միլիոն դրամ որպես վիրավորանքի և գրպարտության համար փոխհատուցման գումարներ:

2011 թվականի մարտի 4-ին Երևան քաղաքի Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանն ընդունել է որոշում Հայցվորի ներկայացրած հայցադիմումը՝ պատվի, արժանապատվության, գործարար համբավի պաշտպանության պահանջի մասին և կից փաստաթղթերը վերադարձնել:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 2011 թվականի մարտի 29-ի որոշմամբ՝ դատարանի 04.03.2011 թվականի «Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին» որոշման դեմ Հայցվորի բերած վերաքննիչ բողոքը վերադարձվել է:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 2011 թվականի մայիսի 25-ի որոշմամբ թիվ ԵԱԴԴ/0231/02/11 քաղաքացիական գործով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 29.03.2011 թվականի «վերաքննիչ բողոքը վերադարձնելու մասին» որոշման դեմ Հայցվորի բերած վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 2011 թվականի հուլիսի 6-ի որոշմամբ դատարանի 04.03.2011 թվականի «Հայցադիմումը վերադարձնելու մասին» որոշման դեմ Հայցվորի բերած վերաքննիչ բողոքը մերժվել է:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 2011 թվականի օգոստոսի 31-ի որոշմամբ թիվ ԵԱԴԴ/0231/02/11 քաղաքացիական գործով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 06.07.2011 թվականի որոշման դեմ Հայցվորի բերած վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

2. Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը

Նկատի ունենալով, որ Տեղեկատվական վեճերի խորհրդի գործառույթը գրպարտության և վիրավորանքի վերաբերյալ վեճերով խորհրդատվական բնույթի մասնագիտական եզրակացությունների կազմումն ու հրապարակումն է՝ խորհուրդը սեփական նախաձեռնությամբ ուսումնասիրել է ԵԱԴԴ/0231/02/11 քաղաքացիական գործով իր տրամադրության տակ գտնվող նյութերը և հրապարակել իր մասնագիտական եզրակացությունը:

3. Ներպետական և միջազգային իրավունքի համապատասխան սկզբունքները

Սույն եզրակացության համար հիմք են ձևավորել Սահմանադրության, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի, «Զանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի համապատասխան դրույթները, ինչպես նաև ԵԿԴ/2293/02/10 քաղաքացիական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2012 թվականի ապրիլի 27-ի որոշումը:

4. Վիճարկվող գործի իրավական վերլուծությունը

Հարցի նախապատմությունն սկսվում է 2010թ. նոյեմբերի 23-ից, երբ «news.am» ինտերնետային կայքում հրապարակվել է «Սրտի արատով հիվանդին արիթմոլոգիական սրտաբանական կենտրոնում «ֆռեազրել» են ու այլ սարք տեղադրել» վերտառությամբ հոդված: Ըստ այդ հոդվածի՝ «խմբագրություն դիմած ընթերցողներից մեկը՝ Զ. Կաթրջյանը, պատմել է, որ Հայաստանի արիթմոլոգիական սրտաբանական կենտրոնում ստորաբար խաբել են իրեն և 10 տարի շահագործման ժամկետով էլեկտրոկարդիոխթանիչի փոխարեն վիրահատության ընթացքում տեղադրել են նույն ֆիրմայի, սակայն արդեն 6-7 տարի պիտանելիության ժամկետով մեկ այլ սարք»: Հայաստանի արիթմոլոգիական սրտաբանական կենտրոնն էլ, համարելով, որ «news.am»-ում հրապարակված հոդվածը վնասում է իր գործարար համբավը, հայց է ներկայացրել դատարան՝ լրատվամիջոցից պահանջելով 2 միլիոն ՀՀ դրամ: Որպես կենտրոնի ներկայացուցիչ դատարան հայցադիմում է ներկայացրել Հայցվորը:

2011թ. փետրվարի 4-ին «news.am» կայքում հրապարակվել է «Հերթական դատական հայցը անկախ լրատվամիջոցի դեմ. անգրագիտության կատարյալ օրինակ» հոդվածը: Այդ հոդվածում Հայցվորին ուղղված մասնավորապես հետևյալ արտահայտությունները հետազայում հիմք են դարձել Հայցվորի կողմից դատարան դիմելու համար՝

- «*փետրվարի 4-ին կայացել է «news.am» լրատվական գործակալության դեմ ներկայացված դատական հայցով նախնական նիստը: Սակայն այն շատ արագ ավարտվել է, քանի որ դատավոր Էդիկ Ավետիսյանը ստիպված էր ժամանակ տրամադրել հայցվորի՝ Հայաստանի արիթմոլոգիական սրտաբանական կենտրոնի ներկայացուցիչ Մուրադ Ասրյանին՝ շտկելու հայցի ակնհայտ անգրագիտությունը*»,
- «*հայցը ներկայացվել է իրավաբանական անձ չհանդիսացող կայքի, այլ ոչ թե հիմնադիր «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի դեմ, մինչդեռ իրավաբանական ֆակուլտետի առաջին կուրսի ուսանողն անգամ գիտե, որ նման բացթողումը, մեղմ ասած, հարիր չէ իրեն հարգող իրավաբանին*»,
- «*Հայցում փաստացի ներգրավված չէ պատասխանող, որովհետև պատասխանող կարող է լինել միայն ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձը, մինչդեռ հայցը ներկայացված է կայքէջի դեմ*»,
- «*Ընկերությունը պատասխանատվություն չի կրում հրապարակման համար, քանի որ տարածել է անձի կատարած հայտարարությունը, իսկ դա չի կարող որակվել պատվի, արժանապատվության և գործարար համբավի դեմ կատարված ոտնձգություն*»,

- «Հայցուն նախ չի նշվել պատշաճ պատասխանողը, ներկայացվել է պահանջ 2 միլիոն դրամի չափով, բայց պետական տուրք է ներկայացվել 4 հազար դրամի չափով, այնինչ պետք է ներկայացվեր պետտուրք առնվազն 48 հազար դրամի չափով»:

Այդպիսով,

Խորհուրդն արձանագրում է, որ «news.am»-ի հոդվածում Հայցվորի հասցեին հնչեցված արտահայտությունները հիմնականում պայմանավորված են եղել այն հանգամանքով, որ Հայցվորը Կենտրոնի շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցադիմունքը թերի կամ խախտումներով է ներկայացրել դատարան:

Հայցադիմունքը խախտումներով ներկայացնելու մասին է վկայում նաև Երևան քաղաքի Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 04.03.2011 թվականի որոշումը, որի համաձայն Հայցվորի կողմից ներկայացված հայցադիմունքը և կից փաստաթղթերը վերադարձվել են: Հայցադիմունքը վերադարձնելու պատճառը եղել է այն, որ հայցով ներկայացվել է երկու պահանջ՝ Պատասխանողից պահանջվել է հրապարակել Հայցվորի պատասխանը և վերջինիս վճարել փոխհատուցում: Մինչդեռ, Հայցվորը վճարել է «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով ոչ գույքային մեկ պահանջի համար նախատեսված պետական տուրք՝ 4000 ՀՀ դրամ, այն դեպքում, երբ պետք է վճարեր մեկ հայցադիմունքում միացված երկու պահանջների համար: Մասնավորապես, «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի «ա» ենթակետի համաձայն՝ գույքային պահանջով հայցադիմունքների համար պետական տուրքը գանձվում է հայցագնի երկու տոկոսի չափով, բայց ոչ պակաս բազային տուրքի 150 տոկոսից: Հետևաբար, հայցվորը պետք է վճարեր նաև նվազագույն աշխատավարձի 2000-ապատիկի 2 տոկոսի չափով պետական տուրքի գումար: Սակայն Հայցվորը չի վճարել օրենքով սահմանված չափով պետական տուրքի գումարը և դատարան չի ներկայացրել չվճարված պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ տարաժամկետելու կամ դրա չափը նվազեցնելու միջնորդություն, որն էլ հիմք է եղել հայցադիմունքը վերադարձնելու համար:

Հայցվորը՝ հայցադիմունքը վերադարձնելու մասին առաջին ատյանի դատարանի որոշումը բողոքարկել է ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան, որը վերլուծելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1-րդ հոդվածի 8-րդ մասի իրավանորմը՝ եկել է այն եզրահանգման, որ զրպարտություն համարվող փաստացի տվյալները հերքելու և (կամ) դրանց վերաբերյալ իր պատասխանը հրապարակելու վերաբերյալ պահանջն իրենից ներկայացնում է ոչ գույքային պահանջ, իսկ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի մինչև 2000-ապատիկի չափով փոխհատուցում վճարելու պահանջը գույքային պահանջ է: Հետևաբար, ըստ ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ առաջին ատյանի դատարանն իրավացիորեն վերադարձրել է հայցադիմունքը, քանի որ պետական տուրքի գումարը վճարվել է միայն ոչ գույքային պահանջի համար, իսկ գույքային, այն է՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի 2000-ապատիկի չափով հատուցում վճարելու մասով Հայցվորը պետական տուրք չի վճարել: Ուստի, ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանն առաջին ատյանի դատարանի՝ հայցադիմունքը վերադարձնելու մասին որոշումը թողել է անփոփոխ: Այնուհետև, Հայցվորը ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի որոշումը բողոքարկել է ՀՀ վճռաբեկ դատարան, որը քննարկելով բողոք բերած անձի հիմնավորու-

մը՝ վճռաբեկ բողոքը քննության ընդունելու մասին, գտել է, որ վճռաբեկ բողոքը ենթակա է վերադարձման, քանի որ այն չի համապատասխանում ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 231-րդ հոդվածի և 234-րդ հոդվածի 1-ին կետի պահանջներին:

Այդպիսով, առաջին ատյանի դատարանի որոշմամբ, որն անփոփոխ է թողնվել ՀՀ վերաքննիչ դատարանի որոշմամբ, իսկ վերջինս էլ չի բեկանվել ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշմամբ, փաստացիորեն հաստատվել է այն հանգամանքը, որ Հայցվորի կողմից ներկայացված՝ Կենտրոնի շահերի պաշտպանությանն ուղղված հայցադիմումում առկա են խախտումներ:

Համաձայն լինելով հայցադիմումը վերադարձնելու վերաբերյալ դատարանների վերոգրյալ որոշումների հետ՝ Խորհուրդը միաժամանակ արձանագրում է, որ Հայցվորը հայցադիմումն այդ տեսքով ներկայացնելու համար ունեցել է սկզբունքային դիրքորոշում: Վերաքննիչ բողոքի հիմնավորումներում Հայցվորը մասնավորապես նշել է, որ «թեև անձին պատճառված բարոյական վնասը կարող է որոշվել կոնկրետ դրամական գումարով, այնուամենայնիվ օրենքով դա դիտարկվում է որպես ոչ գույքային վնաս, և պետական տուրքը պետք է գանձվի ոչ գույքային պահանջի մասով», և «ինքն իրականում ներկայացրել է մեկ պահանջ պատվի, արժանապատվության, գործարար համբավի պաշտպանության մասին»: Իսկ պատասխանի հրապարակումը և փոխհատուցումը, ինքնուրույն պահանջներ չեն: Այսինքն, Հայցվորը համոզված է եղել, որ տվյալ դեպքում իր պահանջը ոչ գույքային է, ուստի «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի «բ» կետի համաձայն մուծել է բազային տուրքի քառապատիկի չափով պետական տուրք (4000 ՀՀ դրամ):

Հետևաբար, Խորհուրդը գտնում է, որ հոդվածով ակնհայտորեն նսեմացվում են Հայցվորի մասնագիտական կարողությունները. «news.am»-ը կարող էր մինչև հոդվածի հրապարակումը Հայցվորից պարզաբանում խնդրել: Տեղեկանալով Հայցվորի սկզբունքային դիրքորոշմանը՝ «news.am»-ն, ամենայն հավանականությամբ, ձեռնպահ կմնար Հայցվորի իրավական գիտելիքները գնահատելուց:

Բացի այդ, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 92-րդ՝ Հայցադիմումը վերադարձնելը, հոդվածի 1-ին մասում նշված են 8 դեպք, երբ դատավորը վերադարձնում է հայցադիմումը: Այդ դեպքերից են նաև այն դեպքերը, երբ չեն պահպանվել նույն օրենսգրքի 87-րդ հոդվածում սահմանված՝ հայցադիմումի ձևին և բովանդակությանն առաջադրվող պահանջները (92-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետ), չեն ներկայացվել սահմանված կարգով և չափով պետական տուրքի վճարումը հավաստող փաստաթղթեր, իսկ այն դեպքերում, երբ օրենքով նախատեսված է պետական տուրքի վճարումը հետաձգելու կամ տարաժամկետելու կամ դրա չափը նվազեցնելու հնարավորություն՝ բացակայում է դրա վերաբերյալ միջնորդությունը կամ մնան միջնորդությունը մերժվել է (92-րդ հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետ): ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 92-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ հայցադիմումում թույլ տրված խախտումները վերացվելու և եռօրյա ժամկետում դատարան կրկին ներկայացվելու դեպքում հայցադիմումը դատարանում ընդունված է համարվում սկզբնական ներկայացնելու օրը: Այդպիսով, նշված, ինչպես նաև օրենսգրքով նախատեսված մյուս հիմքերով հայցադիմումը վերադարձնելու և արձանագրված խախտումները վերացնելուց հետո՝ հայցադիմումն ընդունելու գործընթացն օրենքով դիտվում է որպես բնականոն դատավարական ընթացակարգ:

Յետևաբար, Խորհուրդը գտնում է, որ հայցադիմումը վերադարձնելու և այն կրկին ընդունելու՝ օրենքով նախատեսված բնականոն ընթացակարգի կիրառումը, չպետք է դիտվեր որպես գործընթացում ներգրավված անձի մասնագիտական գիտելիքները գնահատելու շարժառիթ:

Ինչ վերաբերում է հայցը «news.am»-ի դեմ հարուցելու իրավաչափությանը, ապա պետք է առաջին հերթին նշել, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 29-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն պատասխանողներ են քաղաքացիները և իրավաբանական անձինք, որոնց դեմ հայց է հարուցվել: «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ կետի վերջին պարբերության համաձայն՝ «news.am»-ը ցանցային լրատվության միջոց է, քանի որ այն տարածվում է հանրային հեռահաղորդակցության ցանցով՝ որպես որոշակի հասցե ունեցող, անսահմանափակ թվով անձանց համար հասանելի և լրատվություն ներառող տեղեկատվական պաշար: Նույն հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն լրատվության միջոցը կարող է տարածվել միայն իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձ հանդիսացող լրատվական գործունեություն իրականացնողի անունից:

Յետևաբար, Խորհուրդը գտնում է, որ մինչև դատարան դիմելը նպատակահարմար էր պարզել, թե «news.am»-ը ո՞ր իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձի անունից է տարածվում (տվյալ դեպքում՝ «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի) և այնուհետև՝ նրա դեմ հայց հարուցվեր:

Սակայն, միաժամանակ Խորհուրդն արձանագրում է, որ «news.am» կայքում այդ լրատվության միջոցը տարածող իրավաբանական անձի անվանումը նշված չէ, որը «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի պահանջի խախտում է, ըստ որի՝ նյութական կրիչի վրա թողարկված լրատվության միջոցի յուրաքանչյուր թողարկում պետք է ներառի նաև լրատվական գործունեություն իրականացնող իրավաբանական անձի լրիվ անվանումը, կազմակերպական-իրավական ձևը, գտնվելու վայրը, իրավաբանական անձի պետական գրանցման (կամ իրավաբանական անձի անունից գործող նրա առանձնացված ստորաբաժանման հաշվառման) վկայականի համարը, տրման օրը, իսկ եթե լրատվական գործունեություն իրականացնողը ֆիզիկական անձ է, ապա նրա անունը, ազգանունը, հասցեն, եթե նա անհատ ձեռնարկատեր է, ապա նաև պետական գրանցման վկայականի համարը և տրման օրը):

Ցանցային լրատվության միջոցը թողարկվում է «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի երրորդ պարբերության իմաստով նյութական կրիչ համարվող էլեկտրոնային փաստաթղթով, որը «էլեկտրոնային փաստաթղթի և էլեկտրոնային թվային ստորագրության մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի համաձայն էլեկտրոնային ձևով ներկայացված տեղեկություն կամ հաղորդագրություն է: «էլեկտրոնային փաստաթղթի և էլեկտրոնային թվային ստորագրության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի վերջին պարբերության համաձայն՝ ցանցային լրատվության միջոցը, որպես էլեկտրոնային փաստաթուղթ, ներկայացվում է արտաքին ձևով, որը էլեկտրոնային փաստաթղթի վերարտադրման արդյունքն է ցուցասարքի (դիսփլեյի) էկրանին, թղթի կամ էլեկտրոնային կրիչից տարբերվող որևէ այլ նյութական առարկայի վրա՝ տեսողական դիտման համար մատչելի տեսքով և ընկալման համար հասկանալի ձևով:

Յետևաբար, Խորհուրդը գտնում է, որ ցանցային լրատվության միջոցը (տվյալ դեպ-

քում՝ «news.am»-ը) նյութական կրիչով (էլեկտրոնային փաստաթղթով) թողարկվող լրատվության միջոց է, որի վրա նույնպես տարածվում է «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի պահանջը: Սակայն, Խորհուրդը նաև արձանագրում է, որ «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածը՝ ցանցային լրատվության միջոցների վրա տարածվելու առումով հստակեցման կարիք ունի, քանի որ ցանցային լրատվության միջոցների՝ «նյութական կրիչի վրա թողարկված լրատվության միջոց» լինելու հանգամանքը կարող է վերագրյալից բացի, այլ մեկնաբանությունների տեղիք տալ: Բացի այդ նշված հոդվածի 1-ին մասում թվարկված որոշակի պահանջներ, օրինակ՝ «տվյալ թողարկման օրինակների ընդհանուր քանակը» ցանցային լրատվության միջոցների համար կիրառելի չեն:

Խորհուրդը սույն եզրակացությամբ նպատակահարմար է համարում նաև մասամբ անդրադառնալ թիվ ԵԿԴ/2707/02/10 և ԵԿԴ 0392/02/11 դատական գործերին, քանի որ դրանք որոշակիորեն փոխկապակցված են սույն գործին: 01.12.2010թ. «Առավոտ» օրաթերթում հրապարակված «Իսկ ո՞ւր մնաց հիպոկրատի երդումը» վերնագրով հոդվածի հիման վրա 2010 թվականի դեկտեմբերի 21-ին Կենտրոնը դիմել է դատարան՝ ընդդեմ «Առավոտ» օրաթերթի՝ պատվի, արժանապատվության, գործարար համբավի պաշտպանության պահանջով (գործ ԵԿԴ/2707/02/10): Դատարանում Կենտրոնի շահերը կրկին ներկայացրել է Հայցվորը: Կենտրոնի աշխատանքների վերաբերյալ հոդվածում հրապարակված տեղեկությունները գրեթե համանման են «news.am»-ում հրապարակված «Սրտի արատով հիվանդին արիթմոլոգիական սրտաբանական կենտրոնում «ֆռաացրել» են ու այլ սարք տեղադրել» հոդվածում հրապարակվածները: Թերևս այդ նմանությունն է եղել պատճառը, որ «Առավոտ» օրաթերթի 2011թ. փետրվարի 5-ի համարում, ինչպես նաև նույն օրը «aravot.am» կայքում հրապարակվել է ««Առավոտին», news.am-ին դատում են նույն բանի համար հոդվածը, որը հիմք է եղել Հայցվորի համար դիմելու դատարան՝ ընդդեմ «Առավոտ» օրաթերթի՝ պատվի, արժանապատվության, գործարար համբավի պաշտպանության պահանջով (գործ ԵԿԴ 0392/02/11): Հատկանշական է, որ «Առավոտ» օրաթերթի դեմ ուղղված երկու գործերն էլ ավարտվել են հաշտության համաձայնությամբ, ընդ որում՝

- 1) **առաջին դեպքում** «Առավոտ» օրաթերթն ընդունել է, որ «01.12.2010թ. հրապարակված «Իսկ ո՞ւր մնաց հիպոկրատի երդումը» վերնագրով հոդվածի մեջ ներկայացվել է չճշտված տեղեկատվություն: Արդյունքում, հոդվածն արատավորել է Կենտրոնի գործարար համբավը, աշխատակազմի և տնօրեն Սմբատ Ջամայանի պատիվն ու արժանապատվությունը»: Բացի այդ, օրաթերթը, մինչ հաշտության համաձայնությունը հաստատվելը, տպագրել է հերքում և Կենտրոնի պատասխանը:
- 2) **Երկրորդ դեպքում** օրաթերթը պարտավորվել է հրապարակել հերքում, որտեղ մասնավորապես նշված է, որ ««Առավոտին», news.am-ին դատում են նույն բանի համար» հոդվածը «գրված էր միակողմանի, քանի որ չէր ներկայացվել դատական վեճում ներգրավված կողմերից մեկի հայցվոր՝ փաստաբան Սուրադ Ասրյանի դիրքորոշումը, ավելին, հայցի վերաբերյալ արտահայտված լրագրողի կարծիքը արատավորել է փաստաբանի պատիվը, արժանապատվությունը և գործարար համբավը, ինչի կապակցությամբ խմբագրությունը հայցում է փաստաբանի ներողամտությունը»:

3) Այդպիսով, Խորհուրդն արձանագրում է, որ սույն գործին համանման դեպքում Հայցվորի (նրա ներկայացրած անձի) և մեկ այլ լրատվամիջոցի՝ «Առավոտ» օրաթերթի միջև կայացել է հաշտության համաձայնություն, ընդ որում՝ տվյալ դեպքում լրատվամիջոցն ընդունել է, որ իր նույնաբովանդակ հրապարակմամբ արտավորել է Հայցվորի պատիվը, արժանապատվությունը և գործարար համբավը:

Հետևաբար, Խորհուրդը սույն գործով նույնպես նախընտրելի է համարում կողմերի միջև հաշտության կայացման տարբերակը: Հաշտության տարբերակի՝ դատաքննության ընթացքում նախընտրելիության մասին շեշտել է նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանը՝ նշելով, որ դատարանները քննարկվող հարցի վերաբերյալ գործեր քննելիս նախ պետք է ջանքեր գործադրեն գործը հաշտությամբ լուծելու ուղղությամբ (տես՝ ԵԿԴ/2293/02/10 քաղաքացիական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 2012 թվականի ապրիլի 27-ի որոշումը):

Միաժամանակ Խորհուրդը գտնում է, որ կողմերի՝ հաշտության հասնելու անհնարինության դեպքում, հայցը նպատակահարմար է բավարարել մասամբ՝ «news.am»-ում հրապարակելով հոդվածի վերաբերյալ հերքումը և (կամ) Հայցվորի պատասխանը:

5. Եզրահանգում

Հաշվի առնելով վերոգրյալը Խորհուրդը գտնում է.

- հաշվի առնելով, որ հոդվածով ակնհայտորեն նսեմացվում են Հայցվորի մասնագիտական կարողությունները, «news.am»-ը կարող էր մինչև այն հրապարակելը Հայցվորից պարզաբանում խնդրել: Տեղեկանալով Հայցվորի սկզբունքային դիրքորոշմանը՝ «news.am»-ն ամենայն հավանականությամբ ձեռնպահ կմնար նրա իրավական գիտելիքները գնահատելուց:
- հայցադիմումը վերադարձնելու և այն կրկին ընդունելու՝ օրենքով նախատեսված բնականոն ընթացակարգի կիրառումը չպետք է դիտվեր որպես գործընթացում ներգրավված անձի մասնագիտական գիտելիքները գնահատելու շարժառիթ,
- մինչև դատարան դիմելը նպատակահարմար էր պարզել, թե «news.am»-ը որ իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձի անունից է տարածվում (տվյալ դեպքում՝ «Մեդիա Կոնսալտ» ՍՊԸ-ի) և այնուհետև՝ նրա դեմ հայց հարուցվեր: Սակայն, միաժամանակ Խորհուրդն արձանագրում է, որ «news.am» կայքում այդ լրատվության միջոցը տարածող իրավաբանական անձի անվանումը նշված չէ, որը «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի պահանջի խախտում է,
- Խորհուրդը սույն գործով նախընտրելի է համարում կողմերի միջև հաշտության կայացման տարբերակը:
- Միաժամանակ, Խորհուրդը գտնում է, որ կողմերի՝ հաշտության հասնելու անհնարինության դեպքում, հայցը նպատակահարմար է բավարարել մասամբ՝ «news.am»-ում հրապարակելով հոդվածի վերաբերյալ հերքումը և (կամ) Հայցվորի պատասխանը:

Հայտարարություն 14.

«Հայաստանի ավետարանական հավատքի քրիստոնյաների «Կյանքի Խոսք» եկեղեցի» կրոնական կազմակերպության և կազմակերպության ղեկավար Արթուր Սիմոնյանն ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգունենտի նեդելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի դատական գործով դատարանի կայացրած վճռի վերաբերյալ

Հրատարակված է 14.08.2012թ.-ին

2012թ. հուլիսի 31-ին, դռնբաց դատական նիստում, Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը կայացրել է վճիռ ըստ հայցի «Հայաստանի ավետարանական հավատքի քրիստոնյաների «Կյանքի Խոսք» եկեղեցի» կրոնական կազմակերպության և կազմակերպության ղեկավար Արթուր Սիմոնյանի ընդդեմ «Իրավունք հետաքննություն» և «Արգունենտի նեդելի վ Արմենիի» շաբաթաթերթերի՝ ի դեմս լրատվական գործունեություն իրականացնող «Իրավունք Մեդիա» ՍՊ ընկերության՝ պատիվն ու արժանապատվությունը, բարի համբավը արատավորող տեղեկությունները հերքելու և ներողություն խնդրելու պարտավորեցնելու պահանջի հիմքով:

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդը սույն թվականի մայիսի 11-ին անդրադարձել է այս դատական վեճին՝ իր տարածած եզրահանգման մեջ նշելով, որ կրոնական կազմակերպության հասցեին ուղղված պատասխանող լրատվամիջոցների հայտարարությունները զուրկ էին փաստական հիմքերից և որպես այդպիսին վիճահարույց հայտարարությունները հնարավոր չէր որակել որպես բարեխիղճ դատողություններ (fair comment):

Խորհուրդը նաև գտել էր, որ հոդվածի ընդհանուր համատեքստը, ընդհուպ մինչև «աղանդ» բառի շարունակաբար և հետևողականորեն օգտագործումը, լրատվական խոսքը վերածել էին կրոնական ատելություն սերմանող կամ հրահրող խոսքի:

Խորհուրդը խորապես անհանգստացած է դատարանի վճռով, քանի որ դատարանը չի ապահովել դատական ստուգման ամբողջական և արդյունավետ շրջանակներ: Դատարանը ուշադրություն չի դարձրել այն հանգամանքին, որ իր առջև ունենալով, ինչպես դատարանն է նշել, կրոնական կազմակերպության և նրա ղեկավարի գործունեությունը լուսաբանելու և քննադատելու և այդ կերպ հասարակության շրջանում արձագանքներ առաջացնելու նպատակ, որն ինքնին իրավաչափ նպատակ է, լրատվամիջոցը պատրաստել է լրատվական նյութ՝ ամբողջությամբ և անվերապահորեն հիմնվելով երրորդ անձի հրապարակային հայտարարության վրա՝ առանց իր սեփական քննությունը կատարելու: Ինչպես բազմիցս նշվել է, թեև լրագրության նման եղանակը ինքնին չի հակասում օրենքի ֆորմալ պահանջներին, լրագրողական էթիկայի և պատասխանատու լրագրության տեսանկյունից լրագրության նման եղանակը խնդրահարույց է: Կոմվենցիայի կիրառությունը ստուգելու նպատակով դատական ստուգում իրականացնելիս դատարանը պետք է պարզեր, թե արդյոք լրագրողը վիճահարույց նյութը հրապարակելուց առաջ բարեխիղճ կերպով կատարել է իր սեփական քննությունը, և այդ իմաստով արդյոք կարելի էր ասել տվյալ հանգամանքների ներքո, որ լրագրողը ազատված էր իր հայտարարությունների փաստական հանգամանքները ստուգելու լրագրողական պարտականությունից:

Ի վերջո, նշելով պատասխանատու լրագրության մասին, Խորհուրդը նկատի ունի ոչ թե իրավական, այլ սոցիալական և մասնագիտական պատասխանատվության շրջանակները, որից առաջինը ենթադրում է, որ լրագրողը պետք է չափազանց մեծ զգուշություն ցուցաբերի, երբ լրատվական նյութն առնչվում է հասարակության բոլոր անդամների սոցիալական արժեքներին՝ այդ թվում ոչ միայն այլոց արտահայտվելու և հասարակական հետաքրքրություն ներկայացնող դեպքերի մասին քննադատական կարծիքներ հնչեցնելու ազատությունը, այլ նաև յուրաքանչյուրի կրոնական հանգումունքների նկատմամբ հարգանքի իրավունքը, իսկ երկրորդը՝ ճշգրիտ և անաչառ լրատվություն տարածելու լրագրողի մասնագիտական պարտքը:

Կ Ա Ր Ծ Ի Զ 15.

«Երևանի պետական համալսարան»
պետական ոչ առևտրային
կազմակերպությունը և Արա Գաբուլայան
ընդդեմ «Բանաձև» ՍՊԸ-ի և Սիրելյան
Եղիազարյանի դատական
գործի վերաբերյալ

Յրապարակված է 05.09.2012թ.-ին

1. Փաստերը

«Երևանի պետական համալսարան» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը (ԵՊՀ) և Արա Գաբուլայանը 2011թ.-ի հունիսի 11-ին հայցադիմում են ներկայացրել ք. Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան ընդդեմ «Բանաձև» ՍՊԸ-ի և Սիրեկան Եղիազարյանի պատվին, արժանապատվությանը և գործարար համբավին պատճառված վնասի հատուցման, հրապարակայնորեն ներողություն խնդրելուն և հերքման պարտավորեցնելու պահանջի մասին:

2012թ.-ի հոկտեմբերի 22-ին պատասխանող Սիրակ Եղիազարյանը մասնակցել է ԵՊՀ Իրավագիտության ֆակուլտետի մագիստրատուրայի ընդունելության քննություններին, հանձնել քրեական իրավունք առարկայի քննությունը, սակայն նրա գրավոր աշխատանքն անբավարար է գնահատվել: «Բանաձև»-ի կողմից պատրաստվող և Հ1 հեռուստաալիքով հեռարձակվող «Ականատես» հաղորդաշարի 2011թ.-ի մայիսի 28-ի հաղորդման ժամանակ քննարկվել է վերոնշյալ դեպքը, որի ժամանակ Սիրակ Եղիազարյանի, ինչպես նաև հաղորդավարի և իրավաբան փորձագետի կողմից թույլ են տրվել մի շարք արտահայտություններ, որոնք, ըստ հայցվորների՝ արատավորում են ԵՊՀ-ի, Իրավագիտության ֆակուլտետի քրեական իրավունքի ամբիոնի և դասախոս, իրավաբանական գիտությունների դոկտոր Արա Գաբուլայանի պատիվը, արժանապատվությունը և գործարար համբավը, վիրավորանք և զրպարտություն են:

Հայցվորներ ԵՊՀ և Արա Գաբուլայանը դատական կարգով վիճարկել են «Ականատես» հաղորդաշարի՝ 2011թ.-ի մայիսի 28-ի թողարկման վերնագիրը՝ «Իրավագետ իրավախախտը» և հաղորդման ընթացքում հեռարձակված մի շարք արտահայտություններ:

2011թ.-ի հունիսի 11-ին ԵՊՀ-ն և Արա Գաբուլայանը հայցադիմումով դիմել են դատարան՝ խնդրելով պատասխանողներ «Բանաձև»-ին և Սիրեկան Եղիազարյանին պարտավորեցնել:

- «Ականատես» հաղորդաշարի՝ դատարանի վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելուն հաջորդող հաղորդման ընթացքում հրապարակային, բանավոր ներողություն խնդրել ԵՊՀ-ից և քրեական իրավունքի ամբիոնի վարիչ Արա Գաբուլայանից՝ տեղադրելով այդ տեսանյութը նաև հաղորդաշարի ինտերնետային կայքում և www.youtube.com: Սակայն, այս հայցապահանջը փոխվել է, քանի որ «Ականատես»-ն այլևս չի հեռարձակվում Հ1-ով: Ուստի, հայցվորները խնդրել են դատարանին պարտավորեցնել պատասխանողներին հրապարակային ներողություն խնդրել ԵՊՀ-ից և քրեական իրավունքի ամբիոնի վարիչ Արա Գաբուլայանից Հ1-ով հեռարձակվող մեկ այլ հաղորդմամբ:
- «Բանաձև»-ի կայքի առաջին էջում, երևացող վայրում, ինչպես նաև <http://akanates.banadzev.com> ինտերնետային կայքի սկզբի և 28.05.2011թ.-ի հաղորդման էջերում, երևացող վայրում հրապարակել դատարանի վճիռը՝ նշումով. «Ք. Երևան, Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի վճռով պարտավորեցվել է «Բանաձև» ՍՊԸ-ին և Սիրակ Եղիազարյանին ներողություն խնդրել Երևանի պետական համալսարանից և ԵՊՀ քրեական իրավունքի ամբիոնի վարիչ Արա Գաբուլայանից «Իրավախախտ իրա-

վագետը» հաղորդման ընթացքում հասցված վիրավորանքի և զրպարտության համար: Ներկայացվում է դատարանի վճռի ամբողջական տեքստը»:

Նշենք, որ «Բանաձև»-ի հավաստմամբ՝ հայցվորները նամակով ներկայացրել են հերքման տեքստ և պահանջել են հրապարակել այն: «Բանաձև»-ի նախագահ Արտակ Ալեքսանյանի հաղորդմամբ՝ Հայաստանի հանրային հեռուստաընկերության եթերում «Ականատես» հաղորդման շրջանակներում «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներին համապատասխան հեռարձակվել է հերքման տեքստը, ինչպես նաև էկրանին ցուցադրվել է տեքստի թղթային տարբերակը: Պատասխանողի ենթադրությամբ՝ հայցվոր կողմը հնարավոր է բաց է թողել հերքում պարունակող հաղորդումը, ինչի պատճառով էլ դիմել է դատարան:

Հայցվոր Արա Գաբուզյանի ներկայացմամբ՝ հերքման տեքստը հրապարակելու օրվա և ժամի վերաբերյալ ձեռք է բերվել համաձայնություն, սակայն «Բանաձև»-ը հերքումը հրապարակել է ոչ պայմանավորված ժամանակ, ինչի արդյունքում շատ քիչ մարդ է տեսել հերքում պարունակող հաղորդումը, չեն տեսել նաև հայցվորները: Հետևաբար, հայցվորները համաձայն չեն հերքման ձևի պատշաճության հետ: Արա Գաբուզյանի հավաստմամբ՝ պատշաճ հերքում հրապարակելու դեպքում իրենք հայցից կիրառարկեին: Բացի այդ, պատասխանող կողմը չի ներկայացել դատարան, և գործը քննվել է առանց պատասխանող կողմի ներկայության:

2. Եզրահանգում

Փաստերը գնահատելիս Խորհուրդը հաշվի է առնում, որ ժողովրդավարական հասարակության յուրաքանչյուր անդամ պետք է հնարավորություն ունենա խաղաղ կերպով արտահայտելու իր գաղափարները պետության և հասարակության համար կարևոր ոլորտներում, այդ թվում՝ կրթության ոլորտում տեղ գտած իրադարձությունների և երևույթների վերաբերյալ՝ անկախ այդ գաղափարների բացասականության աստիճանից:

Խորհուրդը հաշվի է առնում, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ամրագրում է խոսքի ազատության իրավունքի իրավական պաշտպանության բարձր չափանիշ, այն է, որ յուրաքանչյուր դեպքում լրատվամիջոցի ազատ արտահայտվելու իրավունքի միջամտության անհրաժեշտության հարցը պետք է գնահատվի ելնելով այն սկզբունքից, թե արդյոք միջամտության համար առկա է հասարակական սուր պահանջ և թե արդյոք նման միջամտությունն «անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում»:

Խորհուրդը հաշվի է առնում զանգվածային լրատվության միջոցների դերը ժողովրդավարական հասարակությունում և ՁԼՄ-ների առաքելությունը քաղաքացիական հասարակության ուշադրության կենտրոնում պահել հասարակական նշանակություն ունեցող ոլորտները և երևույթները, հաշվի է առնում, որ կրթության ոլորտը պետության ներքին քաղաքականության կարևորագույն ոլորտներից մեկն է և ունի հանրային նշանակություն: Այս առումով իր դիրքորոշումն է արտահայտել նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը՝ «Սանդեյ Թայմս»-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության գործում՝ նշելով, որ լրատվամիջոցների պարտականությունները չեն սահմանափակվում միայն փաստերի պարզ ներկայացմամբ, այլ, որ լրատվամիջոցը նաև մեկնաբանի փաստերն ու իրադարձությունները, իրազեկի հանրությանը և նպաստի հանրային նշանակության հարցերի քննարկմանը:

Խորհուրդը նաև հաշվի է առնում, որ վերոնշյալի հետ մեկտեղ ՄԻԵԴ-ը նշում է, որ լրատվամիջոցներն ունեն պարտականություն տրամադրելու հանրային նշանակության տեղեկություններ և գաղափարներ, չնայած նրան, որ լրատվամիջոցը չպետք է անցնի այլ անձանց հեղինակության պաշտպանության համար նախանշված սահմանները :

Խորհուրդը գալիս է հետևյալ եզրահանգման.

1. Դիտարկելով հաղորդման ողջ բովանդակությունը լրագրողական վարքագծի տեսանկյունից՝ Խորհուրդը գտնում է, որ հաղորդման ընթացքում խախտված են բարեխիղճ և պատասխանատու լրագրության՝ բազմակարծության և հավասարակշռված լրատվության տրամադրման սկզբունքը:

Մասնավորապես, հաղորդման ընթացքում ԵՊՀ-ի և դասախոս Արա Գաբուզյանի հասցեին հնչած սուր քննադատությունը զուգակցվել է այնպիսի արտահայտություններով, տեսակետներով և կարծիքներով, որոնք կարող էին արատավորել անձի պատիվը և արժանապատվությունը: Նման պարագայում տեղեկատվության տարածումը պետք է կատարվեր հավասարակշռված, այսինքն պետք է ապահովվեր, որպեսզի եթերում հնչեին նաև ԵՊՀ-ի ներկայացուցչի և Արա Գաբուզյանի դիրքորոշումները, կարծիքները քննարկվող նյութի վերաբերյալ, մինչդեռ հաղորդման կազմակերպիչները ոչ միայն նման հնարավորություն չեն ընձեռել, այլ նաև միջոցներ չեն ձեռնարկել նշված հնարավորության ապահովման համար:

2. Մինչ դատարան դիմելը երկու կողմերի միջև ձեռք է բերվել բանավոր պայմանավորվածություն հերքման տեքստի հրապարակման օրվա և ժամի վերաբերյալ, սակայն պատասխանող կողմը, խախտելով պայմանավորվածությունը, այն հեռարձակել է մեկ այլ օր:

Խորհուրդը գտնում է, որ հերքումը չի համապատասխանում «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ հոդվածով նախատեսված պայմաններին, ուստի կողմը չի ապահովել համարժեք՝ հետևաբար նաև արդյունավետ իրավական պաշտպանության հնարավորություն: Նման հանգամանքներում միանգամայն հասկանալի է, թե ինչու հայցվոր կողմին չի բավարարել հերքման հրապարակումը և նա դիմել է դատարան:

3. Հայցվորները որևէ ֆինանսական փոխհատուցում չեն պահանջել: Տեղեկատվական վեճերի Խորհուրդը ողջունում է վիրավորանքի և զրպարտության վերաբերյալ գործերով դատական հայց ներկայացնելու դեպքում այս մոտեցումը՝ անկախ դատարանի վերջնական վճռից:

Կ Ա Ր Ծ Ի Ը 16.

«Մեկ Ազգ» կուսակցության դեմ Դանիել Իրաննիսյանի, Բայանդուր Պողոսյանի և Ջասմիկ Սինոնյանի կողմից ներկայացված հայցի հիման վրա դատարանի՝ 28.06.2012թ-ին կայացրած վճռի վերաբերյալ

Ջրապարակված է 07.09.2012թ.-ին

1. Փաստերը

Քաղաքացիական ակտիվիստներ Դանիել Իոաննիսյանը, Բայանդուր Պողոսյանը, Հասմիկ Սիմոնյանը հայցադիմում են ներկայացրել դատարան ընդդեմ «Մեկ ազգ» կուսակցության՝ պատասխանող կազմակերպությունից հայցվորների պատիվը, արժանապատվությունը և գործարար համբավը արատավորելու համար գումարի բռնագանձման, ինչպես նաև հրապարակային ներողություն խնդրելու պահանջի մասին:

Հայցադիմումի համար հիմք են եղել «Մեկ ազգ» կազմակերպությունների դաշինքի՝ facebook սոցիալական ցանցում հայցվորների մասին տարածած տեղեկությունները:

Դանիել Իոաննիսյանի մասին ասվել է հետևյալը.

- *«համասեռամուլների պաշտպան է, ով դատապարտում է «Մեկ ազգ» դաշինքի պայքարը ընդդեմ համասեռամուլության...Սա Րաֆֆի Հովհաննիսյանի երիտ. թևի անդամ է... ակտիվ անդամ... ճանաչեք հայեր, թե ովքեր են տուրք տալիս անբարո բարքերին...ծեր արևմտամետ լևոնական ու Րաֆֆիական ճամբարը կուղարկեն գրողի ծոցը...ծեր անբարո գաղափարների հետ...միայն զորեղ Հայաստան, միայն Հայ Առաքելական եկեղեցի...Այս խեղկատակը նույնիսկ ազգությամբ հայ չէ...»:*

Բայանդուր Պողոսյանի մասին ասվել է.

- *«Այս գաղափարական վիժվածքը լևոնական երիտ. թևի, առանց համասեռամուլների չի պատկերացնում Հայաստանն ու քարկոծում է «Մեկ ազգի» պայքարը համասեռամուլության դեմ...»:*

Հասմիկ Սիմոնյանի մասին դաշինքը հայտարարել է.

- *«այս տիկինը, դատապարտելով մեկ ազգի դաշինքի պայքարը ընդդեմ համասեռամուլության երևույթի, մեկ բան է փաստում, որ ինքը սեռական հեղափոխության վառ կողմնակից է ու Հայաստանը միայն պատկերացնում է համասեռամուլների հոծ բանակի ներքո»:*

2. Եզրահանգում

Սա առաջին դատական նախադեպն է Հայաստանի Հանրապետության ներպետական պրակտիկայում, երբ դատարանը քննության է առել սոցիալական ցանցում տարածված տեղեկատվության իրավաչափության հարցը: Այս իմաստով կարելի է ասել, որ դատարանի որոշումը նախադեպային բնույթ ունենալով՝ հատկապես հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ արդեն երկար ժամանակ է, ինչ ընթանում են հանրային քննարկումներ, թե արդյոք ազատ արտահայտվելու իրավունքը սոցիալական ցանցերում պետք է կարգավորվի այնպես, ինչպես սովորական հանրային միջավայրում:

- Այս առումով Խորհուրդը գտնում է, որ սոցիալական ցանցերը վաղուց դադարել են փակ միջավայր լինելուց, քանի որ բազմաթիվ խողովակներով օգտատերերը հաղորդակցվում և ինֆորմացիա են փոխանակում հանրային դաշտում գործող սուբյեկտների հետ: Այս առումով թե՛ իր իրավական, և թե՛ սոցիալական հետևանքներով որևէ տարբերություն չկա երկու այնպիսի երևույթների միջև, երբ մի դեպքում անձն իր բողոքի արտահայտումը կատարում է իր անձնական էջի ստատուսում տեղադրված հայտարարությամբ, իսկ մեկ այլ դեպքում, օրինակ, բողոքն արտահայտում է նույն հայտարարությունը պաստառի վրա փակցնելով և

քաղաքի բանուկ միջավայրում պարզելով: Երկու դեպքում էլ տեղեկությունը հասանելի է բոլորին: Ընդ որում, հենց այս նոր չափորոշիչն է կիրառել դատարանը սույն գործով՝ որոշելու համար, թե արդյոք տեղեկատվությունը ունեցել է հրապարակային բնույթ: Վկայակոչելով արդեն նախադեպային իրավունքով կայուն հաստատված «երրորդ անձի» չափորոշիչը՝ դատարանը միևնույն ժամանակ ներմուծել է «հասանելի է բոլորին» չափորոշիչը, որը, կարծում ենք, ավելի նպատակահարմար կիրառություն կարող է ունենալ համացանցում տարածվող տեղեկատվության առումով: Խորհուրդը ողջունում է դատարանի վերը նշված եզրահանգումները:

- Խնդրո առարկա արտահայտություններից դատարանը արատավորելու նպատակով կատարված վիրավորական արտահայտություններ է համարել միայն Դանիել Իոաննիսյանի հասցեին ուղղված «խեղկատակ» և Բայանդուր Պողոսյանի հասցեին ուղղված «զաղափարական վիժվածք» արտահայտությունները: Նշված արտահայտությունները, որոնք տվյալ համատեքստում օգտագործվել են որպես զնահատող դատողություններ, տարբեր համատեքստերում կարող են ստանալ տարբեր նրբերանգներ: Տվյալ համատեքստում դատարանը դրանք համարել է օբյեկտիվորեն արատավորող և վիրավորական՝ իր ներքին համոզման հիման վրա: Հաշվի առնելով այդ հանգամանքը՝ Խորհուրդը ձեռնպահ է մնում զնահատելուց, թե արդյոք տվյալ համատեքստում նշված արտահայտություններն արատավորող բնույթի վիրավորական արտահայտություններ էին, թե՛ ոչ:
- Ինչ վերաբերում է մնացած ընդարձակ արտահայտություններին, ապա դատարանը դրանք չի համարել ո՛չ վիրավորական, և ո՛չ էլ զրպարտող բնույթի, քանի որ դատարանը գտել է, որ դրանք վերացական արտահայտություններ են, այսինքն՝ օբյեկտիվորեն արատավորող բնույթի արտահայտություններ չեն: Ըստ դատարանի՝ որևէ կուսակցության պատկանելը, կամ որևէ մեկի պաշտպան լինելը, կամ զաղափարներ կրելը կամ տարածելը, ազգությամբ հայ չլինելը կամ այդ մասին տեղեկատվություն տարածելը, նույնիսկ իրականությանը չհամապատասխանող, իրականում չեն կարող արատավորել անձի պատիվը, արժանապատվությունը կամ գործարար համբավը: Խորհուրդը ողջունում է նման դիրքորոշումը, քանի որ դա ապահովում է քաղաքական խոսքի պաշտպանության լայն շրջանակներ:
- Կարծում ենք՝ դատարանի կողմից ողջամիտ մոտեցում է դրսևորվել նաև արդարացի փոխհատուցման հարցը լուծելիս: Նախ, հետևելով Վճռաբեկ դատարանի նախադեպային իրավունքին, մասնավորապես, որ փոխհատուցման չափ սահմանելու յուրաքանչյուր դեպքում պետք է հաշվի առնվի վիրավորանք և զրպարտանք կատարած անձի ֆինանսական վիճակը և բացառվի փոխհատուցման այնպիսի չափերի և ձևերի սահմանումը, որոնք կարող են վճռորոշ նշանակություն ունենալ պատասխանող կողմի համար, դատարանը բավարարել է ոչ-մյութական վճարի դիմաց փոխհատուցման պահանջը, որը կազմում էր խորհրդանշանական 10-ական դրամ յուրաքանչյուր հայցվորի համար: Այս առումով Խորհուրդը կրկին նկատում է, որ Վճռաբեկ դատարանի նախադեպային իրավունքի կիրառման հարցում նկատվում է հետևողականության դրսևորում:
- Ինչ վերաբերում է դատական ծախսերին, ապա այս պահանջն ամբողջությամբ մերժվել է, քանի որ հայցվորները չեն կարողացել փաստաթղթային հիմքերով հիմնավորել, որ այդպիսի ծախսեր իրականում կատարվել են: Այս առումով Խոր-

հուրդը ձեռնպահ է մնում որևէ կարծիք հայտնելուց, քանի որ այդ հայցը գտնվում է դատարանի հայեցողության տիրույթում: Ինչ վերաբերում է իրավական պաշտպանության եղանակին, ապա այս առումով դատարանը պարտավորեցրել է պատասխանող կազմակերպությանը ներողություն խնդրել հայցվորներից www.facebook.com համացանցային կայքում ներողության տեքստը տեղադրելու միջոցով: Կարծում ենք, որ տվյալ հանգամանքների ներքո դատարանը կարողացել է արդարացիորեն փոխհավասարակշռել կողմերի շահերը:

3. Առաջարկություն

Հաշվի առնելով, որ սույն գործը ՀՀ դատարանների կողմից քննված առաջին դատական գործն է ինտերնետում ազատ արտահայտվելու իրավունքի մասին, ինչպես նաև հաշվի առնելով, որ այս թեման հայկական ինտերնետ միջավայրում ձեռք է բերում մեծ արդիականություն՝ Խորհուրդը գտնում է, որ հասունացել է պահը, որպեսզի լայնորեն քննարկվեն այդ միջավայրում ինքնակարգավորման նորմերի ընդունման և կիրառման հարցերը, և այդ նպատակով բոլոր հետաքրքրված ակտիվ օգտագործողներին հրավիրում է բանավեճի:

Կ Ա Ր Ծ Ի Զ 17.

Հայկ Բաբուխանյանի և «Իրավունք Մեդիա» ՍՊԸ-ի կողմից ընդդեմ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի և Լրագրող Էդիկ Անդրեասյանի՝ պատվի, արժանապատվության և գործարար համբավի պաշտպանության պահանջի հիմքով դատավարության վերաբերյալ

Հրապարակված է 18.09.2012թ.-ին

1. Փաստերը

Պատասխանող «Խմբագիր» ՍՊԸ-ի կողմից հրատարակվող www.report.am էլեկտրոնային լրատվական կայքում 31.08.2010 թվականին տպագրվել է ««Իրավունքի» իրավունքը Հայկ Բաբուխանյանի թրի ծայրին է» վերնագրով ընդարձակ հոդված, որը հեղինակել է լրագրող Էդիկ Անդրեասյանը: 11.11.2010թ.-ին դիմելով դատարան՝ հայցվորը հայտնել է, որ հոդվածն ամբողջությամբ պարունակում է վիրավորական և զրպարտող բնույթի արտահայտություններ, որոնցում շարադրված փաստերը չեն համապատասխանում իրականությանը և դատարանից պահանջել է պարտավորեցնել լրատվական ընկերությանը և լրագրողին՝ հերքելու հրատարակված արատավորող և զրպարտող բնույթի տեղեկությունները, ներողություն խնդրել հայցվորներից, ամբողջությամբ հրապարակել դատարանի վճիռը նույն լրատվամիջոցով: Այնուհետև, ավելացնելով հայցային պահանջի չափը, հայցել է յուրաքանչյուր պատասխանողին առանձին-առանձին պարտավորեցնել վճարել 1 մլն դրամ վիրավորանքի և 2 մլն դրամ զրպարտության համար՝ ընդհանուր առմամբ 6 մլն դրամ:

27.02.2012թ.-ին Երևանի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը ամբողջությամբ մերժել է հայցապահանջը ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 13-րդ մասի հիմքով, որը սահմանում է, որ անձը կարող է նշված հոդվածի հիմքով հայց ներկայացնել դատարան՝ վիրավորանքի կամ զրպարտության մասին իրեն հայտնի դառնալու պահից հետո մեկ ամսվա ընթացքում, սակայն ոչ ուշ, քան վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից վեց ամսվա ընթացքում: Տվյալ դեպքում դատարանը պատճառաբանել է, որ հայցվորն իր հայցապահանջում կամ բանավոր դատալսումների ժամանակ որևէ փաստարկ չի ներկայացրել այն մասին, որ 31.08.2010թ.-ին տպագրված հոդվածի մասին իրեն հայտնի է դարձել ավելի ուշ, քան տպագրված նյութի օրը, ինչի պատճառով էլ հայցվոր կողմը դատարան է դիմել 11.11.2010թ.-ին՝ այդպիսով բաց թողնելով Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 13-րդ մասով նախատեսված մեկ ամսյա ժամկետը: Հայցը մերժելու հետ մեկտեղ առաջին ատյանի դատարանը որոշել է հայցվորներից բռնագանձել 236.000 ՀՀ դրամ՝ որպես չվճարված պետական տուրքի փոխհատուցում: Վերաքննիչ դատարանն ամբողջությամբ մերժել է վերաքննիչ բողոքը՝ ուժի մեջ թողնելով առաջին ատյանի դատարանի վճիռը և իր հերթին որոշելով հայցվորներից բռնագանձել 390 000 ՀՀ դրամ՝ որպես վերաքննիչ բողոքի համար չվճարված պետական տուրքի գումար, իսկ Վճռաբեկ դատարանը վերադարձրել է բողոքը՝ փաստորեն մերժելով բողոքի ընդունելիության մասին հարցը: Վճռաբեկ դատարանի 25.07.2012թ. որոշմամբ սույն գործով դատավարությունն ավարտվել է:

2. Եզրահանգում

Մինչև Վճռաբեկ դատարանի 27.04.2012թ. նախադեպային որոշումը դատարանները Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 13-րդ հոդվածը կիրառում էին տարաբնույթ մեկնաբանությամբ՝ վիրավորանքի և զրպարտության գործերով հայցային վաղեմության հարցը լուծելիս ստեղծելով իրավական անորոշություն և խառնաշփոթ: Օրինակ, թիվ ԵԿԴ/1708/02/10 գործով (Սուսաննա Բաղդասարյանն ընդդեմ «Հայք» թերթի խմբագրության) Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանը սահմանել էր հայցային վաղեմության երեք տարվա ժամկետ և այդ հիմքով ընդունել էր հոդվածի հրատարակումից 2 տարի, 6 ամիս և 11 օր հետո բերված հայցապահանջը՝ Քաղաքացիական օրենսգրքի 332-րդ

հողվածի հիմքով: Իսկ թիվ ԵԿԴ/2479/02/10 գործով (Բելա և Սեդրակ Քոչարյաններն ընդդեմ «Սկիզբ Մեդիա Կենտրոն» ՍՊԸ-ի) առաջին ատյանի դատարանը սահմանել էր հայցային վաղեմության վեցամսյա ժամկետ՝ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 13-րդ կետի իմաստից բխեցնելով բացարձակ կանոն, համաձայն որի՝ հայցային վաղեմության ժամկետը որոշելիս անհրաժեշտ էր ընտրել հողվածով սահմանված երկու ժամկետներից առավելագույնը՝ վեց ամսվա ժամկետը:

Իր թիվ 9 որոշման մեջ Խորհուրդն արդեն հայտնել է իր դիրքորոշումը նշված խնդրի առնչությամբ՝ հայտարարելով, որ 1087.1 հոդվածի 13-րդ կետով իրականում սահմանվում է հայցային վաղեմության ոչ թե երկու, այլ մեկ ժամկետ՝ բաղկացած երկու տարրերից, որոնք, սակայն, գործում են որպես մեկ ամբողջություն: Այսինքն, եթե անձը բաց է թողել հայցային վաղեմության առաջին ժամկետը՝ վիրավորանքի կամ զրպարտության մասին տեղեկացվելուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում դատարան դիմելու հնարավորությունը, ապա անձը չի կարող դրա փոխարեն հիմնվել երկրորդ՝ վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից հետո վեց ամսվա ընթացքում դատարան դիմելու ժամկետի վրա: Իր այդ եզրահանգման մեջ Խորհուրդը նաև նշել էր, որ անթույլատրելի է պնդելը, թե դատական ավելի լայն պաշտպանություն սահմանելու առումով կարելի է հիմնվել միայն երկրորդ ժամկետի վրա:

Ի հակադրություն վերը շարադրված հակասական զարգացումների, որոնք երկար ժամանակ իրավաբանների և լրագրողական համայնքի մտահոգության առարկա էին, Խորհուրդը գոհունակությամբ արձանագրում է, որ վերջին ամիսների ընթացքում նշված հողվածի կիրառության դատական պրակտիկան ձեռք է բերել միասնականություն՝ 1087.1 հոդվածի 13-րդ կետի միատեսակ կիրառմամբ: Մասնավորապես, սույն թվի հուլիսի 11-ին թիվ ՇԴ/1469/02/11 գործով Շիրակի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանը մերժել է հայցապահանջը՝ գտնելով, որ հայցվորը խախտել էր վիճահարույց հրապարակման մասին տեղյակ լինելուց հետո մեկ ամսվա ընթացքում հայցապահանջ ներկայացնելու 1087.1 հոդվածի 13-րդ կետի պահանջը՝ անկախ այն հանգամանքից, որ նույն հողվածով սահմանված վեց ամսվա ժամկետը դեռ չէր լրացել:

Դատարանը մեկնաբանել է, որ *«անհրաժեշտ է վերը նշված երկու ժամկետների միաժամանակյա առկայությունը՝ նախ վիրավորանքի կամ զրպարտության մասին հայցվորի իմանալու պահից չպետք է անցած լինի մեկ ամսից ավել ժամանակ, և վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից չպետք է անցած լինի վեց ամսից ավել ժամանակ»* (նույնանման եզրահանգման Խորհուրդը հանգել էր նաև իր թիվ 9 որոշման մեջ): Սույն գործով իրենց որոշումներում առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանները նույնպես կատարել են նույնանման եզրահանգումներ՝ մերժելով մեկ ամսվա ընթացքում դատարան դիմելու պահանջի խախտումով բերված հայցապահանջն այնպիսի հանգամանքի առկայության դեպքում, երբ դատարան դիմելու օրվա դրությամբ վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից վեց ամիսը դեռ չի լրացել: Կարևոր է նաև նշել, որ տվյալ դեպքում վերաքննիչ դատարանն իր եզրահանգման համար վկայակոչել է վճռաբեկ դատարանի 27.04.2012թ. նախադեպային որոշման մեջ շարադրված եզրահանգումները հայցային վաղեմության ժամկետի վերաբերյալ, որտեղ Վճռաբեկ դատարանը կատարել էր հետևյալ եզրահանգումը.

«Օրենսդիրը հնարավորություն է տվել շահագրգիռ անձին դատարան դիմել բոլոր դեպքերում ոչ ուշ, քան մինչև վիրավորանքի կամ զրպարտության պահից

վեց ամիսը լրանալը՝ դրանում ներառելով նաև զանգվածային լրատվամիջոցին հերքման պահանջ ներկայացնելու համար նախատեսված մեկամսյա ժամկետը: Անհրաժեշտ է նաև նշել, որ հայցային վաղեմության ժամկետի հոսքը սկսվում է այն պահից, երբ անձին հայտնի է դարձել վիրավորանքը կամ զրպարտությունը: Հետևաբար, բոլոր այն դեպքերում, երբ անձը տեղեկանում է զրպարտության կամ վիրավորանքի մասին վեց ամիսը լրանալուց հետո, բաց է թողնվում հայցային վաղեմության ժամկետը»:

Հիմք ընդունելով վերը շարադրված դատական ակտերը, Խորհուրդը գտնում է, որ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 13-րդ կետի կիրառման առումով վերջապես ձևավորվել է կայուն հաստատված դատական պրակտիկա:

Խորհուրդը նաև նկատում է, որ հայցապահանջը մերժելիս առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանները որոշում են կայացրել հայցվորներից բռնագանձել բավականին շոշափելի գումար՝ 236.000 ՀՀ դրամ՝ որպես առաջին ատյանի դատարանում չվճարված պետական տուրքի փոխհատուցում և 390.000 ՀՀ դրամ՝ վերաքննիչ բողոքի համար չվճարված պետական տուրքի գումար, միասին՝ 626.000 ՀՀ դրամ, որը կազմում է հայցի գումարային պահանջի ավելի քան 10%-ը: Դատարանի որոշումը պայմանավորված է «Պետական տուրքի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածով, համաձայն որի հայցապահանջի մերժվելու դեպքում առաջին ատյանի դատարան ներկայացրած դիմումի դիմաց հայցվորներից գանձվում է գույքային պահանջի 2 տոկոսի չափով պետական տուրք, իսկ վերաքննիչ բողոքի դիմաց՝ գույքային պահանջի 3 տոկոսի չափով պետական տուրք: Խորհուրդը գտնում է, որ օրենսդրության նման պահանջը՝ վիրավորանքի և զրպարտության գործերի իմաստով, նպաստում է, որպեսզի քաղաքացիները զերծ մնան անհարկի և անհեռանկարային գանգատներից, որոնցում բերվում են ոչնչով չարդարացված գումարային մեծ պահանջներ:

Կ Ա Ր Ծ Ի Զ 18.

«Իջևան ստուդիա» ՍՊԸ-ի և լրագրող
Նաիրա Խաչիկյանի դեմ «Իջևանի ճՇՇ»
ՓԲԸ -ի հայցի հիման վրա դատական
գործի վերաբերյալ

Յրապարակված է 03.10.2012թ.-ին

1. Փաստերը

Հայկական երկրորդ հեռուստաալիքի եթերով հեռարձակվող «Լրաբեր» լրատվական ծրագրով 21.06.2011 թվականին հեռարձակվել է «Որտե՞ղ են քանդված սալաքարերը» վերնագրով տեսանյութ, որը պատրաստվել էր Իջևանի հեռուստաընկերության կողմից: Տեսանյութը վերաբերում էր «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲ ընկերության կողմից Իջևան քաղաքի մի շարք փողոցների վերանորոգման աշխատանքներին: Տեսանյութում քննադատության է ենթարկվել ընկերությունը առանց համապատասխան թույլտվություն և համապատասխան քաղաքաշինական փաստաթղթերի Իջևան քաղաքի Իջևանյան փողոցի սալահատիկները քանդելու համար, որի արդյունքում փողոցը անանցանելի է դարձել մարդկանց և տրանսպորտի համար:

Մասնավորապես, հնչել են հետևյալ արտահայտությունները.

- *«գործարար դիմակի տակ իսկական ավերողներ են թաքնված մի պարզ անվամբ՝ Իջևանի ճանշին ձեռնարկություն»,*
- *«երևի մասնագիտական որակի ու անաչառության պակասն է, որ ծնել է նման հետևանքներ»,*
- *«քանդել ու սալահատիկը ծածուկ վաճառել է»,*
- *«Իջևանի ճանշինի թեթև ձեռքով վաճառվել են»,*
- *«Մետաղագործների փողոցի 36 միլիոն դրամի ծախսման ու մսխման աշխատանքների մասին են բարձրաձայնում բնակիչները հորդառատ անձրևներից հետո»:*

27.06.2011թ.-ին Իջևանի հեռուստատեսությունը հեռարձակել է «Սալիկները՝ ապահով հանգրվանում» վերնագրով լրատվական տեսանյութը, որտեղ «Իջևանի ճՇՇ» ՓԲԸ-ի տնօրենի և այլ աշխատակիցների կողմից պարզաբանումներ են տրվել ներկայացված տեղեկությունների կապակցությամբ:

Ընկերությունը 19/07/2011թ.-ին դիմել է դատարան ընդդեմ Իջևանի հեռուստաընկերության և տեսանյութը պատրաստած լրագրող Նաիրա Խաչիկյանի՝ գործարար համբավը ոտնահարելու հետևանքով ներողություն խնդրելուն պարտավորեցնելու և 3.000.000 դրամ գույքային և ոչ գույքային վնասի դիմաց փոխհատուցում (այդ թվում 200.000 դրամը փաստաբանին վճարված վարձավճարի և 64.000 դրամ պետական տուրքը միասին՝ որպես դատական ծախս) պատասխանողներից համապարտության կարգով գանձելու համար:

Դատաքննության ընթացքում հայցվոր ընկերությունը պնդել է, որ վերը նշված վիրավորական ու զրպարտող արտահայտությունները վնասել են այլ սուբյեկտների հետ իրենց գործարար հարաբերությունները: Պարզաբանելով իր հայցապահանջը՝ հայցվորները հայտնել են, որ այդ արտահայտություններից առաջին երկուսը վիրավորական, իսկ մնացած երեքը՝ զրպարտող բնույթ ունեն: Պատասխանող կողմն էլ պնդել է, որ լրատվության միջոցով բարձրաձայնվել են հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող խնդիրներ՝ հանրային վայրի վերանորոգման աշխատանքների թերությունների մասին: Պատասխանողները նշել են նաև, որ 27.06.2011թ.-ի հաղորդման ժամանակ հայցվոր ընկերության տնօրենը և այլ աշխատակիցներ հնարավորություն են ստացել ելույթ ունենալ և ներկայացնել իրենց պարզաբանումներն ու տեսակետները, որից հետևում է, որ հայցվոր ընկերությունը ստացել է հերքման և պա-

տասխանի հնարավորություն և, հետևաբար, չի կարող հայցել իրավական պաշտպանության այլ միջոցներ, տվյալ դեպքում գումարային փոխհատուցում՝ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն:

Դատարանը իր 27/04/2012թ.-ի վճռում եզրահանգել է, որ առաջին երկու արտահայտությունները՝ «գործարար դիմակի տակ իսկական ավերողներ են թաքնված մի պարզ անվամբ՝ Իջևանի ճանշին ձեռնարկություն» և «մասնագիտական որակների ու անաչառության պակասն է, որ ծնել է նման հետևանքներ» իրենց բնույթով գնահատողական դատողություններ են, որոնք վիրավորական չեն կարող համարվել: Թեև լրագրողը ընտրել է չափազանցություններ, սակայն այդպիսի ոճով արտահայտել է կարծիք, որն ինքնին արատավորող բնույթի չէ: Մնացած արտահայտությունները գնահատելով որպես փաստի մասին հայտարարություններ՝ դատարանը եզրահանգել է, որ «սալահատիկը քանդել և ծածուկ վաճառել են», «Իջևանի ճանշինի թեթև ձեռքով վաճառվել են» և «36 միլիոն դրամի ծախսման ու մսխման» արտահայտությունները որպես փաստական տվյալներ չեն համապատասխանում իրականությանը և արատավորում են կազմակերպության գործարար համբավը: Այդ հիմքով դատարանը սահմանել է, որ հեռուստարձկերությունը վնաս է հասցրել հայցվոր ընկերության գործարար համբավին՝ հեռարձակելով զրպարտող բնույթի տեղեկատվություն: Փոխհատուցման չափը որոշելիս դատարանը եզրահանգել է, որ հայցվոր ընկերության կրած վնասը մասամբ փոխհատուցվել է այն հանգամանքով, որ վերջինս հնարավորություն է ստացել իր տեսակետները ներկայացնել 27.06.2011թ.-ին Իջևանի հեռուստատեսությամբ հեռարձակված «Սալիկները՝ ապահով հանգրվանում» հաղորդումով և այդ հիմքով փոխհատուցման չափը նվազեցրել է՝ սահմանելով 50.000 դրամ:

Վերաքննիչ դատարանը ամբողջությամբ բեկանել է առաջին ատյանի դատարանի որոշումը և գործն ուղարկել է առաջին ատյանի դատարան՝ ամբողջ ծավալով նոր քննություն կատարելու համար: Հիմնվելով Վճռաբեկ դատարանի 27/04/2012թ. նախադեպի վրա՝ իր որոշումը դատարանը պատճառաբանել է հետևյալ կերպ.

«Գնահատման առարկա պետք է դառնա օգտագործված միջոցի կամ եղանակի՝ տեղեկատվության արագ և համընդհանուր տարածման հարցը... զանգվածային լրատվության միջոցներով կատարված հրապարակումների տարածումը շատ ավելի արագ է, քան եթե հրապարակումն արվեր անձանց փոքրաթիվ խմբի շրջանակում: Միաժամանակ պետք է հաշվի առնել նաև տեղեկատվությունը տարածելու շրջանակը: Զանգվածային լրատվության միջոցները, որոնք գործում են տեղական մակարդակում (մարզ, քաղաք), ունեն ավելի փոքր տարածման շրջանակ, քան հանրապետության ամբողջ տարածքով հեռարձակվող և տարածվող լրատվամիջոցները:

Նյութական փոխհատուցում նշանակելու դեպքում անհրաժեշտ է, որ դատարանները մեծ ուշադրություն դարձնեն փոխհատուցվող գումարի չափի սահմանմանը, պատասխանողներից պահանջեն նրանց եկամուտների վերաբերյալ պետական իրավասու մարմիններին ներկայացված ֆինանսական և այլ փաստաթղթեր... հակառակ դեպքում մեծ չափով փոխհատուցումները կարող են ծանր հետևանքներ ունենալ վերջիններիս բնականոն գործունեությունը շարունակելու առումով:

...Տվյալ դեպքում անհասկանալի է, թե ինչ հանգամանքներ հաշվի առնելով է դատարանը հանգել այն հետևության, որ փոխհատուցման չափը պետք է լինի 50.000 ՀՀ դրամ այն պայմաններում, երբ հայկական երկրորդ հեռուստաընկերությունը եթեր է հեռարձակվում ամբողջ հանրապետությունում, այսինքն՝ ամբողջ հանրապետությունով գործունեություն ծավալող ընկերության մասին հնչեցված արատավորող տեղեկությունները տարածվել են այդ ընկերության հետ գործարար կապերի մեջ գտնվող անձանց ամբողջ շրջանակում:

Գործում առկա չէ Նաիրա Խաչիկյանի գույքային դրույթունը հաստատող որևէ վերաբերելի ապացույց...որի հիման վրա դատարանը հնարավորություն կունենար պարզել պատասխանողի գույքային դրույթունը և ըստ այդմ էլ սահմանել հնչեցված վիրավորանքին և զրպարտությանը համարժեք փոխհատուցման ողջամիտ չափ: Դատարանն ինքն է արձանագրել այն փաստը, որ պատասխանողի գույքային դրույթան վերաբերյալ որևէ ապացույց առկա չէ, սակայն, այդուհանդերձ, որպես փոխհատուցման չափ սահմանել է 50.000 ՀՀ դրամ»:

Վերաքննիչ դատարանը նաև կասկած է հայտնել, թե արդյոք 27.06.2011թ.-ին հեռարձակված հեռուստաընկերության երկրորդ թողարկումը կարելի է ընդունել որպես պատասխանողի կողմից կատարված հերքում՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հայցվորն ինքն է փորձել հերքել իր մասին տարածված տեղեկությունները, մինչդեռ հերքումը որպես այդպիսին պետք է տա տեղեկություններ տարածած անձը, այլ ոչ թե նա, ում մասին տարածել են տեղեկությունները: Այս հիմքով վերաքննիչ դատարանը պահանջել է նոր դատաքննության ընթացքում քննության առարկա դարձնել նաև այն հարցը, թե արդյոք հայցվորը մինչ դատական պաշտպանությունը դիմել է պատասխանողներին հերքելու իրենց հրապարակած տեղեկություններն այն նույն եղանակներով, ինչով որ տեղի է ունեցել տեղեկությունների տարածումը:

2. Եզրահանգում

- Լրատվական նյութն ամբողջությամբ վերաբերում է մի խնդրի, որը ներկայացնում է հանրային հետաքրքրություն. քաղաքային համայնքին պատկանող տարածքի նորոգման աշխատանքների որակին և այդ աշխատանքների ընթացքում ենթադրաբար տեղ գտած չարաշահումներին: Լրատվական նյութի իրավաչափության՝ նման ելակետային պայմաններով հանդերձ, դատական ստուգում իրականացնելիս դատարանների կողմից անկասկած պահանջվում է հաշվի առնել մամուլի «հսկող շան» գործառույթները ժողովրդավարության պայմաններում, որի միջոցով քաղաքացիներն իրականացնում են հանրային վերահսկողություն պետական մարմինների նկատմամբ: Իր այս գործառույթներն իրականացնելիս մամուլն իրավունք ունի ներկայացնել իր սուբյեկտիվ գնահատականները և դրանցում օգտագործել սուր քննադատություն և արտահայտման չափազանցված եղանակներ: Ըստ ՀՀ Սահմանադրական դատարանի, լրագրողների այս իրավունքը սահմանափակվում է այնտեղ, երբ «էլ հնարավոր չէ փաստարկել, որ իրենք իրենց ներդրումն են կատարում հասարակության համար կարևոր հարցերի բաց հանրային քննարկմանը»: Սա կարելի է համարել այն բաժանարար գիծը, որով պատասխանատու լրագրությունը տարանջատվում է ոչ պատասխանատու լրագրությունից:

Տվյալ դեպքում լրատվամիջոցը նպատակ է հետապնդել հանրության ուշադրությունը իրավիճակի համայնքի միջոցներով քաղաքային համայնքում վերանորոգման աշխատանքների ընթացքում ենթադրաբար տեղ գտած չարաշահումների

վրա և այդ առումով հրահրել հանրային բաց բանավեճ: Դա անելիս լրագրողը կատարել է սուր հարցադրումներ և իր կողմից մատնանշված փաստերի վերաբերյալ տվել է չափազանցված որակումներ: Այս ամենը միանգամայն տեղավորվում է ժողովրդավարության պայմաններում մամուլի գործառույթների շրջանակների մեջ և լրատվամիջոցը չի կարող պատասխանատվության ենթարկվել չարաշահումների մասին ահազանգ բարձրացնելու համար՝ նույնիսկ եթե դա արվել է լրագրողական չափազանցություններով: Այս ամենը հաշվի է առնվել առաջին ատյանի և վերաքննիչ դատարանների կողմից վիճահարույց արտահայտություններից առաջինի և երկրորդի առնչությամբ: Դատարանները «գործարար դիմակի տակ իսկական ավերողներ են թաքնված մի պարզ անվամբ՝ Իջևանի ճանշին ձեռնարկություն» և «երևի մասնագիտական որակի ու անաչառության պակասն է, որ ծնել է նման հետևանքներ» արտահայտությունները համարել են գնահատող դատողություններ, որոնք թեև չափազանցված են, սակայն ի վերջո ծառայում են հանրային շահին, ինքնին արատավորող չեն և որպես գնահատող դատողություններ ապացուցման ենթակա չեն: Նման մոտեցումը միանգամայն ողջունելի է:

- Բոլորովին այլ մոտեցում է ցուցաբերվել մնացած երեք արտահայտությունների նկատմամբ, որոնք դատարանը դիտել է որպես փաստի մասին հայտարարություններ («քանդել ու սալահատիկը ծածուկ վաճառել է», «Իջևանի ճանշինի թեթև ձեռքով վաճառվել են» և «Մետաղագործների փողոցի 36 միլիոն դրամի ծախսման ու մսխման աշխատանքների մասին են բարձրաձայնում բնակիչները հորդառատ անձրևներից հետո»): Խորհուրդը նույնպես գտնում է, որ նշված արտահայտությունները փաստի մասին հայտարարություններ են և, հետևաբար, ենթարկվում են այլ իրավակարգավորման՝ դրանք ենթակա են ապացուցման: Այս հանգամանքը պետք է պարտավորեցնի լրագրողներին դրսևորել հատուկ զգուցումներ և ջանասիրություն:

Խորհուրդը նախկինում արձանագրել է, որ հաճախ փաստի մասին հայտարարություն կատարելիս լրագրողները բավարար ուշադրություն կան խնամք չեն դրսևորում, որպեսզի իրենց անձը բավարար չափով տարանջատեն ուրիշի հեղինակած փաստացի հայտարարությունից, որի պատճառով ցանկացած օբյեկտիվ ընթերցողի մոտ ստեղծվում է տպավորություն, որ հայտարարության հեղինակը լրագրողն է, այլ ոչ թե այլ աղբյուր, որից օգտվել է լրագրողը: Նման հանգամանքներում հայտարարությունը վերագրվում է փաստացի տվյալները հրապարակայնորեն ներկայացրած անձին, որն էլ ի վերջո պատասխանատվություն է կրում դրա ճշմարտացիության ապացուցման համար: Եթե փաստերը ստուգելը լրագրողի սովորական պարտականությունն է, ապա խիստ ծանրակշիռ հանգամանքների առկայություն է պահանջվում, որպեսզի լրագրողը ազատվի դրանց համար պատասխանատվությունից: Նման հանգամանքների առկայությունը կախված է զրպարտող հայտարարության բնույթից և աստիճանից, տարածման եղանակից և թե ինչ աստիճանի վստահություն էր ներշնչում տվյալ պահին լրատվամիջոցի համար իր աղբյուրը: Վերաբերելի հատկանիշ է նաև անմեղության կանխավարկածը: Բոլոր դեպքերում, որքան լուրջ է զրպարտող հայտարարությունների բնույթը և դրա հնարավոր իրավական կամ ոչ իրավական (օրինակ՝ սոցիալական) հետևանքը անձի վրա, այնքան ավելի մեծ զգուշություն է պահանջվում ցուցաբերել փաստերի մասին հայտարարություն կատարելիս: Այս իմաստով տարածված հայտարարության համար սահմանված պատասխանատվությունը և

հայտարարության հնարավոր բացասական հետևանքները պետք է գտնվեն համաչափության մեջ:

Տվյալ դեպքում փաստացի հայտարարությունները պարունակում էին մեղադրանքներ շինարարական նյութերի և գումարների յուրացման մասին: Նման հայտարարությունները կարող են հանգեցնել անձի քրեական հետապնդմանը և պատասխանատվությանը, ինչպես նաև ընկերության գործարար համբավը վնասելուն: Պատասխանող լրատվամիջոցը և լրագրողը որևէ ապացույց չեն ներկայացրել հայտարարությունները հիմնավորելու համար, միայն հայտարարել են, որ նշված հայտարարությունները «նկարահանման ժամանակ ժողովրդից լսված խոսքեր են»:

Խորհուրդը գտնում է, որ վիճահարույց հայտարարությունները չափազանց լուրջ և արատավորող բնույթի էին, որպեսզի դրանց հիմքում ընկած փաստերը հիմնավորվեին նման անորոշ վկայություններով: Հետևաբար չի դրսևորվել անհրաժեշտ բարեխղճություն հայտարարության հիմքում ընկած փաստերը ստուգելու ուղղությամբ:

Նույն համատեքստում է Խորհուրդը դիտում նաև այն հանգամանքը, որ հայտարարությունը տարածվել էր մի քանի անգամ` Հայկական երկրորդ և «Երկիր Մեդիա» հեռուստաալիքներով, որոնք հեռարձակվում են ամբողջ հանրապետության տարածքում: Լրատվության տարածումը նման միջոցներով շատ ավելի ընդգրկում է ներգործության առումով, քան ՁԼՄ-ների այլ տեսակներով:

- Ինչ վերաբերում է վերաքննիչ դատարանի այն եզրահանգմանը, որ առաջին ատյանի դատարանը փոխհատուցման չափը որոշելիս գնահատման չէր արժանացրել այն հանգամանքը, որ տեղեկատվությունը տարածվել էր հանրապետության ողջ տարածքով հեռարձակվող հեռուստատեսությամբ, ինչպես նաև, որ առաջին ատյանի դատարանը գնահատման չէր արժանացրել պատասխանողների գույքային դրությունը, ապա Խորհուրդը, սկզբունքորեն համաձայն լինելով Վերաքննիչ դատարանի մոտեցումների հետ, առայժմ ձեռնպահ է մնում այս առումով կարծիք հայտնելուց, քանի որ նշված երկու հիմքերով դատական քննությունը դեռ գտնվում է ընթացքի մեջ:
- Ինչ վերաբերում է պատասխանողի դիրքորոշմանը, որ հեռուստաընկերության 27.06.2011թ.-ի երկրորդ թողարկումը կարելի է ընդունել որպես պատասխանողի կողմից կատարված հերքում և, հետևաբար, հայցվորը չէր կարող հայցել դատական պաշտպանություն, ապա այս առումով Խորհուրդը համամիտ է Վերաքննիչ դատարանի մոտեցման հետ, համաձայն որի առաջին ատյանի դատարանի որոշումը բեկանելիս հրահանգել է գործի նոր քննության ընթացքում պարզել, թե արդյոք հայցվոր ընկերությունը մինչ դատական պաշտպանությունը դիմել է պատասխանողներին հերքելու իրենց հրապարակած տեղեկություններն այն նույն եղանակներով, ինչով որ տեղի է ունեցել տեղեկությունների տարածումը: Խորհուրդը գտնում է, որ այս հարցի պարզաբանումը գործով նոր դատաքննության ընթացքում կարող է վճռորոշ ազդեցություն ունենալ գործի ելքի վրա:
- Խորհուրդը գնահատում է նաև այն հանգամանքը, որ առաջին ատյանի դատարանը նկատելիորեն նվազեցրել է լրատվամիջոցի դեմ սահմանված դրամական փոխհատուցման չափը այն հիմնավորմամբ, որ հայցվորների կողմից հեռուստա-

տեսությամբ ելույթ ունենալու և իրենց տեսակետները ներկայացնելու հնարավորությամբ մասամբ վերականգնվել է նրանց խախտված իրավունքը: Գնահատելի է նաև այն հանգամանքը, որ դատական ակտը բեկանելիս Վերաքննիչ դատարանը հիմք է ընդունել առաջին ատյանի դատարանի բացթողումը, ըստ որի վերջինս առանց հայցվորից կրած վնասի վերաբերյալ որևէ ապացույց պահանջելու, բացառապես իր ներքին համոզման հիման վրա սահմանել է հայցվոր ընկերության կրած վնասի չափը: Դատարանը գործով նոր քննության շրջանակներում հրահանգել է քննության առարկա դարձնել նաև այդ հանգամանքը:

Կ Ա Ր Ծ Ի Զ 19.

«Խնմբագիր» ՄՊԸ-ի («report.am»), Էդիկ Անդրեասյանի և Աբել Միքայելյանի դեմ
Չայկ Բաբուխանյանի դատական
հայցի վերաբերյալ

Չրապարակված է 10.10.2012թ.-ին

1. Փաստերը

2011 թ.-ի մարտի 25-ին «Ուրբաթ» ակումբ «Խմբագիր» ՍՊ ընկերության կողմից www.report.am էլեկտրոնային լրատվական միջոցով հրապարակվել է «Երբ զոռով հուշում են անհուշելին» վերնագրով նյութը (այսուհետ՝ Յոդված), որի հեղինակն է Էդիկ Անդրեասյանը, և այդ նյութից բխող նույն կայքում հրապարակված տարբեր անհայտ անձանց կողմից արված հրապարակումներ (մեկնաբանություններ):

Համարելով, որ Յոդվածը և արված մեկնաբանությունները պարունակում են վիրավորական արտահայտություններ՝ Հայկ Բորիսի Բաբուխանյանը (այսուհետ՝ Հայցվոր) 2011 թ.-ի ապրիլի 21-ին դատարան ներկայացրած հայցով խնդրել է պարտավորեցնել «Խմբագիր» ՍՊ ընկերությանը, Էդիկ Անդրեասյանին և Աբել Միքայելյանին նույն լրատվական միջոցով հրապարակայնորեն ներողություն խնդրել իրենից՝ համաձայն դատարանի կողմից սահմանված ձևի, ինչպես նաև պարտավորեցնել պատասխանող ընկերությանն ամբողջությամբ հրապարակել դատարանի վճիռը լրատվության նույն միջոցով՝ www.report.am կայքում, որտեղ հրապարակվել է նյութը և նյութի վերաբերյալ կարծիքները, միաժամանակ խնդրել է լուծել դատական ծախսերի բախշման հարցը: Գործի նախապատրաստական քննության ընթացքում Հայցվորը կատարել է հայցապահանջի լրացում՝ ներկայացնելով վիրավորանքի դիմաց նաև 1.000.000 ՀՀ դրամ փոխհատուցման գումարի բռնագանձման պահանջ:

ՀՀ Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանը (նախագահությամբ՝ դատավոր Ա. Մելքունյան), քննելով ԵԿԴ/0790/02/11 քաղաքացիական գործը, 2012 թ.-ի մարտի 12-ի վճռով ամբողջությամբ մերժել է հայցը՝ անհիմն լինելու հիմքով:

2. Եզրահանգում

ՀՀ Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի 22.04.2011 թվականի որոշմամբ բավարարվել է Հայցվորի միջնորդությունը և հայցի ապահովման նպատակով՝ պատասխանողներ՝ «Խմբագիր» ՍՊԸ-ին, Էդիկ Անդրեասյանին և Աբել Միքայելյանին արգելվել է Հայցվորի վերաբերյալ տպագրել որևէ նյութ www.report.am լրատվական միջոցում և այլ անձանց կողմից տեղադրել դրա հիման վրա որևէ մեկնաբանություն կամ թույլատրել տեղադրել որևէ մեկնաբանություն, տպագրել կամ տպագրած մեկնաբանությունն այդ լրատվական միջոցում պահպանել, որը կպարունակի Հայցվորի պատվի, արժանապատվության և գործարար համբավի վերաբերյալ վիրավորանք և (կամ) զրպարտող արտահայտություններ:

Դատարանն առաջնորդվել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 98-րդ հոդվածով, որի 1-ին մասի 2-րդ կետի համաձայն՝ հայցի ապահովման միջոցներից է պատասխանողին որոշակի գործողություններ կատարելն արգելելը: Թեև ՀՀ օրենսդրությամբ հստակ սահմանված չէ այն գործողությունների ցանկը, որոնց կատարումը դատարանի կողմից կարող է արգելվել՝ որպես հայցի ապահովման միջոց, սակայն Խորհուրդը գտնում է, որ պատասխանողին որոշակի գործողություններ կատարելն արգելելը՝ հայցի ապահովման միջոցը կարող է կիրառվել միայն այնպիսի գործողության նկատմամբ, որն իրավաչափ է կամ օրենքով արգելված չէ, իսկ սույն գործով դատարանն արգելել է կատարել այնպիսի գործողություն, որի կատարման համար օրենքով նախատեսված է պատասխանատվություն: Դա գրեթե նույնն է ինչ-

պես, օրինակ, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով կամ ՀՀ քրեական օրենսգրքով արգելված արարք կատարելը՝ դատարանի որոշմամբ արգելելը (օրինակ՝ դատարանի որոշմամբ հանցագործություն կատարելն արգելելը), այն դեպքում, երբ համապատասխան օրենքներով նախատեսված է ինչպես տվյալ արարքը որակելու, այնպես էլ՝ դրա կատարման համար պատասխանատվության ենթարկելու հստակ ընթացակարգեր:

Ինչպես նաև, հաշվի առնելով, որ Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, ինչպես նաև ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն՝ մարդու և քաղաքացու մի շարք իրավունքներ և ազատություններ, այդ թվում՝ ՀՀ Սահմանադրության 27-րդ հոդվածով երաշխավորված խոսքի ազատությունը կարող են սահմանափակվել միայն օրենքով, եթե դա անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում պետական անվտանգության, հասարակական կարգի պահպանման, հանցագործությունների կանխման, հանրության առողջության ու բարոյականության, այլոց սահմանադրական իրավունքների և ազատությունների, պատվի և բարի համբավի պաշտպանության համար, Խորհուրդը գտնում է, որ դատարանն իր որոշմամբ չէր կարող սահմանափակել խոսքի ազատությունը (ինչը փաստացի արել է տվյալ գործի քննության ընթացքում՝ բավարարելով Հայցվորի միջնորդությունը), քանի որ ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի համաձայն՝ խոսքի ազատությունը կարող է այդ հոդվածով նախատեսված հիմքերով սահմանափակվել բացառապես օրենքով:

Բացի այդ, «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ լրատվական գործունեություն իրականացնողները և լրագրողները գործում են ազատորեն՝ իրավահավասարության, օրինականության, խոսքի (արտահայտվելու) ազատության և բազմակարծության սկզբունքների հիման վրա, իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 2-րդ կետերի համաձայն՝ արգելվում է՝

1) գրաքննությունը,

2) որևէ տեղեկատվություն տարածելուն կամ դա տարածելուց հրաժարվելուն նպատակաուղղված կամ դրան հանգեցնող հարկադրանքը լրատվական գործունեություն իրականացնողի և լրագրողի նկատմամբ:

Այդպիսով, Խորհուրդն արձանագրում է, որ դատարանը, բավարարելով Հայցվորի միջնորդությունը, ըստ էության կիրառել է գրաքննություն, ինչպես նաև լրատվական գործունեություն իրականացնողի և լրագրողի նկատմամբ որոշակի տեղեկատվություն տարածելուն կամ դա տարածելուց հրաժարվելուն նպատակաուղղված կամ դրան հանգեցնող հարկադրանք, որոնք արգելված են «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 2-րդ կետերով:

Խորհուրդն անհրաժեշտ է համարում նաև նշել, որ որոշ խիստ առանձնահատուկ հանգամանքների ներքո օբյեկտիվորեն կարող է հիմնավոր և անհրաժեշտ պահանջ առաջանալ, որպեսզի մինչև գործով դատական քննության ավարտը կասեցվի վիճահարույց տեղեկատվության հետագա հրապարակումը: Սակայն, նման սահմանափակում նախ պետք է հստակորեն սահմանված լինի օրենքով, երկրորդ, նման սահմանափակումը պետք է ունենա խիստ նեղ շրջանակներ:

Այս իմաստով Խորհուրդը հարում է «Արտիկլ 19» իրավապաշտպան հեղինակավոր կազմակերպության կարծիքին, ըստ որի դատական արգելանքի կիրառումը պետք է

կատարվի ստորև նշված երկու պայմանների միաժամանակյա առկայության դեպքում.

- **առաջին**, հայցվորը պետք է հիմնավորի, որ տեղեկատվության հետագա հրապարակումը կհանգեցնի անվերականգնելի կորուստների, որը հնարավոր չի լինի վերականգնել հետագայում կայացվելիք բարենպաստ դատական ակտով,
- **երկրորդ**, հայցվորը կարող է առանց մեծ ջանքերի ցույց տալ, ինչպես նաև ապացուցել, որ հայտարարությունն ակնհայտորեն զրպարտող բնույթի է և այդ իմաստով ցանկացած պաշտպանություն անիմաստ է:

Ինչ վերաբերում է կայքում հրապարակված անստորագիր նյութերին, որոնք, Հայցվորի կարծիքով, նույնպես կրում են վիրավորանք, ապա Դատարանն արձանագրել է, որ այդ մասով Հայցվորի պահանջները ևս հիմնավոր չեն, քանի որ տվյալ դեպքում չստորագրված և անանուն նյութերում պարունակվող արտահայտությունները դատարանը դիտում է որպես հասարակության անդամների գնահատող դատողության արդյունք, քանի որ գնահատող դատողության առկայության փաստը հաստատված համարվելու համար առկա են բոլոր էական նախապայմանները, մասնավորապես՝ նյութի առկայության պարագայում հիշյալ անձինք արտահայտել են կարծիքներ՝ ունենալով որոշակի փաստական հանգամանք և բարի կամքի դրսևորում, որպիսին եղել է կայքում տպագրված նյութը:

Խնդրի կապակցությամբ դատարանը նաև արձանագրել է, որ լրատվամիջոցը չէր կարող նախքան Հայցվորի գրավոր կամ բանավոր դիմելը սահմանափակել իր իսկ ընթերցողների ազատ արտահայտվելու իրավունքը (օրինակ՝ մեկնաբանությունները ջնջել, հեռացնել), քանի որ այն կդիտվեր ոչ անհրաժեշտ ժողովրդավարական հասարակությունում, ուստի և լրատվամիջոցը չի կարող կրել պարտականություններ այլ անձանց կողմից թողնված մեկնաբանությունների համար, քանի որ, նախ՝ առկա չէ վերջինիս դիտավորությունը Հայցվորի հետ տեղի ունեցածի մեջ, ինչպես եւ արտահայտությունները տարածած անձանց պարզելն անհնար է, քանի որ վերջիններս հանդես են եկել իրենց ծածկանուններով և թողել են իրենց մեկնաբանություններն առկա նյութի վերաբերյալ: Բացի այդ, դատարանը նաև նշել է, որ նյութի վերաբերյալ անստորագիր անձանց կողմից թողնված արտահայտությունները սուբյեկտիվ գնահատականներ են՝ կարծիքներ, որոնք պայմանավորվել են հասարակական գերակա շահով՝ կապված հրապարակված նյութի հասարակական ու քաղաքական հատուկ նշանակությունից:

Համաձայնվելով Հոդվածի մեկնաբանությունների («comment»-ների) վերաբերյալ դատարանի եզրահանգումների հետ՝ Խորհուրդը նպատակահարմար է համարում նշել, որ «Հրապարակ» օրաթերթի դեմ փաստաբան Արթուր Գրիգորյանի հայցի հիման վրա Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի կայացրած վճռի վերաբերյալ 2012 թ.-ի մայիսի 30-ին հրապարակած իր եզրակացությամբ Խորհուրդն արդեն անդրադարձել է «comment»-ների խնդրին և գտել, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի 2011 թ.-ի նոյեմբերի 15-ի ՍԴՈ-997 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները հավասարապես կիրառելի են նաև ցանցային լրատվամիջոցների հարթակից տարածվող «comment»-ների պարագայում: Այդ կապակցությամբ Խորհուրդը կրկին անգամ կոչ է անում՝

- զանգվածային լրատվության բոլոր միջոցներին իրականացնել ընթերցողների մեկնաբանությունների մոդերացիա՝ ազատ արտահայտվելու իրավունքի համարաճանաչ սկզբունքների ներքո:
- ցանցային լրատվամիջոցներին մշակել և իրենց ինտերնետային կայքերում տեղադրել մոդերացիայի կանոններ, որպեսզի դրանք տեսանելի լինեն ընթերցողներին, և այդպիսով՝ ապահովվի մոդերացիայի կանոնների կիրառման հստակություն և թափանցիկություն:

Խորհուրդն անհրաժեշտ է համարում նաև անդրադառնալ այն խնդրին, որ պատասխանողի կարծիքով՝ «եթե հայցվորները գտնում են, որ վիճարկվող հոդվածով որևէ կերպ խախտվել են վերջիններիս իրավունքները, ապա նրանք պարտավոր էին «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ժամկետում և կարգով պահանջել հերքելու տարածված տեղեկատվությունը: Հայցվորների կողմից օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետներում իրենց իրավունքներից չօգտվելու հանգամանքը ... զրկում է վերջիններիս նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 7-րդ և 8-րդ կետերով սահմանված պաշտպանության միջոցներից օգտվելու հնարավորությունից»:

Քննարկվող գործով վճռի ուսումնասիրության արդյունքում Խորհուրդն արձանագրում է, որ դատարանը մանրամասն անդրադարձել է խնդրին՝ հիմնավորելով դրանց անհիմն լինելը:

Խորհուրդը, համաձայն լինելով դատարանի դիրքորոշմանը, արձանագրում է, որ պատասխանողի ներկայացուցչի այն պնդումը, որ Հայցվորների կողմից օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետներում իրենց իրավունքներից չօգտվելու հանգամանքը զրկում է նրանց նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 7-րդ և 8-րդ կետերով սահմանված պաշտպանության միջոցներից օգտվելու հնարավորությունից կամ այլ կերպ ասած՝ անձը միայն հերքում պահանջելուց հետո կարող է դիմել դատարան պահանջը չի համապատասխանում ՀՀ օրենսդրությանը, քանի որ մինչև դատարան դիմելը հերքում պահանջելն անձի իրավունքն է, այլ ոչ թե՝ պարտականությունը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ Խորհուրդը գալիս է հետևյալ եզրահանգման.

1. պատասխանողին որոշակի գործողություններ կատարելն արգելելը՝ հայցի ապահովման միջոցը կարող է կիրառվել միայն այնպիսի գործողության նկատմամբ, որն իրավաչափ է կամ օրենքով արգելված չէ, իսկ սույն գործով դատարանն արգելել է կատարել այնպիսի գործողություն, որի կատարման համար օրենքով նախատեսված է պատասխանատվություն:
2. դատարանն իր որոշմամբ չէր կարող սահմանափակել խոսքի ազատությունը, քանի որ ՀՀ Սահմանադրության 43-րդ հոդվածի եւ Մարդու իրավունքների և ազատությունների մասին Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ խոսքի ազատությունը կարող է այդ հոդվածով նախատեսված հիմքերով սահմանափակվել բացառապես օրենքով:
3. դատարանը, բավարարելով Հայցվորի միջնորդությունը, ըստ էության կիրառել է գրաքննություն, ինչպես նաև լրատվական գործունեություն իրականացնողի և լրագրողի նկատմամբ որոշակի տեղեկատվություն տարածելուն կամ դա տարա-

ծելուց հրաժարվելուն նպատակաուղղված կամ դրան հանգեցնող հարկադրանք, որոնք արգելված են «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին և 2-րդ կետերով:

4. «Հրապարակ» օրաթերթի դեմ փաստաբան Ա. Գրիգորյանի հայցի հիման վրա Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության առաջին ատյանի դատարանի կայացրած վճռի վերաբերյալ ՏՎԽ-ն իր եզրակացությամբ անդրադարձել է խնդրին և եկել եզրահանգումների, որոնք կիրառելի են նաև այս գործով:
5. պատասխանողի ներկայացուցչի այն պնդումը, որ Հայցվորների կողմից օրենքով սահմանված կարգով և ժամկետներում իրենց իրավունքներից չօգտվելու հանգամանքը զրկում է նրանց նաև ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի 7-րդ և 8-րդ կետերով սահմանված պաշտպանության միջոցներից օգտվելու հնարավորությունից կամ այլ կերպ ասած՝ անձը միայն հերքում պահանջելուց հետո կարող է դիմել դատարան, չի համապատասխանում ՀՀ օրենսդրությանը, ըստ որի՝ մինչև դատարան դիմելը հերքում պահանջելն անձի իրավունքն է, այլ ոչ՝ պարտականությունը:

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ

Շուշան Դոյրոյան (խորհրդի քարտուղար)

Տեղեկատվության ազատության կենտրոնի նախագահ

Մանանա Ասլամազյան

«Լրատվության այլընտրանքային ռեսուրսներ» ծրագրի տնօրեն

Բորիս Նավասարդյան

Երևանի մամուլի ակումբի նախագահ

Արամ Աբրահամյան

«Առավոտ» օրաթերթի գլխավոր խմբագիր

Արա Ղազարյան

«Արնի Քնսալթ» փաստաբանական գրասենյակի փոխտնօրեն

idc@gmail.com

<http://www.foi.am/hy/IDC/>

INFORMATION DISPUTES COUNCIL

collection of opinions

Yerevan 2012

Developed by:

Shushan Doydoyan

Ara Ghazaryan

Gevorg Hayrapetyan

This publication is made possible by the support of the OSCE Office in Yerevan. The contents of this publication are the sole responsibility of the Information Disputes Council and Freedom of Information Center of Armenia, and do not necessarily reflect the views of OSCE Office in Yerevan.

Contents

FOREWORD	5
Thematic Categories of IDC Decisions	6
Opinion 1. On the Court Case Filed by the RA Second President Robert Kocharyan vs. "Hraparak" Daily.....	9
Opinion 2. On the Court Case Filed by the Member of Parliament of the RA Tigran Arzaqantsyan vs. "Erkir" Daily.....	10
Opinion 3. On the Court Case Filed by the Member of the RA Parliament Tigran Arzaqantsyan vs. "Iravunk" Newspaper.....	12
Opinion 4. On the Court Case Filed for the Article "Seven out of Eight are in the List" Published in "Haykakan Zhamanak" Daily.....	13
Opinion 5. On the Article "Know the Pharaoh" Published in the "Chorrord Inqnishkhanutyun" Newspaper and its Website.....	16
Opinion 6. On the Court Case Filed by Citizen Gurgen Aghajanyan vs. "Zhoghovurd" ("People") Daily.....	19
Opinion 7. On the Lawsuit Filed by the Religious Organization "Word of Life" and the Head of Organization Arthur Simonyan vs. "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" Periodicals.....	21
Opinion 8. On the Court Case Filed by Attorney A. Grigoryan vs. "Hraparak" daily.....	23
Opinion 9. On the Lawsuit Filed by Arman Avetisyan vs Levon Barseghyan.....	26
Opinion 10. On the Verdict of the RA Court of Cassation on the Case Tatul Manaseryan vs "Skizb Media Kentron" LLC.....	28
Opinion 11. On the Verdict by the First Instance Court on the Case of Gevorg Hayrapetyan vs. "Multi Media Kentron TV" CJSC.....	30
Opinion 12. On the Court Case Based on the Lawsuit against "Skizb Media Kentron" LLC Filed by "Glendale Hills" CJSC.....	33

Opinion 13. On Murad Asryan vs "Media Consult" Ltd. Court Case.....	39
Opinion 14. On the Verdict on the Case of "Word of Life" and the Head of Organisation Arthur Simonyan vs. "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" Weeklies.....	47
Opinion 15. On the Court Case "Yerevan State University" State Non-Commercial Organization and Ara Gabuzyan vs "Banadzev" LTD and Sirekan Yeghiazaryan.....	49
Opinion 16. On the Court Case Filed by Daniel Ioannisyan, Bayandur Poghosyan and Hasmik Simonyan vs "Mek Azg" Party.....	52
Opinion 17. On the Court Case filed by Hayk Babukhanyan and "Iravunk Media" LTD vs "Khmbagir" LTD and Journalist Edik Andreyan.....	55
Opinion 18. On the Court Case Filed by "Ijevan Road Construction Enterprise" CJSC vs. "Ijevan Studio" Ltd and journalist Naira Khachikyan.....	58
Opinion 19. On the Court Case Filed by Hayk Babukhanyan vs "Khmbagir" Ltd. (report.am), Edik Andreyan and Abel Mikayelyan.....	62

Foreword

The Information Disputes Council was created in May 2010 as an extra-judicial body with an aim to strike a balance between the rights to free expression and information from the one hand and the right to protecting honour, dignity and secrecy of private life from the other. The main objective of the Information Disputes Council (hereinafter - IDC) is to protect freedom of expression, access to information, as well as the right to protecting honour and dignity and the right to personal life, by publishing opinions or statements in cases when judicial disputes occur while exercising these rights, in line with Armenian legislation, international legal acts and ethical norms.

Since its establishment till October 2012 the Council has published 19 opinions concerning court cases filed against the media. This Collection comprises all opinions published during 2011-2012, i.e. presents the result of the IDC's one year activity.

With a view to increasing the effectiveness of the Collection and making it more user-friendly, all opinions have been presented in thematic categories, such as: definitions of defamation and insult; public interest; political figures; facts and value judgments; sources of information; hate speech; journalistic ethics, etc. We believe the Collection will be a useful reference for judges, media representatives, lawyers and other interested stakeholders.

The Collection has been compiled by the Freedom of Information Center NGO, with the assistance of the OSCE Office in Yerevan.

Thematic Categories of IDC Decisions

1. Definitions of insult and defamation

- Tatul Manaseryan vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- Daniel Ioannisyan, Bayandur Poghosyan and Hasmik Simonyan vs "Mek Azg" Party

2. Public Interest

- "Glendale Hills" CJSC vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- Tigran Arzaqantsyan vs "Yerkir" Editorial House Ltd.
- Tigran Arzaqantsyan vs "Iravunq Media" Ltd.
- Robert Kocharyan vs "Hraparak daily" Ltd.
- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.
- "Ijevan RCE" CJSC vs "Ijevan Studio" Ltd. and journalist Naira Khachikyan

3. Political Figures

- Tigran Arzaqantsyan vs "Yerkir" Editorial House Ltd.
- Tigran Arzaqantsyan vs "Iravunq Media" Ltd.
- Robert Kocharyan vs "Hraparak daily" Ltd.
- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.

4. Facts and value judgments

- Tigran Arzaqantsyan vs "Yerkir" Editorial House Ltd.
- Robert Kocharyan vs "Hraparak Daily" Ltd.
- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.
- "Ijevan RCE" CJSC vs "Ijevan Studio" Ltd. and journalist Naira Khachikyan

5. Public Statement

- Tatul Manaseryan vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- Daniel Ioannisyan, Bayandur Poghosyan and Hasmik Simonyan vs "Mek Azg" Party

6. Source of Information

- Tatul Manaseryan vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.

7. Humour and satirical style, cartoons

- Tigran Arzaqantsyan vs "Yerkir" Editorial House Ltd.

- Paravon Mirzoyan vs "Koghmnaqi andzants M" Ltd. and Sergey Gevorg Gasparyan
- "Word of Life" religious organization vs "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" weeklies

8. Hate Speech

- "Word of Life" religious organization vs "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" weeklies
- Statement of the IDC on the above-mentioned case

9. The fair comment protection

- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.
- Paravon Mirzoyan vs "Koghmnaqi andzants M" Ltd. and Sergey Gevorg Gasparyan
- "Word of Life" religious organization vs "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" weeklies
- Gevorg Hayrapetyan vs "Multi Media Kentron TV" CJSC

10. Refutation

- Tigran Arzaqantsyan vs "Yerkir" Editorial House Ltd.
- Gourgen Aghajanyan vs "Zhoghovurd" editorial house Ltd.
- "Glendale Hills" CJSC vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- "Yerevan State University" State Non-Commercial Organization and Ara Gabuzyan vs "Banadzev" Ltd. and Sirekan Yeghiazaryan
- "Ijevan RCE" CJSC vs "Ijevan Studio" Ltd. and journalist Naira Khachikyan
- Hayk Babukhanyan vs "Khmbagir" LTD and Journalists Edik Andreasyan and Abel Mikayelyan

11. Possibility for Response

- Gourgen Aghajanyan vs "Zhoghovurd" Newspaper Editorial House Ltd.
- "Glendale Hills" CJSC vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- "Ijevan RCE" CJSC vs "Ijevan Studio" Ltd. and journalist Naira Khachikyan

12. Terms of Limitation of Court Actions

- Chairman of the Board of Trustees of "Minas Avetisyan" Cultural Charitable Fund Arman Avetisyan vs Levon Barseghyan
- Hayk Babukhanyan and "Iravunk Media" Ltd. vs "Khmbagir" Ltd.
- Tatul Manaseryan vs "Skizb Media Kentron" Ltd.

13. Journalistic Ethics

- Gourgen Aghajanyan vs "Zhoghovurd" Newspaper Editorial House Ltd.
- Gevorg Hayrapetyan vs "Multi Media Kentron TV" CJSC
- "Glendale Hills" CJSC vs "Skizb Media Kentron" Ltd.
- Murad Asryan vs "Media Consult" Ltd.
- "Yerevan State University" State Non-Commercial Organization and Ara Gabuzyan vs "Banadzev" Ltd. and Sirekan Yeghiazaryan

14. Internet and Social Networks

- Arthur Grigoryan vs "Hraparak Daily" Ltd.
- Murad Asryan vs "Media Consult" Ltd.
- Daniel Ioannisyanyan, Bayandur Poghosyan and Hasmik Simonyan vs "Mek Azg" Party
- Hayk Babukhanyan vs "Khmbagir" LTD and Journalists Edik Andriasyan and Abel Mikayelyan

15. Disproportional compensation claims

- Tigran Arzaqantsyan vs "Yerkir" Editorial House Ltd.
- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.
- Gourgen Aghajanyan vs "Zhoghovurd" Newspaper Editorial House Ltd.
- "Glendale Hills" CJSC vs "Skizb Media Kentron" Ltd.

16. Presumption of Innocence

- Gevorg Hayrapetyan vs "Multi Media Kentron TV" CJSC

17. Scopes and Methods of Court Examination

- Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan and Samvel Alexanyan vs "Dareskizb" Ltd.
- Paravon Mirzoyan vs "Koghmnaki andzants M" Ltd. and Sergey Gevorg Gasparyan
- "Word of Life" religious organization vs "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" weeklies
- Statement of the IDC on the case of "Word of Life" religious organization vs "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" weeklies
- "Ijevan RCE" CJSC vs "Ijevan Studio" Ltd. and journalist Naira Khachikyan

18. Pre-Emptive Censorship

- Hayk Babukhanyan and "Iravunk Media" LTD vs "Khmbagir" LTD and Journalist Edik Andriasyan

Opinion 1.

On the Court Case Filed by the RA Second President Robert Kocharyan vs. "Hraparak" Daily

Published on 01.06.2011

Taking into consideration that the function of the Information Disputes Council is to develop and publish expert opinions of advisory nature about disputes involving defamation and insult, on its own initiative the Council studied the disputed articles published on 12.02.2011 in #25(695), 22.02.2011 #31(671), 12.03.2011 #45(685) editions of "Hraparak" daily, and presented its opinion.

Evaluating the disputed articles and the expressions cited in the claim in the context of the Armenian Constitution, demands of the Case Law of Article 10 of the European Convention on Human Rights and of the European Court of Human Rights, the Information Disputes Council found that the articles published in "Hraparak" daily have to do with public interests, and the statements that they contain are value judgments and not factual data. Thus, we expect the Court to use much higher criteria when assessing the need to arbitrate freedom of expression.

Meanwhile, the Council finds some of the published value judgments not to meet the standards of responsible and diligent journalism. The media outlet could have expressed the same ideas using other, less offensive expressions. Therefore, in such circumstances the need to arbitrate the freedom of expression will depend on the arguments that the respondent media outlet will bring during the court hearing.

Moreover, the Council finds that the compensation amount claimed by the plaintiff does not meet the proportionality requirement of the freedom of expression arbitration, it supposedly exceeds the revenues of the media outlet, as well as the compensation claimed for legal services obviously does not meet the reasonability requirement of the Armenian legislation.

Opinion 2.

On the Court Case Filed by the Member of Parliament of the RA Tigran Arzaqantsyan vs. "Erkir" Daily

Published on 27.06.2011

Taking into consideration that the function of the Information Disputes Council is to develop and publish expert opinions of advisory nature about disputes involving defamation and insult, on its own initiative the Council studied the article published on 13.01.2011 in #3/2326 edition of "Erkir" daily with the headline "131 Faces and Masks" concerning Member of the Armenian National Assembly Tigran Arzaqantsyan, and published its professional conclusion.

Evaluating the disputed article and the expressions cited in the claim, in the context of the demands of case law of the Armenian Constitution, Article 10 of the European Convention on Human Rights and of the European Court of Human Rights, the Information Disputes Council found that the disputed article presents some information about the MP's biography, information about his work duties, his possessions, lifestyle and some of his hobbies.

These data indeed present public interest, first of all taking into consideration the claimant's situation, the nature of his activities as an elected person and a politician, as well as the fact that he is paid from the state budget. In general, the article is written in a humorous style and colouring, which suggest an extra protection for the freedom of expression, since this style by itself suggests some exaggeration.

The Information Disputes Council finds that the expressions in the article are a statement of fact, which, as such, are not void of factual bases. They are based on sufficient factual data, such as that the MP T. Arzaqantsyan's own announcements, interviews, a number of articles and data published in other media, as well as some official information.

As for the disputed expression "lakot" ("puppy"), **the Council found** that on the one hand it contains offensive expression, on the other hand this expression was published through direct citation in quotes, which means that the expression is a direct quotation of someone else's statement. However, in the Court the journalist did not name any sources for the quotation. This means that the quotation was done without a good will.

At the same time, **the Council finds** that the amount demanded by the claimant (AMD 3,000,000) does not meet the interference proportionality and necessity principles.

As for the AMD 200,000 charge defined by the Court for moral damage, this amount is not relevant to the circumstances of the case, and the court could have just obliged the media outlet to publish an apologizing article. Thus, a verdict for the MP's rights' violation would have been a sufficient punishment. Regarding the amount charged for court expenses, in terms of this case it can be considered realistic.

Opinion 3.

On the Court Case Filed by Member of the RA Parliament Tigran Arzaqantsyan vs. "Iravunk" newspaper

Published on 21 July 2011

Taking into consideration the fact that the function of the Information Disputes Council is to develop and publish expert opinions of advisory nature about disputes involving defamation and insult, the Council, on its own initiative, has studied and published its professional conclusion on the article published in No. 13 issue of "Iravunk" newspaper on 22.02.2011, entitled "Did he lose a handsome sum?", about Member of Parliament Tigran Arzaqantsyan.

By examining the article in question and the court verdict made on 24.06.2011 (by the judge R. Apinyan), entirely rejecting the application because of being unjustified in the context of the requirements of the RA Constitution, Article 10 of the European Convention of Human Rights and the Case Law of the European Court of Human Rights, the Information Disputes Council finds that the court verdict is entirely built on the principle of defining a balance between colliding legitimate interests, by attaching high significance to the role of the media in a democratic society.

The Court has arrived to the conclusion that the political figures in office should expect less protection of their private life since their every word or action is in the center of public attention and the public, wishing to be informed about their political leaders, exercises its right to receiving information which is a legitimate right. The Court has recognized the public right to know as prevailing over the right to privacy, in this particular case over the right to protecting reputation which, we believe is a perfectly legitimate approach.

The Information Disputes Council finds that the court verdict fully corresponds to the relevant principles of the local and international law, and the legality of statements made in the article in question is assessed by the court in accordance with the Armenian Constitution, Article 10 of the European Court of Human Rights, Case Law of the European Court of Human Rights and Article 1087.1 of the RoA Civil Code.

Opinion 4.

On the Court Case Filed for the Article "Seven out of Eight are in the List" Published in the 14.10.2010 N188 (2623) Issue of "Haykakan Zhamanak ("Armenian Times") Daily

Published on 21 October 2011

Taking into consideration the fact that the function of the Information Disputes Council is to develop and publish expert opinions of advisory nature about disputes involving defamation and insult, on its own initiative the Council has studied and published its professional conclusion on the article published on 14.10.2010 in N188 (2623) issue of "Haykakan Zhamanak" ("Armenian Times") daily with the headline "Seven out of Eight are in the List", accompanied with photos of eight people, including Members of the Armenian National Assembly Ruben Hayrapetyan, Levon Sargsyan, and Samvel Aleksanyan.

On 08.11.2010 the abovementioned Armenian MPs turned to the First Instance Courts of General Jurisdiction of the Center and Nork-Marash administrative districts of Yerevan. On 07.02.2011 the court passed a verdict, obliging "Dareskizb" LLC to retract the information that was considered to be damaging the reputation and dignity of claimant R. Hayrapetyan, L. Sargsyan and S. Aleksanyan, and which was published in the center of the front page of the 14.10.2010 N188 (2623) issue of "Haykakan Zhamanak" daily. Also, the refutation had to be published in "Haykakan Zhamanak" daily under a heading "Refutation" and within one week after the verdict's entry into legal force. The verdict also anticipated that "Dareskizb" LLC pays AMD 2,044,000 (two million forty four thousand) fine to each of the abovementioned MPs, where AMD 2,000,000 (two million) was the compensation fine, and AMD 44,000 (forty four thousand) was the amount of prepaid state fees. "Haykakan Zhamanak" daily appealed the verdict, however, the Armenian Court of Appeal denied the appeal. The verdict of the Court of Appeal was appealed in the Court of Cassation, and the Armenian Court of Cassation returned the appeal.

Evaluating the disputed article and the court verdicts, in the context of the Armenian Constitution, Case Law of Article 10 of the European Convention on Human Rights and of the European Court of Human Rights, the Information Disputes Council concluded that at present it is a widespread principle for cases of defamation and insult to provide extra protection for media outlets and

journalists in some cases even when untrue and slandering announcements have been made. This principle is expressed with a number of protective concepts, which are: fair comment, reasonable publication, restatement of others' statements.

The European Court reiterates that

"Punishing a journalist for assisting in the dissemination of statements made by another person would seriously hamper the contribution of the press to the discussion of matters of public interest and should not be envisaged unless there were particularly strong reasons for doing so."

The Information Disputes Council finds that based on the experience of the European Court, it is necessary to discuss whether the media outlet had reasonable means to check the source of information, its reliability, the facts, whether the journalist conducted necessary investigations, whether the information was disseminated in a balanced way, and whether the defamed individuals were given a reasonable opportunity to protect themselves. After publishing the article the media outlet disclosed its source, by publishing in the 02.11.2010 issue of "Haykakan Zhamanak" daily a voluminous interview with the individual (source of information) who had provided the relevant information to the media outlet. Here the source did accept the fact that it had provided the information and also stated other details regarding the abovementioned publication. It is worth noticing, that the media outlet had disclosed its source already in the pre-court stage, sending a letter to the claimants.

The fact that the media outlet disclosed its source proves an act of fair journalism, presence of trust by the media outlet towards its source, absence of actual malice, and that the individuals offended by the media outlet were given a reasonable opportunity to protect themselves. Another important element of the "fair comment" criterion is whether the article presents public investigation.

As for the criterion whether the article was disseminated in a balanced way, the author of the article has avoided using the expression "participation" in crimes, which would suggest a direct accusation of the abovementioned officials for committing those crimes.

The Council believes that the courts did not use the abovementioned criteria in passing their verdicts. Moreover, the court procedure was carried out so that the representative of the media outlet was not given the chance to present his facts and documents in order to use the abovementioned protection. All of these caused unbalanced interference in the media outlet's freedom of expression.

Also, the **Council does not share** the conclusion of the Court of Appeal, according to which "the Respondent could avoid a punishment only if in the article it had clearly referred to another person's public speech, which had taken place before the publication, and if that reference were the word-by-word or fair reproduction of another person's public speech".

The Council believes that such a court conclusion has a rather limiting nature.

On the other hand, as a minimum condition, it is required that the journalist sufficiently separates him/herself from the context of slandering or insulting statements. The concept of "sufficiently" is determined within the circumstances of each case, particularly, whether the journalist or the media outlet, in the framework of the relevant circumstances, made the least efforts to check the correctness of the information. Although each case is unique with its factual circumstances, in all cases the reader has to get an impression that the statement does not belong to the media outlet, but is the reproduction of the statement of a journalistic source, hence, avoiding misleading the reader.

As for the established compensation fee, **the Council finds** that the AMD 6,000,000 (six million) demanded by the claimants obviously does not correspond to the proportionality and necessary intervention principle, because the media outlet appears under a rather unproportionally heavy financial burden that endangers the media outlet's smooth operation, which is in no ways related to the claimants' fair compensation claims. In cases of proportional intervention, according to the approach of the European Court of Human Rights (ECHR), when defining the amount of compensation the inter-state courts must take into consideration the limited means of those, against whom cases of slander or insult are charged. The judicial limitations, doubtlessly, have put the accused media outlet in unequal conditions in comparison with the claimants.

Thus, **the Information Disputes Council announces**, that in light of the above-mentioned principles, analyses and standards, the courts have made an unproportional interference in the media outlet's freedom of expression.

Opinion 5.

On the Article "Know the Pharaoh" Published on 09.04.2011 in NO. 322 Issue of "Chorrord Inqnishkhanutyun" (The Forth Sovereignty) Newspaper and its Website

Published on 28 October 2011

1. The Facts

On 09.04.2011 an article titled "Know the Pharaoh" was published in the No. 322 issue of "Chorrord Inqnishkhanutyun" newspaper. The article was about director of the Armenian National Gallery Paravon Mirzoyan.

Paravon Mirzoyan turned to the First Instance Courts of General Jurisdiction of the Center and Nork-Marash administrative districts of Yerevan (from here on - the Court) demanding that "Chorrord Inqnishkhanutyun" newspaper, which belongs to "Koghmaki Andzants M" ("Outsiders' M") LLC, retracts the information that damages his reputation, and pays the claimant AMD 3,000,000 as compensation for the damage caused to his honour and dignity as a result of defamation and insult; and AMD 360,000 - as compensation for court expenses.

The Court has not yet passed a verdict.

2. The Function of the Information Disputes Council

Taking into consideration the fact that the function of the Information Disputes Council is to form and publish professional conclusions of advisory nature about disputes over defamation and insult, based on the request of "Chorrord Inqnishkhanutyun" newspaper the Council has studied the case and has published its professional conclusion on the disputed article.

3. The Relevant Principles of Local and International Right

According to Article 27 of the Armenian Constitution:

"Everyone has a right to express his/her ideas freely..."

Everyone has a right to freedom of speech, including the freedom to seek, receive, and impart information and ideas, with every information means, regardless of the state frontiers. The freedom of media outlets and other means of information is guaranteed..."

According to Article 43 of the Armenian Constitution:

"The basic human rights and freedoms established by Article 27 of the Constitution... may only be limited by law, if it is necessary in the democratic society... for the protection of others' constitutional rights and freedoms, dignity and good reputation... The limitations of the basic human rights and freedoms may not exceed the framework established by the international obligations of the Republic of Armenia."

According to Article 10 of the European Convention on Human Rights (from here on - the Convention):

"1. Everyone has the right to freedom of expression. This right shall include freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas without interference by public authority and regardless of frontiers. This article shall not prevent States from requiring the licensing of broadcasting, television or cinema enterprises.

2. The exercise of these freedoms, since it carries with it duties and responsibilities, may be subject to such formalities, conditions, restrictions or penalties as are prescribed by law and are necessary in a democratic society, in the interests of national security, territorial integrity or public safety, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, for the protection of the reputation or the rights of others, for preventing the disclosure of information received in confidence, or for maintaining the authority and impartiality of the judiciary."

It follows from Article 43 of the Armenian Constitution and from part 2 of Article 10 of the Convention that freedom of expression may be limited if the intervention

- "is anticipated by law";
- serves at least one of the "legitimate aims" listed in the article - in this case human "dignity and good reputation" or "protection of the morals or rights", and "is necessary for the democratic society". This last condition requires that the Convention decides whether intervention subject to complaint derives from "urgent social needs", whether it is proportional to the "legitimate aims", and whether the reasons, brought up by authorities in order to justify intervention, are "relevant and sufficient".

4. The Analysis of the Disputed Article

The evaluation of the expressions mentioned in the claimant's application for the disputed article is based on the demands of the Armenian Constitution, Article 10 of the European Convention on Human Rights, Case Law of the European Court of Human Rights, Article 1087.1 of the Armenian Civil Code, and on journalistic ethics.

The analysis of the disputed article shows that some of its expressions are value judgments and present the journalist's opinion which is protected by Article 10 of the Convention. When publishing these expressions the journalist used his/her right to create them in satiric style, which is also protected by Article 10 of the Convention. Article 10 not only protects information, but also the style and way in which it is presented. The remaining disputed expressions do not lack factual bases.

Meanwhile, the expressions that the claimant qualifies as slandering were published by another media outlet before, and "Chorrord Inqishkhanutyun" newspaper once again brought them up, with a relevant referral to the initial source media outlet.

Evaluating things in their context, the Council finds that when hearing this case it is preferable to use high level legal protection for part 2 of Article 10 of the Convention. This is to say, that in every case the necessity to intervene in media outlets' freedom of expression ought to be assessed based on whether there is an acute public demand and whether such an interference is "necessary in the democratic society". It is preferable that the Court views this case not only as competing individual interests, but also from the point of view of public interests. So, when passing a verdict, the Court may leave the framework of narrow personal interests and pass such a verdict, which can create favorable consequences for the public as a whole.

5. Conclusion

The Information Disputes Council finds that the disputed issue is not so much in legal field, as it is in the field of journalistic ethics. Hence, it would have been reasonable and effective if the claimant had granted the hearing of the case not to the Court, but to non-judicial bodies, particularly to the Media Ethics Observatory, in order to study and evaluate the disputed Article.

Opinion 6.

On the Court Case Filed by Citizen Gurgen Aghajanyan vs. "Zhoghovurd" ("People") Daily

Published on 08 February 2012

The management of "Zhoghovurd" daily turned to the Information Disputes Council, requesting an opinion about Gurgen Aghajanyan's claim against the newspaper. Examining this case, Information Disputes Council publishes its professional conclusion.

On 06 August, 2011 the editorial department of "Zhoghovurd" daily received an unsigned letter via post, which contained information about the unlawful acts of the former head of the State Property Management Department under the Government of the Republic of Armenia Karine Kirakosyan and former Deputy Head Ashot Markosyan. The envelope contained the following information about the sender: sender - Gurgen Aghajanyan, address - Tigran Metsi 4, Yerevan. The letter was sent as a receipt notification, where the return address was that of the State Property Management Department. For the sake of clarifications, the newspaper talked to Karine Kirakosyan and on 09 August, 2011 published an article titled "They Demand from Galust's Son". The article included the facts listed in the letter and Karine Kirakosyan's response.

The next day Gurgen Aghajanyan arrived at the editorial department and insisted that he is not the author of the letter, that he had not written any letters about the listed facts and had not sent it to anyone. Then he presented a written response and demanded that it be published in the newspaper as a refutation. The Newspaper denied publishing the refutation text, reasoning that the contextual requirements for refutations were not maintained in the text.

Gurgen Aghajanyan took it to court, demanding that a refutation be published and that AMD 804 000 be compensated (AMD 500 000 for slander, AMD 300 000 for lawyer's fees and AMD 4 000 for the paid state duty fee).

The Information Disputes Council finds that although from a legal perspective the media outlet had the right to publish the content of the controversial letter, from a professional good-faith perspective it would have been preferable to publish the letter, without mentioning the name of the author (as information from an anonymous source), or, parallel to mentioning the name of the author, they could have also mentioned that the media outlet was not sure who the real

author of the letter was, because it was not possible to verify the sender's identity. Because this was not done, in the situation created after publishing the article it was necessary to grant the citizen with a chance for refutation or response, as much as would be necessary to state that Gurgen Aghajanyan was not the author of the controversial letter.

The Council also finds that the plaintiff's material compensation demands are not proportional and justified, because they do not serve their main purpose and as such are not necessary in a democratic society.

Opinion 7.

On the Lawsuit Filed by the Religious Organization "Word of Life" and the Head of Organization Arthur Simonyan vs. "Iravunk Hetaqnnutyun" (Law and Investigation) and Argumenti Nedeli v Armenii" Periodicals

Published on 08 February 2012

The attorney of the Religious Organization "Word of Life" Church of Evangelical Christians of Armenia has applied to the Information Disputes Council, requesting to provide opinion on the lawsuit filed by the organization on 18.11.2011 against "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedelii v Armenii" weeklies. Examining the case, the Information Disputes Council publishes its professional conclusion.

In October 2011 the afore-mentioned media published articles and photographs, which, according to the Religious Organization "Word of Life" Church of Evangelical Christians of Armenia are of insulting and defamatory nature. In particular insulting are titles of the articles "Story with sectarianism and porn" and "The Theme of Sect-Mixed Photos "Bloomed" with Pedophile Charges"; and the prescription of the word "sect" to the religious organization. The religious organization has deemed the titles of articles defamatory since with these titles a statement of fact is being made that the religious organization, with its belief and activities, propagates immoral values - pornography, as well as dissemination of pornographic materials, perpetration of pedophilia and sponsorship of such acts, as well as that Angela Sargsyan is a member of the religious organization, etc.

In addition, the religious organization has deemed insulting and defamatory the photos edited through a computer programme, which, in the opinion of the claimants, create the impression that the members of the organization resort to the same behaviour as attributed to the woman in the photographs disseminated by the media - actress Angela Sargsyan.

The Religious Organization "Word of Life" and its Head Arthur Simonyan have submitted a lawsuit against "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedelii v Armenii" periodicals, requesting that the court obliges the media to publicly apologize and publish the court verdict on the grounds of insult; to publish refu-

tation on the grounds of defamation and to charge 36000 AMD from the respondents as a compensation - 4000 AMD as a state duty and 32 000 AMD for translation and notary related expenses incurred.

The Information Disputes Council finds that the dispute under discussion touches upon the media's right to free expression from the one side and the public right to the freedom of thought, conscience and belief, on the other.

The word "sect" with its usual, daily applicable connotation can disturb, shock and in this sense be deemed as unacceptable for some religious groups. However, this circumstance is still not sufficient to claim that the media have circumvented the permissible limits of criticism, in accordance with today's democratic principles. Essential here is the context in which the word "sect" has been used. In this sense the Council finds that while the word "sect" itself does not contain a derogatory meaning, its continuous and accentuated use in light of the general context of the two articles is problematic.

The Council finds that when expressing their assessments, opinions and judgments about the religious organization and the ideas it advocates, the media did not have factual data but based on just one factual data, i.e. a third party statement, with a number of generic and abstract conclusions and judgments stemming from this statement. And when factual circumstances are missing, the legal position of the Constitutional Court comes to the forefront stating that when factual data are absent, the intention to harm dignity becomes evident. The presence of this criterion is essential for deeming a statement as insulting and defamatory.

The Council has assessed as well the photos accompanying the articles. Although as caricatures they are considered as a way of free expression and are under the protection of free speech, however the absence of factual data in the substantial part of articles makes meaningless the provocative depiction of the organization's attributes and its leader. As a result, such way of caricature presentation could insult the religious feelings of the members of the religious organization.

The Council finds that the general context of the article and the continuous and persistent use of the word "sect" therein transforms the information item into a speech cultivating or inciting religious hatred.

The Council finds as well that the facts of the case utterly provide with an opportunity to resolve the case through extra-judiciary means and calls on the parties to use this opportunity.

Opinion 8.

On the Court Case filed by attorney A. Grigoryan vs. "Hraparak" daily

Published on 30 May 2012

On 07 March 2012 the First Instance Court of General Jurisdiction of Kentron and Nork-Marash Administrative Districts of Yerevan made its verdict on the application submitted by attorney Arthur Grigoryan against "Hraparak" daily, expressing its legal position over a number of problematic issues, which are currently subject of the journalistic community's discussion in various countries. The subject matter pertains to the scope of protection of information flows from social networks to the traditional media field, in circumstances where due to the development of media technologies, online media are in active conjunction with the print media. Taking into account the importance of the issue, the Council, on its own initiative, presents its comments on the positions expressed by Court.

The application with regard to the afore-mentioned case was submitted following six comments made by a group of readers in response to an article published on "Hraparak"'s website, which, in the opinion of the plaintiff, contained insulting and defamatory statements. Since the persons having made comments were unknown, the application was filed against the media outlet, despite the fact that the problematic statements were not made by the media outlet.

In the justification part of its verdict the court has defined that since the plaintiff, before applying to court, did not demand that the media outlet deletes and removes comments, the media outlet then could not bear the responsibility of removing comments authored by other persons since by resorting to this it would have limited its readers' right to free expression, which is an interference to the right to freedom of speech, that is not necessary in a democratic society. The Court continued its conclusions by finding that since the authors of the comments were other persons and the media outlet has only provided with a forum for these comments, as well as since the media outlet deleted and removed the afore-mentioned comments after some time, there was no intention of the media outlet to insult or defame.

The Information Disputes Council welcomes the verdict issued by the Court on the present case, since the above-mentioned stance of the Court significantly enlarges the scope of protection of electronic media. At the same time the Council finds that it would be desirable if in its decision the Court would

have touched upon other important aspects of the subject matter as well. The study of the international law and practice shows that when examining media related cases the Courts and the regulating legal norms consider such circumstances as the media's awareness of the comments and the distinct moderation of comments.

In other words, it is important to take into account whether the media outlet is distinctly moderating the flow of comments placed on its news portal. Factual circumstances like, for instance, application of searching systems by the media through key-words, providing the readers with a possibility to underline insulting and defamatory comments, prior selection of comments subject to publication by the media outlet (alternatively, introduction of some editorial activities) serve as an assessment feature in order to consider the fact of the media outlet's moderation of reader comments as confirmed, which in its turn serves as a basis when deciding the issue of a media outlet's liability.

In this case the Court has taken into account the fact that before applying to court the plaintiff did not request the media outlet that problematic comments be removed and hence the media outlet was not made aware of the presence of comments with insulting and defamatory nature on its platform, however the court did not examine at all the availability of the second circumstance mentioned above, i.e. to what extent the media outlet moderated (administered) the flow of comments on its electronic page.

The Council finds that such scope of the court's fact-checking does not ensure possibility for effective legal protection. Moreover, such legal regulation contradicts point 9 of Article 1087.1 of the Civil Code, according to which if the information source is unknown, the responsibility for compensation shall be held by the presenter of insulting and defamatory statement in public. In this case the authors of the comments were not known, however to an extent that the comments were publicly disseminated from a domain provided by the media company, that company automatically becomes subject to legal relations.

From this point of view **the Council does not agree** with the position of "Hraparak Daily" LLC expressed during court procedure, according to which the company does not bear any responsibility for the others' comments published on its website, as long as they flow from social networks and do not belong to the content producer. According to part 2 of Article 10 of the European Convention, the right to receiving and disseminating information and ideas is linked with obligations and responsibilities. Along with the right to free speech, everyone also has certain responsibilities. The notions of rights and responsibilities walk hand in hand. This format continues remaining unchanged, even in the current world of rapid development of media technologies. Hence, the very fact that the media outlet provided a technical platform for the others' comments does not make the media exempt from obligations and responsibilities.

The Council finds that when being guided with the afore-mentioned legal regulation, a reasonable balance will be achieved between public and individual rights, the right to freedom of expression and the right to human dignity.

Considering the afore-said, the Council

- Finds that the legal positions expressed in the Constitutional Court's decision No. 17/1997 is equally applicable also for the "comments" disseminated from the platforms of electronic media;
- Calls on all media to moderate reader comments, in light of the popular principles of the right to freedom of expression;
- Calls on the electronic media to develop and place on their electronic pages, rules of moderation, to make them easily accessible for readers and thereby make the moderation rules' application clear and transparent.

Opinion 9.

On the Lawsuit Filed by Arman Avetisyan, Chairman of the Board of Trustees of "Minas Avetisyan" Cultural Charitable Fund against Levon Barseghyan, Chairman of the Board of "Asparez" Journalists' Club

Published on 11 May 2012

On 09 August 2011 the Chairman of the Board of Trustees of "Minas Avetisyan" Cultural Charitable Fund Arman Avetisyan applied to Shirak Region's Court of General Jurisdiction against the Chairman of the Board of "Asparez" Journalists' Club and a human rights activist Levon Barseghyan, demanding public apology for the publications of insulting and defamatory nature published on the Club's website. He also demanded a compensation of 2 mln AMD for insult and defamation and 200 000 AMD for judicial expenses.

According to the facts of the case, the articles in question have been published in the following sequence: The article entitled "There are things that can not be forgiven" was published on 11/06/2011; the article entitled "Arman Avetisyan lies for unknown reasons" was published on 15/06/2011; and the last article entitled "Could have caused harm to the "family business"?" was published on 16/06/2011. On 23/06/2011 Arman Avetisyan sent a letter to Levon Barseghyan demanding publication of a refutation or a publication of his letter as response. Levon Barseghyan published the text sent by A. Avetisyan on 30/06/2011. On 04/08/2011 Arman Avetisyan filed a court claim, which has been entered on 09/08/2011. During court trial, the respondent, amongst other assertions, has presented to the court an application "About Enforcing Limitation of Actions", claiming that the deadline for the limitation of actions has expired on 23.07.2011, while the lawsuit was filed on 04.08.2011.

The Council finds that pre-conditions are in place for enforcing limitation of actions versus the present case, in accordance with part 13 of Article 1087.1 of the Armenian Civil Code, which states the following:

"A claim under the present article shall be submitted to the court within one month from the moment the person becomes aware of the dissemination of

the insult or defamation but no later than within 6 months from the moment of insult or defamation".

It becomes obvious from the facts of the case that the plaintiff knew about the article in question at least on 23/06/2011, when the latter applied to Levon Barseghyan with a letter demanding refutation or response. In an open trial the plaintiff has accepted this fact. Thus the plaintiff was supposed to present the court claim within one month following the date of the letter, until 23/07/11, whereas the court claim has been filed on 04/8/2011.

In such circumstances the plaintiff can not use the protection of the 6 months period limitation of actions defined under part 13 of Article 1087.1 of the Civil Code, since this provision actually stipulates not two but one period consisting of two elements. The violation of the period defined as per the first element makes the application of the period defined in the second element as null and void, since these two elements function in integrity. In other words, if a person has missed the opportunity to apply to the court within one month after becoming aware of the insult and defamation, then he/she can not rely on the second deadline for applying to the court within 6 months from the moment of insult and defamation. It is also not acceptable to claim that one can rely on the second deadline from the point of view of ensuring broader judicial protection. Otherwise, the legislator would have defined one general deadline of 6 months, offering a more simple legal regulation. Whereas the legislator, aimed at increasing the media's protection from lawsuits, has defined one primary condition with a limited period, i.e. a one month's period after becoming aware of the publication of defamation and insult. The second period is auxiliary to the first period and it does not have an independent implementation. This can be seen even from the verbatim interpretation of the text, where the two sentences are separated from each other by the conjunction "but" and not by an "or", i.e. the legislator defines a legal regulation which is not alternative to the primary regulation but is only auxiliary to it.

Unfortunately the RoA Cassation Court has not clearly addressed this issue in its decision No: ԵԿԴ/2293/02/10, in which it has expressed a number of legal positions considering the necessity to establish a unified jurisdiction with regard to Article 1087.1 of the Civil Code. The Constitutional Court has also not addressed the issue in its well-known decision No. ՍԴՈ-997. However, even in these circumstances, considering the verbatim interpretation of the provisions under part 13 of Article 1087.1 of the Civil Code, the Council finds that the claim is subject to rejection on the grounds of the expired deadline.

Opinion 10.

On the Decision fo the RA Court of Cassation of 27/04/2012 on the case Tatul Manaseryan vs "Skizb Media Kentron" LLC

Published on 30 May 2012

On April 27, 2012 the RA Court of Cassation, exercising its authorities stipulated by Article 92 of the RA Constitution, has made a precedent decision, where it expressed its legal positions regarding a number of problematic issues of judicial practice of insult and defamation. The Court of Cassation has commented on the application of a number of provisions of Article 1087.1 of the RA Civil Procedure Code, thus seeking to ensure a unified judicial practice.

The Council welcomes the decision of the Court of Cassation, considering that overall the decision suggests progressive legal regulation methods. By the decision, the framework of the interested parties - people making harm and those suffering - in the legal relationships arousing on the basis of insult and slander have been interpreted and clarified; evaluation criteria for making it clear whether or not a particular expression is of insulting or slandering character; the concepts of "public expression" and "supreme public interest" have been explained; a number of general expressions found in part 5 of the Article and representing journalist protection systems have been interpreted. We believe that the above interpretations are important to ensure a unified judicial practice based on democratic principles. We are convinced that further comments by the Court of Cassation on the provisions of the Civil Procedure Code regulating insult and slander will contribute to further improvement in the judicial practice.

The Council is at the same time concerned about a number of legal positions expressed by the Court while interpreting the concept of "source of information" included in parts 6 and 9 of Article 1087.1 of the Civil Code. We believe that those positions, taking into account the functions and the special status of the RA Court of Cassation, can have an adverse effect on the journalist - source of information relationships, as a result of which the freedom of media outlets to using their sources and, consequently, their right to freely disseminate information will be harmed. In the mentioned provisions, the Court has defined that sources of information are those "authors" or "information agencies" being physical persons and legal entities "who publish information through different means". Then commenting on the concept of "means", the

Court has defined that "public speeches by a person", "official documents" and "copyright works" are considered as such. In its further comment, the Court has mentioned that even if the one who disseminates information has reproduced any information received from a source word by word or in good faith, then the latter cannot be relieved of liability if he or she "refers to a source which is not considered to be a source of information ...under Article 1087.1, i.e. is not an author or a source of information".

Given that, as mentioned above, only those physical persons and legal entities are deemed as authors who publish the information only through specifically defined means (public speech, official document, copyright work), it turns out that in all those cases when a journalist's source has published the information in any other way, then the opportunity of such person of being considered as an author is in doubt. Thus, the mentioned interpretations cause a too narrow selection of "source of information" on which a media outlet could rely on to escape liability.

Applying the above legal position on the facts lying in the basis of the case *Tatul Manaseryan vs. "Skizb Media Kentron" LLC*, the Court of Cassation has defined that although the media outlet has identified its source - the author named Anton Arakelov who had told the media outlet about the police having instituted a criminal case against Tatul Manaseryan, and the media outlet had disseminated this information, nonetheless the Court has decided that the latter cannot be considered as a source of information in the sense of Article 1087.1 of the RA Civil Code since it "is not an author of any means of information dissemination or is not involved in any news report activity". Then the Court of Cassation has made a generalized conclusion that referring to a slandering or insulting information publicized by a person who is not considered to be a source of information, cannot be deemed as identification of a source of information.

The Council is concerned about the above developments since they introduce concepts like proper and improper sources and related legitimate and illegitimate sources of information, thus restricting the frameworks of the sources that the media could make use of.

Such approach is contrary to the Recommendation No. R (2000) 7 of the Council of Europe Committee of Ministers "On the right of journalists not to disclose their sources of information", according to which "any person who provides information to a journalist" is considered a source of information". In the explanatory part of the same recommendation, where all the principles of the Recommendation are interpreted, while interpreting the above principle, it is mentioned that journalists should be provided the opportunity to receive information from "all kinds of sources", so "it is necessary to interpret this term more broadly" in domestic law and practice.

Being led by the above statements, the Council considers it necessary to process the relevant precedent positions.

Opinion 11.

On the verdict by the First Instance Court of General Jurisdiction of Ajapnyak and Davtashen Administrative Districts of Yerevan on the case of Gevorg Hayrapetyan vs. "Multi Media Kentron TV CJSC"

Published on 08 June 2012

1. The Facts

Gevorg Hayrapetyan was sentenced to jail on the basis of high treason on 25/10/2010 by the First Instance Court of General Jurisdiction of Avan and Nor Nork Administrative District. Before the verdict went into force, during the period of November 14 through November 21, 2010, "Kentron" TV aired a program under the headline "Investigation", during which facts on the criminal case were presented; in particular, it was stated that the defendant, having a material interest, has provided information constituting a state secret and anti-Armenian campaign to the opponent country, with expected payment. This information was disseminated as proven circumstances in the form of statements on the fact and not as assumption or suspicion by the bodies of preliminary investigation or the court.

As of the moment when the program was broadcast, the verdict of the court had not been gone into force since the protesting time was not completed yet; the program was aired on November 14-21, 2010, while the verdict was published on 25/10/2010. According to the RA Criminal Procedure Code, the verdict of the first instance goes into force and becomes a final document during one month, unless it is appealed. As the facts have shown later, at the airing moment the lawyer of the defendant was preparing an appeal.

The defendant's lawyer, Seda Safaryan, has applied to the court under a separate lawsuit against "Kentron" TV seeking legal protection for the violation of the presumption of innocence by the TV as well as for dissemination of insulting and slandering information. The TV company has mentioned at the court that within the "Investigation" program the TV has disseminated an information which was provided to the TV by the RA Prosecutor General's Office and, therefore, the TV should be freed from the liability based on part 6 of Article 1087.1 since it is a conscientious reproducer of the information received from

the sources. The Courts of the First Instance, Appeal and Cassation have considered it a proven fact that "the respondent Company has published exceptionally the information set forth in the materials of the case and in the court verdict and has referred to the source of information", "has presented exceptionally the reality reflected in the materials of the criminal case, without drawing any own conclusion and without expressing any personal opinion, has rightfully come to the conclusion that no information has been aired that is not reflected in the materials of the preliminary investigation".

On similar grounds, the courts have considered that the TV company makes use of the protection provided by part 3 of Article 9 of the law of the RA "On Mass Information", according to which, an implementer of news reporting activity shall be exempt from liability for dissemination of information, the information is a literal or conscientious reproduction of the information contained in a public statement, official documents of state bodies, other media product or work of authorship and contains a reference to that source. With this ground, the courts have exempted the media from liability and rejected the suit.

As for the claim based on violation of presumption of innocence, the court has defined that such a claim is groundless since the RA Civil Code does not set out any legal protection against violation of presumption of innocence, nor any other legal act or law constituting the RA legal system sets out such a method of protection of civil rights. Therefore, the court has decided that the plaintiff's claim on violation of presumption of innocence does not meet the provisions of the RA Civil Code, lacks legal basis and is subject to be rejected.

2. Conclusion of the Council

The Council agrees with the court's position that in this particular case the media outlet makes use of the protection ensured by part 3 of Article 9 of the RA law "On Mass Information" and part 6 of Article 1087.1 of the RA Civil Code (good faith reproducer) and therefore should be exempted from liability. Nonetheless, the Council views this issue from the point of view of journalism ethics. Regardless of the fact that the media outlet operates within the framework of protection ensured by the legislation, it could not help but knowing that before there is a verdict gone into legal force about a person being recognized guilty, any actual statement on guilt is a violation of the presumption of innocence.

Respect to presumption of innocence must be maintained not only by criminal proceeding bodies but also by anyone and especially media, given their special role and mission in establishing democracy.

The 2nd principle of the Recommendation (2003)13 of the "Declaration on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings" of the Council of Europe Committee of Ministers states that "Respect for the

principle of the presumption of innocence is an integral part of the right to a fair trial. Accordingly, opinions and information relating to on-going criminal proceedings should only be communicated or disseminated through the media where this does not prejudice the presumption of innocence of the suspect or accused."

Therefore, regardless of the fact that the TC Company has reproduced in good faith the information received from a reliable source, it must respect the defendant's presumption of innocence while airing the news report. This is not in the best interest, among others, of the fact that regardless of the existence of legislative regulation, media have frequently stated that they prefer to work in conditions of self-regulation mechanisms.

Opinion 12.

On the court case based on the lawsuit against "Skizb Media Kentron" LLC filed by "Glendale Hills" CJSC

Published on 26 June 2012

1. The Facts

The 136th edition of "Zhamanak" daily, a media outlet published by "Skizb Media Kentron" LLC, released on 26.08.2010 an article entitled "\$1000 for silence" with the following content:

"...Sources familiar with the issue told that Gyumri representatives of Glendale Hills organization, after the self-collapse of one of the buildings built by Glendale Hills in Mush-2 quarter in Gyumri, attempted to convince the residents at any price not to inform the media about what had happened. Our source who preferred remaining unknown informed that Glendale Hills has suggested to residents 1,000 US dollars cash as well as has promised to rapidly renovate the apartment only to prevent the topic to appear in media, while in the opposite case the company has threatened not to renovate the apartment. The affected residents, however, have refused the shadow transaction with Glendale Hills."

Glendale Hills CJSC (hereafter Plaintiff) on 23.09.2010 applied to the Nork-Marash Court of General Jurisdiction asking to oblige the "Skizb Media Kentron" LLC (hereafter Respondent) to deny the information published by Zhamanak daily damaging the Plaintiff's business reputation and charge 2,000,000 AMD for the Respondent in favor of the Plaintiff as compensation of the damage caused as a result of slander, as well as another 500.000 AMD as a sum paid to the lawyer.

The plaintiff has considered that the media outlet has published imaginary information that does not match reality and is a slander, i.e. going public with such facts about the Plaintiff that do not match reality and damage his honor, dignity and business reputation. The Plaintiff has claimed that the information was disseminated for the purpose of damaging the business reputation of the Plaintiff, taking into account especially the nature and the content of the information not matching reality; in particular, dissemination of such disinformation could not possibly be directed to other persons, in this case - residents or to the protection of the rights of the public or to the protection of other public interests.

The Respondent, invoking the right to case law of the European Court, has mentioned that the reporter has used the word "self-collapse" as an evaluating judgment, which has a specific practical demonstration. During the trial the reporter in his testimony has clarified that the purpose of using the word "self-collapse", stating that he used the word to present that the ceiling had fallen to pieces without any outside interference. This means that as a result of analysis of the facts following the interview by the reporter of the residents of Mush-2 quarter and after seeing the scene (the apartment belonging the Anzhik Melikyan), as an evaluating judgment made by the reporter, the word "self-collapse" was published in the article, which did not pursue a goal of damaging the prestige and the honor of the Plaintiff but a goal of informing the public at large about what had happened.

The Court has brought in a verdict on 30.01.2012, partially satisfying the appeal and obliging the Respondent to deny the information damaging (slandering) the Plaintiff's business reputation published under the title "\$1,000 for silence" in issue 136 of August 26, 2010 of the Zhamanak daily. At the same time, the Court has decided to charge 200,000 AMD from the media outlet in favor of the Plaintiff as a compensation for slander.

The verdict brought in by the Court on January 30 was appealed by Skizb Media Kentron LLC on May 2, 2012. On June 14, 2012 the appeal to the Court of Appeal was completely rejected, leaving the court act in legal force.

2. The function of Information Disputes Council

Given that the function of the Information Disputes Council is to develop and publish professional conclusions in disputes on slander and insult, the Council at its own initiative has studied the court case on the basis of the lawsuit filed by Glendale Hills CJSC against "Skizb Media Kentron" LLC and has published its professional conclusion.

3. Relevant Principles of National and International Law

This conclusion is based on the relevant provisions of RA Constitution, European Convention on Human Rights, RA Civil Code, RA Civil Procedure Code, RA law "On Mass Information", as well as decision UՂՈ-997 of the RA Constitutional Court of November 15, 2011 and decision of the RA Court of Cassation of April 27 in civil case ԵԿԴ/2293/02/10.

4. Legal Analysis of Disputed Case

Public significance of the issues

The RA Constitutional Court, examining the issue of counterbalance between the freedom of expression guaranteed by Article 27 of the RA Constitution and other interests protected by law, has suggested that the mentioned freedoms must always dominate in the case when disclosure of information has not been

ungrounded, has pursued a legitimate goal and the particular information refers to state activities and persons representing public interest. The Constitutional Court has recorded that from the perspective of supremacy of public interest, the preventing and counterweighting significance of a media outlet means more than the necessity of correcting the mistake through material means.

Thus, in each specific case, depending on the facts of a particular case, it should be decided whether the interest of the society to be informed has been dominant as compared with the liability and responsibility of the person having reported information. According to the case law of the European Court of Human Rights, in such cases the frame of the discretion of national authorities is limited to the interest of a democratic society, meaning that the press should be allowed to perform its function of a "public control link" ("watchdog") and disseminate information on serious issues representing public interest. According to the position of the Court, in the legal practices, first of all, such "immediate public requirement" should be evaluated that is able to justify this interference in a balanced manner and dutifully, without any ill-natured, person-defaming premeditation.

The study of the court's decision in this case indicates that the court in its legal position has recorded that the Respondent party itself has stated that the Plaintiff has acquired a wide public recognition as a result of its activity and is in the focus of attention of the society, and according to the facts acquired during the trial, the court has considered that it is confirmed that the Plaintiff has performed some deficiencies during the construction works of Mush-2 quarter in Gyumri. In addition, it is publicly known that the Plaintiff performs massive construction in Gyumri and in other settlements of the Republic of Armenia, with the information on the quality of construction obviously referring to wide public strata, while in this particular case the issue is considered important also by the sensible position of the population towards construction deficiencies in the disaster zone.

Therefore, publication of the information on the case happened in Mush-2 quarter of the city of Gyumri is of public significance. However, given the fact that the media outlet has not presented to the court any evidence that one of the buildings has been self-collapsed, the Council is of the opinion that the publication on the deficiencies occurred during the construction works in Much-2 quarter in Gyumri cannot be completely observed as being presented in good faith.

Availability of intention by the media outlet

According to the resolution 1577(2007) of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe of October 4, 2007, statements arising from public interest, even if it is proven that they are not true, shall not be punishable, if they were performed without the knowledge of the fact of their being unverified, without any intention to cause harm, and relevant efforts have been made for verifica-

tion of the truthfulness thereof. The RA Constitutional Court has concluded also that one of the typical features of slander is an intentional and conscious dissemination of unverified fact (or factual data) that insult a person's dignity. Paragraph 2 of Part 5 of Article 1087.1 of the RA Civil Code defines that publicly presenting the factual data set out by Part 3 of that article is not considered to be slander, if the person having publicly presented the factual data proves that he/she has taken measures within reasonable efforts to verify the truthfulness and groundings thereof, as well as has presented those data in a balanced manner and in good faith. In other words, there is no presumption of intention.

According to the decision of the court, in this case, the Respondent in his legal position has mentioned that the reporter, while interviewing the residents, has reasonably taken measures to verify the truthfulness of the fact, and only then has published the article. In response to the position of the Plaintiff that the Respondent party should have clarified from the Plaintiff the size of the money suggested to the resident and only then publish the article, the Respondent suggests that in this case this is not a reasonable requirement since the suggestion by the Plaintiff to the residents has been done in oral form, therefore there was no guarantee that the plaintiffs would provide true information to the reporter; in addition, the material was requiring a timely publication, while in case of making a request and receiving the answer thereof the material would lose its timeliness.

The Council considers that the Court could have viewed among the critical facts for solution of the case also those measures taken by the Respondent to clarify the truthfulness and groundings of the pointed out facts, since in case of absence of intention, publications arisen from the public interest that even don't match reality cannot be punishable, which had essential significance for solution of this case. In this regard, it was appropriate to clarify, in particular, whether the facts about absence of intention presented by the Respondent (in this case, interviews with interested persons) can reasonably be considered satisfactory in order to clarify, prior to publication of the article, the truthfulness and groundings of the facts pointed out by the Court. However, the Court has considered that expressions by certain citizens available in records don't have any evidential value and has removed them from the composition of the evidences.

Fulfilling the requirement of refutation

The Plaintiff by letter No 894-27.08.10 has suggested the Respondent to refute the published disinformation and thus restore the Plaintiff's violated rights and freedoms in an extrajudicial procedure. The Respondent has published the letter sent by the Plaintiff in "Zhamanak" daily on 01.09.2010. However, the Plaintiff has considered that the direct publication of the mentioned letter cannot be viewed as refutation, given that refutation is not the formal publication of

the request of the person demanding refutation but publication of the content of the refutation by the refuting person on his/her own behalf. In the case under consideration, in Plaintiff's opinion, "Zhamanak" daily neither accepted nor denied the disinformation published by itself, but has published the letter by the Plaintiff requiring refutation.

Study of letter 894-27.08.10 by the Plaintiff to the Respondent indicates that with that letter the Plaintiff has requested from the Respondent to publicly apologize both to Plaintiff's employees and to the clients and the residents of Mush-2 quarter in Gyumri.

The Council places on record that there are expressions in the text of refutation presented by the Plaintiff that can in no way be viewed as refutation of the factual inaccuracies. Moreover, those expressions appeared to prompt the Respondent to publish in this regard an article entitled "They still dare to speak", which in the particular situation has even further exacerbated the situation thus making the judicial examination of the issue inevitable. However, in the event of more respectful attitude of parties to each other, it would be possible also to solve the problem based in the principle of reaching peace which is the most preferable option in similar cases.

Proportionality of cash compensation

Against the damage caused as a result of defaming expressions (actions), forms of non-material compensation should be applied as a priority. Material compensation should be limited to compensating the direct damage caused to the honor, dignity and business reputation of a person, and it should be assigned only in cases when non material compensation is not sufficient to compensate the caused damage.

In regard to this issue, the RA Court of Cassation has recorded that in case of assigning a material compensation it is necessary that the courts pay a great attention to defining the size of the money being compensated and request from the respondents financial and other documents on their incomes presented to state and other competent bodies (for instance, tax reports presented to the State Revenue Committee adjacent to the RA Government); otherwise compensations in large amounts can result in grave consequences in terms of continuing their normal activity.

The Plaintiff has requested to charge 2,000,000 AMD from the Respondent in favor of the Plaintiff as compensation of the damage caused as a consequence of defamation. The Court has considered that the respondent media outlet should be charged 200,000 AMD as compensation, taking into account the method of the slander, the area of dissemination, as well as the material status of the Respondent.

Taking into account the above conclusions of the RA Constitutional Court and

the RA Court of Cassation, the Council considers that applying in this case the measure set out by paragraph 1 of part 8 of Article 1087.1 of the RA Civil Code, i.e. refutation of factual data considered to be slander through the media outlet having published the information considered a slander, was a quite sufficient measure, especially as the availability of the fact of non-material damage caused to the business reputation of the Plaintiff has not been proven both by the Plaintiff and in any other way. The Council records also that in this particular case the proportionality of the amount assigned by the Court, 200,000 AMD, and the size of damage caused to the business reputation of the Plaintiff is not grounded in any form whatsoever.

5. Conclusion

The Information Disputes Council considers that:

1. The publication of the information by the media outlet had a public significance, and the disclosure of its information was justified. However, the published material cannot be considered as being presented completely in good faith and balanced;
2. It would be appropriate to observe as facts of essential significance for solution of this case also those measures that were taken by the media outlet to reveal the truthfulness and groundings of the facts pointed out by the Court, since in case of absence of intention by the media outlet, publications arisen from public interest, even if they don't match reality, cannot be punishable;
3. For solution of this case, denial of the factual data considered as slander would be quite sufficient for compensation of the caused damage;
4. There are expressions in the text of refutation presented by the Plaintiff on 27.08.2010 that can in no way be viewed as refutation of the factual inaccuracies. The text of Refutation and Answer presented to media outlets should refer only to actual inaccuracies present in the information subject to refutation and/or answer and must not constitute any insulting expressions. They should meet the requirements regarding refutation and answer defined by the law of the RA "On Mass Information".

Opinion 13.

On Murad Asryan vs "Media Consult" Ltd.

Court Case

Published on 04 July 2012

1. The Facts

The General Jurisdiction Court of Ajapnyak and Davtashen Districts has under its proceedings the civil case No. ԵԱԴԴ/0231/02/11, as per the application filed by Murad Ararat Asryan (hereinafter referred to as "The Plaintiff") versus "Media Consult" Ltd (hereinafter referred to as "The Respondent") demanding protection of honor, dignity and business reputation.

On 04 February 2011 the Respondent published in "news am" website an article entitled "Another court case filed against independent media: a perfect example of illiteracy". The article includes data, which, in the opinion of the Plaintiff, contain insult directed at him. According to application, these data are as follows:

- *"Meanwhile, the court has accepted under its proceedings an application, which amazes with how illiterate it is and with its violations of the law";*
- *"Edik Avetisyan had but to provide the plaintiff Murad Asryan, the representative of the Armenian Ahythmology and Cardiology Center, with some time";*
- *"The comment, by the way, was unexpected for Murad Asryan and the latter one could not find any reasonable explanation. The judge Edik Avetisyan somehow "prompted to/explained" the lawyer that he should submit a motion and request some time from court, to properly mention the name of the respondent in the application".*

The Plaintiff has mentioned in the application that he, being a member of the Chamber of Advocates of the Republic of Armenia, has a certain perceivable public status, which obliges him to have an impeccable behavior and an exemplary attitude, while the article disseminated by the Respondent provides the readers with misinformation which contains defamation, endangering the objective demonstration of public attitude towards the Plaintiff, as a member of the Chamber of Advocates of the Republic of Armenia. The Plaintiff also finds that the Respondent "did not undertake adequate and efficient means to check the truthfulness of the information and whether or not it corresponds to the reality before publishing the article, otherwise the article would not have been published since the information apparently does not correspond to the reality".

Taking into consideration the fact that the information included in the article contains defamation, and based on part 19 of Article 19 and parts 1, 8, and 12

of Article 1087.1 of Armenia's Civil Code, the Plaintiff has requested that the court obliges the Respondent to publish the Plaintiff's response on "news.am" website within 3 days following the publication of the verdict, as well as to pay the Plaintiff a compensation in the amount of 2000-fold minimum salary.

The Plaintiff has also presented a motion to the court to change the subject of the application. The motion in particular mentions that "the article would not have been published if the Plaintiff, as a representative of "Arythmology and Cardiology Center of Armenia" Ltd., would not have submitted an application against the Respondent"; "the article contains 2 (two) photos. The photo of the Respondents' representative mildly speaking differs from the Plaintiff's photo"; "since 04 February 2011 till the motion's submission, the article has been placed on the Respondent's "news.am" website".

By concluding that the article was aimed at humiliating him, the Plaintiff has changed the amount of the requested damage award, demanding that the Plaintiff's response to the article be published by the Respondent on "news.am" website within 3 days following the publication of the verdict and to charge in favour of the Plaintiff, one million drams each as amounts compensating for insult and defamation respectively.

On 04 March 2011, the General Jurisdiction Court of Ajapnyak and Davtashen Districts of Yerevan adopted a decision to return the application submitted by the Plaintiff regarding honor, dignity and business reputation, as well as the attached documents.

In accordance with the decision of the Republic of Armenia Civil Court of Appeal dated 29 March 2011, the Plaintiff's appeal regarding the Court's 04.03.2011 decision on "Returning the Application" was returned.

In accordance with 25 May 2011 decision of the Republic of Armenia Cassation Court's Civil and Administrative Chamber, the Plaintiff's application to the Cassation Court regarding the Court of Appeal's 29.03.2011 decision on "Returning the Application" regarding the civil case ԵԱԴԴ/0231/02/11 was returned.

In accordance with 06 July 2011 of the Republic of Armenia Civil Court of Appeal, the Plaintiff's appeal regarding the Court's 04.03.2011 decision on "Returning the Application" was rejected.

In accordance with 31 August 2011 decision of the Republic of Armenia Cassation Court's Civil and Administrative Chamber, the Plaintiff's application to the Cassation Court regarding the Court of Appeal's 06.07.2011 decision on "Returning the Application" regarding the civil case ԵԱԴԴ/0231/02/11 was turned down.

2. The Mandate of the Information Disputes Council

Taking into account that the mandate of the Information Disputes Council is to develop and publish expert opinions and recommendations concerning disputes involving defamation and insult, the Council, on its own initiative, has

studied the available materials concerning the civil case ԵԱԴԴ/0231/02/11 and published its professional opinion.

3. Relevant Principles in the National and International Law

The present expert opinion is based on the relevant provisions of the Republic of Armenia Constitution; the European Convention on Human Rights; Civil Code of the RoA; Civil Procedural Code of the RoA; Law on "Mass Media" of the RoA, as well as the decision of the Cassation Court of the RoA dated 27 April 2012 concerning civil case No. ԵԱԴԴ/2293/02/10.

4. Legal Analysis of the Case in Question

The pre-history of the case starts from 23 November 2010 when an article entitled "A patient with heart disease was cheated in the Arythmology and Cardiology Center by placing an inappropriate device" was published on "news.am" website. According to this article, "one of the readers, Hovhannes Katriyan, having approached the news resource, told that he was meanly cheated by the Center for Arythmology and Cardiology of Armenia, as during surgery he underwent, instead of placing an electro-cardio stimulator for a 10 year use, they placed a different device produced by the same brand but for 6-7 year use".

The Center of Arythmology and Cardiology of Armenia (henceforth referred to as "The Center"), found that the article published in "news.am" damages its business reputation and presented an application to the court, demanding 2 million Armenian drams from the media outlet. The Plaintiff has submitted the court application as the Center's representative.

On 04 February 2011 the "news.am" website published the article entitled "Another court application against an independent media: a perfect example of illiteracy". In this article the following statements made about the Plaintiff consequently served as a basis for the Plaintiff to apply to the court:

- *"On 04 February a preliminary session was held hearing the court case filed against "NEWS.am" news agency. However it came to an end very soon since the judge Edik Avetisyan had but to provide the Plaintiff Murad Asryan, the representative of the Center for Arythmology and Cardiology of Armenia, with some time to remedy the application's obvious illiteracy".*
- *"The application has been submitted against the website which is not a legal person and not against the media outlet's founder "Media Consult" Ltd, while it's a common knowledge even for a first year student of a Law Department that such omission, mildly speaking, can not be made by a lawyer who has self-respect".*
- *"The application actually does not involve a Respondent, since only legal and physical persons can act as Respondents in a case, while the case has been filed against the website".*
- *"The company does not bear responsibility for the publication, since it dis-*

seminated a statement made by some person and this can not be qualified as a infringement upon honour, dignity and business reputation".

- *"Firstly the application does not mention a proper Respondent, claims 2 million drams but presents state duty in the amount of 4 thousand drams while it was to present a state duty in the amount of at least 48 thousand drams".*

Considering this, the Council places on record that the statements made about the Plaintiff in "news.am" website were largely due to the circumstance that the application submitted to the Court by the Plaintiff with an aim to protect the interests of the Center was incomplete or contained violations. Another proof that the application contained violations is the decision of 04.03.11 made by the General Jurisdiction Court of Ajalnyak and Davtashen Districts of Yerevan, according to which the application submitted by the Plaintiff, as well as the attached documents were returned.

The reason for turning down the application was that the application included two claims: to oblige the Respondent to publish the Plaintiff's response and to pay the latter compensation. Whereas the Plaintiff paid a state duty of 4000 AMD envisaged for one non-pecuniary demand as defined in the Law "On State Duty", when he was supposed to pay for two claims combined in one application. In particular, the sub-point "a" of point 1 of the part 1 of Article 9 of the law "On State Duties" defines that for the applications containing pecuniary awards, the state duty shall be charged in the amount of two percent of the requested award but for no less that the 150 percent of the baseline duty. Thus the Plaintiff was to also pay in the amount of 2 percent of 2000 times minimum salary as a state duty. However the Plaintiff did not pay the state duty amount defined by law and did not submit to the court any motion with regard to postponing or extending the state duty payment or reducing it, which served as a basis for turning the application down.

The Plaintiff has appealed the First Instance Court's decision on returning the application, with the Republic of Armenia Civil Court of Appeal, which, by analyzing the legal norms in part 8 of Article 1087.1 of the RoA Civil Code, arrived to the conclusion that the demand to refute factual data that were considered defamatory and(or) to publish response concerning these, is a non-pecuniary demand, whereas the demand for the payment of a compensation in the amount of 2000 times minimum salary is a pecuniary demand. Thus according to the RoA Civil Court of Appeal, the First Instance Court had rightly returned the application since the state duty amount had been paid only for the non-pecuniary demand and as for the pecuniary, i.e. versus the compensation in the amount of 2000 times minimum salary, the Plaintiff did not pay state duty. Hence the RoA Civil Court of Appeal upheld the First Instance Court's decision regarding turning down the application.

Afterwards the Plaintiff has appealed the decisions of the RoA Civil Court of Appeal with the Cassation Court, which, after discussing the justification of the person who submitted the application with regard to accepting it under the Cassation Court's proceedings, arrived to the conclusion that the appeal is

subject to being returned since it does not coincide with the requirements of Article 231 and point 1 of Article 234 of the RoA Civil Procedural Code.

With this, as the First Instance Court's decision, which was upheld by the RoA Court of Appeal and the latter one was not revoked by the RoA Cassation Court, it is actually confirmed that the application submitted by the Plaintiff with an aim to protect the interests of the Center, contains violations. While agreeing with the above-mentioned decisions of the courts with regard to turning the application down, the Council at the same time places on record that the Plaintiff had a fundamental position on this. In his justification to the Court of Appeal, the Plaintiff has mentioned in particular that "Although the moral damage caused to a person can be defined in a concrete monetary sum, however the law deems it as a non-pecuniary damage and the state duty should be levied towards the non-pecuniary demand" and that "he has actually presented one claim about honor, dignity and business reputation". As for the publication of the response and compensation, these are not individual demands". That is to say, the Plaintiff was convinced that in this case his demand was non-pecuniary, thus in accordance with point "b", part 1 of Article 9 of the RoA Law "On State Duty" he paid a state duty in the amount of four times of baseline duty (4000 AMD).

Thus the Council finds that taking into consideration that the article apparently discredits the Plaintiff's professional abilities, the "news.am", before publishing the article, could have requested a clarification from the Plaintiff. Most likely, after becoming aware of the Plaintiff's fundamental position, the "news.am" would have abstained from assessing his legal knowledge.

Besides, part 1 of the RoA Civil Procedural Code's Article 92 "On Turning an Application Down" lists 8 cases, when the judge returns an application. The list includes also those cases when there was no compliance with the rules defined under the same Code's Article 87 concerning the form and content of an application (point 1 of part 1 of Article 92); when documents confirming the payment of state duty as per defined order and amount have not been submitted, and when there was possibility for postponing or extending the state duty's payment or reducing its amount but no motion has been submitted or the motion has been rejected (the 5th point, part 1 of Article 92). According to part 3 of Article 92 of the RoA Civil Procedural Code, in case of fixing the violations in an application and re-submitting it to the court within a 3 day period, the application shall be considered as having been accepted by court on the day of its original submission. Thus, based on the afore-mentioned provisions as well as on other grounds, the procedure of returning an application and accepting the application after violations have been remedied is a normal procedure.

Thus, the Council finds that the implementation of this normal procedure of returning the application and accepting it again, as defined by law, should not have been deemed as a motivation for assessing the professional knowledge of the person involved in the procedure.

As regards the legality of filing the case against "news.am", it should be first of

all mentioned that according to part 3 of Article 29 of the RoA Civil Procedural Code, the respondents are those citizens and legal persons against whom an application has been filed. According to the last paragraph of point 2 of Article 3 of the RoA Law on Mass Media, the "news.am" is an online media, since it disseminates information through public telecommunication network as an information resource which has its own address and is available to an unlimited number of persons. In accordance with the same Article's point 3, media can disseminate information only on behalf of a legal or physical person who shall be the implementer of a media activity.

Thus the Council finds that before applying to court, it would have been appropriate to find out who was the legal or physical person on behalf of whom "news.am" was disseminating information (in this particular case it was "Media Consult" Ltd.) and then file a case against the company.

But at the same time the Council places on record the fact that the "news.am" website does not mention the name of the legal person who disseminates that media outlet, which is a violation of point 2 of part 1 of Article 11 of the RoA Law "On Mass Media", according to which any issue of a media product should also include the full name of the legal person implementing media activity, its organizational-legal status, location, the number of state registration by a legal person (or the number of the registration of the detached branch acting on its behalf), the date of issue and if the implementer of media activity is a physical person then the name, surname, address and if he or she is a private entrepreneur, then the state registration certificate number and the date of issue.

Online media are issued through an electronic document which is considered a material carrier in the sense of paragraph 3 of Article 3 of the Law on Freedom of Information, which according to Article 2 of the RoA Law on "Electronic Documents and Electronic Digital Signature" is an information or message presented in electronic format. According to the last paragraph of Article 3 of the Law on Electronic Documents and Electronic Digital Signature, online media, as electronic documents are presented externally, which is the result of the reproduction of electronic document on the display screen, paper or on any other material object that differs from electronic carrier, in a visually available and easily perceivable format.

Thus, the Information Disputes Council finds that the online medium (in this case the "news.am") is a medium published through a material carrier (electronic document), which is also covered by point 2 of the part 1 of Article 11 of the Law "On Mass Media". However the Council acknowledges as well that Article 11 of the RoA Law "On Mass Media" needs clarification in terms of its covering online media since the online media's being "media published on a material carrier" can be subject to interpretations other than the one mentioned above. Besides, some requirements listed under Part 1 of the afore-mentioned Article, for instance, "the total number of issues" are not applicable for online media.

In this Expert Opinion the Council considers it appropriate to also address the court cases ԵԿԴ/2707/02/10 and ԵԿԴ 0392/02/11 since these are distinct-

ly related with the present case. In connection with the article entitled "What about the Hippocrates Oath?" published in "Aravot" daily on 01.12.2010, the Center has filed a court case against "Aravot" demanding protection of honor, dignity and business reputation (case ԵԿԴ/2707/02/10). The Center's representative in Court was again the Plaintiff. The information concerning the Center's activities published in the article were quite similar with the one published by "news.am" in its article entitled "A patient with heart disease was cheated in the Center of Arythmology and Cardiology by placing an inappropriate device". Probably it was because of this similarity that an article entitled "Aravot" and "news.am" are being sued for the same thing" was published in the 05 February 2011 issue of "Aravot" daily, as well as in "Aravot" online on the same day, becoming a reason for the Plaintiff to apply to court filing a case against "Aravot" demanding protection of honor, dignity and business reputation (case ԵԿԴ 0392/02/11). It is characteristic that both cases filed against "Aravot" have been concluded with an agreement of conciliation. Particularly:

1. In terms of the first case "Aravot" daily has accepted that the article entitled "What about the Hippocrates Oath" published on 01.12.2010 included unchecked information. As a result, the article has damaged the Center's business reputation and honor and dignity of the staff and Director Smbat Jamalyan. Besides, the newspaper, before reaching conciliation agreement, has published refutation and the Center's response.
2. In the second instance the newspaper has committed to publish refutation, particularly mentioning that the article "Aravot" and "news.am" are being sued for the same thing "was written one-sidedly, since it did not present the position of attorney Murad Asryan, the Plaintiff of one of the sides of the case. Moreover, the journalist's opinion about the case has damaged the lawyer's honor and dignity and business reputation, in the connection of which the newspaper presents its apologies to the lawyer".

Thus the Council places on record that in the case similar to this one, a conciliation agreement has been reached between the Plaintiff (the person represented by him) and another media, i.e. "Aravot" daily, moreover in this case the newspaper has acknowledged that with its similar publication it has damaged the Plaintiff's honor, dignity and business reputation. Thus the Council prefers the conciliation option in this case as well.

The preference of conciliation has been also stressed by the Cassation Court, noting that when hearing cases about the issue in question, the courts should make efforts towards solving the case via conciliation (see the Cassation Court's decision on civil case, dated 27 April 2012).

At the same time the Council finds that in case of non-possibility of reaching conciliation, it is appropriate to uphold the application partially by publishing refutation about the article and(or) the Plaintiff's response in "news.am".

5. Conclusion

Taking into consideration the above-said, the Council finds that:

1. Considering that the article obviously undermines the Plaintiff's professional capacities, the "news.am" could have solicited clarifications from the Plaintiff, before publishing the article (for instance, by calling him on the phone). By being aware of the Plaintiff's substantial position, the "news.am" would have most likely abstained from assessing his legal knowledge.
2. The normal procedure of returning the application and re-accepting it, as per a procedure defined by law, should not have become a reason for assessing the professional knowledge of a person involved in the process.
3. Before applying to court it would have been appropriate to find out the legal or physical person on whose behalf "news.am" is disseminating information (in this particular case it was "Media Consult" Ltd.) and then file a case. However at the same time the Council acknowledges that the "news.am" website does not mention the name of the legal person, which is violation of point 2 of part 1 of Article 11 of the Law "On Mass Media".
4. The Council finds the conciliation option preferable as far as this case is concerned. At the same time the Council finds that in case of non-possibility of reaching a conciliation agreement between parties, it is relevant to satisfy the application partially, by publishing refutation about the article in "news.am" and(or) the Plaintiff's response.

14. Statement

about the verdict on the case filed by "Word of Life" and the Head of Organisation Arthur Simonyan vs. "Iravunk Hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" Weeklies

Published on 14 August 2012

In an open trial on July 31, 2012, the Court of General Jurisdiction of Kentron and Norq-Marash administrative districts in Yerevan made a verdict on the lawsuit filed by the "Religious Organization "Word of Life" Church" of the Armenian Evangelical Christians and the Head of the organization Artur Simonyan vs. "Iravunq hetaqnnutyun" and "Argumenti Nedeli v Armenii" weeklies, represented by "Iravunq Media" LLC that implements information activity, requesting to refute and oblige to apologize for information defaming the honor, dignity and good reputation of the organization.

On May 11 the Council has addressed this court dispute, by stating in its conclusion that the statements made by respondent media outlets directed at the religious organization lacked factual grounds, and as such, it was not possible to qualify the disputable announcements as fair comment. The Council also believed that the general context of the article, including the continuous and persistent use of the word "sect", had turned the information speech into a speech that prompts and fuels hatred.

The Council is deeply concerned over the Court's decision since the Court has not ensured complete and efficient frameworks for judicial test. The Court has not paid attention to the fact that, as the Court has mentioned, having set the goal of covering and criticizing the activities of the religious organization and its leader and thus provoking feedback among the society, which by itself is a legitimate goal, the media outlet has prepared an information material, completely and without reservation, based on a third party public statement, without performing its own examination. As repeatedly mentioned, although such method of reporting does not contradict the formal requirements of the law, however this method of reporting is challenging from the perspective of journalism ethics and responsible journalism.

While performing a judicial test to check the application of the Convention, the Court should have revealed whether the reporter had made one's own good-faith examination prior to publishing the disputable materials and whether in this sense it could be said under the particular circumstances that the reporter was freed from the normal reporter responsibility of checking the factual circumstances of his statements.

Finally, mentioning about responsible reporting, the Council means not legal but social and professional responsibility frameworks, the first of which suggests that any reporter must demonstrate great cautiousness when the reported material is associated with the social values of all society members, including not only the freedom of expression and voicing critical opinions about matters representing public interest but also the right to respect everybody's religious beliefs, and secondly, a reporter's professional duty of disseminating correct and impartial information.

Opinion 15.

On the Court Case "Yerevan State University" State Non-Commercial Organization and Ara Gabuzyan vs "Banadzev" LTD and Sirekan Yeghiazaryan

Published on 05 September 2012

1. The Facts

On 11 June 2011, the "Yerevan State University" State Non-Commercial Organization (YSU) and Ara Gabuzyan have submitted an application to Yerevan's Kentron and Nork-Marash Administrative Districts' General Jurisdiction Court against "Banadzev" LTD and Sirekan Yeghiazaryan, demanding compensation for damage caused to honour, dignity and business reputation, public apology and obliging to publish refutation.

On 22 October 2012, the respondent Sirak Yeghiazaryan took part in a Criminal Law exam to enter YSU's Law Department's Master's Degree Programme but the exam results came unsatisfactory. On 28 May 2011 this case was discussed during a programme called "Akanates" (eye-witness) prepared by "Banadzev" and broadcast by H1 TV channel. During this programme the programme host Sirak Yeghiazaryan and the lawyer/expert made several statements, which, in the opinion of the plaintiffs, discredit the honour, dignity and business reputation of the YSU, its Law Department's Criminal Law Chair, as well as of Ara Gabuzyan, professor, Doctor of Law, and were insulting and defamatory.

The plaintiffs YSU and Ara Gabuzyan have legally challenged the title of the relevant issue of "Akanates" programme - "The Lawbreaker Lawyer", as well as a number of statements made during that programme.

On 11 June 2011, the YSU and Ara Gabuzyan have applied to court, demanding to oblige the respondents "Banadzev" and Sirekan Yeghiazaryan to the following:

- *To publicly, verbally apologize to the YSU and Ara Gabuzyan, Chairman of the Criminal Law Department, during "Akanates" programme, which will follow the court verdict's entry into force, by also placing the video on the programme's website and on the www.youtube.com. This claim however has changed, since "Akanates" is no longer broadcast on H1. The plaintiffs have thus requested the court to oblige the respondents to publicly apologize at another programme broadcast by H1.*

- *To publish the court verdict on the first page of "Banadzev" website, in a visible location, as well as on <http://akanates.banadzev.com> website's home-page and under 28.05.11 program pages, in a visible place, with the inclusion of the following note: "By the decision of Yerevan's Kentron and Nork-Marash Administrative Districts' Court of General Jurisdiction, "Banadzev" LTD and Sirak Yeghiazaryan have been obliged to apologize to the Yerevan State University and YSU's Criminal Law Chairman Ara Gabuzyan for the insult and defamation made during the program "The Lawbreaker Lawyer". The complete text of the court verdict is presented here".*

It should be noted that according to Artak Alexanyan, President of "Banadzev", as per the requirements of the law on Mass Media, the text of refutation has been broadcast by the Armenian Public Television's "Akanates" programme and the text's paper version has been shown on the screen as well. The respondent assumes that the plaintiff has missed the programme containing refutation and this is why went to the court.

According to the plaintiff Ara Gabuzyan, an agreement had been reached regarding the day and time for broadcasting the refutation text but "Banadzev" did not publish the refutation at the agreed time and as a result very few persons could watch the program broadcasting the apology and the plaintiffs did not see this program. Thus the plaintiffs do not agree that the refutation was published properly. As claimed by Ara Gabuzyan, they would not have resorted to a court application if there was a proper refutation. Besides, the respondent did not appear in court and the case was heard without the presence of the respondent party.

2. Conclusion

When assessing facts, the Council takes into account that every member in a democratic society should have an opportunity to freely express his/her ideas pertaining to the fields that are important for the state and society, including on the events and phenomena in the education field, irrespective of the level of negativity of these ideas.

The Council takes into account that part 2 of Article 10 of the European Convention on Human Rights stipulates that in any case the necessity for interference into the media's right to free expression should be assessed by taking into account whether or not there was an acute public demand for the interference and whether such interference is "necessary in a democratic society".

The Council takes into account the media's role in a democratic society and the media's mission to keep in the center of the public attention all areas and phenomena that are of public importance and also considers that education is one of the most important areas of a state's internal policy and has a public significance. The European Court of Human Rights has expressed its position with this regard in the case "Sunday Times vs the United Kingdom" by noting that the media's responsibilities are not limited to the mere presentation of facts but expand to the interpretation of facts and events, making the public aware

of these and promoting the discussion of issues that are of public resonance.

The Council takes into account that along with the mentioned above, the ECHR notes that the media have the responsibility to impart information and ideas that are of public importance, although the media should not pass the limits set for the protection of other persons' reputation.

The Council arrives to the following conclusion:

1. Considering the TV programme from the point of view of journalistic behavior, the Council finds that the principle of good-faith and responsible journalism which provides pluralistic and balanced information has been violated during the program. In particular, the strong criticism about professor Ara Gabuzyan has been voiced by using statements, views and opinions, which could have harmed the person's honour and dignity. The information provided during programme was to be balanced, i.e. by ensuring that the positions and opinions of the YSU and Ara Gabuzyan about the subject under discussion were also presented, whereas the program organizers not only did not provide them with this opportunity but also did not undertake relevant measures to ensure such opportunity.
2. Before going to court a verbal agreement has been reached between the two parties about the day and time of publishing the refutation text, however the respondent party, violating the agreement, broadcast it on a different day.

The Council finds that the refutation does not meet the requirements defined in Article 8 of the RA Law on Mass Media, thus the party did not provide with an adequate opportunity for legal protection.

The plaintiffs did not demand any financial compensation.

The Information Disputes Council welcomes this approach when presenting court applications for defamation and insult related cases, irrespective of the court's decision.

Opinion 16.

On the Court Case Filed by Daniel Ioannisyan, Bayandur Poghosyan and Hasmik Simonyan vs "Mek Azg" Party

Published on 07 September 2012

1. The Facts

Civic activists Daniel Ioannisyan, Bayandur Poghosyan and Hasmik Simonyan have submitted a court application against "Mek Azg" Party, demanding monetary compensation for discrediting the honour, dignity and business reputation of plaintiffs and a public apology.

The application stems from the following statements about plaintiffs disseminated by "Mek Azg" Faction of organizations in the Facebook social network.

The following has been said about Daniel Ioannisyan:

- *"A defender of homosexuals, who condemns the fight of "Mek Azg" Faction against homosexuals...He is a member of Raffi Hovhannisyan's youth wing..., an active member. Armenians, get to know who are resorting to immorality....Your pro-western pro-Levon and pro-Raffi camps will be sent to the hell...along with your immoral ideas...only powerful Armenia, only Armenian Apostolic Church. This harlequin is not even Armenian by nationality".*

The following has been said about Bayandur Poghosyan:

- *"This ideological bastard from Levon's youth wing cannot imagine Armenia without homosexuals and throws stones at our fight against homosexuality..."*

The faction stated the following about Hasmik Simonyan:

- *"This madam, condemning the struggle of "Mek Azg" faction against the phenomenon of homosexuality, places on record only one thing that she is an ardent advancer of sexual revolution and can see Armenia only with a big army of homosexuals".*

2. Conclusion

This is the first court precedent in Armenia's inter-state practice when the court has accepted under its proceedings the question of the legality of information disseminated in a social network. From this perspective it can be said that the court's decision had a precedent value, especially taking into account the extensive debates on whether or not the right to free expression in the social networks should be regulated in the same way as in the usual public domain.

- With this regard the Council finds that the social networks have stopped being a closed environment since the users are using numerous channels to communicate and exchange information with parties in public domain. From this point of view, in terms of both legal and social consequences, there is no difference between cases when a person is raising complaints by making a statement in his/her personal page status or, for instance, expresses the same complaint by placing it on a poster and displaying in an active part of the city. In both cases the information is available to all. The court has applied this very new criterion when determining whether or not the information had a public nature. By referring to the "third party" criterion established in the precedent law, the court at the same time has introduced "available to all" criterion, which, we believe, will have a more appropriate application in terms of information disseminated on the internet. **The Council welcomes the Court's conclusions mentioned above.**
- Amongst statements under question the court has considered the word "harlequin" addressed to Daniel Ioannisyan and "ideological bastard" addressed to Bayandur Poghosyan as insulting with an intention to damage reputation. The afore-mentioned expressions, which in the given context have been used as value judgments, can receive various connotations in various contexts. In this particular context the Court has found them objectively damaging and insulting based on its inner conviction. **Taking this into account the Council abstains from assessing if the statements mentioned in this context are insulting and of damaging nature or not.**
- As far as the remaining general statements are concerned, the court has found them neither insulting nor defamatory, since the court found that these are abstract statements that are not objectively damaging. According to the Court, belonging to a particular party, defending someone, holding or disseminating ideas, not being Armenian by nationality or disseminating information about all this, even if this does not correspond to the reality, cannot damage a person's honour, dignity or business reputation. **The Council welcomes such position since it ensures wide scopes of political speech.**
- We think that the court showed a reasonable approach as well when solving the issue of compensation. First, following the Cassation Court's precedent law, in particular that in all cases when the award amount is to be determined it is necessary to take into account the financial state of the person who insulted or defamed and that compensation amounts and forms that can have a decisive impact on the respondent party should be excluded, the court has satisfied the demand for non-pecuniary damage, which makes a symbolic 10 drams each for every plaintiff. **With this regard the Council notes again that there is consistent approach in the application of the Cassation Court's precedent law.**
- As for court expenses, this demand has been completely rejected since the plaintiffs could not justify with a documentary proof that such expenses have

been actually incurred. Regarding this the Council abstains from expressing its opinion since the application is under the court discretion. As far as the method of legal protection is concerned, the court has obliged the respondent organization to apologize to the plaintiffs by placing the text of apology on Facebook social network. **We believe that in the present circumstances the court has been able to fairly counterbalance the interests of the parties.**

3. Recommendation

Considering that the present case is the first case heard by Armenian courts concerning the right to free expression on internet, as well as taking into account that this topic is gaining high popularity in the Armenian internet domain, the Council finds that it is time for broad discussions on issues pertaining to the adoption and application of self-regulation norms on internet and for this purpose invites all active users to debate.

Opinion 17.

On the Court Case filed by Hayk Babukhanyan and "Iravunk Media" LTD vs "Khmbagir" LTD and Journalist Edik Andriasyan, Demanding Protection of Honour, Dignity and Business Reputation

Published on 18 September 2012

1. The Facts

On 31.08.2010, a voluminous article entitled "Iravunq's" (means "right", TN) Right is at the Edge of Hayk Babukhanyan's Sword" and authored by journalist Edik Andriasyan was posted in www.report.am website, published by the respondent "Khmbagir" LTD.

The plaintiff went to court on 11.11.2010 and informed that the article entirely contains insulting and defamatory statements and the facts narrated therein do not correspond to reality, requesting the court to oblige the company and the journalist to refute the published insulting and defamatory statements, to apologize to plaintiffs and to publish the complete text of the court verdict in the same media outlet. Furthermore, the plaintiff demanded that each respondent be obliged to pay 1 mln. AMD and 2 mln. AMD for insult and defamation respectively, in total amounting to 6 mln. AMD.

On 27.02.2012 the General Jurisdiction Court of Kentron and Nork-Marash Administrative Districts of Yerevan fully rejected the application, based on part 13 of the RoA Civil Code's Article 1087.1, which defines that a person can submit an application to court on the basis of the mentioned Article within one month after becoming aware of the insult and defamation but no later than within 6 months after insult and defamation have been made. In this particular case, the Court has reasoned that in his application or during verbal court hearings, the plaintiff has presented no arguments that he became aware of the article published on 31.08.2010 later than the day when the article was published, which is why the plaintiff party applied to court on 11.11.2010, thereby missing the 1 month period defined under part 13 of Article 1087.1 of the Civil Code. In addition to rejecting the application, the First Instance Court decided to charge the plaintiffs 236 000 AMD as a compensation of an unpaid state duty amount. The Court of Appeal entirely rejected the appeal, by leaving the First Instance Court's decision into force and in its turn, decided to charge 390 000 Armenian AMD, as an amount of unpaid state duty for filing the appeal. The

Court of Cassation returned the appeal, actually rejecting the issue of acceptability of the appeal. As per the decision of the Cassation Court from 25.07.2012, the case's adjudication was concluded.

2. Conclusion

Prior to the decision of the Cassation Court on 27.04.2012, the Courts were applying point 13 of Article 1087.1 of the RoA Civil Code by providing various types of interpretation to it, thereby creating ambiguity and confusion when solving the issue of the limitation of court actions in defamation and insult related cases. For instance, in the case ԵԿԴ/1708/02/10 (Susanna Baghdasaryan against "Hayq" newspaper), the Court of General Jurisdiction of Kentron and Nork-Marash Administrative Districts of Yerevan defined a three year period for the limitation of actions and based on this accepted an application submitted after 2 years, 6 months and 11 days following the newspaper article's publication, based on Article 332 of the Civil Code. In another case, ԵԿԴ/2479/02/10 (Bella and Sedrak Kocharyans vs "Skizb Media Kentron" LTD), the First Instance Court defined a six month period for the limitation of court actions, by deriving an absolute rule from the meaning of part 13 of Article 1087.1 of the Civil Code, according to which when determining the period of the limitation of court actions, it is necessary to select the longest among the two periods defined in the article, i.e. the six month period.

In its Opinion No. 9, the Council has already expressed its position concerning this issue by stating that point 13 of Article 1087.1 actually defines only one and not two periods for the limitation of court actions, with that one period consisting of two elements, which, nevertheless work in one unity. This means, if a person has missed the first period for the limitation of court actions, i.e. the possibility for filing an application with court during one month period after becoming aware about defamation and insult, then that person can not use the second period defined for applying to court within 6 months following the moment of insult and defamation. In its Opinion the Council also noted that it is not acceptable to claim that with a view to defining wider legal protection one can focus only on the second period.

Contrary to afore-mentioned controversial developments, which were subject for concern for lawyers and journalistic community for long time, the Council notes with satisfaction that there has been a more unified court practice for the application of the afore-mentioned article during last months in terms of a uniform application of point 13 of Article 1087.1 of the Civil Code. In particular, with regard to the Case No. 1469/02/11, on 11 July 2012 the Court of General Jurisdiction of Shirak Region rejected the application, finding that the plaintiff had violated the need for submitting application within one month after becoming aware of the problematic publication, irrespective of the fact that the 6 months period defined under the same Article had not expired yet.

The Court commented that "simultaneous observance of the two periods mentioned above is necessary: first, not more than a one month period should have passed after becoming aware of defamation and insult and second, not more

than six months should have passed from the moment when defamation and insult are made" (the Council had arrived to a similar conclusion in its Opinion No. 9). The First Instance Court and the Court of Appeal have arrived to similar conclusions in their decisions concerning the same case, by rejecting the application which was submitted by violating the requirement for applying to court within one month period, even when as of the day of applying to court, the six month period from the moment of defamation and insult had not expired. It is also important to note that in this case the Court of Appeal made a reference to the conclusions made in the Cassation Court's precedent decision of 27.04.2012, which were as follows:

"The legislator has provided an opportunity to apply to court, at any rate, no later than after the expiry of 6 months period from the moment of defamation and insult, thereby including as well the 1 month period for demanding a refutation from mass media. It is also worth mentioning that the period for limitation of court actions starts from the moment when a person has become aware of the insult and defamation. Thus in all cases when a person becomes aware of defamation and insult after the expiry of six months period, he/she misses the period of the limitation for court action".

- Based on the afore-mentioned legal acts, **the Council finds** that finally a consistent court practice has been developed in terms of the application of point 13 of Article 1087.1 of the Civil Code.
- **The Council notes** as well that when rejecting the application, the First Instance and Appeal Courts have decided to charge plaintiffs a rather considerable amount - 236 000 AMD as a compensation of a state duty amount unpaid in the first instance court and 390 000 AMD, as a state duty amount unpaid for appeal compliant, in total amounting to 626 000 AMD, which makes more than 10% of the compensation amount requested in the application. The Court's decision stems from Article 9 of the State Duty Law of the RoA according to which in case an application is rejected, the plaintiffs shall be charged a state duty in the amount of 2 percent of the pecuniary demand for applications submitted to first instance courts, and in case of an appeal - in the amount of 3 percent of the pecuniary demand.
- **The Council finds** that such legal demand, in this particular case concerning defamation and insult related cases, contributes that the citizens abstain from irrelevant and unpromising legal complaints which include unjustifiably high monetary demands.

Opinion 18.

On the Court Case Filed by "Ijevan Road Construction Enterprise" CJSC vs. "Ijevan Studio" Ltd and journalist Naira Khachikyan

Published on 03 October 2012

1. The Facts

On 21.06.11 a video material titled "Where are the Destroyed Flagstones?" prepared by Ijevan TV company was broadcast by "Lraber" news programme of Armenian Second TV Channel. The video pertained to the renovation works of "Ijevan RCE" Closed Joint Stock Company in a number of streets of Ijevan. The video material criticized the Company for removing flagstones of the Ijevanyan street of Ijevan, without having the relevant permission and urban construction documents, which resulted in the street's becoming impassable for people and public transportation. In particular the broadcast material included the following statements: "Real destroyers having one name - Ijevan Road Construction Enterprise, are disguised under a business mask"; "perhaps it is the lack of quality and fairness which caused such consequences"; "has destroyed and secretly sold the flagstones"; "were sold with the uncaring hand of Ijevan road construction company"; and "after heavy rains it is about how 36 million drams for Metaghagortsneri 36 street were spent and wasted that people would be talking about".

On 27.06.2011 Ijevan TV company broadcast a video material entitled "The Flagstones in a Safe Destination", where the Director and staff of "Ijevan RCE" CJSC provided clarifications about the earlier information.

The Company applied to Court on 19.07.2011 against Ijevan TV Company and journalist Naira Khachikyan who prepared the video material, demanding apology for damaging business reputation and a compensation of 3 000 000 AMD for pecuniary and non-pecuniary damage (including 200 000 for the fee paid to the lawyer and 64 000 AMD for state duty as a court expense) to be charged from the Respondents.

In its verdict from 27/04/2012 the Court arrived to the conclusion that the first 2 statements "Real destroyers having one name - Ijevan Road Construction Enterprise, are disguised under a business mask" and "perhaps it is the lack of quality and fairness which caused such consequences" are value judgments which can not be deemed as insulting. While the journalist went for exaggeration, with this style she expressed an opinion which is not injurious. By assessing the remaining expressions as statements about facts, the Court concluded

that the expressions "has destroyed and secretly sold the flagstones"; "were sold with the uncaring hand of ljevan road construction company" and "of 36 million drams' spending and wasting" do not correspondent to the reality as factual data and damage the company's business reputation. With this regard the Court defined that the video material damaged the plaintiff company's business reputation. When determining the compensation amount the court concluded that the damage incurred by the plaintiff has been partially compensated by the fact that the latter one received a possibility to present its views during the programme broadcast by ljevan TV company on 27.06.2011 and therefore decreased the compensation amount to 50 000 AMD.

The Court of Appeal entirely reversed the First Instance Court's decision and sent the case to the First Instance Court to be entirely heard anew. The Court reasoned its decision by referring to the Cassation Court's precedent decision of 27.04.2012, in the following way:

"It is necessary to assess the issue of the prompt and available to all distribution of information by a mass medium ....The distribution of information by the media is much quicker that if the publication was made among a small circle of persons. At the same time it is necessary to take into account the scope of information's coverage: the media that are for local consumption have a much smaller coverage that the media that have a nation-wide coverage.

When awarding a pecuniary compensation it is necessary that the Courts attach high attention to how the compensation amount is defined, demand financial documents submitted by plaintiffs to relevant state bodies and other documents....otherwise high compensation amounts can result in severe consequences in terms of the plaintiffs' ability to continue their activities.

...In this particular case it is not clear under which circumstances the court has arrived to the conclusion that the compensation amount should be 50 000 AMD when the Second Armenian TV Channel has a nation-wide coverage, i.e. the damaging information voiced by a nation-wide TV company became available among all stakeholders who are in business relations with that company.

The case does not include any relevant evidence on N. Khachikyan's material situation..., based on which the court could find out the respondent's material situation and define a reasonable compensation amount commensurate with the damage caused by insult and defamation. The Court itself has placed on record the fact that there is no evidence concerning the respondent's material situation and nevertheless defined 50 000 AMD as a compensation amount".

The information material entirely concerns a problem which is of high public interest. During court examination it is indeed necessary that the courts take into account the "watchdog" responsibility of the media in democratic society which enables citizens to scrutinize the activities of public bodies. When exer-

cising this responsibility, the media have the right to present their subjective assessments, use acute criticism and exaggerated expression means. According to the Constitutional Court of the RoA this right of journalists is limited at a point when "it is no longer possible to argue that they are making their contribution to the open debate over issues that are important for the society". This can be deemed as the distinction line which separates responsible journalism from non-responsible journalism.

In this particular case the media had an aim to invite public attention to the alleged breaches during construction works carried out with the community means and thereby generate open public debate. When doing this the journalist raised acute issues and went for exaggerated statements. All this was taken into account by First Instance and Appeal Courts with regard to the first and second statements in question. Such approach is indeed welcome.

A different attitude was shown to the remaining 3 statements, which the court deemed as statements of facts. **The Council also finds** that these are statements of facts that are subject to a different legal regulation, i.e. they are subject to being proved. This circumstance should oblige journalists to remain very vigilant. In such circumstances a statement will be referred to the person having publicly presented the factual data and ultimately this person will bear responsibility for proving the truthfulness of such statement. Since it is the routine responsibility of a journalist to check facts, very serious circumstances must be in place in order for this responsibility to be lifted. The presence of such circumstances depends on the nature and level of the defamatory statement, way of its distribution and to what extent the source of information was reliable for the medium at that moment. A relevant feature also is the presumption of innocence.

In this particular case the media outlet and the journalist have not provided any evidence for justifying the statements and just stated that the mentioned statements "are heard from people during video shooting".

The Council finds that the statements in question were too serious and damaging in order for the underlying facts be justified just with such vague evidence. Thus no good-faith was exercised in checking the facts of the statement. In the same context the Council considers the circumstance that the statement was disseminated several times by the Second Armenian and "Yerkir Media" TV channels which have a nation-wide coverage. The distribution of information via such means is much wider from the point of view of its impact than via other types of media.

As far as the conclusion of the Court of Appeal that when determining the compensation amount the First Instance Court did not assess the circumstance that the information was distributed by a TV company which has a nation-wide coverage, as well as that the First Instance Court did not take into consideration the material situation of the respondents, the Council, in principle concurring with the approach of the Cassation Court, for now abstains from expressing an opinion since the court hearing over the mentioned two basis is still ongoing.

As for the respondent's position that the second programme broadcast on 27.06.2011 can be deemed as a refutation by the respondent and thus the plaintiff should not have requested a court protection, **the Council agrees** with the Cassation Court's approach that when reversing the First Instance Court's decision, it instructed the First Instance Court to find out in the course of the new examination of the case, whether the plaintiff company, before seeking court protection, requested the respondents to refute the published information in the same means as it was distributed. The Council finds that the clarification of this issue can have a crucial impact on the result of the outcome of the case.

The Council also appreciates the fact that the first instance court has notably reduced the amount of the monetary compensation defined against the media outlet with the justification that with the possibility of expressing their views during the second programme, the violated right of the plaintiffs was partially restored. It is also commendable that the reversing of the court decision by the Court of Appeal was based on the omission of the First Instance Court, according to which without demanding any evidence concerning the damage caused by the plaintiff, the Court, exclusively based on its inner conviction, defined the amount of the damage incurred by the plaintiff company. The Court has instructed to examine this circumstance as well in the course of the new examination of the case.

Opinion 19.

On the Court Case Filed by Hayk Babukhanyan vs "Khmbagir" Ltd. (report.am), Edik Andreasyan and Abel Mikayelyan

Published on 10 October 2012

1. The Facts

On 25 March 2011, a material (hereinafter referred to as the Article) entitled "When what can not be prompted is forcedly prompted", authored by Edik Andreasyan and publications (comments) made by unknown persons on the same material were published on www.report.am website by "Urbat" Club "Khmbagir" Ltd.

Considering the Article and comments as containing insulting statements which violate the rights set forth in the Armenian legislation, Hayk Babukhanyan (hereinafter: the Plaintiff) in his application of 21 April 2011 submitted to court, has requested to oblige "Khmbagir" Ltd., Edik Andreasyan and Abel Mikayelyan to publicly apologize in the same media outlet in accordance with the format decided by court, as well as to oblige the respondent company to publish the full version of the court verdict in the same media outlet, i.e. report.am website, where the article and comments on the article were published, at the same time requested to solve the issue of distribution of legal expenses. At the pre-investigation stage of the case the Plaintiff has made a supplement to the claim, requesting as well 1 000 000 AMD as a compensation amount for insult.

The First Instance Court of Kentron and Nork-Marash Administrative Districts of Yerevan (chaired by the judge A. Melkumyan) hearing the civil case No. ԵԿԴ/0790/02/11, in its decision of 12 March 2012 entirely rejected the application because of finding it unjustified.

2. Conclusion

The Plaintiff's mediation was upheld with the decision of 22.04.2011 of the First Instance Court of Kentron and Nork-Marash Administrative Districts of Yerevan and for the purpose of securing the claim, the Respondents "Khmbagir" Ltd., Edik Andreasyan and Abel Mikayelyan were prohibited from publishing any material about the Plaintiff in www.report.am website and placing statements made by other persons on the material or allow the posting of such statements, re-publishing or maintaining in the website a published material which contains

an insult to the honour, dignity and business reputation of the Plaintiff and (or) defamatory statements.

In this particular case the court is led by Article 98 of the RoA Civil Code, which, in its point 2 of part 1, stipulates that one of the means to secure a court claim is to forbid the Respondent from resorting to certain actions. Although the Armenian legislation does not clearly define the list of actions which can be prohibited by court as a means to secure a claim, however, the Council finds that prohibiting the respondent to perform certain actions as a means to secure the claim can be applied only versus such actions which are legal or not prohibited by law, whereas in this case the court has forbidden an action, for which there is legal liability.

As well, taking into account that according to part 2 of the European Convention and Article 43 of Armenia's Constitution, a number of human and civil rights and freedoms, including the freedom of expression guaranteed by Article 27 of the Constitution, can be limited only by law if this necessary in a democratic society, for the national security, protection of public order, crime prevention, public health and morality, for the protection of other persons' constitutional rights and freedoms, honour and reputation.

The Council finds that with its decision the Court was not to limit freedom of expression (as it actually did by satisfying the Plaintiff's mediation during investigation of the case), since according to Article 43 of Armenia's Constitution, the freedom of expression can be limited exclusively in accordance with the law.

Besides, according to part 1 of Article 4 of Armenia's Law on Mass Media, the implementers of media activities and journalists act freely, based on the principles of legal equality, legality, freedom of speech (expression) and pluralism, and points 1 and 2 of part 3 of the same Article prohibit:

1. censorship;
2. actions that are aimed at or can lead to forcing the implementer of media activity and journalists to disseminating an information or refusing to disseminate that information.

Hence, **the Council places on record** that by satisfying the Plaintiff's mediation, the Court has actually applied censorship, as well as an action which was aimed at or could lead to forcing the implementer of media activity and journalist to disseminating an information or refusing to disseminate that information, which are forbidden by points 1 and 2 of part 3 of Article 4 of the Law on Mass Media.

The Council finds it important to note as well that it is only under certain strictly special circumstances that a well-justified and necessary demand will objectively occur to suspend the further publication of problematic information before the conclusion of a court examination. Such limitation however should be defined by law, secondly such limitation should have really small scopes. In this perspective the Council concurs with the opinion of "Article 19" reputable

organization according to which a court ban should be practiced provided the below mentioned two conditions are in place: first, the Plaintiff should justify that the further publication of the problematic information can lead to an irreversible damage, which can not be fixed through a favorable court act later on, and second, the Plaintiff should be able to show that the statement is obviously of defamatory nature and with regard to this no protection will make any sense.

As for the anonymous materials published on the website, which, in the opinion of the Plaintiff, also contain insult, the Court concluded that the Plaintiff's claims with this regard are not justified as well since in this particular case the Court deems the statements in the unsigned and anonymous materials to be a result of value judgments of the members of the society, since all significant pre-conditions are in place for finding it proven that these were value judgments. In particular the above-mentioned persons have expressed opinions on the material, having certain factual circumstances and expression of goodwill, which was the material published on the website.

The court has also noted with regard to the case that before the Plaintiff's written or verbal request the media outlet could not have limited its readers' right to free expression (for instance, by deleting, removing the comments) since this would have been deemed unnecessary in a democratic society, hence the media outlet did not bear responsibility for the comments made by other persons, because first of all, the latter's deliberate intention for what happened with the Plaintiff was not in place and it is not possible to find out the identity of those persons since they were using their nicknames when leaving comments on the material. Besides, the Court has also noted that the comments made by anonymous persons concerning the article were subjective assessments or opinions which were conditioned by a prevailing public need, related with the published article's public and political resonance. By concurring with the Court's conclusions with regard to the user comments, the Council also finds it appropriate to mention that in its Opinion published on 30 May 2012 concerning the verdict of the First Instance Court of General Jurisdiction of Kentron and Nork-Marash Administrative District on the case filed by Arthur Grigoryan vs "Hraparak" daily, the Council already addressed the comments' issue and found that the legal positions expressed in the Constitutional Court's decision No. ԵԿԴ-997, dating from 15 November 2011 are equally applicable for the user comments made on online media platforms. With this regard the Council once again calls on:

- All media outlets to moderate user comments by following the popular principles of the right to free expression;
- Online media to develop and place on their websites moderation rules to be visible for readers and to thereby guarantee the clarity and transparency of the use of moderation rules.

The Council also finds it necessary to address the issue that according to the Respondent, "if the Plaintiffs found that their rights were violated with the problematic article, they were obliged to request refutation of the disseminated

information within the timeframes and order defined by the RA Law on Mass Media. The fact of not using their rights as per the timelines and procedures set forth by the law..., deprives the Plaintiffs of the possibility to use the protection means defined by points 7 and 8 of Article 1087.1 of the RA Civil Code". As a result of examining the Court's decision on the case under discussion, the Council placed on record that the Court has addressed the issue in detail, justifying its groundlessness. Agreeing with the Court's position, the Council places on record that the statement of the Respondent's representative that not using their rights as per the timelines and procedure set forth by the law deprives the Plaintiffs of the possibility to use the protection means defined by points 7 and 8 of Article 1087.1 of the RA Civil Code or, in other words, a person can go to the court, only after having requested refutation, does not correspond to the legislation, since it is a person's right and not obligation to demand refutation before going to court.

Taking into account the afore-mentioned, the Council arrives to the following conclusion:

1. Banning the Respondent from performing certain actions as a means to secure the court claim can be applied only versus an action which is legal or not forbidden by law, whereas for the current case the Court has banned an action, for which there is legal liability.
2. The court was not to limit freedom of expression (as it actually did by satisfying the Plaintiff's mediation during investigation of the case), since according to Article 43 of Armenia's Constitution and part 2 of Article 10 of the European Convention of Human Rights freedom of expression can be limited exclusively in accordance with the law.
3. In its Opinion published on 30 May 2012 concerning the verdict of the First Instance Court of General Jurisdiction of Kentron and Nork-Marash Administrative District on the case filed by Arthur Grigoryan vs "Hraparak" daily, the Council addressed the comments' issue and arrived to conclusions that are also applicable for this particular case.
4. The statement of the Respondent's representative that not using their right to refutation as per the timelines and procedure set forth by the law deprives the Plaintiffs of the possibility to use the protection means defined by points 7 and 8 of Article 1087.1 of the RA Civil Code or, in other words, a person can go to the court, only after having requested refutation, does not correspond to the legislation, since it is a person's right and not obligation to demand refutation before going to court.

Information Disputes Council Members

Shushan Doydoyan - Secretary of the Council,
President of the Freedom of Information Centre of Armenia;

Manana Aslamazyan - Director of Alternative Resources in
Media program;

Boris Navasardyan - President of the Yerevan Press Club;

Aram Abrahamyan - Chief Editor of "Aravot" newspaper;

Ara Ghazaryan - Deputy Director of "Arni Consult" Law Firm

